443

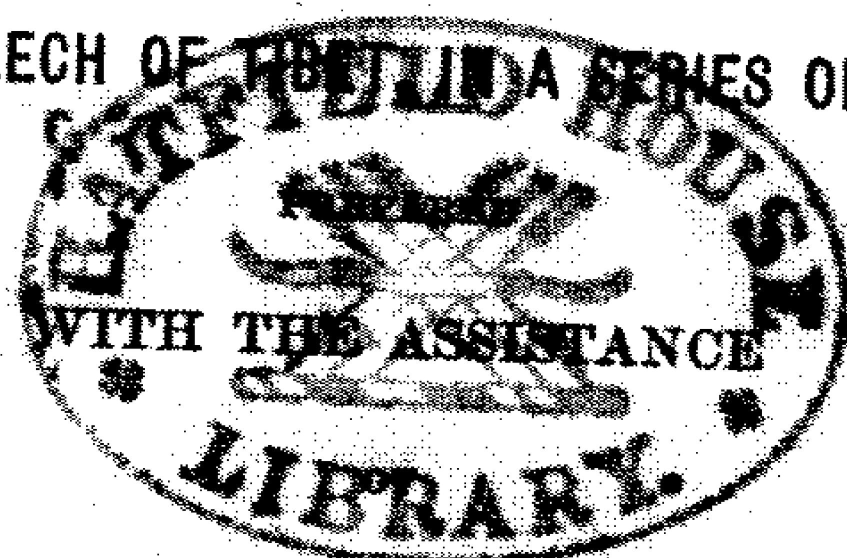
With the Authors Compliments

A

MANUAL OF TIBETAN

BEING

A GUIDE TO THE COLLOQUIAL SPEECH OF TIBET, IN A SERIES OF PROGRESSIVE EXERCISES

PREPARED

WITH THE ASSISTANCE

OF

YAPA UGYEN GYATSHO

A LEARNED LAMA OF THE

MONASTERY OF PEMIONGCHI.

BY

MAJOR THOMAS HERBERT LEWIN, F. R. G. S.,

of the Bengal Staff Corps.

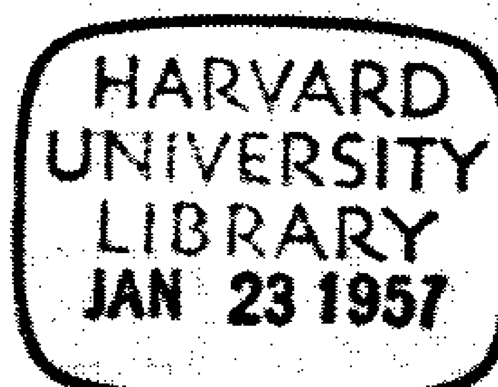
DEPUTY COMMISSIONER OF DARJEELING.

Major T. H. Lewin.
Parkhurst
Dorking

CALCUTTA:

PRINTED BY G. H. ROUSE, AT THE BAPTIST MISSION PRESS.

1879.

PUBLISHED UNDER THE ORDERS OF THE BENGAL GOVERNMENT,
AND SOLD AT THE BENGAL SECRETARIAT PRESS.

To

The Honorable Sir Ashley Eden, K. C. S. I.,

LIEUTENANT-GOVERNOR OF BENGAL.

To whose encouragement and support the publication of this work is due, and who, himself, is one of the few who have entered the territories of the Grand Lama, this book is gratefully dedicated by the

AUTHOR.

DARJEELING,

1879.

PREFACE.

In laying this book before the public, I am aware that it can claim to be neither exhaustive nor complete. Tibet and its language are still comparatively unknown. Mr. Clements Markham in his charming book on "Tibet" collates the accounts of the various travellers, who, with many hardships and trials, difficulties and disappointments, have succeeded in making their way into this inhospitable land; but the aggregate of information is incomplete. We still lack detail of hills and valleys, towns, and villages. Csoma de Korös, and later, Jaeschke, have made a scientific and most interesting study of the language, and have published several valuable books on its structure and literature; but the familiar tongue of the people, their folk-lore, songs and ballads are all unknown.

At first sight this isolation, and the steadfast manner in which all commerce with Europeans is prohibited, seem difficult to understand, but a glance at the physical and political conditions of the country will afford some explanation. Tibet consists of a high and barren table-land, approached by steep and rugged mountain-passes, accessible only with the good-will of the inhabitants; these are for the most part poor herdsmen and shepherds, with scanty means of subsistence for themselves and their flocks, and they have easily been persuaded by the Chinese, who dominate at Lhassa, that all strangers are intruders, whose object in coming is to wrest from them the little they possess. The hostile feeling of the Chinese to our nation cannot be more characteristically demonstrated than by the following letter from the Emperor of China to the King of Burmah—a copy of which fell into my hands. The original was written on yellow paper, sealed with four seals and enclosed in a yellow bag, embroidered with the figure of the Imperial Dragon, and was couched in the following language:

"The Royal Elder Brother, Tau Kwang, Emperor of China, who assisted by Shang Tien* rules over a multitude of umbrella-bearing chiefs in the Great Eastern Empire, affectionately addresses his Royal Younger Brother—the Sun-descended King, Lord of the Golden Palace, who rules over a multitude of umbrella-bearing chiefs in the Great Western Empire." After this preamble, the letter proceeds to announce that a thirteen-syllabled title had been conferred on the Royal Mother, whose name was already ten syllables long, "who possesses an excellent heart, who acts always like

* "The ruler of Heaven;" the Burmese equivalent for this personage is Sakya Nat (Indra) according to Yule and Burney.

the wind and the rain, and bestows good instructions on the queen, and all the concubines and female attendants, in consequence of which, all the inmates of the Golden Palace are cheerful and happy." After reciting the homage paid to this excellent Princess, and the manner in which the fifteenth anniversary of the Royal Elder Brother's reign had been celebrated, the letter concludes by saying—"Everything that occurs in the Elder Brother's Empire shall be known to the Younger Brother: with respect to the Younger Brother's Empire, it is not proper to allow the English, after they have made war, and peace has been settled, to remain in the city, for they are accustomed to act like the Peepul tree;* let not Younger Brother therefore allow the English to remain in the country, and if anything happens, Elder Brother will attack, take and give."

It may not be out of place to note here, that there are strong affinities between the languages of Tibet and Burmah. A Comparative list of words is appended.

English.	*Tibetan.*	*Burmese.*
Who	su	bé-thu
Name	ming	a-myee, mee
Remain	ne	ne
Grease	ts'hi	ts'hi
Itch	yar	yar
Pain	na	na
Ear	na	nah
Difficult	kah	khak
Burn	tsha	tsha
Moon	lá	la
Weave	ták	rak or yak
Hole	khung	a-khoung
Hot	tsha	tsha
Die	shi	thi
Hand	lak	lak
Tooth	sau	thwah
And	yang	yang

* The Peepul tree (*Ficus religiosa*) frequently planted in villages, near a house or temple, is wonderfully prolific, sending forth seeds which take root in every available crevice, and once firmly established, either crack and crush the walls in their expandiug growth, or if removed may pull down the building in their fall.

English.	*Tibetan.*	*Burmese.*
Father	apha	apha
Road	lam	lam
Milk	no	no
Dog	khyi	khwee
Aunt	ani	ari
Know	she	the
Brandy	arak	arak
Salt	tsha	tsha
Flesh	sha	a-tha
Eat	sa	cha
Strike	sed	that
Fish	nya	nga
Clean	tsang	chang
Uncle	akhu	akhang

To these many more might be added by those who care to pursue the analogy.

I have lived on the borders of Tibet for nearly three years, and have studied the language with Tibetan lamas in the hope of one day entering the land. That hope for me seems now unlikely to be fulfilled; but as there is no existing text-book or guide to colloquial Tibetan, I publish the result of my studies, with a wish that others who may hereafter be tempted to follow the same road, may thereby find some of its difficulties lessened for them.

I would here acknowledge the assistance I have obtained from Kada, the Government Interpreter at Buxa on the Bhutan frontier, and from Ugyen Gyats'ho, a learned Lama from the monastery of Pemiongchi, with whom I have studied. I also refer my readers to the Grammar and Dictionary of Csoma de Korös, and the Tibetan and English Dictionary of Jaeschke, from which I have derived much of my information.

INTRODUCTION.

Letters and their powers.—In the alphabet of the Tibetan language there are thirty simple letters, arranged in eight classes. The forms of these letters, together with the sound and power of each, expressed in Roman characters and italics, are as follows :—

1.	ཀ ka	ཁ kha	ག gah *or* kah	ང nga
2.	ཅ cha	ཆ chha	ཇ jah	ཉ nya
3.	ཏ ṭa	ཐ hta	ད da	ན na
4.	པ pa	ཕ pha	བ ba	མ ma
5.	ཙ tsa	ཚ ts'ha	ཛ dsa	ཝ wa
6.	ཞ zha	ཟ za	འ ah	ཡ ya
7.	ར ra	ལ la	ཤ sha	ས sa
8.	ཧ ha	ཨ á		

There are five vowel characters in Tibetan, which are pronounced like the vowels in Latin, á, í, ú, é, o.

The vowel sound á, is, as a rule, inherent to every consonant. The other vowel sounds are denoted by marks placed above or below the consonants ; thus take the letter ཀ *ka*, this by the addition of the vowel marks may thus be varied in writing ཀ *ka*, ཀི *ki*, ཀུ *ku*, ཀེ *ke*, ཀོ *ko*. In addition to the ordinary vowel sounds I have adopted the ö and ü, as employed in German, to denote modifications in sounding the vowels o and u.

From the thirty simple letters many compound letters are formed; this is done in three ways, either 1st, by subjoining the letters y, r, or l; 2nd, superposing r, l, or s; and 3rd, by compounding or using both ways at once:

1st, thus: ཡ་ར་ལ་ (*y*, *r*, *l*,) to be subjoined to ཀ་ *ka* will be written ཀྱ *k,y*, ཀྲ *k,r*, ཀླ *k,l*.

2nd, thus: ར་ལ་ས་ (*r*, *l*, *s*,) to be placed above ཀ *ka*, will thus be expressed རྐ *rk*, ལྐ *lk*, སྐ *sk*.

3rd, compounded as རྐྱ་སྐྱ་སྐྲ་ *rky*, *sky*, *skr*.

The pronunciation of the letters and their compounds varies according to the different combinations thereof, some letters being fully sounded, some being wholly unpronounced, while others are only half sounded. The rules prescribed for pronunciation will be found fully set forth in the compendious Grammar of Csoma de Körös; here, practice of the exercises will teach what should or should not be uttered.

Besides the three subjoined letters above-mentioned (*y*, *r*, *l*) there occurs sometimes a small triangle (called in Tibetan, *vazar*) thus, ▵, placed below some letters. It has no sound but is chiefly used for the sake of distinction; as in ཚ *ts'ha*, hot; ཚྭ *ts'ha*, salt.

It has hitherto been the custom in transliterating from Tibetan into the Roman character to express every letter whether it be pronounced or not:—this I consider unnecessary; it is true that the chief distinction between words is their orthography, there being many words in Tibetan, which although written differently have the same sound, but it seems to me that the Tibetan character expresses the difference in orthography quite sufficiently. I have therefore used the Roman character in the following exercises, not as a transliterating medium but as a vehicle by which to express the exact sound given to each word, in order that the student may be able to converse and speak Tibetan with facility.

Of the thirty simple letters above given, ten, called affixes—ག་ང་ད་ན་བ་མ་འ་ར་ལ་ས་། are the only letters used to close a syllable or follow the vowel whether inherent or expressed. They are sometimes fully pronounced and sometimes are formed only by the lips or tongue silently, in the latter case I have indicated this property of silence by a dot placed underneath as in མེད་ meḍ.

From among the ten affixes, the following five ག་ད་བ་མ་འ་ are also called prefixes, from their being placed before the basis of a syllable; this is chiefly to distinguish words by their spelling, the prefixed letters being left in common practice, unpronounced: thus འདི་ di.

Alphabetical Scheme.

The Roman letters used to represent Tibetan characters in the following Exercises, are written and sounded as follows:—

- **a** as in father; long, as in Latin or French.
- **à** short, corresponding to the sound of u in 'but' or 'rum.'
- **ai** as in 'aisle.'
- **au** as in 'taught.'
- **e** as in Latin, or French.
- **è** short as in 'pen.'
- **i** long.
- **ì** short as in 'pit.'
- **o** as in 'tone.'
- **ö** as in German.
- **u** as in 'rule': long.
- **ü** the German ü, as in Müller.
- **j** as in 'jam.'
- **z** as in 'zeal.'
- **dz** like the Arabic dzal ذ or the Italian z in 'mezzo.'
- **zh** as in 'azure': soft, like the French j in 'jeune.'
- **t** as t in 'tone.'
- **t̲** has a palatal sound formed by placing the tongue somewhat back at the roof of the mouth.
- **d** as in 'done.'
- **d̲** palatal as used in Hindi.
- **ts** is the German z or tz.
- **ts'h** is the same letter aspirated. Care must be taken to pronounce the ts separately from the aspirated h.
- **ch** as in 'church.'
- **ch'h** aspirated.

The other letters are the same as in English.

Some final letters, although formed by the lips, are not fully pronounced,—these are indicated by a dot placed under the letter; as, བསྡད་ the exact transliteration of which is *b-sd-d*, but which is pronounced *deḍ*.

WORKS BY THE SAME AUTHOR.

1. **Wild Tribes of the South-East Frontier.**
2. **The Chittagong Hill Tracts and the dwellers therein.**
3. **Hill Proverbs; a collection of wit and wisdom from the people of the Chittagong Hills.**
4. **Progressive Colloquial Exercises in the Lushai Dialect.**
5. **A short account of the Cooch Behar State.**

also, in the Press.

6. **A Manual of the Burmese Language.**

Exercise 1.

Nga, I : *khyöḍ*, thou :
kho, he : *nganàm*, we :
khyöḍ-nàm, ye, or you :
kho-nàm they : *la*, to :
sheḍ, strength : *na*, pain :
le, good, well : *yöḍ*, is, am :
chön, to arrive, come :
dewàr, well, happily :
phep, to arrive :
de, the state of being well :
leb, to arrive at a place :
kusu, the body : *sin*, sign of past tense.

1. I am strong.	Nga la sheḍ yöḍ.	ང་ལ་ཤེད་ཡོད་།
2. We are sick.	Nganàm nawa yin.	ང་རྣམས་ན་བ་ཡིན་།
3. Are you well?	Khyöḍ-nàm le-mo yöḍ-dàm.	ཁྱོད་རྣམས་ལེགས་མོ་ཡོད་དམ་།
4. You are welcome.	Chön-ba le-su.	བྱོན་པ་ལེགས་སོ་།
5. Did you come safely?	Dewàr phep-sàm.	བདེ་བར་ཕེབས་སམ་།
6. I arrived in safety.	Nga demo leb sin.	ང་བདེ་མོ་སླེབས་ཟིན་།
7. Are you in good health?	Kuzu demo duḳ-kàm.	སྐུ་གཟུགས་བདེ་མོ་འདུག་གམ་།
8. I am well.	Nga demo yöḍ.	ང་བདེ་མོ་ཡོད་།

Exercise 2.

Htön, high : *meḍ*, not :
mi, man : *mi-di*, that man :
ji, fear : *na*, sickness, pain :
gö, must, to be necessary.

1. Is it high?	Htön-po yöd-dàm.	མཐོན་པོ་ཡོད་དམ་།
2. It is high.	Htön-po yöḍ.	མཐོན་པོ་ཡོད་།
3. It is not high.	Htön-po meḍ.	མཐོན་པོ་མེད་།
4. He is ill.	Kho nawa yin duḳ.	ཁོ་ན་བ་ཡིན་འདུག་།
5. That man is sick.	Mi-di nagi duḳ.	མི་འདི་ན་གི་འདུག་།
6. Is that man sick?	Mi di na duḳ-gàm.	མི་འདི་ན་འདུག་གམ་།
7. He is sick.	Kho na duḳ.	ཁོ་ན་འདུག་།
8. He is not sick.	Kho nawa meḍ.	ཁོ་ན་བ་མེད་།
9. Do not be afraid.	Khyöḍ ji mi gö.	ཁྱོད་འཇིགས་མི་དགོས་།

The terms *yin*, *sin*, *duḳ* are used in the indicative present tense in both numbers, their signification may be expressed in English by 'am,' 'art,' 'is,' and by the inflections of the verbs 'to do' or 'to have.' *Dàm*, *sàm*, *gàm* are interrogative affixes formed by reduplicating the final letter of the preceding word and adding མ་ m.

Exercise 3.

Di, this : *te*, that : *le*, good :
ma-le, not good :
nyin, old, ancient, worn out :
gepa, *ge*, old, grown-old :
khyöḍ-kyi, of you, your :
ngai, of me, my :
apha, father : *naso*, one's age or years, also written, ན་ཚོད།
chhung, small : *chhen*, big :
shintu, very : *chi-tàr*, how :
song, part of verb, to go :
na, here.

1. This is good.	Di lemo duḳ.	འདི་ལེགས་མོ་འདུག།
2. That is bad (or not good).	Te ma le-pa duḳ.	དེ་མ་ལེགས་པ་འདུག།
3. This is not a good house.	Khyim di le-mo min duḳ.	ཁྱིམ་འདི་ལེགས་མོ་མིན་འདུག།
4. This is a good house.	Khyim di le-mo duḳ.	ཁྱིམ་འདི་ལེགས་མོ་འདུག།
5. Is your father old?	Khyöḍ kyi apha ge-po yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཕ་རྒས་པོ་ཡིན་ན།
6. My father is old.	Ngai apha ge-pa yin.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་རྒས་པ་ཡིན།
7. He is not old.	Te naso ma ge.	དེ་ན་སོ་མ་རྒས།
8. It is not good.	Te ma le.	དེ་མ་ལེགས།
9. It is very small.	Te shintu chhung-wa yin.	དེ་ཤིན་ཏུ་ཆུང་བ་ཡིན།
10. He is big.	Di chhen-po yin.	འདི་ཆེན་པོ་ཡིན།
11. This is little.	Di chhung-wa yin.	འདི་ཆུང་བ་ཡིན།
12. How old are you?	Khyöḍ naso chi-tàr song-wa.	ཁྱོད་ན་སོ་ཇི་ལྟར་སོང་བ།
13. It is here.	Na duḳ.	ན་འདུག།
14. It is not here.	Na min duḳ.	ན་མིན་འདུག།
15. This house is old.	Khyim di nying-pa yin.	ཁྱིམ་འདི་རྙིང་པ་ཡིན།

Exercise 4.

Ming, name : *chi*, *chi-da*, what :
ser, speak, utter :
htaḳ-ring, a great distance :
htung, short, brief :
ring, long, extended :
nyewa, near : *ring-wa*, far :
lám, a road, path : *ri*, a hill :
nám, when : *ka*, where :

1. What is your name?	Khyöḍ kyi ming chi-da ser.	ཁྱོད་ཀྱི་མིང་ཇི་འདྲ་ཟེར།
2. What is your father's name?	Khyöḍ kyi apö ming chi-da ser.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཕའི་མིང་ཇི་འདྲ་ཟེར།
3. How far is it?	Htaḳ ring htung chi-da yöḍ.	ཐག་རིང་ཐུང་ཇི་འདྲ་ཡོད།
4. Is it near?	Htaḳ nyewa yöḍ-tàm.	ཐག་ཉེ་བ་ཡོད་དམ།
5. Is it far off?	Htaḳ ring yin-nàm.	ཐག་རིང་ཡིན་ནམ།
6. It is near.	Htaḳ nyewa yöḍ.	ཐག་ཉེ་བ་ཡོད།

Exercise 4.—*Continued.*

ka-ne, from where, whence: *kana*, to where, whither: *yong*, come: *dau*, go: *gyu*, will, (sign of future tense): also *gyu*, to proceed, move, go.

7. Is there a road?	Làm yöḍ-tàm.	ལམ་ཡོད་དམ་
8. There is a road.	Làm yöḍ.	ལམ་ཡོད།
9. Who are you?	Khyöḍ su yin.	ཁྱོད་སུ་ཡིན།
10. That hill is high.	Ri te htön-po yin pè.	རི་དེ་མཐོན་པོ་ཡིན་པས།
11. What is the name of that hill?	Ri te ming la chi ser.	རི་དེ་མིང་ལ་ཅི་ཟེར།
12. How far is it from here?	Te ne htaḳ ring htung chi-tàr yöḍ.	དེ་ནས་ཐག་རིང་ཐུང་ཇི་ཙར་ཡོད།
13. When did you arrive?	Khyöḍ nàm le-pa.	ཁྱོད་ནམ་སླེབས་པ།
14. Whence do you come?	Ka ne yong-wa.	ག་ནས་ཡོང་བ།
15. Whither are you going?	Kana dau-gyu yin.	ག་ན་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།

Exercise 5.

Dir, here: *ter*, there: *shoḳ*, come (imperative): *song*, go do.: *phar*, away, over there: *gyuḳ*, run: *ta*, now: *ta-ta*, just now, directly: *ta-ta-htub*, until now: *la*, to: *hrib-tsàm*, a little while: *pu-mo*, a woman: *mo*, she, (feminine affix): *zhön*, young: *le*, work: *lau-chen*, laziness: *tsün-dü-chen*, diligence: *toḳ-pu*, a friend: *singmo*, a sister: *sing-mö*, of a sister:

1. Come here.	Dir shoḳ.	འདིར་ཤོག།
2. Go there.	Ter song.	དེར་སོང་།
3. Go away.	Phar gyuḳ.	ཕར་རྒྱུག།
4. Go now; go directly.	Ta song, ta-ta song.	ད་སོང་། ད་ལྟ་སོང་།
5. Come presently.	Ta-ta hrib-tsàm la shoḳ.	ད་ལྟ་ཧྲིབ་ཙམ་ལ་ཤོག།
6. This woman is still young.	Pumo di ta-ta-htub naso zhön-pa duḳ.	བུ་མོ་འདི་ད་ལྟ་ཐུབ་ན་སོ་གཞོན་པ་འདུག།
7. That man is lazy.	Mi te le lau-chen yin.	མི་དེ་ལེ་ལོ་ཅན་ཡིན།
8. My friend is diligent.	Ngai toḳ-pu tsün-dü-chen yin.	ང་ཡི་གྲོགས་པོ་བརྩོན་འགྲུས་ཅན་ཡིན།
9. Our sister is still young.	Nganàm kyi singmo ta-ta zhönpa yin.	ང་ནམས་ཀྱི་སྲིང་མོ་ད་ལྟ་གཞོན་པ་ཡིན།
10. This horse is young.	Ta di lau zhön-ba duḳ.	རྟ་འདི་ལོ་གཞོན་པ་འདུག།

Exercise 5.—*Continued.*

lo, year : *ta*, a horse :
den-ba, true : *khoi*, of him, his :
ti, a large knife : *tsàr*, near, with.

11. My friend is true.	Ngai tok-pu denba yin.	ང་ཡི་གྲོགས་པོ་བདེན་པ་ཡིན།
12. His sister's name is Dolma.	Khoi sing-möe ming Dolma-yin.	ཁོ་ཡི་སྲིང་མོའི་མིང་སྒྲོལ་མ་ཡིན།
13. Where is my knife?	Ngai ṭi ka na yöd.	ངའི་གྲི་ག་ན་ཡོད།
14. Here is your knife.	Khyöḍ kyi ṭi dir duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲི་འདིར་འདུག
15. Is my knife with him?	Ngai ṭih khoi tsàr yöḍ-tàm.	ང་ཡི་གྲི་ཁོའི་རྩར་ཡོད་དཾ།

Exercise 6.

pün, brother : *sing-mo*, sister :
Kada, proper name, masc. :
Dolma, prop. name, fem. :
tok-pu, friend, (masc.) :
tok-mu, friend, (fem.) :
men, not : *gen*, old, aged :
dze, pretty, well-looking :
mang-po, much :
hlak-pa, somewhat more :
pu-ts'ha, *pe-ts'ha*, } child, boy :
dawa, moon : *nyima*, sun :
shani, lead : *chah*, iron :
chi, heavy.

1. Is this man your brother?	Mi di khyöḍ kyi pön yin-na.	མི་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ཡིན་ན།
2. Is that woman your sister?	Pumo di khyöḍ kyi singmo yin-na.	བུ་མོ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་ཡིན་ན།
3. Is Kada your friend?	Kada khyöḍ kyi tok-pu yin-na.	ཀ་ཟགས་ཁྱོད་ཀྱི་གྲོགས་པོ་ཡིན་ན།
4. Dolma is not your sister.	Dolma khyöḍ kyi singmo min.	སྒྲོལ་མ་ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་མིན།
5. My younger brother is older than he.	Ngai pön chhung-wa di, kho ne naso gen duḳ.	ངའི་སྤུན་ཆུང་བ་འདི་ཁོ་ནས་ན་སོ་རྒན་འདུག
6. You are much younger than he is.	Khyöḍ kho ne naso mang-po zhön-pa duḳ.	ཁྱོད་ཁོ་ནས་ན་སོ་མང་པོ་གཞོན་པ་འདུག
7. Dolma is pretty.	Dolma dze-pa duḳ.	སྒྲོལ་མ་མཛེས་པ་འདུག
8. He is stronger than I am.	Kho nga ne sheḍ hlaḳ-pa duḳ.	ཁོ་ང་ནས་ཤེད་ལྷག་པ་འདུག
9. Your child is younger than this boy.	Khyöḍ kyi pu-ts'ha pe-ts'ha di ne naso zhön-pè.	ཁྱོད་ཀྱི་བུ་ཚ་པེ་ཚ་འདི་ནས་ན་སོ་གཞོན་པས།
10. The moon is less than the sun.	Dawa nyima nè chhung.	ཟླ་བ་ཉི་མ་ནས་ཆུང་།

EXERCISE 6.—*Continued.*

11. Lead is heavier than iron. — Sha-ni chah nè chi. — ཞ་ནི་ལྕགས་ནས་ལྕི།
12. That girl is more pretty than Dolma. — Pumo te Dolma nè dze-pa duḳ. — བུ་མོ་དེ་སྒྲོལ་མ་ནས་མཛེས་པ་འདུག།
13. This knife is better than that. — Ṯih di ṭih te nè le-pa duḳ. — གྲི་འདི་གྲི་དེ་ནས་ལེགས་པ་འདུག།

EXERCISE 7.

Shing-dong, tree: *chhe*, large, great:
shing, field: *kho-jeḍ*, useful:
nga-chaḳ, *nganam*, } we:
khonàm, *khong*, } they:
kang-yang, any: *dawa*, like:
tapu, so, like: *gong*, price:
ispet, steel: *ṯal-pa*, village:
kho, use: *chi-tsam*, how many.

1. This tree is smaller than that. — Shing-dong dí shing-dong te nè chhung-wa duḳ. — ཤིང་སྡོང་འདི་ཤིང་སྡོང་དེ་ནས་ཆུང་བ་འདུག།
2. This house is bigger than ours. — Khang-pa di nganàm kyi khang-pa nè chhe-wa duḳ. — ཁང་པ་འདི་ང་ནཾས་ཀྱི་ཁང་པ་ནས་ཆེ་བ་འདུག།
3. Our field is smaller than theirs. — Nganàm kyi shing, khong ki shing lè chhung duḳ. — ང་ནཾས་ཀྱི་ཞིང་ཁོང་གི་ཞིང་ལས་ཆུང་འདུག།
4. Iron is more useful than lead. — Chah sha ni nè kho-jeḍ chhe. — ལྕགས་ཞ་ནི་ནས་ཁོ་རྗེད་ཆེ།
5. This knife is of no use at all. — Ṯih di kang-yang mi yong. — གྲི་འདི་ཁང་ཡང་མི་ཡོང་།
6. What is it like? — Chi dawa duḳ. — ཅི་འདྲ་བ་འདུག།
7. I am not so old as he is. — Kho naso genba ta-pu nga mi gen. — ཁོ་ན་སོ་ཆེན་པ་ཏ་བུ་ང་མི་ཆེན།
8. I am not older than he. — Nga kho nè lo mi gen. — ང་ཁོ་ནས་ལོ་མི་ཆེན།
9. Lead is not so dear as steel. — Sha ní ispet nè gong mi chhe. — ཞ་ནི་ཡི་སི་སྤྱིད་ནས་དགོང་མི་ཆེ།
10. Our village is bigger and better than theirs. — Nga-chaḳ ki ṭal-pa, khong ki ṭal-pa nè mang-wa tang le-pa yöḍ. — ང་ཚག་གི་ཁྲོལ་པ་ཁོང་གི་ཁྲོལ་པ་ནས། མངས་བ་དང་ལེགས་པ་ཡོད།

Exercise 7.—*Continued.*

11. This is of more use than that.	Di te nè kho chhe-wa yöd.	འདི་དེ་ནས་ཁོ་ཆེ་བ་ཡོད།
12. That house is smaller than his.	Khyim di khoi khang-pa nè chhung.	ཁྱིམ་འདི་ཁོ་ཡི་ཁང་པ་ནས་ཆུང་།
13. Is your father yet alive?	Khyöd kyi apha ta-htub yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཕ་ད་ཐུབ་ཡོད་དཾ།
14. How many brothers and sisters have you?	Khyöd pön tang sing-mo chi-tsàm yöd.	ཁྱོད་སྤུན་དང་སྲིང་མོ་ཇི་ཙཾ་ཡོད།

Exercise 8.

tor, to go astray, be lost : ***lak***, efface, waste, destroy : ***chung***, produce, appear : ***tsàr***, near, with : ***nge***, true : ***sheḍ***, say : ***den***, true : ***mra***, speak : ***tön-tu***, for, on account of : ***mo-rang***, her own : ***metoḳ***, flower : ***htob***, get, find : ***teng***, on, upon, above : ***gah***, some : ***chhirtu***, for the sake of : ***shiḳ***, sign of imperative.

The letters *b* and *p*, also *d* and *t* are often interchangeable, that is པ properly *pa* or *p*, is frequently pronounced *b*, while ད་ *da* or *d*, often has the sound of *t*.

Note, the dash under the *t* in the word *ṯih*, indicates that the letter is palatal.

1. Have you lost your knife?	Khyöḍ kyi ṭih torlaḳ chung-wa yin-nàm.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲི་སྟོར་བརླག་བྱུང་བ་ཡིན་ནཾ།
2. Is your knife lost?	Khyöḍ kyi ṭih laḳ-pa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲི་བརླག་པ་ཡིན་ན།
3. Have you got my knife?	Ngai ṭih khyöḍ tsàr yöḍ-tàm.	ང་ཡི་གྲི་ཁྱོད་ཚར་ཡོད་དཾ།
4. Kada has got it.	Kaḏa tsàr duḳ.	ཀ་གྲགས་ཚར་འདུག།
5. I speak the truth.	Nga nge-pa sheḍ-pa yin.	ང་ངེས་པ་བཤད་པ་ཡིན།
6. My son's words are not true.	Ngai pu denba mi mre.	ང་ཡི་བུ་བདེན་པ་མི་སྨྲས།
7. Have you got a horse?	Khyöḍ kyi tsàr ta yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཚར་རྟ་ཡོད་དཾ།
8. This knife is for Dolma.	Ṯih di Dolmöe tön-tu yin.	གྲི་འདི་སྒྲོལ་མའི་དོན་ཏུ་ཡིན།
9. This knife belongs to Dolma.	Ṯih di Dolma morang ki yin.	གྲི་འདི་སྒྲོལ་མ་མོ་རང་གི་ཡིན།
10. Is this your mother's house?	Khyim di khyöḍ kyi amö yin-na.	ཁྱིམ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་མའི་ཡིན་ན།
11. Has your friend got a knife?	Khyöḍ kyi tok-pöe tsàr ṭih yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲོགས་པོའི་ཚར་གྲི་ཡོད་དཾ།

EXERCISE 8.—*Continued.*

12. Where did you get those flowers?	Khyöḍ metoḳ di ka ne htob-pa.	ཁྱོད་མེ་ཏོག་འདི་ག་ནས་ཐོབ་པ།
13. I got them on the hill, they are for Dolma.	Nga riyi teng ne Dolmö chhir-tu htob-pa yin.	ང་རི་ཡི་སྟེང་ནས་སྒྲོལ་མའི་ཕྱིར་དུ་ཐོབ་པ་ཡིན།
14. My friend also has got some flowers for you.	Khyöḍ kyi chhirtu ngai tok-pöe tsàr me-toḳ gah yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཕྱིར་དུ་ང་ཡི་གྲོགས་པོའི་ཚར་མེ་ཏོག་འགའ་ཡོད།
15. Speak the truth.	Denpàr mrà-shiḳ.	བདེན་པར་སྨྲ་ཞིག།

EXERCISE 9.

medah, a gun, sometimes pronounced '*mindah*': *nyo*, buy: *pamo*, cow: *kàp*, occasion, time: *chik*, *chig*, *shik*, } one: *tang*, and: *chih-chhed-tu*, what doing, wherefore: *ts'hong*, sell: *kang-sak*, pipe: *htong*, see: *tö*, part of *ta*, look: *nyong*, be aware: *pün*, brother.

Sentence 10. ང་ཚག་གི *nga-chaḳ ki*, by us. Signs of instrumentive or agentive case are གྱིས་ཀྱིས་གིས་ ཡིས་ ས་ by, with.

Sentence 11. ལ་ *la*, sign of the locative, at, in, on.

1. Where did you buy that gun?	Medah di khyöḍ ka nè nyo-wa yin.	མེ་མདའ་འདི་ཁྱོད་ག་ནས་ཉོ་བ་ཡིན།
2. When did you buy it?	Nàm nyö-pa yin.	ནམ་ཉོས་པ་ཡིན།
3. From whom did you buy it?	Khyöḍ su ne nyö-pa yin.	ཁྱོད་སུ་ནས་ཉོས་པ་ཡིན།
4. I am buying a cow.	Nga pamo nyo kàp yöḍ.	ང་བ་མོ་ཉོ་སྐབས་ཡོད།
5. I have bought a cow and a gun.	Nga pamo chiḳ tàng medah chik nyö yöḍ.	ང་བ་མོ་གཅིག་ དང་ མེ་ མདའ་ གཅིག་ ཉོས་ཡོད།
6. Why did you sell your gun?	Khyöḍ kyi medah chih chheḍ-tu ts'hong-wa.	ཁྱོད་ཀྱི་མེ་མདའ་ཅིའི་ཆེད་དུ་འཚོང་བ།
7. To whom did you sell it?	Su la ts'hong-wa.	སུ་ལ་འཚོང་བ།
8. Have you taken my pipe?	Khyöḍ ngai kang-sak len yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་གང་ཟག་ལེན་ཡོད་དཾ།
9. My brother has found your pipe.	Ngai pön ne khyöḍ kyi kang-sak htob duḳ.	ང་ཡི་སྤུན་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་གང་ཟག་ཐོབ་འདུག།
10. We have seen your mother.	Khyöḍ kyi ama ngachaḳ ki htong yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་མ་ང་ཚག་གི་མཐོང་ཡོད།

Exercise 9.—*Continued.*

11. Look at this gun.	Medah di la tö-shik.	མེ་མདའ་འདི་ལ་ལྟོས་ཞིག།
12. Why did you look at this gun?	Khyöḍ medah di la chiyi chheḍ-tu tö-pa.	ཁྱོད་མེ་མདའ་འདི་ལ་ཅི་ཡི་ཆེད་ཏུ་ལྟོས་པ།
13. I did not see your cow.	Nga khyöḍ kyi pamo htong ma nyong.	ང་ཁྱོད་ཀྱི་བ་མོ་མཐོང་མ་མྱོང་།
14. I have not seen your brother.	Nga khyöḍ kyi pün ma htong.	ང་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་མ་མཐོང་།

Exercise 10.

gyap, to fire a gun : *tàng*, and : *me-dze*, gun-powder : *len*, take : *khorang*, his own : *pön*, chief : *yok-mo*, female servant : *ṭid*, lead, conduct : *gah-shik*, some : *dak-po*, belongs, his own : *ṭong-yul*, village : *nang*, give : *song-te*, having gone.

1. I did not fire the gun.	Nga medah ma gyap.	ང་མེ་མདའ་མ་རྒྱབ།
2. Where did you get the gun and gun-powder?	Khyöḍ medah tàng me-dze ka ne htob-pa.	ཁྱོད་མེ་མདའ་དང་མེ་རྫས་ག་ནས་ཐོབ་པ།
3. From whom did you get it?	Di su ne htob-pa yin.	འདི་སུ་ནས་ཐོབ་པ་ཡིན།
4. This gun belongs to that man.	Me-dah di daḳ-po mi te yin.	མེ་མདའ་འདི་བདག་པོ་མི་དེ་ཡིན།
5. I took it from this person.	Nga mi di ne len ba yin.	ང་མི་འདི་ནས་ལེན་པ་ཡིན།
6. Has your brother bought the cow?	Khyöḍ kyi pün ne pamo di nyö-pa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ནས་བ་མོ་འདི་ཉོས་པ་ཡིན་ན།
7. Have you mislaid my knife?	Ngai ṭih-chhung di khyöḍ kyi laḳ-pa yin-nà.	ང་ཡི་གྲི་ཆུང་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་བརླག་པ་ཡིན་ན།
8. I have not seen the chief man of this village.	Nga ṭong-yul di na pön ma htong.	ང་གྲོང་ཡུལ་འདི་ན་དཔོན་མ་མཐོང་།
9. The chief's sister is not pretty.	Pön diyi singmo di dzema min duḳ.	དཔོན་འདི་ཡི་སྲིང་མོ་འདི་མཛེས་མ་མིན་འདུག།

Exercise 10.—*Continued.*

10. Are you the brother of that woman?	Khyöḍ pumo dih pün yin-na.	ཁྱོད་བུ་མོ་འདིའི་སྤུན་ཡིན་ན།
11. Has the servant-girl's father arrived?	Yoḳ-mo di-yi apha leb yöḍ-tàm.	གཡོག་མོ་འདི་ཡི་ཨ་ཕ་སླེབས་ཡོད་དཾ།
12. I have brought a cow for my father.	Ngai apöe chhirtu pamo shiḳ ṭiḍ yong yöd.	ངའི་ཨ་པོའི་ཕྱིར་ཏུ་པ་མོ་ཞིག་འཁྲིད་ཡོང་ཡོད།
13. Sell this pipe to me.	Kang-saḳ di nga la ts'hong nàng.	གང་ཟག་འདི་ང་ལ་འཚོང་གནང་།
14. Go and bring some cows.	Song-te gah shiḳ pamo ṭiḍ-shoḳ.	སོང་ཏེ་འགའ་ཞིག་པ་མོ་འཁྲིད་ཤོག།

Exercise 11.

Khyi, dog : *shi*, *chhi*, to die : *shamo*, hat, cap : *kö*, cloth : *nàm*, when : *tselpo*, basket : *cha*, bird : *ra*, goat : *akhu*, uncle : *ani*, aunt : *kyalpa*, bag : *phang*, shoot : *Tön-dub*, prop. name masc.

1. Our dog is lost.	Nga-chaḳ ki khyi tor song duḳ.	ང་ཅག་གི་ཁྱི་སྟོར་སོང་འདུག།
2. This man has lost a son and a daughter.	Mi di pu-shik tang pumo shik shi duḳ.	མི་འདི་བུ་ཞིག་དང་བུ་མོ་ཞིག་ཤི་འདུག།
3. I have bought a hat for my brother.	Ngai pün kyi chhirtu nga shamo shik nyo-wa yin.	ང་ཡི་སྤུན་གྱི་ཕྱིར་ཏུ་ང་ཞ་མོ་ཞིག་ཉོས་པ་ཡིན།
4. When did you buy that cloth?	Kö te khyöḍ nàm nyo-wa.	གོས་དེ་ཁྱོད་ནམ་ཉོས་པ།
5. Your brother has taken my basket.	Ngai tsel-po khyöḍ kyi pün ne len yöḍ.	ང་ཡི་ཙེལ་པོ་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ནས་ལེན་ཡོད།
6. Did you fire a gun?	Khyöḍ medah gyab yöḍ-tàm.	ཁྱོད་མེ་མདའ་རྒྱབ་ཡོད་དཾ།
7. Shoot at that bird.	Cha tei teng-tu gyab.	བྱ་དེའི་སྟེང་ཏུ་རྒྱབ།
8. I have found a very fine goat.	Nga la ra le-mo shiḳ htob yöd.	ང་ལ་ར་ལེགས་མོ་ཞིག་ཐོབ་ཡོད།

Exercise 11.—*Continued.*

9. I have got your goat.	Khyöḍ kyi ra ngai tsàr yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ར་ང་ཡི་ཚར་ཡོད།
10. The father has lost his child.	Apha di khorang ki pu-ts'ha chhi song duḳ.	ཨ་ཕ་འདི་ཁོ་རང་གི་པུ་ཚ་འཆི་སོང་འདུག།
11. She has lost her daughter.	Morang ki pumo di chhi song duḳ.	མོ་རང་གི་པུ་མོ་འདི་འཆི་སོང་འདུག།
12. My uncle has sold his house.	Ngai akhü khyim tsong ts'hàr duḳ.	ང་ཡི་ཨ་ཁུའི་ཁྱིམ་བཙོང་ཚར་འདུག།
13. My aunt has found a cloth.	Ngai ani la kö shiḳ htob duḳ.	ང་ཡི་ཨ་ནེ་ལ་གོས་ཞིག་ཐོབ་འདུག།
14. Töndub has got his bag.	Tön-dub khorang ki kyal-pa htob duḳ.	དོན་འགྲུབ་ཁོ་རང་གི་རྒྱལ་པ་ཐོབ་འདུག།
15. He shoots very well.	Kho medah shintu le-pa phang yöḍ.	ཁོ་མེ་མདའ་ཤིན་ཏུ་ལེགས་པ་འཕང་ཡོད།

Ta-chha, just now:
tsünmo, wife: *kyo*, sad:
chitàr, how: *cheḍ*, do, make:
nyima, day-time:
tering, to-day:
ts'hangma, every body:
sang-nyin, to-morrow:
dang-nyin, yesterday.

S. 14. ཆུང་ངམ། *chung-ngàm*, see note to Ex. 1. *ngam*, an interrogative affix: *chúng*, an auxiliary verb, appear, be produced, born.

Exercise 12.

1. Dolma has found her cloth.	Dolma morang ki kö htob duk.	སྒྲོལ་མ་མོ་རང་གི་གོས་ཐོབ་འདུག།
2. I have seen that man and his son.	Mi te tang khoi pu-ts'ha di ngai htong yöḍ.	མི་དེ་དང་ཁོ་ཡི་པུ་ཚ་འདི་ང་ཡི་མཐོང་ཡོད།
3. My mother has lost a knife and a basket.	Ngai amè ṭih shiḳ tang tsel-po shiḳ tor duḳ.	ང་ཡི་ཨ་མས་གྲི་ཞིག་དང་ཚེལ་པོ་ཞིག་སྟོར་འདུག།
4. My brother has taken his hat.	Ngai pün kyi khorang ki shamo len duḳ.	ང་ཡི་སྤུན་གྱི་ཁོ་རང་གི་ཞ་མོ་ལེན་འདུག
5. I have seen your uncle. He has just bought a house.	Ngai khyöḍ kyi akhu htong yöḍ, kho ta-chha khang-pa shiḳ nyö duḳ.	ང་ཡི་ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཁུ་མཐོང་ཡོད་ ཁོ་ད་ཆ་ཁང་པ་ཞིག་ཉོས་འདུག།

Exercise 12.—*Continued.*

6. This man has lost his wife; for this reason he is sad.	Mi di-yi tsün-mo shi song duḳ, di-yi chhirtu kho kyo-wa yin duḳ.	མི་འདི་ཡི་བཙུན་མོ་ཤི་སོང་འདུག་འདི་ཡིས་ཕྱིར་དུ་ཁོ་སྐྱོ་བ་ཡིན་འདུག།
7. How did he lose her?	Chitàr cheḍ ne mo shi duḳ.	ཅི་ལྟར་བྱེད་ནས་མོ་ཤི་འདུག།
8. My aunt has bought a cow for her son.	Ngai ani morang ki pu dih chhirtu pamo shiḳ nyö duḳ.	ང་ཡི་ཨ་ནེ་མོ་རང་གི་བུ་འདིའི་ཕྱིར་དུ་བ་མོ་ཞིག་ཉོས་འདུག།
9. I saw him yesterday.	Ngai kho dàng nyima la htong yöd.	ང་ཡི་ཁོ་ཁ་སང་ཉི་མ་ལ་མཐོང་ཡོད།
10. He arrived yesterday.	Kho dang nyin leb duḳ.	ཁོ་ཁ་སང་ཉིན་སླེབས་འདུག།
11. Every body will arrive to-morrow.	Ts'hang-ma sang-nyin la, leb-gyu yin.	ཚང་མ་སང་ཉིན་ལ་སླེབས་རྒྱུ་ཡིན།
12. I am the sister of that woman.	Nga pumo tei sing-mo yin.	ང་བུ་མོ་དེའི་སྲིང་མོ་ཡིན།
13. Have you taken my sister's basket?	Khyöḍ ngai sing-mü tselpo len yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་སྲིང་མོའི་སྒྲེལ་པོ་ལེན་ཡོད་དམ།
14. Have you seen my father's goat?	Khyöḍ ngai aphö ra di htong chung-ngàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཨ་ཕའི་ར་འདི་མཐོང་ཆུང་ངམ།
15. When will they arrive?	Khong nam leb yong.	ཁོང་ནམ་སླེབས་ཡོང་།
16. He went away to-day.	Kho tering song yöḍ.	ཁོ་དེ་རིང་སོང་ཡོད།

Exercise 13.

Ngo, face, appearance: *she*, know: *nyi*, two: *de*, rice: *dau*, *song* } parts of verb, to go. *nàng-na*, inside, within:

1. We know the father of this girl.	Pumo diyi apha nga-chaḳ ki ngo she.	བུ་མོ་འདི་ཡི་ཨ་ཕ་ང་ཚག་གི་ངོ་ཤེས།
2. Who has taken my bag?	Ngai kyal-pa sui len yöḍ-pa.	ང་ཡི་རྐྱལ་པ་སུ་ཡིས་ལེན་ཡོད་པ།
3. I took it.	Te ngai len yöḍ.	དེ་ང་ཡི་ལེན་ཡོད།
4. He has taken it.	Te khoi len duḳ.	དེ་ཁོ་ཡི་ལེན་འདུག།

Exercise 13.—*Continued.*

chi / *chida* } what : *chi-tsam*, how much :
sin, sign of past tense.

5. They have taken it.	Khonàm kyi len sin.	ཁོ་ཉམས་ཀྱི་ལེན་ཟིན།
6. Why did you take it ?	Khyöḍ chiyi chhirtu te len-pa.	ཁྱོད་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་དེ་ལེན་པ།
7. When did you take it ?	Khyöḍ nàm len yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ནམ་ལེན་ཡོད་དམ།
8. What did you find in your bag ?	Khyöḍ kyi kyal-pö nàng na chi htong-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་རྒྱལ་པའི་ནང་ན་ཅི་མཐོང་པ།
9. Where did you get the bag ?	Kyal-pa kana ne htob-pa.	རྒྱལ་པ་ག་ན་ནས་ཐོབ་པ།
10. How did you go ?	Khyöḍ chitàr cheḍ ne song-wa.	ཁྱོད་ཇི་ལྟར་བྱེད་ནས་སོང་བ།
11. How will you go ?	Khyöḍ chitàr dau-gyu yin-pa.	ཁྱོད་ཅ་ལྟར་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པ།
12. Of the two bags which did you take ?	Kyal-pa nyi ne khyöḍ kyi su te len yöḍ-pa.	རྒྱལ་པ་གཉིས་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་སུ་དེ་ལེན་ཡོད་པ།
13. How much rice have you got ?	Khyöḍ kyi tsàr ḏe chi-tsam yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཁ་སྣར་འབྲས་ཇི་ཙམ་ཡོད་པ།
14. How many men are there ?	Mi chi-tsàm yöḍ.	མི་ཇི་ཙམ་ཡོད།
15. When did you go ?	Khyöḍ nàm song-wa.	ཁྱོད་ནཾ་སོང་བ།
16. When will you go ?	Khyöḍ nàm dau-gyu yin.	ཁྱོད་ནཾ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
17. What did you say ?	Khyöḍ chi-ḏa ser yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཇི་འདྲ་ཟེར་ཡོད་པ།

Exercise 14.

Tsi-pü, diviner, soothsayer : *tö-ming*, head-man : *gau*, door : *chöd*, shut : *jed*, open : *Subah*, official designation :

1. This man is the soothsayer's brother.	Mi di tsi-pöe pün yin.	མི་འདི་རྩིས་པའི་སྤུན་ཡིན།
2. This woman is the sister of the Subah's mother.	Pumo di suba kyi amöe sing-mo yin.	བུ་མོ་འདི་སུ་བ་ཀྱིས་ཨ་མའི་སྲིང་མོ་ཡིན།

Exercise 14.—*Continued.*

yok-po, servant (masc.): *chhungma*, wife: *ten-pa*, faithful: *karák*, girdle: *khyi*, dog.

3. This child is the son of the head man.	Htugu di tö-ming ki pu yin.	ཕྲུ་གུ་འདི་ཐོལ་མིད་ཀི་བུ་ཡིན།
4. The house door is shut.	Khyim dih gau chöd duḳ.	ཁྱིམ་འདིའི་སྒོ་གཅོད་འདུག།
5. Open the door.	Gau jeḍ.	སྒོ་འབྱེད།
6. I have seen the Subah's son and daughter.	Suba kyi pu tang pumo ngai htong yöḍ.	སུ་བྷ་ཀྱིས་བུ་དང་བུ་མོ་ང་ཡི་མཐོང་ཡོད།
7. I have seen your father's goat.	Khyöḍ kyi aphü ra te nga htong yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཕའི་ར་དེ་ང་མཐོང་ཡོད།
8. The Subah's servant is the brother of the sooth-sayer's wife.	Suba kyi yok-po tsi-pü chhung-ma tei pün yin.	སུ་བྷ་ཀྱིས་གཡོག་པོ་རྩིས་པའི་ཆུང་མ་དེའི་སྤུན་ཡིན།
9. My dog is very faithful.	Ngai khyi di ten-pa yöḍ.	ང་ཡི་ཁྱི་འདི་རྟེན་པ་ཡོད།
10. This child's mother has arrived.	Htugu dih ama leb duḳ.	ཕྲུ་གུ་འདིའི་ཨ་མ་སླེབས་འདུག།
11. I have got the girdle of that child.	Htugu teh karaḳ di nge tsàr yöḍ.	ཕྲུ་གུ་དེའི་སྐ་རགས་འདི་ངའི་ཚར་ཡོད།
12. Are you my uncle's servant?	Khyöḍ ngai akhü yok-po yin-na.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཨ་ཁུའི་གཡོག་པོ་ཡིན་ན།
13. See if the door is open.	Gau di jeḍ tàm ma jeḍ, tö shik.	སྒོ་འདི་འབྱེད་དམ་མ་འབྱེད་ལྟོས་ཤིག།
14. Why did he open the door?	Kho chiyi chhirtu gau jeḍ-pa.	ཁོ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་དུ་སྒོ་འབྱེད་པ།

Exercise 15.

Pönlop, an official designation; the governor: *mi*, man: *Deba-Radza* (*Desi*,) the secular ruler of Bhutan: *ku-nyen*, relative, relation:

1. Are you the Penlow's man?	Khyöḍ Pön-lop kyi mi yin-na.	ཁྱོད་དཔོན་སློབ་ཀྱི་མི་ཡིན་ན།
2. Are you of the Deb Raja's household?	Khyöḍ Deba Radza kyi khyim nàng ki yokpo yin-na.	ཁྱོད་དེ་བ་ར་ཛ་ཀྱིས་ཁྱིམ་ནང་གི་གཡོག་པོ་ཡིན་ན།

EXERCISE 15.—*Continued.*

Tashi-chhö-dzong, the chief town of Bhutan : ***ku-ts'hap***, agent : ***chin***, give : ***kàp***, time, occasion.

---

ku-ts'hap, from ***ku***, body; and ***ts'hàp***, deputy, representative.

3.	Are you a relative of the Subah ?	Khyöḍ suba kyi ku-nyen yin-na.	ཁྱོད་སུ་བྷ་གྱིས་སྐུ་གཉེན་ཡིན་ན།
4.	I am a man of Tashi chho-dzong.	Nga Tashi-chhö-dzong ki mi yin.	ང་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་གི་མི་ཡིན།
5.	I am the Deb's agent.	Nga Desi kyi ku-ts'hap yin.	ང་སྡེ་སྲིད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཡིན།
6.	Is this knife better than that ?	Ṭih di ṭih te le le-pa duḳ-kàm.	གྲི་འདི་གྲི་དེ་ལས་ལེགས་པ་འདུག་གམ
7.	I have got the girdle of your friend's sister.	Khyöḍ kyi tok-pü singmöe karaḳ nge tsàr yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲོགས་པོའི་སྲིང་མོའི་སྐ་རགས་ངའི་ཚར་ཡོད།
8.	This house belongs to the soothsayer.	Khyim di tsi-pa kho-rang ki yin.	ཁྱིམ་འདི་རྩིས་པ་ཁོ་རང་གི་ཡིན།
9.	This is yours.	Di khyöḍ-rang ki yin.	འདི་ཁྱོད་རང་གི་ཡིན།
10.	It is for you.	Te khyöḍ-rang ki chhirtu yin.	དེ་ཁྱོད་རང་གི་ཕྱིར་དུ་ཡིན།
11.	My sister has given a cloth to your brother's friend.	Ngai singmè khyöḍ kyi pün kyi tok-pu la kö shik chin duḳ.	ངའི་སྲིང་མས་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་གྱི་གྲོགས་པོ་ལ་གོས་ཞིག་བྱིན་འདུག།
12.	My uncle has given a gun to the Subah's son.	Ngai akhü suba kyi pu la medah shik chin duḳ.	ངའི་ཨ་ཁུའི་སུ་བྷ་ཀྱི་བུ་ལ་མེ་མདའ་ཞིག་བྱིན་འདུག།
13.	He gave it to me yesterday on his arrival.	Kho dàng-nyin nga leb-kàp-su chin-pa yin.	ཁོ་མདང་ཉིན་ང་སླེབས་སྐབས་སུ་བྱིན་པ་ཡིན།

EXERCISE 16.

Seh, food : ***shing***, a field : ***làng***, bull : ***tsong***, sell : ***ts'hàr***, finish, complete, sign of the past tense : ***alü***, cat :

1.	Have you given this child food ?	Htugu di la seh chin yöḍ-tàm.	ཕྲུ་གུ་འདི་ལ་ཟས་བྱིན་ཡོད་དམ།
2.	Have you given her a cloth ?	Mo la kö shiḳ chin yöḍ tàm.	མོ་ལ་གོས་ཞིག་བྱིན་ཡོད་དམ།

EXERCISE 16.—*Continued.*

tsong-khen, seller, he who sells: *ts'ha-u*, nephew.

3.	Does this field belong to the Subah?	Shing di suba kyi yin-na.	ཞིང་འདི་སུ་བྷ་ཀྱི་ཡིན་ན།
4.	It is not the Subah's, it is his sister's field.	Shing te suba kyi min, sing-möe yin.	ཞིང་དེ་སུ་བྷ་ཀྱི་མིན་སྲིང་མོའི་ཡིན།
5.	We have sold our bull to the friend of our uncle.	Nga-chak ki làng nga-chaḳ ki akhü ṭok-pu la tsong ts'hàr duḳ.	ང་ཅག་གི་གླང་ང་ཅག་གི་ཨ་ཁུའི་གྲོགས་པོ་ལ་བཙོང་ཚར་འདུག།
6.	Does this cloth belong to this man or to that?	Kö dih dák-po mi diyi yin-nàm yang te-yi yin.	གོས་འདིའི་བདག་པོ་མི་འདི་ཡིས་ཡིན་ནམ་ཡང་དེ་ཡི་ཡིན།
7.	I have given my cat to my sister's friend.	Nga rang ki sing-möe ṭok-mo la ngai alü shiḳ chin yöḍ.	ང་རང་གི་སྲིང་མོའི་གྲོགས་མོ་ལ་ང་ཡི་ཨ་ལུས་ཞིག་བྱིན་ཡོད།
8.	Did you give my younger brother this flower?	Khyöḍ ngai pün chhung-wa la metoḳ di chin yöḍ tam.	ཁྱོད་ང་ཡི་སྤུན་ཆུང་བ་ལ་མེ་ཏོག་འདི་བྱིན་ཡོད་དམ།
9.	This field is my brother's.	Shing di ngai pün kyi yin.	ཞིང་འདི་ང་ཡི་སྤུན་གྱི་ཡིན།
10.	That girdle does not belong to your younger sister.	Karaḳ di khyöḍ kyi singmo chhung-wöe ki min.	སྐ་རགས་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་ཆུང་བའི་གིས་མིན།
11.	Does this gun belong to your elder, or to your younger brother.	Medah di khyöḍ kyi pün gen-pö yin-nàm yang chhung-wöe yin.	མེ་མདའ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་རྒན་པའི་ཡིན་ནམ་ཡང་ཆུང་བའི་ཡིན།
12.	Has Kada seen his father and mother?	Kada kho-rang ki apha ama htong yöḍ-tàm.	ཀ་གྲགས་ཁོ་རང་གི་ཨ་ཕ་ཨ་མ་མཐོང་ཡོད་དམ།
13.	I got this goat from a friend.	Ra di ṭok-pu chik nè htob yöḍ.	ར་འདི་གྲོགས་པོ་གཅིག་ནས་ཐོབ་ཡོད།
14.	I am a goat-seller.	Nga ra tsong-khen yin.	ང་ར་བཙོང་མཁན་ཡིན།
15.	I sold one to your nephew.	Ngai ra chik khyöḍ kyi ts'ha-u la tsong yöḍ.	ང་ཡི་ར་གཅིག་ཁྱོད་ཀྱི་ཚ་ཝུ་ལ་བཙོང་ཡོད།

Exercise 17.

Acho, elder-brother : *tàr*, silk : *laḳ-ke*, handkerchief : *ane*, aunt : *aphi*, grandmother : *chàm*, love : *De-jong*, Sikkim : *Dug*, Bhutan :
Kada, *Töndub*, *Phentuḳ*, } prop. names masc. :
Bre, a village in Sikkim : *nyewa*, kindred : *chowo*, lord : *nyer-pa*, steward : *tön*, show : *khe-len*, promise.

1. Dolma has received a silk handkerchief from her father's elder brother, and a cloth from her grandmother.	Dolma morang ki aphü acho genba ne tàr kyi lak-kè shiḳ tang aphi ne kö shiḳ htob duḳ.	སྒྲོལ་མ་མོ་རང་གི་ཨ་ཕའི་ཨ་ཇོ་གཉེན་པ་ནས་དར་ཀྱི་ལག་ཀལ་ཞིག་དང་ཨ་ཕྱི་ནས་གོས་ཞིག་ཐོབ་འདུག།
2. I speak of this dog and of this cat.	Nga khyi di tang alü diyi tàm lab-pa yin.	ང་ཁྱི་འདི་དང་ཨ་ལུས་འདི་ཡི་གཏམ་ལབ་པ་ཡིན།
3. I am speaking of your brother.	Nga khyöḍ kyi pün ki tàm lab-pa yin.	ང་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་གྱི་གཏམ་ལབ་པ་ཡིན།
4. Dolma's uncle and aunt love her.	Dolmöe akhu tang ane mo la chàmpa duḳ.	སྒྲོལ་མོའི་ཨ་ཁུ་དང་ཨ་ནེ་མོ་ལ་བྱམས་པ་འདུག།
5. Kada is a man of Sikkim.	Kada Ḍejong kyi mi yin.	ཀ་ཟླབས་འབྲས་ལྗོངས་ཀྱི་མི་ཡིན།
6. Teundub comes from Bhutan?	Töndub Duḡ ne yong-wa yin-na.	དོན་འགྲུབ་འབྲུག་ནས་ཡོང་བ་ཡིན་ན།
7. Fentuk has relatives in Sikkim, the chief steward of Bre is his lord.	Phen-tuḳ ki nye-wa Ḍejong la yöḍ Bre nyer-pa khoi chowo yin.	ཕན་ཐུག་གི་ཉེ་བ་འབྲས་ལྗོངས་ལ་ཡོད་སྦྲས་གཉེར་པ་ཁོ་ཡི་ཇོ་བོ་ཡིན།
8. If you show it to me, I promise to go.	Khyöḍ di nga la ṭön na, nga dau gyu khe-len-ba yin.	ཁྱོད་འདི་ང་ལ་སྟོན་ན་ང་འགྲོ་རྒྱུ་ཁས་ལེན་པ་ཡིན།
9. Show it to me.	Te nga la tön.	དེ་ང་ལ་སྟོན།
10. Promise me.	Nga la khe-len cha.	ང་ལ་ཁས་ལེན་ཆ།
11. Promise to show it to me.	Nga la tön-pa khe-len shik.	ང་ལ་སྟོན་པ་ཁས་ལེན་ཤིག།
12. Give it to me.	Te nga la chin.	དེ་ང་ལ་བྱིན།
13. He told me to give it to you.	Khyöḍ la chin-gyu khoi nga la ser yüḍ.	ཁྱོད་ལ་བྱིན་རྒྱུ་ཁོ་ཡི་ང་ལ་སེར་ཡོད།

Exercise 18.

Cha, a fowl : *htămched*, all : *ngul*, silver : *chah*, iron : *ringong*, price : *ṭak*, tiger : *lang-chhen*, elephant : *oenkyang* or *wenkyang*, neverthe-less : *ring*, swift : *nàngtu*, within : *zhak*, put, place : *dŏd*, wish : *chi-yŏd*, every thing : *chi-yang*, any-thing : *chi-yin-rung*, something.

1.	This fowl is a small one, it is the smallest of all.	Cha di chhung-we htàm-cheḍ ne di chhung-pè.	བྱ་འདི་ཆུང་བས་ཐམས་ཅད་ནས་འདི་ཆུང་པས།
2.	Dolma is pretty ; she is the prettiest of all.	Dolma dze-pa duḳ htàm-cheḍ ne mo dze-pa duḳ.	སྒྲོལ་མ་མཛེས་པ་འདུག་ཐམས་ཅད་ནས་མོ་མཛེས་པ་འདུག།
3.	Silver is not so useful as iron, but it is more valuable.	Ngul chah ne kho-jeḍ chhe-wa meḍ ringong chhe-wa yin.	དངུལ་ལྕགས་ནས་ཁོ་ཕྱེད་ཆེ་བ་མེད་རིན་གོང་ཆེ་བ་ཡིན།
4.	The tiger is not so strong as the elephant, but he is more active.	Ṭaḳ lang-chhen ne sheḍ chhung oen-kyang ring-pa ṭaḳ chhe.	སྟག་གླང་ཆེན་ནས་ཤེད་ཆུང་འོན་ཀྱང་རིངས་པ་སྟག་ཆེ།
5.	Put it into this cloth.	Kö di-yi nàng-tu zhaḳ.	གོས་འདི་ཡི་ནང་དུ་བཞག།
6.	Go into that house.	Khyim tei nàng la song.	ཁྱིམ་དེའི་ནང་ལ་སོང་།
7.	Go inside the house.	Khyim di nàng-tu song.	ཁྱིམ་འདིའི་ནང་དུ་སོང་།
8.	Here it is.	Di na duḳ.	འདི་ན་འདུག།
9.	He gave me every thing.	Kho nga la chi-yöḍ chin yong.	ཁོ་ང་ལ་ཅི་ཡོད་བྱིན་ཡོང་།
10.	He gave nothing to me.	Kho nga la chi-yang ma chin.	ཁོ་ང་ལ་ཅི་ཡང་མ་བྱིན།
11.	Do you wish to give something to my sister ?	Khyöḍ ngai singmo la chi-yin-rung shiḳ chin döḍ-pa yin-na.	ཁྱོད་ང་ཡིས་སྲིང་མོ་ལ་ཅི་ཡིན་རུང་ཞིག་བྱིན་འདོད་པ་ཡིན་ན།

Exercise 19.

Ngamo, morning : *nub-mo*, even-ing : *nyinmo*, day : *ts'henmo*, night :

1.	Good-morning.	Ngamo de le.	སྔ་མོ་བདེ་ལེགས།
2.	Good-day.	Nyinmo de le.	ཉིན་མོ་བདེ་ལེགས།
3.	Good-evening.	Nub-mo de le.	ནུབ་མོ་བདེ་ལེགས།

Exercise 19.—*Continued.*

zim, sleep : *ta*, now, at present : *lo*, or *lau*, year : *lo-htoḳ*, harvest : *zu-khàm*, the material world : *yul*, country : *nyàmpu*, together : *solja*, tea : *zhe*, take : *shu*, give : *ngama*, first : *htuje*, liberality : *kah-din*, kindness, favour : *zhu*, to sit, to be, to exist.

4. Good-night.	Ts'hen mo de-le.	མཚན་མོ་བདེ་ལེགས།
5. May you sleep well.	Dewàr zim shiḳ.	བདེ་བར་གཟིམས་ཤིག།
6. Have you slept well?	Dewàr zim sàm.	བདེ་བར་གཟིམས་སམ།
7. Are you in good health?	Kuzu demo duḳ-kàm.	སྐུ་གཟུགས་བདེ་མོ་འདུག་གམ།
8. Is the year favourable to the crops?	Ta lo, lo-htoḳ lemo duḳ-kàm.	ད་ལོ་ལོ་ཏོག་ལེགས་མོ་འདུག་གམ།
9. Are your family in good health?	Khyöḍ kyi chhung-ma tang pu-ts'ha zu-khàm demo duḳ-kàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཆུང་མ་དང་བུ་ཚ་གཟུགས་ཁམས་བདེ་མོ་འདུག་གི།
10. For what purpose have you come hither?	Khyöḍ chiyi chhir yul di nàng yong-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཡིས་ཕྱིར་ཡུལ་འདི་ནང་ཡོང་བ
11. Will you not be pleased to take some tea with us?	Ngachaḳ tang nyàmpu sol-ja shiḳ mi zhe-sàm.	ང་ཅག་དང་མཉམ་པོ་གསོལ་ཇ་ཤིག་མི་བཞེས་སམ།
12. I beg you first to give me a little brandy.	Nga la ngama araḳ chung-zeḍ chiḳ shu.	ང་ལ་སྔ་མ་ཨ་རག་ཆུང་ཟད་གཅིག་ཤུ
13. I thank you.	Htu-je chhe (kah-din chhe).	ཐུགས་རྗེ་ཆེ (བཀའ་དྲིན་ཆེ)
14. May you all remain at peace.	Khyöḍ-chaḳ htam-cheḍ de-mo zhu shiḳ.	ཁྱོད་ཅག་ཐམས་ཅད་བདེ་མོ་བཞུགས་ཤིག།

Exercise 20.

To or *ṭau*, dinner, a meal : *sol*, beg, pray, entreat : *ne-chhang*, beer : *shimpu*, sweet : *tàng*, and : *chi-tsam*, as much : *hteḍ*, fit : *dön*, eat and drink : *zhen-yang*, another, yet another : *bulwàr*, present, offer : *chao*, make, do :

1. Will you not dine and sup with us?	Khyöḍ nga-chaḳ tang nyàm-po ṭo mi sol-làm.	ཁྱོད་ང་ཅག་དང་མཉམ་པོ་ལྟོ་མི་གསོལ་ལམ།
2. Have you some '*chang*' and brandy?	Khyöḍ-chaḳ la ne-chhang tang araḳ yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཅག་ལ་ནས་ཆང་དང་ཨ་རག་ཡོད་དམ།
3. Is it pleasing to the taste?	Shimpo duḳ-kàm.	ཞིམ་པོ་འདུག་གམ།
4. It is pleasing.	Shimpo duḳ.	ཞིམ་པོ་འདུག།

Exercise 20.—*Continued.*

te-tsàm, so much: *ts'hed*, a measure, sufficiency: *kyurmo*, sour: *gün*, grapes: *kang*, what: *ts'he*, garden: *yaḳ-po*, good, fine: *khang-pa*, a house: *ta-dung*, at present: *tsàl-tu*, bestow: *kàr-po*, white: *naḳ-po*, black.

5. If you find it to your taste please to drink, we will offer you another bottle also.	Shimpo duḳ-na chi-tsàm hteḍ dön chiḳ nga-chaḳ ki zhen-yang bulwàr chao.	ཞིམ་པོ་འདུག་ན་ཇི་ཙཾ་འཐད་འདོན་ཅིག ང་ཅག་གི་གཞན་ཡང་འབུལ་བར་བྱའོ།
6. Thank you, that is enough.	Htu-je chhe, te tsàm tsh'eḍ.	ཐུགས་རྗེ་ཆེ་དེ་ཙཾ་ཚོད།
7. This '*chang*' is a little sour.	Ne-chhang di chung-zeḍ kyurmo duḳ.	ནས་ཆང་འདི་ཆུང་ཟད་སྐྱུར་མོ་འདུག
8. From what country is this wine?	Gün chhang di kang yul ne yin.	རྒུན་ཆང་འདི་གང་ཡུལ་ནས་ཡིན།
9. It is from our vineyard.	Te nga-chaḳ ki gün-ts'he nè yin.	དེ་ང་ཅག་གི་རྒུན་ཚལ་ནས་ཡིན།
10. This year we had fine grapes.	Ta lo gün-dum yaḳ-po chung.	ད་ལོ་རྒུན་འབྲུམ་ཡག་པོ་བྱུང་།
11. Should you have a few grapes remaining, I beg you to give me some.	Khyöḍ-chaḳ ki khang-pa na ta-dung gün-dum yöḍ-na nga la chung-zeḍ tsàl-tu sol.	ཁྱོད་ཅག་གི་ཁང་པ་ན་ད་ལྟ་རྒུན་འབྲུམ་ཡོད་ན་ང་ལ་ཆུང་ཟད་སྩལ་ཏུ་གསོལ།
12. These are white grapes, these are black.	Di ni gün kàr-po, di gün naḳ-po.	འདི་ནི་རྒུན་དཀར་པོ་འདི་རྒུན་ནག་པོ།

Exercise 21.

Nyi-ka, both: *gyu*, cause, reason: *shim-ngàr*, sweet: *ta-pü*, like: *nàm-yang*, never: *tarung*, again: *hlaḳ*, more: *tsàm*, enough: *zhe*, eat (precative or honorific): *yong*, enough: *mang-bu* or *mang-po*, much: *seh*, eat: *nang*, in, within:

1. Both sorts are the same and equally sweet.	Te nyi-ka gyu chik-pa tang shim-ngàr chik-pa yin.	དེ་གཉིས་ཀ་རྒྱུ་གཅིག་པ་དང་ཞིམ་མངར་གཅིག་པ་ཡིན།
2. I have never seen such grapes as these.	Te ta-pü gündum nàm-yang htong ma nyong.	དེ་ལྟ་བུའི་རྒུན་འབྲུམ་ནམ་ཡང་མཐོང་མ་མྱོང་།
3. Be pleased to take yet more.	Tarung hlaḳ-tsàm zhe tang.	ད་རུང་ལྷག་ཙམ་བཞེས་དང་།

Exercise 21.—*Continued.*

su, who : *deḍ*, remain, stay : *chö*, religion : *pa*, masc. affix : *nàm*, plural affix : *gön-pa*, monastery : *rung*, becomes, beseems, fit, proper : *gong-pa*, thought, remembrance : *htob*, get, receive : *ta*, look : *döḍ*, wish, desire : *ṭi*, question : *len*, answer : *nü*, able : *khyen*, know : *ṭung-tu*, near : *dir*, here : *shu*, ask : *ṭiḍ*, lead, conduct : *meḍ-pàr*, without : *htub*, to be able.

4. Enough : I have eaten plentifully.	Ta yong, nga mang-bu seh yöḍ.	ད་ཡོང་ང་མང་པོ་ཟས་ཡོད།
5. What is that large building yonder ?	Khang-pa chhen-po di chi yin.	ཁང་པ་ཆེན་པོ་འདི་ཅི་ཡིན།
6. It is a monastery.	Di gön-pa yin.	འདི་དགོན་པ་ཡིན།
7. Who dwells there ?	Te-yi nàng na su deḍ-pa.	དེ་ཡིས་ནང་ན་སུ་སྡོད་པ།
8. Religious men.	Chö-pa-nam yin.	ཆོས་པ་རྣམས་ཡིན།
9. Is it allowable to enter their house ?	Gön-pa dih nàng-tu daurung-ngàm.	དགོན་པ་འདིའི་ནང་དུ་འགྲོ་རུང་ངམ།
10. It is allowable.	Rung-ngo.	རུང་ངོ།
11. With permission I wish to see everything that is therein.	Gong-pa htob-na te-yi nàng-tu chi yöḍ tawàr döḍ-tau.	དགོངས་པ་ཐོབ་ན་དེ་ཡིས་ནང་དུ་ཅི་ཡོད་ལྟ་བར་འདོད་དོ།
12. Let any one go and request an intelligent monk who is able to answer my enquiries, to come hither to me.	Su shik ki ṭi-len deb nü-pü chö-pa khyen-chen shiḳ ngai ṭung-tu dir shoḳ shü shiḳ.	སུ་ཞིག་གིས་དྲིས་ལན་འདེབས་ནུས་པའི་ཆོས་པ་མཁྱེན་ཅན་ཞིག་ངའི་དྲུང་དུ་འདིར་ཤོག་ཞུས་ཤིག།
13. Conducted by him, I will enter.	Te-yi ṭiḍ te nga nàng-tu dau-o.	དེ་ཡིས་འཁྲིད་དེ་ང་ནང་དུ་འགྲོའོ།
14. I cannot enter without the priest.	Lama meḍ-pàr nga dau mi htub.	བླ་མ་མེད་པར་ང་འགྲོ་མི་ཐུབ།

Exercise 22.

Kho-rang, his : *mi*, man : *ts'hang-ma*, all : *khe-len*, promise : *kah-sàl*, order, command :

1. He promised me to come with all his people.	Te khorang ki mi ts'hang-ma ṭiḍ yong-gyu kho-rang ki khe-len yöḍ.	དེ་ཁོ་རང་གི་མི་ཚང་མ་འཁྲིད་ཡོང་རྒྱུ་ཁོ་རང་གིས་ཁས་ལེན་ཡོད།

Exercise 22.—*Continued.*

nàng, give, grant, permit :
Teundub, *Fentuk*, *Kada*, } prop. names, masc. :
subah, title of official rank :
tsön-dü-chen, diligence : *yul*, country :
tsolwa-chen, industrious :
pün, brother : *chhungwa*, small, little :
gyuk, run : *ts'i-pa*, soothsayer :
yok-mo, female servant : *pumo*, woman :
chhungma, wife.

2. He ordered them to go with me.	Khong-nàm nga tang nyàm-pu dau-öe kah-sàl nàng yöḍ.	ཁོང་ནོམས་ང་དང་མཉམ་པོ་འགྲོ་བའི་བཀའ་གསལ་གནང་ཡོད།
3. He promised that they all should come with me.	Khong ts'hangma nga tang nyàm-tu leb yong ser kho ne khe-len yöḍ.	ཁོང་ཚང་མ་ང་དང་མཉམ་དུ་ལེབས་ཡོང་ཟེར་ཁོ་ནས་ཁས་ལེན་ཡོད།
4. Teundub is more diligent than Kada.	Tön-dub Kada ne tsön-dü-chen yin-pè.	དོན་འགྲུབ་ཀ་གྲགས་ནས་བརྩོན་འགྲུས་ཅན་ཡིན་པས།
5. Fentuk is the most industrious.	Phen-tuḳ ts'hangma ne tsol-wa-chen yin.	ཕན་གྲུབ་ཚང་མ་ནས་བརྩོལ་བ་ཅན་ཡིན།
6. You are not stronger than my youngest brother.	Khyöḍ ngai pün chhungwa ne sheḍ mi chhe.	ཁྱོད་ང་ཡི་སྤུན་ཆུང་བ་ནས་ཤེད་མི་ཆེ།
7. That man is the swiftest runner in the whole village.	Mi te yul mi ts'hangma ne gyuḳ hlaḳ-pè.	མི་དེ་ཡུལ་མི་ཚང་མ་ནས་རྒྱུག་ལྷག་པས་
8. Tell him to come.	Kho la shoḳ ser.	ཁོ་ལ་ཤོག་ཟེར།
9. Tell him to go.	Kho la song ser.	ཁོ་ལ་སོང་ཟེར།
10. Who is it?	Te su yin.	དེ་སུ་ཡིན།
11. It is the soothsayer.	Di tsi-pa yin-pè.	འདི་རྩིས་པ་ཡིན་པས།
12. Who is that woman?	Pumo te su yin.	བུ་མོ་དེ་སུ་ཡིན།
13. It is the Subah's wife.	Suba kyi chhung-ma yin.	སུ་བྷ་ཀྱི་ཆུང་མ་ཡིན།
14. It is my brother's servant maid.	Ngai pün kyi yoḳ-mo yin.	ང་ཡི་སྤུན་གྱི་གཡོག་མོ་ཡིན།

Exercise 23.

Pe-chha, book : *chin*, give :
ts'hao, nephew : *chiyi chhirtu* what for, why : *khur*, carry :
sang-nyin, to-morrow : *kàp*, time :

1. To whom have you given your book?	Khyöḍ kyi pe-chha su la chin yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་དཔེ་ཆ་སུ་ལ་བྱིན་ཡོད།
2. I gave it to my nephew.	Ngarang ki ts'hao la chin yöḍ.	ང་རང་གི་ཚ་བོ་ལ་བྱིན་ཡོད།

EXERCISE 23.—*Continued.*

dang-nyin, yesterday : *khyi*, dog :
jeh-su, after : *nàm*, when (interrogative) :
tering, to-day : *ter*, there :
nàng, the day after to-morrow :
gö, want, desire : *chiyang*, anything :
tö-pa, } to look :
ta-wa, }
ts'holwa, search, seek.

3. Why did you give it to him?	Khyöḍ kho la chiyi chhirtu chin yöḍ.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་བྱིན་ཡོད་།
4. I am coming to-morrow with my dog.	Nga sang-nyin ngarang ki khyi tang nyamtu leb yong.	ང་སང་ཉིན་ང་རང་གི་ཁྱི་དང་མཉམ་ཏུ་སླེབས་ཡོད་།
5. He went yesterday with his gun.	Kho medah khur nè dang-nyin song yöḍ.	ཁོ་མེ་མདའ་ཁུར་ནས་མདང་ཉིན་སོང་ཡོད།
6. I was coming when I saw him.	Nga yong kàp su kho la htong yöḍ.	ང་ཡོང་སྐབས་སུ་ཁོ་ལ་མཐོང་ཡོད་།
7. They will come to-morrow.	Khong-nàm sang-nyin yong-gyu yin.	ཁོང་རྣམས་སང་ཉིན་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་།
8. He came after I had gone.	Kho ngai jeh su yong yöḍ.	ཁོ་ང་ཡི་རྗེས་སུ་ཡོང་ཡོད་།
9. Why did you not come?	Khyöd chiyi chhirtu ma yong-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་མ་ཡོང་བ།
10. When did he go.	Kho nàm song yöḍ.	ཁོ་ནམ་སོང་ཡོད།
11. I went there to-day with him.	Nga ter kho tang nyàm-tu tering song yöḍ.	ང་དེར་ཁོ་དང་མཉམ་ཏུ་དེ་རིང་སོང་ཡོད།
12. He is going away to-day.	Kho tering dau-gyu yin.	ཁོ་དེ་རིང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་།
13. I shall go the day after to-morrow.	Nga nàng dau-gyu yin.	ང་ནངས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
14. What do you want?	Khyöḍ chi gö pa.	ཁྱོད་ཅི་དགོས་པ།
15. What are you looking for?	Chiyi chhirtu khyöḍ tö-pa (ta-wa).	ཅི་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་ཁྱོད་ལྟོས་པ་ (ལྟ་བ)
16. I want nothing.	Nga chiyang mi gö.	ང་ཅི་ཡང་མི་དགོས།
17. I am looking for my book.	Ngarang ki pechha ts'holwa yin.	ང་རང་གི་དཔེ་ཆ་འཚོལ་བ་ཡིན་།

Exercise 24.

Tàm, word : *ser*, speak : *jung* or *chung* བྱུང་། pret. of འབྱུང་། to be produced, be born, arise : *sung*, tale, story : *she*, know : *tong*, yield, give, bestow : *lu*, song : *lu-kyab*, sing : *keḍ*, voice, sound : *nyen*, soft : *chhen-po*, great, big : *cheḍ*, make, do : *len*, take : *ḏa*, noise : *nyàl*, sleep.

1. Who are you talking about ?	Khyöḍ sui tàm ser-wa.	ཁྱོད་སུ་ཡི་གཏམ་ཟེར་བ།
2. What do you say ?	Khyöḍ chi ser-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཟེར་བ།
3. I was not saying anything.	Nga chi-yang ser-wa meḍ.	ང་ཅི་ཡང་ཟེར་བ་མེད།
4. I did not speak.	Nga ser ma jung.	ང་ཟེར་མ་བྱུང་།
5. I cannot tell.	Nga ser mi htub.	ང་ཟེར་མི་ཐུབ།
6. Do you know a story.	Khyöḍ sung ser she-sàm.	ཁྱོད་གསྲུང་ཟེར་ཤེས་སམ།
7. Tell a story.	Sung shik ser.	གསྲུངས་ཤིག་ཟེར།
8. I am telling a story.	Nga sung ser-wong.	ང་གསྲུང་ཟེར་འོང་།
9. I have told a story (or tale).	Nga sung shiḳ ṯong yöḍ.	ང་གསྲུང་ཞིག་གཏོང་ཡོད།
10. Shall I tell a story or sing a song ?	Nga sung ṯong-gyu yin-nam yang lu kyab-gyu yin.	ང་གསྲུང་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་ནཾ་ཡང་གླུ་རྒྱབས་རྒྱུ་ཡིན།
11. Sing a song for us.	Nga-chaḳ ki chhirtu lu ṯong.	ང་ཅག་གི་ཕྱིར་ཏུ་གླུ་གཏོང་།
12. He has a very good voice.	Khoi lu keḍ nyen-ba duḳ.	ཁོ་ཡི་གླུ་སྐད་སྙན་པ་འདུག།
13. Do not talk so loudly.	Keḍ chhen-po cheḍ ne ma ser.	སྐད་ཆེན་པོ་བྱེད་ནས་མ་ཟེར།
14. Who is it singing so loudly ?	Lu keḍ chhen-po, len mi di, su yin-ba.	གླུ་སྐད་ཆེན་པོ་ལེན་མི་འདི་སུ་ཡིན་པ།
15. I cannot sleep for the noise they are making.	Khong ki ḏa dih nga nyàl mi htub-pè.	ཁོང་གི་སྒྲ་འདིའི་ང་ཉལ་མི་ཐུབ་པས།
16. Can you sing ?	Khyöḍ lu len htub-pàm.	ཁྱོད་གླུ་ལེན་ཐུབ་པམ།

Exercise 25.

Mi, fire : *nyo-gu*, pen : *torwa*, lose : *yigi*, letter :

1. Come and take it.	Shoḳ te len.	ཤོག་ཏེ་ལེན།
2. Come and give me a light.	Shoḳ nga la mi shiḳ nàng.	ཤོག་ང་ལ་མི་ཞིག་གནང་།

Exercise 25.—*Continued.*

chö, mend : *Pöḍ*, Tibet : *kö*, cloth : *luḳ*, sheep : *no*, cow : *tor-khen*, which was lost : *cheḍ-khen*, which was made.

3. Did you lose your pen in that house?	Khyöḍ kyi nyo-gu khyim te nangtu torwa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་སྨྱུ་གུ་ཁྱིམ་དེ་ནང་ཏུ་སྟོར་བ་ཡིན་ན།
4. With whom did your brother go?	Khyöḍ kyi pün su tang nyàm-tu song-wa.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་སུ་དང་མཉམ་ཏུ་སོང་བ།
5. To whom did you give the book?	Pechha di su la chin-ba.	དཔེ་ཆ་འདི་སུ་ལ་བྱིན་པ།
6. Have you lost that letter?	Yigi te khyöḍ kyi torwa yin na.	ཡི་གེ་དེ་ཁྱོད་ཀྱི་སྟོར་བ་ཡིན་ན།
7. This man mended the pen.	Mi diyi nyogu chö-pa yin.	མི་འདི་ཡིས་སྨྱུ་གུ་བཅོས་པ་ཡིན།
8. Have you seen the Tibetan cloth which my mother has bought?	Pöḍ kyi kö ngai amè nyo kap khyöḍ kyi htong yöḍ-tàm.	བོད་ཀྱི་གོས་ང་ཡི་ཨ་མས་ཉོ་སྐབས་ཁྱོད་ཀྱི་མཐོང་ཡོད་དཾ།
9. Have you found the sheep which was lost?	Khyöḍ kyi luḳ tor-khen di htob yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ལུག་སྟོར་མཁན་འདི་ཐོབ་ཡོད་དཾ།
10. We have seen the cow which your aunt has bought.	Khyöḍ kyi anei no nyowa di ngachaḳ ki htong chung.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ནེའི་ནོ་ཉོ་བ་འདི་ང་ཅག་གི་མཐོང་བྱུང་།
11. Did you see the woman to whom I was speaking?	Nga tàng tàm cheḍ-khen pumo di khyöḍ kyi htong yöḍ-tàm.	ང་དང་གཏམ་བྱེད་མཁན་བུ་མོ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་མཐོང་ཡོད་དམ།
12. My dog is better than yours.	Ngai khyi di khyöḍ kyi khyi lè le-pa yöḍ.	ང་ཡི་ཁྱི་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱི་ལས་ལེགས་པ་ཡོད།
13. Our house is bigger than yours.	Nga-chaḳ ki khyim khyöḍ-nàm kyi khyim lè chhe.	ང་ཅག་གི་ཁྱིམ་ཁྱོད་རྣམས་ཀྱི་ཁྱིམ་ལས་ཆེ།
14. The Subah's house is the biggest.	Suba-kyi khyim ts'hangma nè chhe-wa duḳ.	སུ་བྷ་ཀྱིས་ཁྱིམ་ཚང་མ་ནས་ཆེ་བ་འདུག།

Exercise 26.

Hta-kha, abbr. from *hta-ma-kha* derived from Hind. *tam-ba-ku*, Eng. tobacco : *Desiḍ*, title of the temporal ruler of Bhutan : *chhaḳ*, precative for *laḳ*, hands : *ṭiring*, sword : *sü*, part of *seh* to eat : Rungpore,—a district of Bengal : *pü*, kind, sort : *dön*, eat and drink : *nyenba*, contrary : *tul*, error, mistake : *htoḳ-ne*, from the beginning : *pu-ts'he* childhood : *kal-te*, but : *phor-pa*, cup, glass : *kang*, one, single : *ts'hu*, be able : *gong-pa*, forgiveness : *tàng*, bestow, grant.

1. Has your younger brother got the tobacco ?	Khyöḍ kyi pün chhung-wa hta-kha htob duḳ-kàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ཆུང་བ་ཐ་ཁ་ཐོབ་འདུག་ཀམ།
2. Did you see the sword which the Deb had in his hands ?	Khyöḍ Desiḍ chhaḳ-tu yöḍ-pö ṭiring di htong yöḍ-tàm.	ཁྱོད་སྡེ་སྲིད་ཕྱག་ཏུ་ཡོད་པའི་གྲི་རིང་འདི་མཐོང་ཡོད་དམ།
3. Eat some more.	Mang tsam sü.	མང་ཙམ་ཟོས།
4. Will you smoke ?	Hta-ma-kha zhe-gyu yin-na.	ཐ་མ་ཁ་བཞེས་རྒྱུ་ཡིན་ན།
5. The best sort of tobacco comes from Rungpore.	Hta-kha le-mo Rong-pur ne yong-wa yin.	ཐ་ཁ་ལེགས་མོ་རོང་པུར་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
6. My tobacco is of a better description than my brother's.	Ngai hta-kha nga-ràng ki pün kyi hta-kha ne pü le-pa yöḍ.	ང་ཡི་ཐ་ཁ་ང་རང་གི་སྤུན་གྱི་ཐ་ཁ་ནས་སྤུས་ལེགས་པ་ཡོད།
7. Will you drink some spirits ?	Khyöḍ araḳ chung-zeḍ mi dön-nàm.	ཁྱོད་ཨ་རག་ཆུང་ཟད་མི་འདོན་ནམ།
8. I never drink spirits ; it is contrary to the injunctions of religion.	Nga araḳ nàm-yang mi htung, chö nyen-ba ṭul yong.	ང་ཨ་རག་ནམ་ཡང་མི་འཐུང་ཆོས་བཅེན་པ་འཁྲུལ་ཡོང་།
9. I have not drunk spirits from childhood.	Nga araḳ pu-ts'he htoḳ ne ma htung.	ང་ཨ་རག་བུ་ཚེའི་ཐོག་ནས་མ་འཐུང་།
10. Have you got any beer ?	Khyöḍ kyi tsàr chhang yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཚར་ཆང་ཡོད་དམ།
11. I do not drink beer, but I will take a glass of spirits.	Nga chhang htung-wa meḍ, kalte nàng na araḳ phorpa kang htung-gyu yin.	ང་ཆང་འཐུང་བ་མེད་ཀལ་ཏེ་ནང་ན་ཨ་རག་ཕོར་པ་གང་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན།
12. Pray, excuse me. I cannot drink to-day. I am not well.	Tering gong-pa tàng na htung mi ts'hu-pe, nga na-wa yin.	དེ་རིང་དགོང་པ་གནང་ན་འཐུང་མི་ཚུགས་པས་ང་ན་བ་ཡིན།

Exercise 27.

Shing-chhang, a sort of beer: ***gàng-ja***, extract of Indian hemp, H.: ***aphim***, opium, H.: ***gah***, like: ***nöḍ***, plate: ***htur-ma***, spoon: ***tau***, cooked rice: ***ts'hol-ma***, vegetables: ***sha***, flesh: ***kyo-ga***, husband: ***rang-sa***, separate, apart: ***zhaḳ***, put, place, lay, imperative of **འཇོག་།** ***dzok***: ***za-ma***, food: ***ts'ha***, salt: ***ḏe***, uncooked rice: ***güntu***, always: ***ndng-ma***, wife: ***tön***, show, prepare.

Note.—The letter H. placed after a word signifies that it is directly derived from Hindi, or Hindostani.

1.	Will you drink beer or spirits?	Khyöḍ shing-chhang htung-gyu yin-nàm, yang araḳ htung-gyu yin.	ཁྱོད་ཤིང་ཆང་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན་ནཾ་ཡང་ཨ་རག་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན་།
2.	Do the people of your country smoke ganja or opium?	Khyöḍ kyi yul kyi mi gàng-ja ga-àm yang aphim gah.	ཁྱོད་ཀྱི་ཡུལ་གྱི་མི་སྒང་ཇ་དགའཾ་ཡང་ཨ་ཕིམ་དགའ་།
3.	Where shall I get a plate and spoon?	Nga nöḍ tang hturma ka-ne htob-gyu-pa.	ང་སྣོད་དང་ཐུར་མ་ག་ནས་ཐོབ་རྒྱུ་པ་།
4.	Where did you get the plate?	Nöḍ di ka-ne htob-pa.	སྣོད་འདི་ག་ནས་ཐོབ་པ་།
5.	Here is rice and water; we have no meat or condiments.	Tau tàng ts'holma dir yöḍ, nga-chaḳ ki tsàr sha chung-zeḍ tsàm-yang meḍ.	ལྟོ་དང་ཚོལ་མ་འདིར་ཡོད་ང་ཅག་གི་ཚར་ཤ་ཆུང་ཟད་ཙམ་ཡང་མེད་།
6.	I drank a little beer.	Nga shing-chhang chung-zeḍ shiḳ htung yöḍ.	ང་ཤིང་ཆང་ཆུང་ཟད་ཞིག་འཐུང་ཡོད་།
7.	Put by some meat and vegetable for my husband.	Ngai kyo-ge chhirtu sha tàng ts'holma rangsa zhaḳ.	ང་ཡི་ཁྱོ་གའི་ཕྱིར་ཏུ་ཤ་དང་ཚོལ་མ་རང་ས་བཞག་།
8.	Have you sufficient salt with your food?	Khyöḍ kyi sama la ts'ha yong-gin yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཟ་མ་ལ་ཚ་ཡོང་གིན་ཡོད་དཾ་།
9.	There is salt enough.	Ts'ha te-tsàm ts'heḍ.	ཚ་དེ་ཙཾ་ཚོད་།
10.	Give a little beer to that woman.	Shing-chhang chung-zeḍ pu-mo di la chin.	ཤིང་ཆང་ཆུང་ཟད་བུ་མོ་དེ་ལ་སྦྱིན་།
11.	Have you good beer in your house?	Khyöḍ kyi khyim nàng shing-chhang shim-pu yöḍ-tam.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱིམ་ནང་ཤིང་ཆང་ཞིམ་པོ་ཡོད་དམ་།
12.	Our Subah has good rice.	Nga-chaḳ ki suba tsàr ḏe lemo yöḍ.	ང་ཅག་གི་སུ་བ་ཚར་འབྲས་ལེགས་མོ་ཡོད་།

Exercise 27.—*Continued.*

13. Give me some better beer than this.	Shing-chhang di le shim-pa shiḳ nàng.	ཤིང་ཆང་འདི་ལས་ཞིམ་པ་ཞིག་གནང་།
14. One always gets good liquor in the Subah's house.	Suba kyi khyim nàng araḳ shimpu gün-tu htob-pa yin.	སུ་བྷཱ་ཀྱིལ་ཁྱིམ་ནང་ཨ་ རག་ཞིམ་པོ་རྒྱུན་ ཙ་ཐོབ་པ་ཡིན་།
15. The soothsayer's wife cannot prepare good beer.	Tsi-pü nàng-me shing-chhang shimpu tön mi she.	རྩིས་པའི་ནང་མས་ ཤིང་ཆང་ཞིམ་པོ་སྟོན་མི་ཤེས་།

Exercise 28.

Zau, prepare, make ready : *ts'hàr*, finish, complete : *tso*, cook : *gyoḳ-pu*, quickly : *potàl*, (corrupt from Eng.) bottle : *khu*, bread : *töḍ*, belly, stomach : *to-pa*, hunger : *kha*, mouth : *kom-pa*, thirst : *htang-chheḍ*, tired, weary : *ts'heḍ*, hot : *ts'ha*, burn ; *tàng-ma*, cold : *zu*, (contracted from *kuzu*,) the body : *seḍ*, strike, kill : *te-tsàm*, so much.

1. Is the dinner ready ?	Sa-ma zau ts'hàr-ràm.	ཟ་མ་བཟོ་ཚར་རམ།
2. My husband is cooking the dinner.	Ngai kyo-ga sama tso-gin yöḍ.	ང་ཡི་ཀྱོ་ག་ཟ་མ་བཙོ་གིན་ཡོད།
3. Cook dinner quickly.	Sama gyoḳ-pu tso.	ཟ་མ་མགྱོགས་པོ་བཙོ།
4. Give me a bottle of water.	Nga la chhu potàl kang nàng.	ང་ལ་ཆུ་པོ་ཏོལ་ཀང་གནང་།
5. Will you take some bread ?	Khyöḍ khu chung-zeḍ sa-gyu yin-na.	ཁྱོད་ཁུ་ཆུང་ཟད་ཟ་རྒྱུ་ཡིན་ན།
6. Bread and flesh are good food.	Sha tàng khu sama le-mo yin.	ཤ་དང་ཁུ་ཟ་མ་ལེགས་མོ་ཡིན།
7. Are you hungry ?	Khyöḍ töḍ-pa ṭo-pa yin-na.	ཁྱོད་ལྟོད་པ་ལྟོགས་པ་ཡིན་ན།
8. I am not hungry.	Nga töḍ-pa ṭo-pa meḍ.	ང་ལྟོད་པ་ལྟོགས་པ་མེད།
9. I am both hungry and thirsty.	Nga töḍ-pa ṭo, kha kompa yin.	ང་ལྟོད་པ་ལྟོགས་ཁ་སྐོམ་པ་ཡིན།
10. I have come a long way to-day, and I am tired and thirsty.	Nga tering làm htaḳ-ring ne yong-te kha kom htàng-chheḍ-pa yin.	ང་ད་རིང་ལམ་ཐག་རིང་ནས་ཡོང་སྟེ་ཁ་སྐོམ་ཐང་ཆད་པ་ཡིན།

Exercise 28.—*Continued.*

11. Drink a cup of spirits first.	Ngön-ne arak phorpa kang htung.	སྔོན་ནས་ཨ་རག་ཕོར་པ་གང་འཐུང་།
12. Cold water is not good when the body is heated.	Zu ts'hed-pa ts'ha kàp chhu țàng-ma lemo men.	གཟུགས་ཚོད་པ་ཚ་སྐབས་ཆུ་གྲང་མ་ལེགས་མོ་མེན།
13. What will you drink?	Khyöḍ chi htung-gyu yin-pa.	ཁྱོད་ཅི་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན་པ།
14. Do not drink too much water, it will spoil your appetite.	Chhu te-tsam ma htung, töḍ-pa to-pa seḍ-ong.	ཆུ་དེ་ཙམ་མ་འཐུང་ལྟོད་པ་ལྟོགས་པ་བཤད་འོང་།
15. I have a good appetite.	Nga töḍ-pa mang-po to chung.	ང་ལྟོད་པ་མང་པོ་ལྟོགས་བྱུང་།
16. He always eats a great deal.	Kho güntu tau mang-po sa-wa yin.	ཁོ་ཀུན་ཏུ་ལྟོ་མང་པོ་ཟ་བ་ཡིན།

Ts'hering, Hlaták, Tobgyé, Rinchhen, Rindzin, Sàmduk, Gyalts'hen, } Proper names, masculine.

Dzom-kyima, Sonama, Ts'heringma, Rin-dzinma, Angma, } Proper names, feminine.

Exercise 29.

1. My brother's name is Ts'hering.	Ngai pün kyi ming Ts'hering ser-wa yin.	ངའི་སྤུན་གྱི་མིང་ཚེ་རིང་ཟེར་བ་ཡིན།
2. The daughter of our serving woman is named Dzom-kyima.	Nga-chaḳ ki yok-pü pumo dih ming Dzom-kyiḍ-ma yin.	ང་ཚག་གི་གཡོག་པོའི་བུ་མོ་འདིའི་མིང་འཛོམ་སྐྱིད་མ་ཡིན།
3. Are you the younger brother of Hlatúk, or of Tobgyé?	Khyöḍ Hla-htuḳ ki pün chhung-wa yin-na, yang Ṭob-gye kyi yin.	ཁྱོད་ལྷ་ཐུག་གི་སྤུན་ཆུང་བ་ཡིན་ན་ཡང་ཏོབ་རྒྱས་ཀྱིས་ཡིན།
4. Where are Sonama and Ts'heringma?	So-nàm-ma tang Ts'hering-ma kana yöḍ.	བསོད་ནམ་མ་དང་ཚེ་རིང་མ་ག་ན་ཡོད།

Exercise 29.—*Continued.*

ming, name : *kye-chhe*, necklace :
kolak, cloth : *htung-htung*, short :
kara, skirt, petticoat : *ring*, long :
nya, fish : *dzin*, catch :
gyalpo, king : *namyang*, never.

5. They have gone to fetch water, Rinchen is with them.	Mo Rin-chheṇ tàng nyàmtu chhu len-pàr song yöḍ.	མོ་རིན་ཆེན་དང་མཉམ་དུ་ཆུ་ལེན་པར་སོང་ཡོད།
6. Have you given your book to Rindzin?	Khyöḍ kyi pe-chha Rin-dzin la chin yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་དཔེ་ཆ་རིན་འཛིན་ལ་བྱིན་ཡོད་དམ།
7. Who gave that necklace to Rindzinma?	Rindzin-ma la kye-chhe di sü chin-ba.	རིན་འཛིན་མ་ལ་སྐྱེ་ཆས་འདི་སུས་བྱིན་པ།
8. I got a cloth from Sàm-duk.	Nga Sàm-duḳ ne ko-laḳ shiḳ htob yöd.	ང་བསམ་འགྲུབ་ནས་གོ་ལག་ཞིག་ཐོབ་ཡོད།
9. Gyal-ts'hen's sister is very short.	Gyal-ts'hen kyi sing-mo zuh htung-htung yin duḳ.	རྒྱལ་མཚན་གྱི་སྲིང་མོ་གཟུགས་ཐུང་ཐུང་ཡིན་འདུག།
10. Angma's petticoat is too long.	Wang-möe kara di ring-po duḳ.	དབང་མོའི་སྨ་རས་འདི་རིང་པོ་འདུག།
11. My aunt's house is at Darjeeling.	Ngai ane khyim Dau-je-ling la yin.	ངའི་ཨ་ནེ་ཁྱིམ་རྡོ་རྗེ་གླིང་ལ་ཡིན།
12. My brother lives at Buxa.	Ngai pün Paḳ-sàm-khàr döḍ-pa yin.	ངའི་སྤུན་དཔག་བསམ་མཁར་སྡོད་པ་ཡིན།
13. My friend has gone to fish in the Raidak.	Ngai ṭok-pu Hting-chhu la nya dzin song yöḍ.	ངའི་གྲོགས་པོ་ཐིང་ཆུ་ལ་ཉ་འཛིན་སོང་ཡོད།
14. The Raja of Sikkim has arrived at Chumbi.	De-jong gyal-po Chhum-bir la leb duḳ.	འབྲས་ལྗོངས་རྒྱལ་པོ་ཆུམ་འབིར་ལ་སླེབས་འདུག།
15. Have you ever been to Hlasa (Lhassa)?	Khyöḍ Hlasa la nàm-yang ma leb sàm.	ཁྱོད་ལྷ་ས་ལ་ནམ་ཡང་མ་སླེབས་སམ།

Exercise 30.

Rúng, fit : ***güntu***, always : ***nàm***, sign of plural : ***tàm***, word : ***khorei***, their : ***ta***, horse : ***nyàmtu***, along with : ***chhi***, out : ***ṭa-pa***, monk, novice : ***deḍ***, sit, remain : ***na***, pain, sickness : ***htugu***, child : ***morang***, her, her own : ***khorang***, his, his own : ***pe-chha***, book : ***pàr***, print : ***gyab***, cast, throw : ***rin***, price : ***kuda***, picture : ***te-ḍa***, like this.

1.	Say what you like.	Khyöḍ chi ser-rung ser.	ཁྱོད་ཅི་སེར་རུང་སེར་།
2.	He is always talking.	Kho gün-tu ser-khen yin.	ཁོ་ཀུན་ཏུ་སེར་མཁན་ཡིན་།
3.	Speak to him.	Kho la ser.	ཁོ་ལ་སེར་།
4.	Tell him what I said.	Nge ser-wa nàm kho la ser.	ངའི་སེར་པ་རྣམས་ཁོ་ལ་སེར་།
5.	Kada and Teundub are talking of their friends.	Kada tàng Töndub kho-rei tok-pu tàm cheḍ-pa yin-pè.	ཀ་སྐྱབས་དང་དོན་འགྲུབ་ཁོ་རེའི་གྲོགས་པོ་གཏམ་ཆེད་པ་ཡིན་པས་།
6.	Kada and Fentuk have lost their horses.	Kada tàng Phentuḳ ki ta laḳ song duḳ.	ཀ་སྐྱབས་དང་ཕན་སྟུག་ཀི་རྟ་བརླག་སོང་འདུག་།
7.	Your brother is outside with the priest.	Khyöḍ kyi pün lama tang nyàmtu chhi-la yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་བླ་མ་དང་མཉམ་ཏུ་ཕྱི་ལ་ཡོད་།
8.	There are many priests sick in the monastery.	Gönpa di nang ṭa-pa mang-po na deḍ duḳ.	དགོན་པ་འདི་ནང་གྲྭ་པ་མང་པོ་ན་བསྡད་འདུག་།
9.	All Pheunts'ho's children are ill.	Phün - ts'ho kyi htugu ts'hang-ma na duḳ.	ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཕྲུ་གུ་ཚང་མ་ན་འདུག་།
10.	Doje is with her mother.	Do-je khorang ki ama tàng nyàmtu yöḍ.	རྡོ་རྗེ་ཁོ་རང་ཀི་ཨ་མ་དང་མཉམ་ཏུ་ཡོད་།
11.	Keunley has gone with her brother.	Kün-le morang ki pün tang nyàmtu song yöḍ.	ཀུན་ལེགས་མོ་རང་ཀི་སྤུན་དང་མཉམ་ཏུ་སོང་ཡོད་།
12.	Who has taken my brother's book?	Ngai pün kyi pe-chha sui len-ba.	ང་ཡི་སྤུན་གྱི་དཔེ་ཆ་སུ་ཡི་ལེན་པ་།
13.	Where are their books printed?	Khong ki pechha kana pàr gyab-pa.	ཁོང་ཀི་དཔེ་ཆ་ག་ན་པར་རྒྱབ་པ་།
14.	What is the price of a book like this?	Pechha te-ḍa la rin chi-tsàm yin.	དཔེ་ཆ་དེ་འདྲ་ལ་རིན་ཇི་ཙམ་ཡིན་།
15.	The pictures are well designed.	Kuda di le-mo duḳ.	སྐུ་འདྲ་འདི་ལེགས་མོ་འདུག་།

Exercise 31.

Kang-pa, foot : *hlàm*, shoes : *kyön*, wear, put on : *phüḍ*, put off : *tsang*, clean : *kha-doḳ*, complexion : *Gyanaḳ*, China : *le-ts'hen*, official : *sau*, tooth : *tuh*, wash, cleanse : *ts'ha*, hot : *gau*, head : *ts'heḍ-pa*, perspiration : *du*, umbrella : *htön*, eject, come out.

1.	His foot is very small.	Khoi kang-pa chhung-chhung yin pè.	ཁོ་ཡི་རྐང་པ་ཆུང་ཆུང་ཡིན་པས།
2.	I have never worn shoes.	Nga nàm-yang hlàm ma kyön.	ང་ནམ་ཡང་ལྷམ་མ་གྱོན།
3.	It is proper to take off one's shoes before entering.	Nangtu ma song-wöe ngön-nè hlàm phüḍ na le-pa yin.	ནང་དུ་མ་སོང་བའི་སྔོན་ནས་ལྷམ་ཕུད་ན་ལེགས་པ་ཡིན།
4.	Kada's cloth is whiter than that of his wife.	Kaḏa kyi kö di khorei nang-mè kö nè kàrwa duḳ.	ཀ་ཟླགས་ཀྱི་གོས་འདི་ཁོ་རེའི་ནང་མའི་གོས་ནས་དཀར་བ་འདུག།
5.	My hands are not clean.	Ngai laḳ-pa mi tsang.	ང་ཡི་ལག་པ་མི་གཙང་།
6.	She is of a fair complexion.	Pumo di kha-doḳ le-pa duḳ.	བུ་མོ་འདི་ཁ་མདོག་ལེགས་པ་འདུག།
7.	He is very dark.	Kho shintu naḳ-po duḳ.	ཁོ་ཤིན་ཏུ་ནག་པོ་འདུག།
8.	He is a Chinese official.	Kho gyanaḳ ki le-ts'hen shik yin-pe.	ཁོ་རྒྱ་ནག་གི་ལས་མཚན་ཞིག་ཡིན་པས།
9.	Your teeth are not white.	Khyöḍ kyi sau kar-po mi duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་སོ་དཀར་པོ་མི་འདུག།
10.	Do you clean your teeth?	Khyöḍ ḳyi sau tuh-gin yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སོ་འཁྲུ་གིན་ཡོད་དམ།
11.	His hands are quite hot.	Khoi laḳ-pa ts'ha-mo duḳ.	ཁོ་ཡི་ལག་པ་ཚ་མོ་འདུག།
12.	My head is hot.	Ngai gau ts'hamo yin.	ང་ཡི་མགོ་ཚ་མོ་ཡིན།
13.	My hands are very warm, the perspiration has come out.	Ngai laḳ-pa mangpo ts'hawa yin. Ts'heḍ-pa chhi la htön yöḍ.	ང་ཡི་ལག་པ་མང་པོ་ཚ་བ་ཡིན་ཚེད་པ་ཕྱི་ལ་ཐོན་ཡོད།
14.	The sun is very hot.	Nyima di ts'hamo duḳ.	ཉི་མ་འདི་ཚ་མོ་འདུག།
15.	Have you got an umbrella?	Khyöḍ kyi tsàr du yöd-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཙར་གདུགས་ཡོད་དམ།

Exercise 32.

Ṯibma, shade, shadow: *dàb*, *shom-dàb*, } leaf: *ṯangwa*, cold: *gyoḳ-pàr*, quick: *gyuḳ*, run: *bab*, fall: *dil*, roll, wrap: *lang*, raise up, lift: *hlung*, fall down: *chhàr*, rain: *phö*, spill: *sö*, eat: *sama*, food: *gyel*, fall: *zhaḳ*, place, put: *chuḳ*, put in: *dzama*, pot: *kang-zaḳ*, pipe: *zau*, fabricate.

1. Let us sit in the shade of this tree.	Nga-chaḳ shing dih ṭib-ma nàng la deḍ chuḳ shiḳ.	ང་ཅག་ཤིང་འདིའི་གྲིབ་མ་ནང་ལ་བསྡད་བཅུག་ཤིག།
2. The water is very cold.	Chhu di shintu ṭang-wa duḳ.	ཆུ་འདི་ཤིན་ཏུ་གྲང་བ་འདུག།
3. Run quickly, the child has fallen.	Gyoḳ-pàr gyuḳ, pe-ts'ha di bab dil song yöḍ.	མགྱོགས་པར་རྒྱུག་བེ་ཚ་འདི་འབབ་སྒྲིལ་སོང་ཡོད།
4. Can you not lift up the child?	Khyöḍ pe-ts'ha di lang mi htub-pa yin-na.	ཁྱོད་བེ་ཚ་འདི་ལང་མི་ཐུབ་པ་ཡིན་ན།
5. The leaves of that tree have all fallen off.	Shing dih dàb-ma ts'hang-ma hlung ts'hàr duḳ.	ཤིང་འདིའི་འདབ་མ་ཚང་མ་ལྷུང་ཚར་འདུག།
6. Rain is falling.	Chhàr bab-gin duḳ.	ཆར་འབབ་གིན་འདུག
7. The water is spilt.	Chhu di phö ts'hàr.	ཆུ་འདི་ཕོས་ཚར།
8. Will you have dinner now?	Khyöḍ sama sö nyi yin-na.	ཁྱོད་ཟ་མ་ཟོས་ཉི་ཡིན་ན།
9. Will you not eat now?	Khyöḍ ta-ta sama mi sö sàm.	ཁྱོད་ད་ལྟ་ཟ་མ་མི་ཟོས་སམ།
10. Have you not eaten yet?	Khyöḍ ta-htub ma sö sam.	ཁྱོད་ད་ཐུབ་མ་ཟོས་སམ།
11. He fell off his horse.	Kho khorang ki ta nè hlung-wa yin-pè.	ཁོ་ཁོ་རང་གི་རྟ་ནས་ལྷུང་བ་ཡིན་པས།
12. The horse will fall.	Ta di gyel-gyu yin.	རྟ་འདི་འཁྱེལ་རྒྱུ་ཡིན།
13. Where are the leaf-platters for the rice?	To zhaḳ seh shom-dàb kana yöḍ-pa.	ལྟོ་བཞག་སའི་ཤོམ་འདབ་ག་ན་ཡོད་པ།
14. Put a leaf or two in the pot.	Shom-dàb chiḳ nyi dza-mè nangtu chuḳ.	ཤོམ་འདབ་གཅིག་གཉིས་ཛ་མའི་ནང་ཏུ་བཅུག།
15. Wrap it up in a leaf.	Shom shiḳ-ki nàng-tu dil.	ཤོམ་ཞིག་གི་ནང་ཏུ་སྒྲིལ།
16. Can you make a pipe out of a leaf?	Khyöḍ shom-dàb kyi kang-zaḳ zau htub-pàm.	ཁྱོད་ཤོམ་འདབ་ཅིས་གང་ཟག་བཟོ་ཐུབ་པམ།

Exercise 33.

Cha, bird, fowl: *khàp*, needle: *khur*, carry, bring: *ngoma*, real, true:
chhum, husked rice: *tsang*, clean:
sàrpa, new: *ṯong*, village:
htarpa, freedom, liberty:
shön, mount, ascend:
gö, desire, necessity, want:
ts'hen, series, order, class:
ye-ne, from the beginning:
gyeḍ, slip: *luḳ*, sheep:
kyen, steep: *dau*, go:
dau, stone:
kyel, carry, convey:
se, food:
se-gö, provisions:
tsüb-pa, rough, uneven.

Compare S. 4 and S. 12 *di-ts'ho*, this sort, *te-ts'ho*, that sort.

1.	The soothsayer wants a fowl.	Tsi-pa la cha shiḳ gö-pa duḳ.	རྩིས་པ་ལ་བྱ་ཞིག་དགོས་པ་འདུག།
2.	My friend has brought a needle.	Ngai tok-pü khàp shiḳ khur yong duḳ.	ང་ཡི་གྲོགས་པོའི་ཁབ་ཞིག་ཁྱེར་ཡོང་འདུག།
3.	Bring here some rice and a knife.	Chhum hten-bu tang ṯi shiḳ khur shoḳ.	ཆུཾ་སྟན་བུ་དང་གྲི་ཞིག་ཁྱེར་ཤོག།
4.	Where did you buy these needles?	Khàp di-ts'ho kane nyo-wa.	ཁབ་འདི་ཚོ་ག་ནས་ཉོ་བ།
5.	Kada and Rinchen are own brothers.	Kaḏa tàng Rinchhen pün ngoma yin.	ཀ་གྲགས་དང་རིན་ཆེན་སྤུན་དངོ་མ་ཡིན།
6.	Are his hands clean?	Khoi lak-pa tsang-ma duḳ-gàm.	ཁོ་ཡི་ལག་པ་གཙང་མ་འདུག་གམ།
7.	Is the cloth new?	Kolaḳ di sàrpa yin-na.	གོ་ལག་འདི་གསར་པ་ཡིན་ན།
8.	All the houses of this village are good.	Ṯong di-yi khyim ts'hang-ma lemo duḳ.	གྲོང་འདི་ཡི་ཁྱིམ་ཚང་མ་ལེགས་མོ་འདུག།
9.	The road is difficult, a horse cannot go on it.	Làm di yak-po meḍ; ta htàr mi htub.	ལམ་འདི་ཡག་པོ་མེད་རྟ་འཕར་མི་ཐུབ།
10.	The horse can go if he be not ridden.	Ta ma shön-na htàr ts'hu.	རྟ་མ་ཞོན་ན་འཕར་ཚུགས།
11.	You will have to go on a yak.	Khyöḍ yaḳ la shön-nè dau gö.	ཁྱོད་གཡག་ལ་ཞོན་ནས་འགྲོ་དགོས།
12.	The yaks are very sure-footed.	Yaḳ te-ts'höe ts'hen kang-pa ye nè mi gyeḍ.	གཡག་དེ་ཚོའི་ཚན་རྐང་པ་ཡེ་ནས་མི་འགྱེད།
13.	We will carry our provisions on sheep.	Luḳ ki tengtu nga-chaḳ ki se-gö kyel-nè dau.	ལུག་གི་སྟེང་དུ་ང་ཚག་གི་ཟས་གོས་སྐྱེལ་ནས་འགྲོ།
14.	The path is very steep.	Ṯang làm di kyen mangpo duḳ.	ཐང་ལམ་འདི་གྱེན་མང་པོ་འདུག།

Exercise 33.—*Continued.*

15. The road is stony and rough.	Làm di dau mang-po tang tsüb-pa yöḍ.	ལམ་འདི་རྡོ་མང་པོ་དང་རྩུབ་པ་ཡོད།
16. How many coolies will be required?	Le mi chi tsàm gö.	ལས་མི་ཇི་ཙམ་དགོས་།

Chiḳ, one: *nyi*, two: *sum*, three: *shi*, four: *nga*, five: *ṭuḳ*, six: *dün*, seven: *gyeḍ*, eight: *gu*, nine: *chu*, ten: *tong*, thousand: *hten*, piece: *ko-wa*, skin of beast: *ṭuh*, boat: *chö*, make, prepare: *dün-htak*, week: *pàrna*, in the middle, between: *tirup*, rupees: *khàl*, a score, twenty: *sher*, a seer, two pounds: *shak*, a day: *gau*, *go*, } door: *khung*, a hole: *ts'hüd*, measure: *re*, each.

The units གཅིག་གཉིས་གསུམ་ before the tens, or any higher number, drop the prefix ག་; and ཉིས་ཙུ་ (twenty) is generally written ཉིས་ཤུ།

Exercise 34.

1. My father has two wives.	Ngai apha la nàng-ma nyi yöḍ.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་ལ་ནང་མ་གཉིས་ཡོད་།
2. This man has five sons and four daughters.	Mi di la pu nga tàng pumo zhi yöḍ.	མི་འདི་ལ་བུ་ལྔ་དང་བུ་མོ་བཞི་ཡོད་།
3. My friend has seven sisters.	Ngai ṭoḳ-pu la singmo dün yöḍ.	ང་ཡི་གྲོགས་པོ་ལ་སྲིང་མོ་བདུན་ཡོད་།
4. I have got five guns.	Nge tsàr medah nga yöḍ.	ངའི་སྨྱར་མེ་མདའ་ལྔ་ཡོད།
5. There are thirteen thousand lamas in the monastery.	Gön-pa di nàng ṭapa tong chu sum yöḍ.	དགོན་པ་འདི་ནང་གྲྭ་པ་སྟོང་བཅུ་གསུམ་ཡོད་།
6. My sister has bought two pieces of cloth.	Ngai sing-möe ko-laḳ hten nyi nyö-te khur yong yöḍ.	ང་ཡི་སྲིང་མོའི་གོ་ལག་ཐན་གཉིས་ཉོས་ཏེ་ཁུར་ཡོང་ཡོད།
7. My mother has bought two baskets of husked rice and six cloths.	Ngai ame chhum tselpo nyi tàng ko-laḳ hten tuḳ nyö duḳ.	ང་ཡི་ཨ་མས་ཆུཾ་ཚེལ་པོ་གཉིས་དང་གོ་ལག་ཐན་དྲུག་ཉོས་འདུག།
8. The servants have made two boats out of three skins.	Yok-pu di-ts'höe ko-wa sum kyi ṭuh nyi chö duḳ.	གཡོག་པོ་འདི་ཚོའི་ཀོ་བ་གསུམ་གྱི་གྲུ་གཉིས་བཅོས་འདུག།
9. This week I have received twenty rupees for two cows.	Dün-htaḳ di-yi pàr-na nge lang nyi tsong-ne tirup khàl chik htob yöḍ.	བདུན་ཕྲག་འདི་ཡི་བར་ན་ངའི་གླང་གཉིས་བཙོང་ནས་ཏི་རུབ་ཁལ་གཅིག་ཐོབ་ཡོད་

Exercise 34.—*Continued.*

བཅུ and ཅུ are equivalents, བཅུ being used after a vowel and ཅུ after a consonant.

10.	Teundúb has eaten three seers of rice and drunk five bottles of spirits.	Töndub chhum sher sum kyi tau tàng araḳ potàl nga htung yöḍ.	དོན་འགྲུབ་ཆུཾ་ཤེར་གསུམ་གྱི་ཏོ་དང་ཨ་རག་པོ་ཏོལ་ལྔ་འཐུང་ཡོད།
11.	Kada arrived three days ago.	Kaḏa leb-ne shaḳ sum soṇg.	ཀ་ཟམས་སླེབས་ནས་ཞག་གསུམ་སོང་།
12.	There are two holes in the door.	Goma di-yi nàng-tu khung nyi duḳ.	སྒོ་མ་འདི་ཡི་ནང་ཏུ་ཁུང་གཉིས་འདུག།
13.	What is the price of one?	Chiḳ la ka ts'hüḍ re-se.	གཅིག་ལ་ག་ཚོད་རེ་སེ།

Exercise 35.

Khyoga, husband : *phaḳ-pa*, pig : *sang*, a measure of quantity; (five '*sang*' equals four pounds) : *yàr*, borrow : *htengwa*, string of beads : *sor-htub*, ring : *htaḳ*, weave : *tsi-lu*, divination, exorcism : *dawa*, month, moon : *htàm-pa*, exact : *sau*, numeric affix : *chhaḳ*, break.

1.	The man gave my children a flower each.	Mi di-yi nge pu pumo-nàm la metoḳ re-re chin duḳ.	མི་འདི་ཡི་ངའི་བུ་བུ་མོ་ནམས་ལ་མེ་ཏོག་རེ་རེ་ཕྱིན་འདུག།
2.	My husband has bought two cows.	Ngai khyo-ge lang nyi nyö duḳ.	ང་ཡི་ཁྱོ་གས་གླང་གཉིས་ཉོས་འདུག།
3.	This man gave seventeen rupees, and two pigs for his wife.	Mi di-yi nang-mè chhirtu phaḳ-pa nyi tàng tirup chu dün chin duḳ.	མི་འདི་ཡི་ནང་མའི་ཕྱིར་ཏུ་ཕག་པ་གཉིས་དང་ཏི་རུབ་བཅུ་བདུན་ཕྱིན་འདུག།
4.	I borrowed twenty-one seers of rice from him.	Kho nè nge chhum sàng nyi shu tsa chiḳ yàr yöḍ.	ཁོ་ནས་ངའི་ཆུཾ་སང་ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་གཡར་ཡོད།
5.	I got a string of beads and one ring.	Ngai hteng-wa shiḳ tàng sor-htub shiḳ htob yöḍ.	ང་ཡི་ཕྲེང་བ་ཞིག་དང་སོར་གདུབ་ཤིག་ཐོབ་ཡོད།
6.	I have not a single friend in that village.	Ṭong dih nang-tu ngai tok-pu chiḳ-kyang meḍ.	སྟོང་འདིའི་ནང་ཏུ་ང་ཡི་གྲོགས་པོ་གཅིག་ཀྱང་མེད།
7.	We know how to weave three sorts of baskets.	Tsel-pu ts'hen sum ngö-nàm kyi htaḳ she.	ཚེལ་པོ་ཚན་གསུམ་ངོལ་ནམས་ཀྱི་འཐག་ཤེས།
8.	The modes of divination practised are two in number.	Ngachaḳ ki pàrtu tsi-lu ts'hen nyi cheḍ-pa yin.	ང་ཅག་ཀི་པར་ཏུ་རྩིས་ལུགས་ཚན་གཉིས་བྱེད་པ་ཡིན།

Exercise 35.—*Continued.*

9. There are twelve months in the year.	Lau chiḳ la dawa chu nyi yöḍ.	ལོ་གཅིག་ལ་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་ཡོད།
10. I paid thirty-five rupees for that bull.	Làng dih chhirtu ngai tirup sum chu san nga chín yöḍ.	གླང་འདིའི་ཕྱིར་ཏུ་ང་ཡི་ཏི་རུབ་གསུམ་ཅུ་སོ་ལྔ་ཕྱིན་ཡོད།
11. One can buy a good pony at Tashi-cheu-dzong for fifty rupees.	Ta le-pa Ṭa-shi-chhö-dzong tu tirup nga chu htàm-pa la htob.	ཏ་ལེགས་པ་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་ཏུ་ཏི་རུབ་ལྔ་བཅུ་ཐམ་པ་ལ་ཐོབ།
12. At Buxa the same animal would cost eighty rupees.	Ta tetàr Paḳ-sàm-khàr nyo na tirup gyeḍ chu nè mi chhaḳ.	ཏ་དེ་ཕྱར་དཔག་བསམ་མཁར་ནོ་ན་ཏི་རུབ་བརྒྱད་ཅུ་ནས་མི་ཆག།

Kàng, full, complete: *rangso*, next, another: *htàb-mo*, fight: *ngamo*, early: *chhu-ts'höḍ*, water-measure, clock: *ts'halum*, orange: *hteḍ*, meet: *Ts'halumbari*, name of place: *ngàr-htub*, before: *shàr*, rise: *nàm-chheḍ*, midnight: *ne*, from: *ts'hur*, to, towards, hither, here.

Exercise 36.

1. It is full moon now.	Ta-ta dawa kàng song duḳ.	ད་ལྟ་ཟླ་བ་གང་སོང་འདུག།
2. There will be a new moon next week.	Dün-htaḳ rangso tei nang-tu dawa sàr-pa chung-ong.	བདུན་ཕྲག་རང་སོ་དེ་ཡི་ནང་ཏུ་ཟླ་བ་གསར་པ་སྐྱུང་འོངས།
3. That tree is dead.	Shing di shi duḳ.	ཤིང་འདི་ཤི་འདུག།
4. I have no mind to fight.	Nga htàb-mo cheḍ-pö sem meḍ.	ང་འཐབ་མོ་བྱེད་པའི་སེམས་མེད།
5. That man is quite dead.	Mi te shi ts'hàr duḳ.	མི་དེ་ཤི་ཚར་འདུག།
6. I saw him last month, since then I have not seen him.	Nge dawa ngön-mè nàng-tu htong yöḍ te ne nga ma htong.	ངས་ཟླ་བ་སྔོན་མའི་ནང་ཏུ་མཐོང་ཡོད་དེ་ནས་ང་མ་མཐོང་།
7. I have not seen my sister since early morning.	Ta sàng ngamo nè ngai sing-mo ma htong.	ད་སང་སྔ་མོ་ནས་ང་ཡི་སྲིང་མོ་མ་མཐོང་།
8. What time will you start?	Chhu-ts'höḍ chi-tsàm la htön htub.	ཆུ་ཚོད་ཇི་ཙམ་ལ་འཐོན་ཐུབ།

Exercise 36.—*Continued.*

9. When are you going?	Khyöḍ nàm dau gyu yin-ba.	ཁྱོད་ནམ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པ།
10. Where have you been since I went?	Nga song nè ta-htub khyöḍ kàr döḍ-pa.	ང་སོང་ནས་ད་ཐུབ་ཁྱོད་གར་སྡོད་པ།
11. I have kept it since you gave it to me.	Khyöḍ kyi chin nè ta-htub nga-rang tsàr yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་བྱིན་ནས་ད་ཐུབ་ང་རང་ཚར་ཡོད།
12. I had not met him before we met at Santrabari.	Ts'ha-lum-bari hteḍ-pa nè ts'hur ngàr-htub ma hteḍ.	ཚ་ལུམ་བྷ་རི་ཕྲད་པ་ནས་ཚུར་སྔར་ཐུབ་མ་ཕྲད།
13. I met him on the road.	Nga làm tu hteḍ yöḍ.	ང་ལམ་ཏུ་ཕྲད་ཡོད།
14. The moon will rise at midnight.	Dawa tering nàm-chheḍ la shàr-ong.	ཟླ་བ་དེ་རིང་ནམ་ཕྱེད་ལ་ཤར་འོངས།
15. I shall start very early.	Nga ngamo ngamo ne dau gyu yin.	ང་སྔ་མོ་སྔ་མོ་ནས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།

Exercise 37.

Tong-khyer, town: *lau-htoḳ*, crop, harvest:
Hlo-pa, Bhutanese:
Pödpa, Tibetans: *ts'ho*, lake:
chi-chhung, small birds:
nyung, little, few: *depu*, fruit:
tah, to bear: *ok*, below, under:
dung, pound:
chhiling, (from *chhi*, out; and *ling*, land or region,) foreigners, outlanders.

1. Tashi-cheu-dzong and Po-nakha are both of them large towns.	Ta-shi-chhö-dzong tang Punaḳ nyi ka tong-khyer chhen-po yin.	བཀྲ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་དང་སྤུ་ནག་གཉིས་ཀ་གྲོང་ཁྱེར་ཆེན་པོ་ཡིན།
2. We are all Bhuteas. (Tibetans.)	Ngachaḳ ts'hangma Hlo-pa yin (Pöḍ-pa yin).	ང་ཚག་ཚང་མ་ལྷོ་པ་ཡིན་ (བོད་པ་ཡིན)
3. Those are men of Dalingkote.	Te-ts'ho Darling-dzong ki mi yin.	དེ་ཚོ་དར་གླིང་རྫོང་གི་མི་ཡིན།
4. What do you want here?	Khyöḍ dir chi gö-pa.	ཁྱོད་འདིར་ཅི་དགོས་པ།
5. This year the crops are good.	Ta lau lau-htoḳ lemo yöḍ.	ད་ལོ་ལོ་ཏོག་ལེགས་མོ་ཡོད།
6. Fentuḳ has not got so many children as Teundub.	Töndub tsàr pi-ts'ha yöḍ-pa tàr Phentuḳ tsàr mèḍ.	དོན་འགྲུབ་ཚར་པི་ཚ་ཡོད་པ་ལྟར་ཕན་ཕྲུག་ཚར་མེད།

Exercise 37.—*Continued.*

7. I see many birds on the lake.	Ts'ho dih teng la nge chi-chhung mang-po htong yöḍ.	མཚོ་འདིའི་སྟེང་ལ་ངའི་བྱི་ཆུང་མང་པོ་མཐོང་ཡོད།
8. This tree has fewer leaves than that.	Shing teh teng-tu shing tei dàb-ma nè nyung duḳ.	ཤིང་དེའི་སྟེང་ཏུ་ཤིང་དེ་ཡི་འདབ་མ་ནས་ཉུང་འདུག།
9. This tree bears plentifully.	Shing di ḏe-pu mang-po tah.	ཤིང་འདི་འབྲས་བུ་མང་པོ་བཏགས།
10. Lhassa is fifteen days' journey from Ponakha.	Punaḳ ne Hlasa la shaḳ cho nge làm yin.	སྤུ་ནག་ནས་ལྷ་ས་ལ་ཞག་བཅོ་ལྔའི་ལམ་ཡིན།
11. What is the current price of rice?	Chhum-mè gong chi-tsam yin.	ཆུཾ་མའི་དགོང་ཇི་ཙཾ་ཡིན།
12. The two servants are pounding rice down below.	Yokpu nyi kàr oḳ-ne chhum dung gin yöḍ.	གཡོག་པོ་གཉིས་གར་འོག་ནས་ཆུཾ་རྡུང་གིན་ཡོད།
13. We drank altogether, five bottles of English spirits.	Chhi-ling ki araḳ potàl nga nga-chaḳ tàng nyàm-tu htung yöḍ.	ཕྱི་གླིང་གི་ཨ་རག་པོ་ཏལ་ལྔ་ལྔ་ཅག་དང་མཉམ་ཏུ་འཐུང་ཡོད།

Ṯah-wa, fine: *ṯuh*, a cubit: *rin*, price: *re*, single: *dang*, to suffice: *dub-kor*, bracelet: *htom*, bazaar: *ts'hong-kang*, shop: *akhu*, uncle: *chhuḳ-po*, rich: *de-pa*, pass away: *Tsong*, Limbu, a hill-tribe of Nepal.

Exercise 38.

1. How many pigs have you got?	Khyöḍ kyi tsàr phaḳ-pa chi-tsàm yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཚར་ཕག་པ་ཇི་ཙམ་ཡོད།
2. That cloth is fine, how much a cubit did you pay for it?	Ko-laḳ te ṭah-wa duḳ, ṭuh-re la rin chi-tsàm yin.	གོ་ལག་དེ་ཐ་བ་འདུག་ཁྲུ་རེ་ལ་རིན་ཇི་ཙམ་ཡིན།
3. What did you give a cubit?	Ṯuh-re la chi-tsàm re chin yöḍ.	ཁྲུ་རེ་ལ་ཇི་ཙམ་རེ་སྦྱིན་ཡོད།
4. How many cubits will you take?	Khyöḍ ṭuh chi-tsàm len gyu yin.	ཁྱོད་ཁྲུ་ཇི་ཙམ་ལེན་རྒྱུ་ཡིན།

Exercise 38.—*Continued.*

5. It will not be sufficient for a robe.	Kolaḳ te-tsàm kyi kö mi dàng.	གོ་ལག་དེ་ཙམ་གྱི་གོས་མི་ལྡང་།
6. These children have pretty necklaces.	Pe-ts'ha te-ts'höe kyo-chhe lemo duḳ.	པེ་ཚ་དེ་ཚོའི་སྐྱེ་ཆས་ལེགས་མོ་འདུག།
7. You can buy good bracelets from that Bengali there.	Khyöḍ a-tsa-ra teyi tsàr ne dub kor lemo nyo-chhoḳ.	ཁྱོད་ཨ་ཙ་ར་དེ་ཡིས་ཚར་ནས་འདུབ་བཀོར་ལེགས་མོ་ཉོ་ཆོག།
8. His shop is not in the bazaar.	Htom-tu khoi ts'hong-khang meḍ.	ཁྲོམ་ཏུ་ཁོའི་ཚོང་ཁང་མེད།
9. This person is not dead.	Mi di ma shi duḳ.	མི་འདི་མ་ཤི་འདུག།
10. That liquor is very good.	Araḳ te yaḳ-po duḳ.	ཨ་རག་དེ་ཡག་པོ་འདུག།
11. Where is my child ?	Ngai htugu kana yöḍ.	ངའི་ཕྲུ་གུ་ག་ན་ཡོད།
12. My uncle is very wealthy.	Ngai akhu shintu chhuḳ-po yin.	ངའི་ཨ་ཁུ་ཤིན་ཏུ་ཕྱུག་པོ་ཡིན།
13. Rinchen's father is an old man.	Rin-chhen apha geḍ-pu yin.	རིན་ཆེན་ཨ་ཕ་རྒད་པོ་ཡིན།
14. My father died at the age of ninety.	Ngai apha lau guchu la depa yin.	ངའི་ཨ་ཕ་ལོ་དགུ་བཅུ་ལ་འདས་པ་ཡིན།
15. The Limbus are a long-lived people.	Tsong te-ts'ho lau mang-po döḍ htub-pe.	གཙོང་དེ་ཚོ་ལོ་མང་པོ་སྡོད་ཐུབ་པས།

Exercise 39.

Ṭak-pàr, always : *silwa*, cold : *ts'hong-pa*, merchant, shop-keeper : *chabu*, things, goods : *khyeḍ*, difference, distinction : *tsuḳ*, walk : *shön*, ride :

1. I always see this man here.	Mi te ṭaḳ pàr dir nge htong chung.	མི་དེ་རྟག་པར་འདིར་ངེས་མཐོང་ཆུང་།
2. My brother cannot go out, he has work to do.	Ngai pün chhi la dau mi htub kho la le yöḍ.	ངའི་སྤུན་ཕྱི་ལ་འགྲོ་མི་ཐུབ་ཁོ་ལ་ལས་ཡོད།
3. It is cold now.	Tata silwa duḳ.	ད་ལྟ་གསིལ་བ་འདུག།

Exercise 39.—*Continued.*

ku-nyid, (respectful) you : *öe*, fit, worthy : *nyen*, hear.

འགྲོ་པར་ to go.

འགྲོ་བ་ / འགྲོ་འོ་ / འགྲོ་ } going.

འགྲོ་འདུག་པ་ was going.

སོང་ went.

སོང་འདུག་ was gone, or had went.

འགྲོ་ཟ་ / འགྲོ་རྒྱུ་ } shall go.

ང་འགྲོ་ན་ should I go, or if I go.

ང་སོང་ན་ if I have gone.

སོང་བ་ gone.

སོང་ནས་ / སོང་པས་ / སོང་སྟེ་ / སོང་གིས་ / སོང་ལ་ } having gone.

4. Dawa is a good child.	Dawa pe-ts'ha di lepa duk.	ཟླ་བ་བེ་ཚ་འདི་ལེགས་པ་འདུག།
5. Putima is a pretty girl.	Pu-htid-ma dze-pa duk.	སྤུ་ཁྲིད་མ་མཛེས་པ་འདུག།
6. That cloth seems good.	Kolak di le-pa sàm-pè.	གོ་ལག་འདི་ལེགས་པ་བསམ་པས།
7. This year the merchant has sold all his goods.	Ta lau ts'hong-pa diyi kho-rang ki chabu ts'hang-ma tsong ts'hàr duk.	ད་ལོ་འཚོང་པ་འདི་ཡི་ཁོ་རང་གི་ལྕགས་ཆ་ཚང་མ་བཙོང་ཚར་འདུག།
8. I do not care much about it.	Di la nga khyed-pàr med.	འདི་ལ་ང་ཁྱད་པར་མེད།
9. This man does not make good knives.	Mi di-yi tih lemo chö mi she.	མི་འདི་ཡི་གྲི་ལེགས་མོ་བཅོས་མི་ཤེས།
10. I know how to speak.	Chitàr serung nge ser she.	ཇི་ལྟར་ཟེར་རུང་ངས་ཟེར་ཤེས།
11. I like riding better than walking.	Nga kang-pa tsuk-te dau-wa le shön-nè dau-wa gah.	ང་རྐང་པ་གཙུག་སྟེ་འགྲོ་བ་ལས་ཞོན་ནས་འགྲོ་བ་དགའ།
12. Let him go if he likes.	Kho dau gyu yin ser na dau chuk shik.	ཁོ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ཟེར་ན་འགྲོ་བཅུག་ཤིག།
13. I do not like that man.	Nga mi te la mi gah.	ང་མི་དེ་ལ་མི་དགའ།
14. My house is not worthy of you.	Ngai khyim ku-nyid la mi-öe.	ང་ཡི་ཁྱིམ་སྐུ་ཉིད་ལ་མི་འོས།
15. It is proper to obey the Penlow's order.	Pön-lop kyi kah la nyen gö.	དཔོན་སློབ་ཀྱི་བཀའ་ལ་ཉན་དགོས།

Exercise 40.

Kyok-po, bent, crooked : *ser*, gold : *sor-htub*, ring : *su-te*, which : *ngo-ts'ha-chen*, modesty.

1. This knife is not fit for use, it is bent.	Tih di chiyang mi yong-pè kyok-po duk.	གྲི་འདི་ཅི་ཡང་མི་ཡོང་པས་ཀྱོག་པོ་འདུག།
2. I got my brother's gold ring to-day.	Tering ngai pün ne ser kyi sor-htub htob yöd.	དེ་རིང་ང་ཡི་སྤུན་ནས་གསེར་གྱི་གསོར་ཐུབ་ཐོབ་ཡོད།

EXERCISE 40.—*Continued.*

3. Kada has gone to Buxa to-day with his younger brother.	Kada tering kho-rang ki pün chhung-wa tang nyàm-tu Pak-sàm-khàr song yöḍ.	ཀ་གྲགས་དེ་རིང་ཁོ་རང་གི་སྤུན་ཆུང་བ་དང་མཉམ་དུ་དཔག་བསམ་ཁར་སོང་ཡོད།
4. Have you drunk of that good beer?	Khyöḍ chhang shim-pu te htung yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཆང་ཞིམ་པོ་དེ་འཐུང་ཡོད་དམ།
5. Will you take a little of this fruit?	Khyöḍ shing-de di htèn-bu sö gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ཤིང་འབྲས་འདི་ཕྲན་བུ་གསོལ་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
6. What basket have you taken?	Khyöḍ kyi tsel-po su te leṇ yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་ཙེལ་པོ་སུ་དེ་ལེན་ཡོད་པ།
7. I have taken the large one.	Nga tsel-po chhe-wa te len yöḍ.	ང་ཙེལ་པོ་ཆེ་བ་དེ་ལེན་ཡོད་
8. He took the biggest.	Kho ts'hangma nè chhe-wa te len duḳ.	ཁོ་ཚང་མ་ནས་ཆེ་བ་དེ་ལེན་འདུག།
9. Have you sold your boat?	Khyöḍ-rang ki ṭuh di tsong ts'hàr-wa yin-nàm.	ཁྱོད་རང་གི་གྲུ་འདི་བཙོང་ཚར་བ་ཡིན་ནམ།
10. Which boat did you sell?	Khyöḍ ṭuh su te ts'hong-wa.	ཁྱོད་གྲུ་སུ་དེ་འཚོང་བ།
11. I have sold the smallest.	Ts'hang-ma nè chhung-wa te ts'hong-wa yin.	ཚང་མ་ནས་ཆུང་བ་དེ་འཚོང་བ་ཡིན།
12. Kada's wife is very modest.	Kada kyi nang-dzin-ma ngo-ts'ha-chen yin.	ཀ་གྲགས་ཀྱི་ནང་འཛིན་མ་ངོ་ཚ་ཅན་ཡིན།
13. Did you see the Subah just now?	Khyöḍ ta-ta suba di htong yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ད་ཏ་སུ་བ་འདི་མཐོང་ཡོད་དམ།
14. There is your brother. Do you see him?	Khyöḍ kyi pün dau-gin duḳ, khyöḍ htong yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་འགོ་གིན་འདུག་ཁྱོད་མཐོང་ཡོད་དམ།
15. Do you not see him?	Te la khyöḍ htong, ma-jung-ngàm.	དེ་ལ་ཁྱོད་མཐོང་མ་བྱུང་ངམ།

Exercise 41.

Htam-pa, a numeric affix signifying collectiveness :
dong, face : *ngo*, appearance :
sàm-pa, think, consider :
htong-wa tsam kyi, having seen :
lama-khyen ! interjection of astonishment : *kàp*, time, occasion :
ts'huh, be able, can.

---

8. 6 ལྟས་ pret. of ལྟ་ to look, view, see.

1. How old are you ?	Khyöḍ lau chitàr song-wa.	ཁྱོད་ལོ་ཇི་ཕྱར་སོང་བ།
2. How old is your mother ?	Khyöḍ kyi ama lau chitàr song yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་མ་ལོ་ཇི་ཕྱར་སོང་ཡོད།
3. I am fifteen years old.	Nga lau cho nga yin.	ང་ལོ་བཅོ་ལྔ་ཡིན།
4. He is ten years and six months old.	Kho lau chu htàm-pa tàng dawa ṭuḳ song.	ཁོ་ལོ་བཅུ་ཐམ་པ་དང་ཟླ་བ་དྲུག་སོང་།
5. I shall be sixteen next month.	Dawa ngön-mè nàng-tu lau chu ṭuḳ ḏau duḳ.	ཟླ་བ་སྔོན་མའི་ནང་དུ་ལོ་བཅུ་དྲུག་འགྲོ་འདུག།
6. I should not take him to be so old by his appearance.	Khoi dong-ngo la te-pö te-tsàm mi ḏau sàm-pa duḳ.	ཁོ་ཡི་གདོང་ངོ་ལ་ལྟས་པའི་དེ་ཙམ་མི་འགྲོ་བསམ་པ་འདུག།
7. You seem to me to be very old.	Ngai khyöḍ htong-wa tsàm kyi naso ge-pa htong yöḍ.	ང་ཡི་ཁྱོད་མཐོང་བ་ཙམ་གྱི་ན་སོ་རྒས་པ་མཐོང་ཡོད།
8. I think you are very old.	Ngai sam-pa la khyöḍ lau geḍ-po yin-pè.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཁྱོད་ལོ་རྒད་པོ་ཡིན་པས།
9. This man is old.	Mi di geḍ-po yin duḳ.	མི་འདི་རྒད་པོ་ཡིན་འདུག།
10. I think he must be about sixty.	Mi di lau ṭuḳ chu song yöḍ-pè.	མི་འདི་ལོ་དྲུག་ཅུ་སོང་ཡོད་པས།
11. He is more than eighty.	Kho lau gyeḍ-chu nè ge-pè.	ཁོ་ལོ་བརྒྱད་ཅུ་ནས་རྒས་པས།
12. Is he so old as that? Good heavens !	Lama-khyen ! kho lau te-tsàm yin-na.	བླ་མ་མཁྱེན་ཁོ་ལོ་དེ་ཙམ་ཡིན་ན།
13. He is getting old.	Geḍ-po htön ḏau-kàp duḳ.	རྒད་པོ་འཐོན་འགྲོ་སྐབས་འདུག།
14. I was fifteen years and six months old when we came to Buxa.	Nga-chaḳ Paḳ-sàm-khàr yong-kàp lau cho-nga tàng dawa ṭuḳ yin.	ང་ཅག་དཔག་བསམ་ཁར་ཡོང་སྐབས་ལོ་བཅོ་ལྔ་དང་ཟླ་བ་དྲུག་ཡིན།
15. I cannot tell how old I am.	Nga lau chi-tsàm yin-nàm lab mi ts'huh.	ང་ལོ་ཇི་ཙམ་ཡིན་ནམ་ལབ་མི་ཚུགས།

Exercise 42.

Htub, be able, can:
che, part of *ched*, do:
rik, understand: *htu*, lift.
ngo-ts'ha-wa, shame-faced, (literally, hot-faced): *ked*, speech, language:
ts'hik, a word: *lāb*, speak:
Gyanak, China: *ser*, say:
ked-ri, language: *len*, time.

བྱེད་པར་ *v. a.* to do, make.
བྱེད་ *pres.* I do.
བྱས་ *pret.* I did, have done.
བྱ་ / བྱེད་པར་འགྱུར་ } *fut.* I shall or will do.
བྱོས་ / བྱོས་ཤིག་ } *imperat.* do, make.
མ་བྱེད་ / མ་བྱེད་ཅིག་ } do not.
བྱེད་པོ་ a doer, maker.
བྱེད་བྱེད་པ་ a doing often, repetition.
བྱེད་བཞིན་འདུག་ is doing or making.
བྱེད་པ doing, making.

1.	I cannot go.	Nga dau mi htub-pè.	ང་འགྲོ་མི་ཐུབ་པས།
2.	I am not able to drink.	Nga htung mi htub-pè.	ང་འཐུང་མི་ཐུབ་པས།
3.	I am not capable of it.	Nga di che mi htub-pè.	ང་འདི་བྱས་མི་ཐུབ་པས།
4.	I do not know whether I can complete the work.	Nga mi she kalte le di ts'har kàm mi ts'har.	ང་མི་ཤེས་ཀལ་ཏེ་ལས་འདི་ཚར་ཁམ་མི་ཚར།
5.	I am not able to understand.	Nga rik mi htub-pè.	ང་རིག་མི་ཐུབ་པས།
6.	I cannot lift it.	Nga htu mi htub-pè.	ང་འཐུ་མི་ཐུབ་པས།
7.	I am ashamed of not being able to speak.	Nga tàm-ser ma htub-pa te ngo mang-po ts'ha-wè.	ང་གཏམ་ཟེར་མ་ཐུབ་པ་དེ་ངོ་མང་པོ་ཚ་བས།
8.	We are talking of our friends.	Nga-chak, ngachak-ràng ki tok-pü tàm ched-pa yin.	ང་ཚག་ང་ཚག་རང་གི་གྲོགས་པོའི་གཏམ་བྱེད་པ་ཡིན།
9.	I have said it once, and I will not repeat what I said.	Nga len chik làb ts'har, len nyi mi làb.	ང་ལན་གཅིག་ལབ་ཚར་ལན་གཉིས་མི་ལབ།
10.	Fentúk says, he will not send the letter.	Phen-tuk nè ser-wa, yige di tong gyu men, ser yöd.	ཕན་ཕྲུག་ནས་ཟེར་བ་ཡི་གེ་འདི་གཏོང་རྒྱུ་མན་ཟེར་ཡོད།
11.	I cannot tell.	Nga ser mi htub-pè.	ང་ཟེར་མི་ཐུབ་པས།
12.	Kada knows English.	Kada chhiling ked she-pè.	ཀ་གདགས་ཕྱི་གླིང་སྐད་ཤེས་པས།
13.	My father knows a few words.	Ngai apha ts'hik nyi sum shik she.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་ཚིག་གཉིས་གསུམ་ཞིག་ཤེས།
14.	What do you say?	Khyöd chi ser-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཟེར་བ།
15.	He cannot speak Chinese.	Kho Gya-nak ki ked làb mi she.	ཁོ་རྒྱ་ནག་གི་སྐད་ལབ་མི་ཤེས།
16.	My father knows two or three languages.	Ngai apha ked-rik nyi sum she.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་སྐད་རིགས་གཉིས་གསུམ་ཤེས།

Pü, sort, kind : *lok*, turn : *htak-nye*, near : *sàr*, to, at : *kang-tu*, to what place, where.

Exercise 43.

1. What does he say ?	Kho chi ser-wa.	ཁོ་ཅི་ཟེར་བ།
2. I have but one meaning.	Tàm nyi làb cheḍ mi she.	གཏཾ་གཉིས་ལབ་ཆེད་མི་ཤེས།
3. How many sorts there are, I cannot say.	Pü chi-tsàm yöḍ-tàm nga làb mi ts'huh.	སྤུས་ཅི་ཙམ་ཡོད་དམ་ང་ལབ་མི་ཚུགས།
4. Can you say how many sorts there are ?	Pü chi-tsàm duḳ khyöḍ ser htub-pàm.	སྤུས་ཅི་ཙམ་འདུག་ཁྱོད་ཟེར་ཐུབ་པམ།
5. Do you know at what time she will return ?	Kho chhu-ts'hüḍ chi la loḳ-yong gyu yin-pa khyöḍ kyi she-sàm.	ཁོ་ཆུ་ཚོད་ཅི་ལ་ལོག་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་ཁྱོད་ཀྱི་ཤེས་སཾ།
6. She does not tell me where she is going when she goes out.	Mo chhi-la ḏau-kàp nga la chi-yang ma ser kang-tu ḏau-ahm.	མོ་ཕྱི་ལ་འགྲོ་སྐབས་ང་ལ་ཅི་ཡང་མ་ཟེར་གང་དུ་འགྲོའམ།
7. I cannot say where she has gone to.	Mo ka na song yöḍ-tàm nga ser mi htub.	མོ་ག་ན་སོང་ཡོད་དམ་ང་ཟེར་མི་ཐུབ།
8. Come near me.	Ngai htaḳ-nye sàr shoḳ.	ངའི་ཐག་ཉེ་སར་ཤོག
9. I have something to say.	Nga la tàm chiḳ làb gyu yöḍ.	ང་ལ་གཏམ་གཅིག་ལབ་རྒྱུ་ཡོད།
10. Listen to me.	Nga la nyön.	ང་ལ་ཉོན།
11. What do you want ?	Khyöḍ la chi gö-pa.	ཁྱོད་ལ་ཅི་དགོས་པ།
12. I wish to speak to you.	Nga khyöḍ kyi tsàr tàm làb döḍ-pa yin.	ང་ཁྱོད་ཀྱི་རྩར་གཏམ་ལབ་འདོད་པ་ཡིན།
13. I am speaking to you.	Nga khyöḍ la ser-wa yin.	ང་ཁྱོད་ལ་ཟེར་བ་ཡིན།
14. I am not speaking to you.	Nga khyöḍ la ma ser.	ང་ཁྱོད་ལ་མ་ཟེར།
15. I said nothing.	Nga chi-yang ma ser.	ང་ཅི་ཡང་མ་ཟེར།

Exercise 44.

A-tsa-rā, Bengal:
ko, *kau*, } understand: *she*, know:
kha-shob, gently, quietly:
te-tàr, thus, so: *na*, the ear:
nor, error, mistake:
göḍ, laugh: *lang*, raise:
ḥtik-jàr, correct, right:
tong, give: *keḍ-tong*, call:
kah, difficult: *jàm*, easy:
tön, sense, meaning:
kha-roḳ, the state of being quiet or still:
chiyi-chhir, what for.

Ind. pres.	pret.	future.
འཐོན་	ཐོན	འཐོན་པར་འགྱུར་

v. n. to issue, be uttered.

འདོན་	བཏོན	གདོན་ &c.

v. a. to utter, eject.

སྟོན་སྐྱེ་ uttering.

1.	Do you understand Bengallee?	Khyöḍ a-tsa-rei kèḍ she-sàm.	ཁྱོད་ཨ་ཙ་རའི་སྐད་ཤེས་སམ།
2.	I understand it a little, but I cannot speak it.	Nga hten-bu re korung kalte te ngai ser mi htub.	ང་ཕྲན་བུ་རེ་གོ་རུང་ཁལ་ཏེ་དེ་ང་ཡི་ཟེར་མི་ཐུབ།
3.	Speak loudly.	Sheḍ tön-te làb.	ཤེད་སྟོན་ཏེ་ལབ།
4.	Do not speak so loud, speak gently.	Sheḍ te-tsàm cheḍ nè ma ser, kha-shob cheḍ nè làb.	ཤེད་དེ་ཙམ་ཆེད་ནས་མ་ཟེར་ཁ་ཤོབ་ཆེད་ནས་ལབ།
5.	Did you not tell me so?	Khyöḍ te-tàr nga la ser-ràm.	ཁྱོད་དེ་ལྟར་ང་ལ་ཟེར་རམ།
6.	Who told you so?	Khyöḍ te-tàr sui ser-wa.	ཁྱོད་དེ་ལྟར་སུ་ཡི་ཟེར་བ།
7.	They told me so.	Nga la te-tàr khong ki ser-wa yin.	ང་ལ་དེ་ལྟར་ཁོང་གི་ཟེར་བ་ཡིན།
8.	What do you want to say to him?	Khyöḍ kho la chi ser-gyu döḍ-pa.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ཅི་ཟེར་རྒྱུ་འདོད་པ།
9.	I do not know much of the language.	Nga keḍ di mang-po mi she.	ང་སྐད་འདི་མང་པོ་མི་ཤེས།
10.	Do not laugh at me if I make mistakes.	Ngai nor-ḥtul chung-na göḍ ma làng.	ང་ཡི་ནོར་འཁྲུལ་བྱུང་ན་དགོད་མ་ལང་།
11.	Is that correct?	Di ḥtiḳ ki jàr duḳ-kàm.	འདི་ཁྲིག་གི་འཇར་འདུག་ཀམ།
12.	Say it twenty times.	Ts'hàr nyi shu loḳ-te làb.	ཚར་ཉི་ཤུ་ལོག་ཏེ་ལབ།
13.	Where were you when I called you?	Ngai khyöḍ keḍ tong kàp khyöḍ ka-na yöḍ.	ང་ཡི་ཁྱོད་སྐད་གཏོང་སྐབས་ཁྱོད་ག་ན་ཡོད།
14.	The Chinese language is difficult, the tongue of Tibet is easier.	Gyanaḳ ki keḍ kau-wa kah; te nè Pöḍ keḍ jàm.	རྒྱ་ནག་གི་སྐད་གོ་བ་དཀའ་དེ་ནས་བོད་སྐད་འཇམ།
15.	If you do not listen attentively, you will not understand.	Nawa le-pàr ma nyen-na khyöḍ kau mi yong.	ན་བ་ལེགས་པར་མ་ཉན་ན་ཁྱོད་གོ་མི་ཡོང་།

Exercise 44.—*Continued.*

16. If you do not listen to what I say, you will not understand me.	Khyöḍ ngai ser-wa ma nyen-na tön te khyöḍ kyi mi kau.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཟེར་པ་མ་ཉན་ན་དོན་དེ་ཁྱོད་ཀྱི་མི་གོ།
17. Sit quiet and listen.	Kha-roḳ la nyön.	ཁ་རོག་ལ་ཉོན།
18. To whom did you tell it?	Khyöḍ sui tsàr ser-wa.	ཁྱོད་སུ་ཡི་རྩར་ཟེར་པ།
19. Why did you go, saying you would tell me?	Khyöḍ chiyi-chhir nga la ser yong cheḍ nè ḏau-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ང་ལ་ཟེར་ཡོང་བྱེད་ནས་འགྲོ་པ།
20. Do you hear what I am saying?	Ngai ser-wa khyöḍ-kyi nyön yöḍ-tàm.	ང་ཡི་ཟེར་པ་ཁྱོད་ཀྱི་ཉོན་ཡོད་དམ།

Exercise 45.

Ne, dwell, abide, be, continue: *kang-da*, footstep, from *kang*, foot, and *da*, noise, sound: *h'lö*, to hear, hearken: *nye-khor*, relatives, from *nye*, near, and *khor* a circle: *ne-ts'hul*, circumstance: *nang*, grant, permit, give: *kàr*, dance: *kyi*, do, make: *pe-sol*, mode, custom: *nga-gyàl-chen*, pride: *dom*, to take counsel: *ts'hang-ma*, whole: *kün*, every: *mik*, eye.

1. Do you understand what I say?	Ngai ser-wa khyöḍ kyi kau-wa duḳ-kàm.	ང་ཡི་ཟེར་པ་ཁྱོད་ཀྱི་གོ་པ་འདུག་གམ།
2. You have heard what I say; you understand my meaning; you know all about it—now go.	Ngai ser-wa khyöḍ kyi nyen ts'hàr; ngai tön ts'hang-ma kyang khyöḍ kyi kau ts'hàr; ne-kàp ts'hang-ma kyang khyöḍ kyi kau ts'hàr. Ta song.	ང་ཡི་ཟེར་པ་ཁྱོད་ཀྱི་ཉན་ཚར་ང་ཡི་དོན་ཚང་མ་ཀྱང་ཁྱོད་ཀྱི་གོ་ཚར་གནས་སྐབས་ཚང་མ་ཀྱང་ཁྱོད་ཀྱི་གོ་ཚར་ད་སོང་།
3. Did you not hear his footsteps?	Khyöḍ khoi kang-ḏa ma htö-sàm.	ཁྱོད་ཁོ་ཡི་རྐང་སྒྲ་མ་ཐོས་སཾ།
4. I heard whatever they said.	Khong ki ser-wa ngai htö yöḍ.	ཁོང་གི་ཟེར་པ་ང་ཡི་ཐོས་ཡོད།
5. I do not know what to do.	Nga chi cheḍ-gyu yin-nàm mi she.	ང་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་ནམ་མི་ཤེས།

EXERCISE 45.—*Continued.*

6. We know that merchant's family.	Ts'hong-pa khoi nye-khor ngachak ki she.	འཚོང་པ་ཁོ་ཡི་ཉེ་འཁོར་ང་ཅག་གི་ཤེས།
7. I also wish to know all about it.	Nga la yang ne-ts'hul di ts'hang-ma gö-pa yöḍ.	ང་ལ་ཡང་གནས་ཚུལ་འདི་ཚང་མ་དགོས་པ་ཡོད།
8. I also wish you to know all about it.	Teyi ne-ts'hul ts'hang-ma khyöḍ kyi she-pàr nga yang nang-gin yöḍ.	དེ་ཡི་གནས་ཚུལ་ཚང་མ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཤེས་པར་ང་ཡང་གནང་ཞིན་ཡོད།
9. How do you know I did this?	Ngai te cheḍ pa yin ser khyöḍ chitàr cheḍ nè she-pa.	ང་ཡི་དེ་བྱེད་པ་ཡིན་ཟེར་ཁྱོད་ཅི་ལྟར་བྱེད་ནས་ཤེས་པ།
10. Do you know how to dance?	Khyöḍ kàr kyi she-sàm.	ཁྱོད་གར་ཁྱིས་ཤེས་སམ།
11. Do you know the Tibetan mode of dancing?	Khyöḍ Pöḍ kyi pesol kàr she-sàm.	ཁྱོད་བོད་ཀྱི་དཔེ་གསོལ་གར་ཤེས་སམ།
12. I knew it formerly, but I have forgotten it now.	Nga ngön nè she, ta-ta nga nor ts'hàr.	ང་སྔོན་ནས་ཤེས་ད་ལྟ་ང་ནོར་ཚར།
13. We all know that we shall one day die.	Nyima chiḳ la shi yong cheḍ ne ts'hang-mè she.	ཉི་མ་གཅིག་ལ་ཤི་ཡོང་བྱེད་ནས་ཚང་མས་ཤེས།
14. They are very good-natured.	Khong ts'hang-möe sem lemo yöḍ.	ཁོང་ཚང་མའི་སེམས་ལེགས་མོ་ཡོད།
15. He is very proud: he neither desires nor follows any one's advice.	Kho nga-gyàl-chen yin mi zhen tang mi dom, dom na yang mi nyen.	ཁོ་ང་རྒྱལ་ཅན་ཡིན་མི་གཞན་དང་མི་སྡོམ་སྡོམ་ན་ཡང་མི་ཉན།
16. He knows every word.	Kho tàm ts'hang-ma she.	ཁོ་གཏམ་ཚང་མ་ཤེས།
17. Every one knows it.	Ts'hang-ma kün she.	ཚང་མ་ཀུན་ཤེས།

Exercise 45.—*Continued.*

18. Do you know Fentúk?	Khyöḍ Phentuḳ ngo she-sàm.	ཁྱོད་ཕན་ཐུག་ངོ་ཤེས་སམ།
19. I know him by sight.	Ngai miḳ-gi htong yöḍ.	ང་ཡི་མིག་གི་མཐོང་ཡོད།
20. I have heard him spoken of, but am not acquainted with him by sight, in fact I do not know him.	Nga miḳ-gi htong ma nyong, nawè htö yöḍ, yin-kyang nga mi she.	ང་མིག་གི་མཐོང་མ་ཉོང་ན་བས་ཐོས་ཡོད་ཡིན་ཀྱང་ང་མི་ཤེས།

Exercise 46.

Kha-dom, advice:
tö, counsel, caution:
kal-chen, important, of consequence:
chhàm-pe, agree, be in concord.

1. Whatever is said to me I understand.	Nga la kang chi-yang ser-wè ngai riḳ.	ང་ལ་གང་ཅི་ཡང་ཟེར་བས་ང་ཡི་རིག།
2. I am listening to your advice.	Khyöḍ kyi kha-dom-pa ngai nyen yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁ་སྒོམ་པ་ང་ཡི་ཉན་ཡོད།
3. I attach importance to your counsel.	Khyöḍ kyi ṭö kal-chen yin-pè.	ཁྱོད་ཀྱི་ཐོས་གལ་ཅན་ཡིན་པས།
4. If you attend to my advice, it would be well to put aside this business.	Khyöḍ ngai tö la nyen-na, le di ma jeḍ-na gah-wè.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཐོས་ལ་ཉན་ན་ལས་འདི་མ་བྱེད་ན་དགའ་བས།
5. This man says one thing, and that another.	Mi di-yi chiḳ ser, tei chiḳ ser-wa yin-pè.	མི་འདི་ཡི་གཅིག་ཟེར་དེ་ཡི་གཅིག་ཟེར་བ་ཡིན་པས།
6. Their words do not agree.	Khong ki kha mi chhàm-pè.	ཁོང་གི་ཁ་མི་ཆཾ་པས།
7. Do you know me?	Khyöḍ nga la ngo she-sàm.	ཁྱོད་ང་ལ་ངོ་ཤེས་སམ།
8. I do know you.	Ngai khyöḍ la she-sàm.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཤེས་བསམ།

EXERCISE 46.—*Continued.*

9. Do you know my father also?	Khyöḍ ngai apha yang ngo she-sàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཨ་ཕ་ཡང་ངོ་ཤེས་སཾ།
10. Did not that man say that he knew?	Mi te she ser nga la ma ser-ràm.	མི་དེ་ཤེས་ཟེར་ང་ལ་མ་ཟེར་རམ།
11. I shall know him if I see him.	Kho la htong nè ngo she htub.	ཁོ་ལ་མཐོང་ནས་ངོ་ཤེས་ཐུབ།
12. Your sister recognized me by my voice.	Khyöḍ kyi sing-mo ngai keḍ ngo she duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་ང་ཡིས་སྐད་ངོ་ཤེས་འདུག།
13. I knew him to be a foreigner by his speech.	Khoi keḍ ngo te nè chhiling yin-pa nga ngo she yöḍ.	ཁོ་ཡིས་སྐད་ངོ་ལྟས་ནས་ཕྱི་གླིང་ཡིན་པ་ང་ངོ་ཤེས་ཡོད།
14. I hear his voice, but I cannot tell what language he is speaking.	Khoi keḍ ngai htö yöḍ yin-kyang chiyi keḍ serwa yin nga mi she.	ཁོ་ཡི་སྐད་ང་ཡི་ཐོས་ཡོད་ཡིན་ཀྱང་ཅི་ཡི་སྐད་ཟེར་བ་ཡིན་ང་མི་ཤེས།
15. Those children do not know me.	Pe-ts'ha te ts'ho nga la ngo mi she-pè.	པེ་ཚ་དེ་ཚོ་ང་ལ་ངོ་མི་ཤེས་པས།
16. If I knew I should be glad to tell.	Kalte ngai she-na nge khyöḍ la sheḍ-yong.	གལ་ཏེ་ང་ཡི་ཤེས་ན་ངའི་ཁྱོད་ལ་བཤད་ཡོང་།
17. Do you know where he lives?	Khyöḍ kyi kho kana deḍ she-sàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁོ་ག་ན་བསྡད་ཤེས་སཾ།
18. Do you know of what I am thinking?	Ngai sem la chi sàm-ba yöḍ khyöḍ she-sàm.	ང་ཡི་སེམས་ལ་ཅི་བསམ་པ་ཡོད་ཁྱོད་ཤེས་སཾ།
19. That young man is of no good: he is always talking foolishly.	Zhönu te chiyang mi yong-pè tak-pàr chi-nyiḍ na-ts'ho ser she-pè.	གཞོན་ནུ་དེ་ཅི་ཡང་མི་ཡོང་བས་རྟག་པར་ཅི་སྙིད་སྣ་ཚོགས་ཟེར་ཤེས་པས།
20. Do you know him?	Khyöḍ kho la she-sàm.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ཤེས་སཾ།
21. I have something to say to you.	Ngai khyöḍ la kha she ser-gyu yöḍ.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཁ་ཤེས་ཟེར་རྒྱུ་ཡོད།

EXERCISE 47.

Je-ne, presently: *làr*, after:
len-jal, to answer: *len-pa*, fool:
lob, learn:
lob-nang, } teach.
lob-ter, }

Nom. & Acc. ང་ .... I, me.
Inst. ངས or ང་ཡིས by me.
Gen. or Pos. ངའི or ང་ཡི ..of me.
Dat. ང་ལ་.........to me.
Abl. ང་ནས་ ......from me.

1. What do you wish to say to me?	Khyöḍ nga la chi ser-gyu döḍ-pa.	ཁྱོད་ང་ལ་ཅི་ཟེར་རྒྱུ་འདོད་པ།
2. I have nothing to say to you.	Khyöḍ la chiyang ser-gyu meḍ.	ཁྱོད་ལ་ཅི་ཡང་ཟེར་རྒྱུ་མེད།
3. I did not speak to you.	Nga khyöḍ la ma ser.	ང་ཁྱོད་ལ་མ་ཟེར།
4. Tell it to me: do not tell it to any one else.	Nga la làb. Zhen-ma su la yang ma ser.	ང་ལ་ལབ། གཞན་མ་སུ་ལ་ཡང་མ་ཟེར།
5. I will speak presently.	Ngai je-nè ser yong.	ང་ཡི་རྗེས་ནས་ཟེར་ཡོང་།
6. You must not repeat what I told you, to any one else.	Nge khyöḍ la kang ser-wa, khyöḍ làr su la yang ma ser.	ངའི་ཁྱོད་ལ་གང་ཟེར་བ་ཁྱོད་སླར་སུ་ལ་ཡང་མ་ཟེར།
7. You must not tell your brother what I told you.	Nge khyöḍ la chi ser-wa, khyöḍ kyi pün la yang ma ser.	ངའི་ཁྱོད་ལ་ཅི་ཟེར་བ་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ལ་ཡང་མ་ཟེར།
8. What did he say to you?	Khoi khyöḍ la chi làb-pa.	ཁོ་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཅི་ལབ་པ།
9. Do not tell him that I have not yet gone.	Nga ta-htub ma song ser kho la ma làb.	ང་ད་ཐུབ་མ་སོང་ཟེར་ཁོ་ལ་མ་ལབ།
10. What do you reply to what he says?	Kho chi ser-wa khyöḍ len chi jàl-gyu yöḍ-pa.	ཁོ་ཅི་ཟེར་བ་ཁྱོད་ལན་ཅི་འཇལ་རྒྱུ་ཡོད་པ།
11. Do not stay there like a fool.	Len-pa ta-pu ter ma döḍ.	གླེན་པ་ལྟ་བུ་དེར་མ་སྡོད།
12. Did I not tell you?	Khyöḍ la nge ma ser-ràm.	ཁྱོད་ལ་ངའི་མ་ཟེར་རམ།
13. Do not tell me now.	Ta-ta nga la ma làb.	ད་ལྟང་ལ་མ་ལབ།
14. You have not yet told me.	Khyöḍ ta-htub nga la ma ser.	ཁྱོད་ད་ཐུབ་ང་ལ་མ་ཟེར།

Exercise 47.—*Continued.*

15. With whom were you talking?	Khyöḍ su tàng nyàm-tu tàm ser-wa.	ཁྱོད་སུ་དང་མཉམ་དུ་གཏམ་ཟེར་བ།
16. Teach me the language.	Keḍ di nga la lob nang.	སྐད་འདི་ང་ལ་སློབ་གནང་།
17. I wish to learn.	Nga lob döḍ-pa yin.	ང་སློབ་འདོད་པ་ཡིན།
18. It is good to learn.	Lob-na lemo yin.	སློབ་ན་ལེགས་མོ་ཡིན།
19. If you teach me, it will be good for you.	Kalte khyöḍ kyi nga la lob ter-na khyöd-rang yak-po yong.	གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་ང་ལ་སློབ་གཏེར་ན་ཁྱོད་རང་ཡག་པོ་ཡོང་།

Exercise 48.

Rangsa, other, another: *lob-pön*, teacher: *shedang*, anger: *kaḍin-kyang*, to confer a favour: *nya-ring*, obstinacy: *ts'him*, content: *tön*, meaning, explanation.

1. I will teach you.	Nge khyöḍ la lob ter yong.	ངའི་ཁྱོད་ལ་སློབ་གཏེར་ཡོང་།
2. I will learn.	Nga lob-gyu yin.	ང་སློབ་རྒྱུ་ཡིན།
3. I have learnt what you taught me.	Khyöḍ kyi chi nga la lob-pa di ngai lob ts'hàr.	ཁྱོད་ཀྱི་ཅི་ང་ལ་སློབ་པ་འདི་ངཡི་སློབ་ཚར།
4. I have finished learning.	Ngai lob-gyu ts'hang-ma lob ts'hàr.	ང་ཡི་སློབ་རྒྱུ་ཚང་མ་སློབ་ཚར།
5. You have much to learn.	Khyöḍ la mang-po lob gö yöḍ.	ཁྱོད་ལ་མང་པོ་སློབ་དགོས་ཡོད།
6. There are many who can teach you.	Khyöḍ la lob mi mang-po yöḍ.	ཁྱོད་ལ་སློབ་མི་མང་པོ་ཡོད།
7. Make me understand in other words.	Keḍ rang-sa cheḍ-nè làr nga la riḳ-pa cheḍ nàng.	སྐད་རང་ས་ཆེད་ནས་གླར་ང་ལ་རིག་པ་ཆེད་གནང་།
8. You are a first rate teacher.	Khyöḍ ts'hang-ma nè le-pö lob-pön yin-pè.	ཁྱོད་ཚང་མ་ནས་ལེགས་པའི་སློབ་དཔོན་ཡིན་པས།
9. If I forget a word you should correct me.	Kalte nga ts'hiḳ nor-na khyöḍ nga la htiḳ-jàr cheḍ nàng.	གལ་ཏ་ང་ཚིག་ནོར་ན་ཁྱོད་ང་ལ་འཐིག་འཇར་ཆེད་གནང་།

Exercise 48.—*Continued.*

10. If I do not speak correctly be pleased to correct me.	Kalte ngai htik-jàr ma yong-na khyöḍ kyi kadin kyang-nè lob nàng.	ཀལ་ཏེ་ང་ཡི་འཁྲིག་འགྱུར་མ་ཡོང་ན་ཁྱོད་ཀྱི་བཀའ་དྲིན་སྐྱང་ནས་སློབ་གནང་།
11. This language is very difficult.	Keḍ di shintu kah-wa duḳ.	སྐད་འདི་ཤིན་ཏུ་དཀའ་བ་འདུག་།
12. I shall not be able to learn it.	Keḍ di ngai lob mi ts'huh.	སྐད་འདི་ང་ཡི་སློབ་མི་ཚུགས་།
13. Do not be obstinate.	Nya-ring ma jeḍ.	མཐའ་རིངས་མ་བྱེད།
14. Do not be angry.	She-dàng ma làng.	ཞེ་སྡང་མ་ལང་།
15. That man is very ill-tempered.	Mi di she-dang làng-doḳ kha-wöe dong-ngo yin-pè.	མི་འདི་ཞེ་སྡང་ལང་མདོག་ཁ་བའི་གདོང་ངོ་ཡིན་པས།
16. His sisters are well dispositioned.	Khoi sing-mo nyàm gah duḳ.	ཁོ་ཡི་སྲིང་མོ་ཉམ་དགའ་འདུག་།
17. Are you content?	Khyöḍ ts'him yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཚིམས་ཡོད་དམ་།
18. Explain the meaning to me.	Tön nga la tön-ne sheḍ.	དོན་ང་ལ་སྟོན་ནས་བཤད་།

Kön-chhoḳ, God: *phoḳ*, strike: *khyen*, (precative) know: *duḳ*, trouble: *zhum-pa*, anxious: *kye*, produce, be born: *kyo-wa*, sorrow: *ngön*, formerly: *nàm-yang*, never: *nge*, real, true: *nyima-chheḍ*, mid-day: *nàm-yin-rung*, some time: *kang-chi-yang*, whatever: *ṭenba*, memory: *tima*, recollection, remembrance: *shoḳ-leb*, a page: *nying*, heart:

Exercise 49.

1. God knows how much trouble I have had.	Nga la duḳ chi-tsam phoḳ-pa kön-chhok ki khyen.	ང་ལ་སྡུག་ཇི་ཙཾ་འཕོག་པ་དཀོན་མཆོག་གི་མཁྱེན་།
2. The man told me his wife was dead.	Mi di yi nàng-dzin-ma shi song yöḍ ser nga la làb yöḍ.	མི་འདི་ཡི་ནང་འཛིན་མ་ཤི་སོང་ཡོད་ཟེར་ང་ལ་ལབ་ཡོད་།
3. I was anxious about your not coming.	Khyöḍ ma yong-wàr ten ngai sem zhum-pa kye yöḍ.	ཁྱོད་མ་ཡོང་བར་བརྟེན་ང་ཡི་སེམས་ཞུམ་པ་སྐྱེ་ཡོད་།
4. I cannot remain out of sight of you.	Khyöḍ la ma htong-pàr nga döḍ mi htub-pé.	ཁྱོད་ལ་མ་མཐོང་པར་ང་སྡོད་མི་ཐུབ་པས།
5. Why are you so sorrowful, what is the matter?	Khyöḍ chiyi chhirtu kyowa; khyöḍ la kang cheḍ-pa.	ཁྱོད་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་སྐྱོ་བ་ཁྱོད་ལ་གང་བྱེད་པ།

EXERCISE 49.—*Continued.*

6. I had not seen you for so long that I became anxious.	Khyöḍ la mang-po ma htong-pa tei ngai sem zhum-ba kye yöḍ.	ཁྱོད་ལ་མང་པོ་མ་མཐོང་པ་དེ་ཡི་ང་ཡི་སེམས་གཞུམ་པ་སྐྱེ་ཡོད།
7. I was never before absent for so long a time.	Ngön te-tsàm khyim nè htön-te chhi la döḍ ma nyong.	སྔོན་དེ་ཙམ་ཁྱིམ་ནས་ཐོན་ཏེ་ཕྱི་ལ་སྡོད་མ་མྱོང་།
8. I have never been here before.	Nga ngön dir nàm-yang yong ma nyong.	ང་སྔོན་འདིར་ནམ་ཡང་ཡོང་མ་མྱོང་།
9. Did you ever see him any where?	Khyöḍ kho la nàm-yang kang-tu htong ma nyong-ngàm.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ནམ་ཡང་གང་དུ་མཐོང་མ་མྱོང་ངམ།
10. We remembered you in your absence.	Khyöḍ dir meḍ-pa diyi nga-chak ki sem la nge yöḍ.	ཁྱོད་འདིར་མེད་པ་འདི་ཡི་ང་ཚག་གི་སེམས་ལ་ངེས་ཡོད།
11. I remember when he came, it was sunset.	Ngai sem la nge-pa yöḍ kho yong kàp su nyima ge ts'hàr.	ང་ཡི་སེམས་ལ་ངེས་པ་ཡོད་ཁོ་ཡོང་སྐབས་སུ་ཉི་མ་གས་ཚར།
12. I think they will arrive at mid-day to-morrow.	Ngai she khong sang-nyin nyima-chheḍ la leb yong.	ང་ཡི་ཤེས་ཁོང་སང་ཉིན་ཉི་མ་ཕྱེད་ལ་སླེབས་ཡོང་།
13. I shall meet him some time or other.	Nga kho tang nyàm-po nàm-yin-rung hteḍ tüh chiḳ yong.	ང་ཁོ་དང་མཉམ་པོ་ནམ་ཡིན་རུང་སྟད་ཐུག་ཅིག་ཡོང་།
14. When you return remember to do what I told you.	Khyöḍ làr yong-wa tang ngai kang ser-wö le di cheḍ-pö sem nge cheḍ.	ཁྱོད་སླར་ཡོང་བ་དང་ང་ཡི་ཁང་སེར་བའི་ལས་འདི་ཕྱེད་པའི་སེམས་ངེས་ཕྱེད།
15. I cannot remember any thing which is told me.	Kang chi-yang nga la ser-wa nàm ngai sem nge cheḍ mi htub-pè.	ཁང་ཅི་ཡང་ང་ལ་སེར་བ་ནམས་ང་ཡི་སེམས་ངེས་ཕྱེད་མ་ཐུབ་པས།
16. My memory is bad.	Ngai ṭen-ba ma le-pa yin.	ང་ཡི་དྲན་པ་མ་ལེགས་པ་ཡིན།

Exercise 49.—*Continued.*

17. When one grows old, the memory goes.	Naso ge-na ṭen-ba mi yong.	ན་སོ་རྒས་ན་དྲན་པ་མི་ཡོང་།
18. Take this knife as a remembrance.	Ṭi di len-ne khyöḍ ngai tima zhaḳ.	གྲི་འདི་ལེན་ནས་ཁྱོད་ང་ཡི་དྲི་མ་བཞག་།
19. He can repeat twenty pages by-heart.	Khoi shoḳ-leb nyi-shu nying-she.	ཁོ་ཡི་ཤོག་ལེབ་ཉི་ཤུ་སྙིང་ནས་ཤེས་།

Exercise 50.

Teḍ-pa, faith, belief: *chiḳ-po*, only: *rü*, race, family, lineage: *taḳ-tu*, always: *hte-ts'hom*, doubt: *chhaḳ*, break: *higö*, laugh: *chung-dzeḍ*, a little: *Sang-gye*, Buddha: *chhö*, religion: *sui-kyang*, any-one.

1. Do you believe me?	Khyöḍ nga la teḍ-pa yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ང་ལ་དད་པ་ཡོད་དམ་།
2. If he knew you, he would not believe what you say.	Kalte khoi she-na khyöḍ la teḍ-pa mi jeḍ.	ཀལ་ཏེ་ཁོ་ཡི་ཤེས་ན་ཁྱོད་ལ་དད་པ་མི་བྱེད་།
3. I do not believe he will come.	Kho yong-nyi di nga teḍ-pa meḍ.	ཁོ་ཡོང་ཉི་འདི་ང་དད་པ་མེད་།
4. I believe this only.	Nga di chiḳ-po la teḍ-pa yin.	ང་འདི་གཅིག་པོ་ལ་དད་པ་ཡིན་།
5. I have no faith in his coming.	Kho yong-wöe teḍ-pa nga la meḍ.	ཁོ་ཡོང་བའི་དད་པ་ང་ལ་མེད་།
6. Every nation has its own belief.	Teḍ-pa di rang-rang ki rü la cheḍ-pa yin.	དད་པ་འདི་རང་རང་གི་རུས་ལ་ཆེད་པ་ཡིན་།
7. You always believe whatever is told you.	Khyöḍ chitàr làb-pa di la taḳ-tu khyöḍ-rang teḍ-pa yin.	ཁྱོད་ཅི་ལྟར་ལབ་པ་འདི་ལ་རྟག་ཏུ་ཁྱོད་རང་དད་པ་ཡིན་།
8. You believe whatever is said.	Khyöḍ chitàr làb kyang teḍ-pa yöḍ.	ཁྱོད་ཅི་ལྟར་ལབ་ཀྱང་དད་པ་ཡོད་།

EXERCISE 50.—*Continued.*

9. I believed all that he said.	Kho chi làb-pa te-nàm la, nga teḍ-pa yöḍ.	ཁོ་ཅི་ལབ་པ་དེ་ནམས་ལ་ང་དད་པ་ཡོད།
10. Why are you suspicious?	Khyöḍ kang cheḍ-ne hte-ts'hom cha-wa.	ཁྱོད་ཁང་བྱེད་ནས་ཐེ་ཚོམ་ཟ་བ།
11. Do not doubt me.	Nga la hte-ts'hom ma jeḍ.	ང་ལ་ཐེ་ཚོམ་མ་བྱེད།
12. I do not think it will break.	Nga te chhaḳ-gyu yin ma sèm-pa yin.	ང་དེ་འཆག་རྒྱུ་ཡིན་མ་བསམ་པ་ཡིན།
13. If I believe you, you will laugh at me.	Kalte nga khyöḍ la teḍ kyang khyöḍ nga la hi-gö cheḍ gyu yin.	ཀལ་ཏེ་ང་ཁྱོད་ལ་དད་ཀྱང་ཁྱོད་ང་ལ་ཞིས་དགོད་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན།
14. I do not believe it in the least.	Nga chung-dzeḍ tsàm-yang teḍ-pa meḍ.	ང་ཆུང་ཟད་ཙམ་ཡང་དད་པ་མེད།
15. No one would believe such a thing.	Tàm te-tàr la sui-kyang teḍ-pa mi jeḍ.	གཏམ་དེ་ལྟར་ལ་སུ་ཡི་ཀྱང་དད་པ་མི་བྱེད།
16. If you saw it, I will believe.	Kalte khyöḍ te miḳ-gi htong-na nga teḍ-pa yong.	ཀལ་ཏེ་ཁྱོད་དེ་མིག་གི་མཐོང་ན་ང་དད་པ་ཡོང་།
17. How should I believe it?	Nga te la chitàr teḍ-pa cheḍ gyu-pa.	ང་དེ་ལ་ཅི་ལྟར་དད་པ་བྱེད་རྒྱུ་པ།
18. I believe whatever he says.	Kho chi làb-pa te la nga teḍ-pa yin.	ཁོ་ཅི་ལབ་པ་དེ་ལ་ང་དད་པ་ཡིན།
19. I believe what you say to be true.	Khyöḍ chi làb-pa di den-ba duḳ ser nga ko yöḍ.	ཁྱོད་ཅི་ལབ་པ་འདི་བདེན་པ་འདུག་ཟེར་ང་གོ་ཡོད།
20. The religion of Buddha is the only true belief.	Sang-gye kyi chhö chiḳ-po den-ba yin.	སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་གཅིག་པོ་བདེན་པ་ཡིན།

Exercise 51.

Lu, custom, habit, fashion: *tong*, abandon: *nàm-tu*, never: *tenpa*, memory, remembrance: *guntü*, always: *tak-tu*, always:

chi-nyeḍ, as many, / *na-ts'ho*, of all sorts, } here used in the sense of chatter.

cha, part. of བྱེད་པ་ *cheḍ-pa*, to do, make:
sa, eat: *nyiḍ*, sleep:
dung, beat, strike, hammer:
ngen, bad, wicked:
ts'he, life: *chhi-ma*, after:
ne, remain, dwell, abide:
htàb, mode, manner:
dik-pa, vice, sin:
depu, profit, gain, fruit, effect:
che-wàr, to love: *khur*, bring, carry:
chhi, open: *kap-su*, occasion:
khang-pa, house: *shü*, ask, beg:
phak-ts'hang, pig-sty:
gong-màr, evening: *gau*, door:
na, pain, sickness.

1. It is a bad habit, I will abandon it.	Lu te yaḳ-po mi-duḳ nga tong-gyu yin.	ལུགས་དེ་ཡག་པོ་མི་འདུག་ང་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན།
2. I never looked upon this knife but I remembered you.	Nga ṭi di ṭa-wa tàng kalte khyöḍ la nàmtu yang ṭen-pa sin-pa yiṇ.	ང་གྲི་འདི་ལྟ་བ་དང་ཐལ་ཏེ་ཁྱོད་ལ་ནམ་ཙ་ཡང་དྲན་པ་ཟིན་པ་ཡིན།
3. I always remembered you, but you were not mindful of me.	Ngai khyöḍ la tü gün-tu ṭen rung kalte khyöḍ nga la ṭen-gin mi duḳ.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཙས་ཀྱུན་ཏུ་དྲན་རུང་ཐལ་ཏེ་ཁྱོད་ང་ལ་དྲན་གྱིན་མི་འདུག།
4. Gyalchen has arrived and is chattering as usual.	Gyal-chen leb yöḍ-kyang khorang ki lu-tàr chi-nyeḍ na-ts'ho cheḍ-gin duḳ.	རྒྱལ་ཅན་སླེབས་ཡོད་ཀྱང་ཁོ་རང་གི་ལུགས་ལྟར་ཇི་སྙེད་སྣ་ཚོགས་བྱེད་གྱིན་འདུག།
5. All he says must not be believed.	Khoi ser-wa nàm teḍ-pa cheḍ-pàr mi cha.	ཁོ་ཡི་ཟེར་བ་ནམས་དད་པ་བྱེད་པར་མི་ཆ།
6. Do you not believe that I did the work?	Nga le di cheḍ duḳ-pa khyöḍ teḍ-pa ma chung-wa yin-na.	ང་ལས་འདི་བྱེད་འདུག་པ་ཁྱོད་དད་པ་མ་བྱུང་བ་ཡིན་ན།
7. I believe you.	Nga khyöḍ la teḍ-pa yin.	ང་ཁྱོད་ལ་དད་པ་ཡིན།
8. You are always eating.	Khyöḍ-rang gün-tu se-kin duḳ.	ཁྱོད་རང་ཀྱུན་ཙ་ཟས་གྱིན་འདུག།
9. You are always either eating or sleeping.	Khyöḍ-rang taḳ-tu sa-wa tang yang nyiḍ loḳ-gin duḳ.	ཁྱོད་རང་རྟག་ཏུ་ཟ་བ་དང་ཡང་གཉིད་ལོག་གིན་འདུག།
10. You are always beating your wife, you are a bad man.	Khyöḍ tak-tu khyöḍ-rang ki nang-ma la dung-gin duḳ, khyöḍ-rang mi ngen yin.	ཁྱོད་རྟག་ཏུ་ཁྱོད་རང་གི་ནང་མ་ལ་རྡུང་གིན་འདུག་ཁྱོད་རང་མི་ངན་ཡིན།
11. In a future state, you will receive the reward of your transgressions.	Ts'he-chhi-me ne htàb la khyöḍ kyi dik-pö de-pu ni khyöḍ-rang htob-pàr gyur.	ཚེ་ཕྱི་མའི་གནས་ཐབས་ལ་ཁྱོད་ཀྱི་སྡིག་པའི་འབྲས་བུ་ནི་ཁྱོད་རང་ཐོབ་པར་འགྱུར།

EXERCISE 51.—*Continued.*

12. I shall always love you.	Ngai khyöḍ la gün-tu che-wàr gyur.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཀུན་ཏུ་བྱམས་པར་འགྱུར།
13. He said, go, bring timber.	Khoi ser-wa song-te shing khur shoḳ.	ཁོ་ཡི་ཟེར་བ་སོང་སྟེ་ཤིང་ཁུར་ཤོག།
14. Bring that gun here.	Medah te dir khur shoḳ.	མེ་མདའ་དེ་འདིར་ཁུར་ཤོག།
15. Bring it when you come.	Nàm khyöḍ yong-wa tang, te khur shoḳ.	ནམ་ཁྱོད་ཡོང་བ་དང་དེ་ཁུར་ཤོག།
16. We will open it when you come.	Khyöḍ yong-wa tang nga-chaḳ ki te chhi-gyu yin.	ཁྱོད་ཡོང་བ་དང་ང་ཅག་གི་དེ་ཕྱེ་རྒྱུ་ཡིན།
17. When you were coming, did you see my house door open?	Khyöḍ dir yong kàp-su khyöḍ ngai khang-pö gau chhi zhaḳ-pa htong ma chung-ngàm.	ཁྱོད་འདིར་ཡོང་སྐབས་སུ་ཁྱོད་ང་ཡི་ཁང་པའི་སྒོ་ཕྱེ་བཞག་པ་མཐོང་མ་བྱུང་ངམ།
18. I did not see the house door open, but the pig-sty door I saw open.	Khang-pa dih gau chhi zhak-pa nga ma htong kalte nga phak-ts'hang dih gau chhi zhak-pa htong-pa yin.	ཁང་པ་འདིའི་སྒོ་ཕྱེ་བཞག་པ་ང་མ་མཐོང་ཀལ་ཏེ་ང་ཕག་ཚང་འདིའི་སྒོ་ཕྱེ་བཞག་པ་མཐོང་པ་ཡིན།
19. Go and ask for it and bring it.	Song-te shü ne dir khur shoḳ.	སོང་སྟེ་ཞུས་ནས་འདིར་ཁུར་ཤོག།
20. I have not brought it now, but I will bring it in the evening.	Ta-ta nga di khur yong-gyu ma chung kalte gong-màr khur gong-gyu yin.	ད་ལྟ་ང་འདི་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་མ་བྱུང་ཀལ་ཏེ་དགོངས་མར་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།

EXERCISE 52.

1. Send him here.	Kho dir tong.	ཁོ་འདིར་གཏོང་།
2. Send him here quickly.	Kho dir gyoḳ-pàr tong.	ཁོ་འདིར་མགྱོགས་པར་གཏོང་།

Ts'huh, able : *tong*, send : *lär*, after : *dom*, chest, box :

EXERCISE 52.—*Continued.*

garwa, blacksmith :
achhe, elder sister, *tö-pa*, coolie :
nga-chhang, exorcist :
dul, journey, march :
yap, father : *ter*, grant, permit :
nge-pàr, really : *tön-tàm*, really :
nga-rol-na, formerly.

3. He is sick and cannot come.	Kho na ne yong ma ts'huh.	ཁོ་ན་ནས་ཡོང་མ་ཚུགས།
4. Come here again to-morrow.	Làr yang sang dir shoḳ.	སླར་ཡང་སང་འདིར་ཤོག།
5. Come here and look.	Di-ru yong-ne ta.	འདི་རུ་ཡོང་ནས་ལྟ།
6. He came to see the box.	Kho dom di ta-wa la leb duḳ.	ཁོ་སྒྲོམ་འདི་ལྟ་བ་ལ་སླེབས་འདུག།
7. I am come from the blacksmith's.	Nga gàr-wöi ne yong-wa yin.	ང་མགར་བའི་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
8. The road we came this morning was very bad.	Tering ngamo nga-chaḳ yong-wöe làm di shintu ma le-pa duḳ.	དེ་རིང་སྔ་མོང་ཅག་ཡོང་བའི་ལཾ་འདི་ཤིན་ཏུ་མ་ལེགས་པ་འདུག།
9. I am come to beg.	Nga shu-wa la yong-wa yin.	ང་ཞུ་བ་ལ་ཡོང་བ་ཡིན།
10. Where are you going ?	Khyöḍ ka-na dau-gin yöḍ-pa.	ཁྱོད་ག་ན་འགྲོ་གིན་ཡོད་པ།
11. Where did you go this morning with Rindzin's sister ?	Khyöḍ Rin-dzin kyi achhe tang tering ngamo kana song sin-pa.	ཁྱོད་རིན་འཛིན་གྱི་ཨ་ཅེ་དང་དེ་རིང་སྔ་མོ་ག་ན་སོང་ཟིན་པ།
12. We went to the exorcist's house.	Nga-nàm nga-chhang khang-pöe nang la song-wa yin.	ང་རྣམས་སྔགས་འཆང་ཁང་པའི་ནང་ལ་སོང་བ་ཡིན།
13. Are you going to Karmi to-morrow ?	Khyöḍ sang Kàr-ming la dau-gyu yin-na.	ཁྱོད་སང་ཀར་མིང་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ན།
14. How many coolies do you want for the journey ?	Khyöḍ kyi dul chhir tö-pa chi-tsàm gö-pa yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་འགྲུལ་ཕྱིར་དོས་པ་ཇི་ཙམ་དགོས་པ་ཡོད།
15. Are you going already ?	Khyöḍ ta-ta dau gyu yin-na.	ཁྱོད་ད་ལྟ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ན།

Exercise 52.—*Continued.*

16. My father will not permit me to go.	Ngai yap kyi dau ma ter.	ང་ཡི་ཡབ་ཀྱི་འགྲོ་མ་སྟེར།
17. I really will go.	Nga nge pàr-tu dau-gyu yin.	ང་ངེས་པར་ཏུ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
18. I must be gone.	Nga tön-tàm dau-wàr cha.	ང་དོན་དམ་འགྲོ་བར་བྱ།
19. Remember to come to our house to-morrow.	Sang nga-chaḳ ki khang-pa la yong-gyu ten-pàr kyi.	སང་ང་ཅག་གི་ཁང་པ་ལ་ཡོང་རྒྱུ་དྲན་པར་ཀྱིས།
20. You do not come now so often as formerly.	Nga-rol-na khyöḍ len mang-tu dir yong-wa tang da-wa ta-chha yong ma chung.	སྔ་རོལ་ན་ཁྱོད་ལན་མང་ཏུ་འདིར་ཡོང་བ་དང་འདྲ་བ་ད་ཆ་ཡོང་མ་བྱུང་།

Exercise 53.

Te-da, like that; *di-da*, like this: *yigi*, letter: *ṭid*, lead, conduct: *dzang-po*, good, fine: *sama*, food: *sa-wàr*, to eat: *gaḳ*, stop, be hindered: *ro*, fellow, companion: *ro-cheḍ*, to assist, help: *chhaḳ-ma*, broom: *phang*, cast, throw.

1. I will bring you whatever you may wish for.	Khyöḍ chi döḍ-pö chhir ngai khur yong-gyu yin.	ཁྱོད་ཅི་འདོད་པའི་ཕྱིར་ང་ཡི་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
2. If I had known what you wished for, I would have brought it.	Khyöḍ-rang chi döḍ-pa di ngai she chung na nga khur yong-gyu yin.	ཁྱོད་རང་ཅི་འདོད་པ་འདི་ང་ཡི་ཤེས་བྱུང་ན་ང་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
3. He brought two letters from Kuch Behar yesterday.	Dang-nyin Ko-chi Bihar ne khoi yigi nyi khur yong yöḍ.	མདང་ཉིན་ཀོ་ཅི་བི་ཧར་ནས་ཁོ་ཡི་ཡི་གེ་གཉིས་ཁུར་ཡོང་ཡོད།
4. To-morrow Dolma will bring her son here.	Sang Dolma morang ki pu ṭiḍ yong-gyu yin.	སང་སྒྲོལ་མ་མོ་རང་གི་བུ་འཁྲིད་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
5. They are bringing their aunt from Yang-gang.	Yang-gang ne kho-chaḳ rang ki ane ṭiḍ yong-gin duḳ.	གཡང་སྒང་ནས་ཁོ་ཚག་རང་གི་ཨ་ནེ་འཁྲིད་ཡོང་གིན་འདུག།
6. It would be well to bring with you the girl you mentioned.	Khyöḍ-rang ki làb-khen pumo di nyàm-po ṭiḍ yong na yaḳ-po yong.	ཁྱོད་རང་གི་ལབ་མཁན་བུ་མོ་འདི་མཉམ་པོ་འཁྲིད་ཡོང་ན་ཡག་པོ་ཡོང་།

Exercise 53.—*Continued.*

7. Whence do you come, so early?	Khyöḍ te da ngamo kane yong-wa.	ཁྱོད་དེ་འདྲ་སྔ་མོ་ག་ནས་ཡོང་བ།
8. If it is fine, Rindzin said, he would come and dine with us.	Rin-dzin kyi ser-wa nàm, dzàng-po chung-na ngachak tang nyàm-po sama sawàr yong-gyu yin.	རིན་འཛིན་གྱི་ཟེར་བ་གནམ་བཟང་པོ་བྱུང་ན་ང་ཚག་དང་མཉམ་པོ་ཟ་མ་ཟ་བར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
9. Did you tell him to bring dinner?	Khyöḍ kho la sama khur shok ser chung-ngàm.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ཟ་མ་ཁུར་ཤོག་ཟེར་བྱུང་ངམ།
10. Bring a little water quickly.	Chhu aliḳ shiḳ gyok-po khur shoḳ.	ཆུ་ཨ་ལིག་ཞིག་མགྱོག་པོ་ཁུར་ཤོག
11. Send him here when he comes.	Nàm kho leb-pa tang dir tong.	ནམ་ཁོ་སླེབས་པ་དང་འདིར་གཏོང་།
12. Stop, do not enter here.	Gaḳ död, di na ma yong.	འགག་བསྡོད་འདི་ན་མ་ཡོང་།
13. I think you are the man whom Fentuk sent here.	Ngai sàmpa la, Phentuḳ dir tong mi di, khyöḍ-rang yin-pe.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཕན་ཕྲུག་འདིར་གཏོང་མི་འདི་ཁྱོད་རང་ཡིན་པས།
14. Will you help me?	Khyöḍ ngai roràm cheḍ-gyu yin-na.	ཁྱོད་ང་ཡི་རོགས་རམ་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་ན།
15. Take away the broom and throw it away.	Chhaḳ-ma di khur song-te phang tong.	ཕྱགས་མ་འདི་ཁུར་སོང་སྟེ་འཕང་གཏོང་།

Yàr, up: *màr*, down: *lang*, raise: *hlung*, fall: *dúk*, trouble: *tön*, show: *nü*, can.

Exercise 54.

1. It is a good thing to assist one's friends.	Rang ki ṭokpu-nàm la, ro cha-wa, di yaḳ-po yin.	རང་གི་གྲོགས་པོ་རྣམས་ལ་རོགས་བྱ་བ་འདི་ཡག་པོ་ཡིན།
2. That man has fallen down, help him to rise.	Mi di màr hlung song duḳ, kho la ro cheḍ ne yàr lang.	མི་འདི་མར་ལྷུང་སོང་འདུག་ཁོ་ལ་རོགས་བྱེད་ནས་ཡར་ལང་།
3. What is the name of that hill?	Ri di-yi ming la chi ser-wa yin.	རི་འདི་ཡི་མིང་ལ་ཅི་ཟེར་བ་ཡིན།

EXERCISE 54.—*Continued.*

གཏོང་བ་། *Tong-wa*, to give, *v. a.*
Ind. pres. གཏོང་།
pret. བཏང་། or བཏངས་།
fut. གཏང་།
imp. ཐོང་།

4. What is the matter?	Di kang cheḍ-pa.	འདི་ཁང་བྱེད་པ་།
5. Tell him to come.	Kho shoḳ ser.	ཁོ་ཤོག་ཟེར་།
6. Say, come.	Shoḳ ser.	ཤོག་ཟེར་།
7. What are you doing?	Khyöḍ kang cheḍ-kin yöḍ pa.	ཁྱོད་ཁང་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་།
8. I cannot do it.	Nga cheḍ-pàr, mi nü.	ང་བྱེད་པར་མི་ནུས་།
9. If he troubles me, I shall trouble him.	Kho nga la duḳ tang-na ngai kyang kho la duḳ tong-gyu yin.	ཁོ་ང་ལ་གཙག་གཏང་ན་ང་ཡི་ཀྱང་ཁོ་ལ་གཙག་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་།
10. I will do it. I must do it.	Nga di chawàr gyur nga di tön-dàm cha-gyu yin.	ང་འདི་བྱ་བར་འགྱུར་ང་འདི་དོན་དམ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་།
11. Show it to me.	Di nga la tön.	འདི་ང་ལ་སྟོན་།
12. Let him sit, let him eat.	Teḍ shiḳ, sa shiḳ.	བསྡད་ཤིག་ཟ་ཤིག་།
13. Let him go.	Dau shiḳ.	འགྲོ་ཤིག་།
14. If I can do it, I will.	Nga di cha nü-na, nga chawàr gyur.	ང་འདི་བྱ་ནུས་ན་ང་བྱ་བར་འགྱུར་།
15. This cannot be done.	Di cheḍ mi nü-so.	འདི་བྱེད་མི་ནུས་སོ་།
16. Will you be able to do it?	Khyöḍ-rang di cheḍ htub-pàm.	ཁྱོད་རང་འདི་བྱེད་ཐུབ་པམ་།
17. What have you to do with the matter?	Le di nàng khyöḍ-rang ki kang cheḍ-pa yöḍ.	ལས་འདི་ནང་ཁྱོད་རང་གི་ཁང་བྱེད་པ་ཡོད་།
18. Do like this.	Di ḏa cheḍ shiḳ.	འདི་འདྲ་བྱེད་ཤིག་།

Exercise 55.

Ta-chha, now : *ṭi*, question, ask :
nyàl, sleep :
ts'hàr, complete, finished :

1. Your sisters must do it.	Khyöḍ-rang ki achhi-nàm te tön-dàm cheḍ gö.	ཁྱོད་རང་གི་ཨ་ཆེ་ནམས་དེ་དོན་དམ་བྱེད་དགོས།
2. What is your brother doing?	Khyöḍ-rang ki pün chi cheḍ-kin yöḍ.	ཁྱོད་རང་གི་སྤུན་ཅི་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།
3. What shall we do now?	Ta-chha nga-chaḳ chi cheḍ-gyu-pa.	ད་ཆ་ང་ཅག་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་པ།
4. How do you do it?	Khyöḍ chi-tàr cheḍ-pa.	ཁྱོད་ཅི་ལྟར་བྱེད་པ།
5. What shall I do?	Nga chi cheḍ gyu-pa.	ང་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་པ།
6. How do I do it?	Nga te chiṭàr cheḍ tau.	ང་དེ་ཅི་ལྟར་བྱེད་དོ།
7. I think he will be able to do it.	Ngai sàm-pa la khoi di cheḍ htub yong.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཁོ་ཡི་འདི་བྱེད་ཐུབ་ཡོང་།
8. Do not ask for what you know you will not get.	Khyöḍ chi mi htob-pa she-padi ṭi mi gö.	ཁྱོད་ཅི་མི་ཐོབ་པ་ཤེས་པ་འདི་ཞི་མི་དགོས།
9. How do you know I did this?	Nga di cheḍ-pa khyöḍ chi-tàr she.	ང་འདི་བྱེད་པ་ཁྱོད་ཅི་ལྟར་ཤེས།
10. Having nothing to do he is asleep in the house.	Kho la le chiyang meḍ chhir khang-pa la nyàl döḍ-pa yin.	ཁོ་ལ་ལས་ཅི་ཡང་མེད་ཕྱིར་ཁང་པ་ལ་ཉལ་བསྡོད་པ་ཡིན།
11. I will soon know who did this.	Di sui cheḍ-pa yin nga gyoḳ-po she-gyu yin.	འདི་སུ་ཡི་བྱེད་པ་ཡིན་ང་མགྱོགས་པོ་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན།
12. What shall we do this evening?	Gong-mo di la nga-chaḳ chi cheḍ-gyu-pa.	དགོངས་མོ་འདི་ལ་ང་ཅག་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་པ།
13. Your work is bad.	Khyöḍ kyi le yaḳ-po mi duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་ལས་ཡག་པོ་མི་འདུག།
14. Do your work, do not talk.	Khyöḍ-rang ki le cheḍ, tàm ma ser.	ཁྱོད་རང་གི་ལས་བྱེད། གཏམ་མ་ཟེར།

Exercise 55.—*Continued.*

15. How much have you done?	Khyöḍ le chi-tsàm ts'hàr sin-pa.	ཁྱོད་ལས་ཅི་ཙམ་ཚར་ཟིན་པ།
16. He has work to do.	Kho le cha-wàr yöḍ.	ཁོ་ལས་བྱ་བར་ཡོད།
17. His task is done.	Khoi cha-wa ts'hàr song.	ཁོ་ཡི་བྱ་བ་ཚར་སོང་།
18. These men have done a great deal of work.	Mi di nàm, le mang-po cheḍ ts'hàr duḳ.	མི་འདི་རྣམས་ལས་མང་པོ་བྱེད་ཚར་འདུག།
19. I shall be able to do this work.	Nga le di cheḍ htub yong.	ང་ལས་འདི་བྱེད་ཐུབ་ཡོང་།
20. Cannot you do your work?	Khyöḍ-rang ki le cheḍ mi htub-pàm.	ཁྱོད་རང་གི་ལས་བྱེད་མི་ཐུབ་པམ།

Exercise 56.

Chhöḍ-pa, worship: *phul*, offer, give: *dün*, before: *khe-len-pa*, promise: *chhu*, water: *ts'ha*, hot: *kha-tsang*, some days ago: *seḍ*, strike, kill: *hlaḳ-pa*, more: *kyang-po*, straight: *tsiḳ*, build; place one above another: *sang*, to-morrow: *tü*, time: *tsàm*, about: *aliḳ*, a little: *sau*, work, fabricate, form: *pu*, hair.

Nom. and acc. སུ་ who.
Inst. སུས་ or སུ་ཡིས་ by whom.

1. Who will do this?	Di sui cheḍ-gyu-pa.	འདི་སུ་ཡི་བྱེད་རྒྱུ་པ།
2. Do you know what I intend doing to that man?	Mi te la nga chi cheḍ-gyu sàmpa di khyöḍ she-sàm.	མི་དེ་ལ་ང་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་བསམ་པ་འདི་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
3. Do you know what I am doing to this gun?	Nga medah di chi cheḍ gyu yin khyöḍ she-sàm.	ང་མེ་མདའ་འདི་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
4. I told the people I would perform worship.	Nga chhöḍ-pa phul-gyu yin ser mi-nàm làb yöḍ.	ང་མཆོད་པ་ཕུལ་རྒྱུ་ཡིན་སེར་མི་རྣམས་ལབ་ཡོད།
5. I promised to worship publicly.	Nga chiyi dün la chhöḍ-pa phul-gyu khelen-pa yin.	ང་ཕྱི་ཡི་མདུན་ལ་མཆོད་པ་ཕུལ་རྒྱུ་ཁས་ལེན་པ་ཡིན།
6. Have you heated the water?	Khyöḍ chhu di ts'ha-wa cheḍ yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཆུ་འདི་ཚ་བ་བྱེད་ཡོད་དམ།
7. I sent him some time ago.	Nga kho kha-tsang tong-wa yin.	ང་ཁོ་ཁ་སང་གཏོང་བ་ཡིན།

Exercise 56.—*Continued.*

Gen. སུའི་ or སུ་ཡི་ whose, of whom.
Dat. སུ་ལ་ to whom.
Abl. སུ་ནས་ from whom.

---

tü-ts'höḍ, a certain period of time, from *tü*, time, and *ts'höḍ*, measure.

8. What are you doing?	Khyöḍ chi cheḍ-kin yöḍ.	ཁྱོད་ཅི་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།
9. Put out the light.	Me te seḍ zhaḳ.	མེ་དེ་གསད་བཞག།
10. What is my son doing?	Ngai pu chi cheḍ-kin yöḍ.	ང་ཡི་བུ་ཅི་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།
11. Put it straight.	Di kyang-po zhaḳ.	འདི་ཀྱང་པོ་བཞག།
12. Why do you not work?	Chi cheḍ ne khyöḍ le ma jeḍ.	ཅི་བྱེད་ནས་ཁྱོད་ལས་མ་བྱེད།
13. I have worked till now, but shall do no more.	Nga tata htub la le cheḍ sin kalte di le hlaḳ-pa mi cheḍ.	ང་ད་ལྟ་ཐུབ་ལ་ལས་བྱེད་ཟིན་ཀལ་ཏེ་འདི་ལས་ལྷག་པ་མི་བྱེད།
14. She is working.	Mo le cheḍ-kin duḳ.	མོ་ལས་བྱེད་ཀྱིན་འདུག།
15. Have you finished building the house yet?	Khyöḍ khang-pa tsiḳ-pa di tata htub ts'hàr duḳ-kàm.	ཁྱོད་ཁང་པ་རྩིག་པ་འདི་ད་ལྟ་ཐུབ་ཚར་འདུག་གམ།
16. I am building a house.	Ngai khang-pa tsik-kin yöd.	ང་ཡི་ཁང་པ་རྩིག་གིན་ཡོད།
17. Will you be able to finish the house by this time to-morrow?	Khyöḍ sang tü-ts'höḍ di tsàm la khang-pa zau-gyu ts'hàr htub-pàm.	ཁྱོད་སང་ཙས་ཚོད་འདི་ཙམ་ལ་ཁང་པ་བཟོ་རྒྱུ་ཚར་ཐུབ་བམ།
18. Stay a little.	Aliḳ döḍ.	ཨ་ལིག་སྡོད།
19. What hair is this here?	Dir yöḍ-pö pu te chi yin-ba.	འདིར་ཡོད་པའི་སྐྲ་དེ་ཅི་ཡིན་པ།
20. Of what is this cloth made?	Dir yöḍ-pö kö di chiyi zau-wa yin.	འདིར་ཡོད་པའི་གོས་འདི་ཅི་ཡིས་བཟོ་བ་ཡིན།

Exercise 57.

Tirup, rupee : *gau*, divide : *htob-nor-tu*, quotient, result : *phüḍ*, subtract, take away : *lü*, remain : *hlaḳ*, residue, remainder :

1. I have received a present of fifteen rupees from my aunt.	Ngai ane ne tirup chu-nga, nga la nàng yöḍ.	ང་ཡི་ཨ་ནེ་ནས་ཏི་རུབ་བཅོ་ལྔ་ང་ལ་གནང་ཡོད།
2. Eighteen divided by six gives three.	Chu-gyeḍ la ṭuḳ-gi gau-na htob-nor-tu sum yin.	བཅོ་བརྒྱད་ལ་དྲུག་གི་བགོ་ན་ཐོབ་ནོར་ཏུ་གསུམ་ཡིན།

EXERCISE 57.—*Continued.*

gyur, multiply: *pàrna*, *pàr-la*, } among:
shing-de, fruit: *chhed-ka*, a part:
ts'ha-lum, orange: *chuk*, put:
tuk-pa, quarrel: *kyab*, expend, put forth:
zhi-chha, fourth:
shak, a day: *sa*, a place:
tak-pa, renowned, famous, best:
dze, after: *pul*, offer, give, present:
gö, must: *gyuk*, run:
lok-yong, return:
tid, lead, conduct:
ged-po, a fellow:
chik-por, singly:
na-ts'hen, forest, jungle:
ta-gyuk, horse-race, race:
sha-tak, only: *sàmpa*, bridge.

༡༠	བཅུ་	.. ten.
༡༡	བཅུ་གཅིག་	.. eleven.
༡༢	བཅུ་གཉིས་	.. twelve.
༡༣	བཅུ་གསུམ་	.. thirteen.
༡༤	བཅུ་བཞི་	.. fourteen.
༡༥	བཅོ་ལྔ་	.. fifteen.
༡༦	བཅུ་དྲུག་	.. sixteen.
༡༧	བཅུ་བདུན་	.. seventeen.
༡༨	བཅོ་བརྒྱད་	.. eighteen.

3. Eight subtracted from ten leaves two.	Chu ne gyed phüd-na hlak nyi lü.	བཅུ་ནས་བརྒྱད་ཕྱུང་ན་ལྷག་གཉིས་ལུས།
4. Five multiplied by two gives ten.	Nga la nyi kyi gyur-na chu yin.	ལྔ་ལ་གཉིས་ཀྱི་བསྒྱུར་ན་བཅུ་ཡིན།
5. Divide this fruit among you.	Shing-de di khyöd-chak ki pàr la gau.	ཤིང་འབྲས་འདི་ཁྱོད་ཚག་གི་བར་ལ་བགོ།
6. Divide this orange into two halves.	Ts'ha-lum di chhed-ka nyi kyi gau.	ཚ་ལུམ་འདི་ཕྱེད་ཀ་གཉིས་ཀྱི་བགོ།
7. Part those men, do not let them fight.	Mi te-nàm gau tang tuk-pa kyab ma chuk shik.	མི་དེ་ནམས་བགོ་གཏང་འཁྲུག་པ་སྐྱབས་མ་བཅུག་ཤིག།
8. The fourth part of a month is seven days.	Da chik ki zhi chha di shak dün yin.	ཟླ་གཅིག་གི་བཞི་ཆ་འདི་ཞག་བདུན་ཡིན།
9. Put them together in that place.	Sa te nàng kho-nàm nyàmtu zhak.	ས་དེ་ནང་ཁོ་ནམས་མཉམ་དུ་བཞག།
10. The twelfth part of a year is one month.	Lau chik ki chhed ka chu nyi di da chik yin.	ལོ་གཅིག་གི་ཕྱེད་ཀ་བཅུ་གཉིས་འདི་ཟླ་གཅིག་ཡིན།
11. See who is the best among you.	Khyöd kyi pàr la su tak-pa yöd.	ཁྱོད་ཀྱི་བར་ལ་སུ་གྲགས་པ་ཡོད།
12. The first who arrives will receive one rupee.	Su ngön-ne leb-ma di tirup chik htob-gyu yöd.	སུ་སྔོན་ནས་སླེབས་མ་འདི་ཏི་རུབ་གཅིག་ཐོབ་རྒྱུ་ཡོད།
13. The last man will pay a fine of eight annas.	Dze kyi mi ana gyed chhed-pa pul gö.	རྗེས་ཀྱི་མི་ཨ་ན་བརྒྱད་ཆད་པ་འབུལ་དགོས།
14. Run quickly after him and bid him return.	Khoi dze-ne gyok-po gyuk, tarung lok-yong gö lab.	ཁོ་ཡི་རྗེས་ནས་མགྱོགས་པོ་རྒྱུག་ད་རུང་ལོག་ཡོང་དགོས་ལབ།
15. When he returns bring him to me.	Nàm kho lok yong-wa tang ngai tsàr tid shok.	ནམ་ཁོ་ལོག་ཡོང་བ་དང་ང་ཡི་ཚར་འཁྲིད་ཤོག།

EXERCISE 57.—*Continued.*

༡༩ བཅུ་དགུ་	.. nineteen.
༢༠ ཉི་ཤུ་	.. twenty.
༢༡ ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་	.. twenty-one.
༣༠ སུམ་ཅུ་	.. thirty.

16. You will come along with us, but let that fellow go by himself.	Khyöḍ nga-chaḳ tàng nyàm-po yong gö yang geḍ-po di khorang chik-por song shiḳ.	ཁྱོད་ང་ཚག་དང་མཉམ་པོ་ཡོང་དགོས་ཡང་གད་པོ་འདི་ཁོ་རང་གཅིག་པོར་སོང་ཤིག།
17. You are a girl, it is not good that you should go alone through the forest.	Khyöḍ pu-mo yin chhir na-ts'hen nàng la dau-wa di yaḳ-po mi yong.	ཁྱོད་བུ་མོ་ཡིན་ཕྱིར་ནགས་ཚོན་ནང་ལ་འགྲོ་བ་འདི་ཡག་པོ་མི་ཡོང་།
18. It is not good for man to live alone.	Mi chiḳ pu döḍ-pa di yaḳ-po ma yin.	མི་གཅིག་པུ་སྡོད་པ་འདི་ཡག་པོ་མ་ཡིན།
19. The race can only be run by single men.	Nang-dzin-ma meḍ-pö mi yi ta-gyuḳ sha-taḳ cheḍ htub.	ནང་འཛིན་མ་མེད་པའི་མི་ཡི་ཏ་རྒྱུག་ཤ་སྟག་བྱེད་ཐུབ།
20. You must go across the bridge singly.	Khyöḍ-rang chik-pu sàm-pa di kalte dau gö.	ཁྱོད་རང་གཅིག་པུ་ཟམ་པ་འདི་ཀལ་ཏེ་འགྲོ་དགོས།

EXERCISE 58.

Dün, front: *gyab*, behind: *teng*, above: *oh*, below:
dzeḳ, climb, ascend: *tse*, top:
te-kha, a ladder: *nyal-se*, bed:
zhu, sit: *deng*, stand:
ngamo, early: *ü*, middle:
gor, lay, linger.

1. Go in front.	Dün-tu song.	མདུན་དུ་སོང་།
2. Go on top.	Teng la song.	སྟེང་ལ་སོང་།
3. Climb that tree.	Shing te la dzeḳ-pa.	ཤིང་དེ་ལ་འཛེག་པ།
4. Come up into the house.	Yàr khang nàng la shoḳ.	ཡར་ཁང་ནང་ལ་ཤོག།
5. Ascend the ladder.	Te-kha di la dzeḳ.	སྐས་ཁ་འདི་ལ་འཛེག།
6. Get upon the bed.	Nyàl-se teng la lang döḍ.	ཉལ་སའི་སྟེང་ལ་ལང་སྡོད།
7. Get up early.	Nga-mo ne lang.	སྔ་མོ་ནས་ལང་།
8. Sit down; stand up.	Döḍ; (zhu): yàr lang; (deng).	སྡོད་ (བཞུགས་) ཡར་ལང་ (འགྲེང)།
9. Put it on top.	Diyi tse la zhaḳ.	འདི་ཡིས་རྩེ་ལ་བཞག།
10. Get on top of it.	Te-yi tse la lang.	དེ་ཡི་རྩེ་ལ་ལང་།

EXERCISE 58.—*Continued.*

11. Come to the top of the house.	Khang-pa dih teng la shoḳ.	ཁང་པ་འདིའི་སྟེང་ལ་ཤོག།
12. Stay behind.	Gyab-tu döḍ.	རྒྱབ་ཏུ་བསྡོད།
13. Go underneath and stay there.	Oh ne song-te döḍ.	འོག་ནས་སོང་སྟེ་སྡོད།
14. Place it in the middle.	Ü na zhaḳ.	དབུས་ན་བཞག།
15. First give me half.	Ngön-ne chhed-ka nga la chin.	སྔོན་ནས་ཕྱེད་ཀ་ང་ལ་ཕྱིན།
16. Go in front, do not lag behind.	Dün-tu song, gyab-tu ma gor.	མདུན་དུ་སོང་། རྒྱབ་ཏུ་མ་འགོར།
17. Do not go in front.	Dün-tu ma song.	མདུན་དུ་མ་སོང་།
18. I cannot jump.	Nga chhong mi htub.	ང་མཆོང་མི་ཐུབ།
19. From this time forth two men are to be sent together.	Di tü ne mi nyi nyam-tu tang yöḍ.	འདི་དུས་ནས་མི་གཉིས་མཉམ་དུ་གཏང་ཡོད།
20. Always keep together.	Tü-gün nyàm-tu zhaḳ.	དུས་རྒྱུན་མཉམ་དུ་བཞག།

EXERCISE 59.

Ma-chhaḳ, unbroken : *tob*, strength, force : *ngàr-tang*, as before : *ts'hung*, equal : *rolmöe*, music : *talwa*, leisure : *maḳ*, war : *maḳ-htok*, battle, *shi*, death : *Duk Desiḍ*, the Deb Raja or temporal ruler of Bhutan : *htuh*, the heart : *tse*, love :

1. Formerly you used to come every day, you do not come now.	Ngön-ne khyöḍ nyin ma chhaḳ yong-gin yöḍ ta-ta khyöḍ yong-gin mi duḳ.	སྔོན་ནས་ཁྱོད་ཉིན་མ་ཆག་ཡོང་གིན་ཡོད་ད་ལྟ་ཁྱོད་ཡོང་གིན་མི་འདུག།
2. I was happy in youth for I was strong, but now I have grown old and am not as heretofore.	Zhön-tü su, nga la dewa yöḍ, chhirtu nga tob-chen yin, kalte ta-chha nga geḍ-po chung song ngàr-tang mi ts'hung.	གཞོན་དུས་སུ་ང་ལ་བདེ་བ་ཡོད་ཕྱིར་དུ་ང་སྟོབས་ཅན་ཡིན་ཀལ་ཏེ་ད་ཆ་ང་རྒད་པོ་ཆུང་སོང་སྔར་དང་མི་མཚུངས།

Exercise 59.—*Continued.*

ngön-tshe, anciently, in former times: *lang-ts'ho*, a youth, adolescent: *tse*, play, sport: *ma-tok*, except: *chàmpa*, love: *chik-kyang*, any, one even: *tsön-du*, diligence, industry: *nyin-khung*, noon: *shing*, garden, field.

3.	I have no leisure for music.	Rol-möe chhir nga talwa meḍ.	རོལ་མོའི་ཕྱིར་ང་དལ་བ་མེད།
4.	In former times many people died in battle.	Ngarol-na mi mang-bu makḥtoḳ la shi song duḳ.	སྔ་རོལ་ན་མི་མང་པོ་དམག་ཐོག་ལ་ཤིས་སོང་འདུག།
5.	I have no leisure now, but will send it presently.	Nga la ta-chha talwa meḍ, te ta-ta tong-gyu yin.	ང་ལ་ད་ཆ་དལ་བ་མེད་དེ་ད་ལྟ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན།
6.	Formerly they loved the Deb Raja, but now it is not so.	Ngön-tü su, khoi duḳ desiḍ la htuh tse-wa yöḍ, ta-chha te-tàr meḍ.	སྔོན་ཅས་སུ་ཁོ་ཡི་འབྲུག་སྡེ་སྲིད་ལ་བྱམས་བརྩེ་བ་ཡོད་ད་ཆ་དེ་ལྟར་མེད།
7.	Formerly when I was young, I had no mind save to play.	Ngön-ts'he, nga lang-ts'hü tü su, tse tsewàr cha-wöe sem chiḳ ma-toḳ zhen chi-yang meḍ.	སྔོན་ཆེ་ང་ལང་ཚོའི་ཅས་སུ་རྩེ་རྩེ་བར་བྱ་བའི་སེམས་གཅིག་མ་གཏོགས་གཞན་ཅི་ཡང་མེད།
8.	Now I am married, I have no mind to play; I am accustomed to work.	Ta-ta nga nàng ma len ts'hàr, tse, ma tse-wöe sem meḍ nga le la komba yin.	ད་ལྟ་ང་ནང་མ་ལེན་ཚར་རྩེ་མ་རྩེ་བའི་སེམས་མེད་ང་ལས་ལ་གོམས་པ་ཡིན།
9.	You were wont to be very lazy, you had no mind to work.	Ngön-ne khyöḍ-rang shintu le-lo-chen komba duḳ, khyöḍ le la sem mi duḳ.	སྔོན་ནས་ཁྱོད་རང་ཤིན་ཏུ་ལས་ལོ་ཅན་གོམས་པ་འདུག། ཁྱོད་ལས་ལ་སེམས་མི་འདུག།
10.	I shall go to bed early to-night as to-morrow I have to be early a-field.	Nga ngamo-ne nyàl dau-gyu yin, sang nga shing la dau gö yöd.	ང་སྔ་མོ་ནས་ཉལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་སང་ང་ཞིང་ལ་འགྲོ་དགོས་ཡོད།
11.	Did you not know that I loved you formerly?	Khyöḍ la ngön-ne ngai chàmpa yöḍ, te khyöḍ mi she-sàm.	ཁྱོད་ལ་སྔོན་ནས་ང་ཡི་བྱམས་པ་ཡོད་དེ་ཁྱོད་མི་ཤེས་སམ།

EXERCISE 59.—*Continued.*

12. If I do not get the whole, I do not want any.	Nga di ts'hàng-ma ma htob na chiḳ-kyang mi gö.	ང་འདི་ཚང་མ་མ་ཐོབ་ན་གཅིག་ཀྱང་མི་དགོས།
13. Formerly you showed great diligence in your work, but now you do nothing. I have a mind to abuse you.	Ngön-ne khyöḍ le la tsön-du chhen-po yin kalte ta-ta khyöḍ chiyang cheḍ-gin mi duḳ; khyöḍ-rang tàm lab-pö sem duḳ.	སྔོན་ནས་ཁྱོད་ལས་ལ་བརྩོན་འགྲུས་ཆེན་པོ་ཡིན། ཀལ་ཏེ་ད་ལྟ་ཁྱོད་ཅི་ཡང་བྱེད་ཀྱིན་མི་འདུག་ཁྱོད་རང་གཏམ་ལབ་པའི་སེམས་འདུག
14. He is now eating his dinner.	Kho ta-ta khorang ki seh sa-gin duḳ.	ཁོ་ད་ལྟ་ཁོ་རང་གི་ཟས་ཟ་གིན་འདུག
15. Have you not eaten your meal?	Khyöḍ kyi sama ta-ta htub ma sa-wa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་ཟ་མ་ད་ལྟ་ཐུབ་མ་ཟ་བ་ཡིན་ན།
16. Did you eat before coming?	Khyöḍ ong-wöe ngön-ne sa-ma seh yöḍ-tàm.	ཁྱོད་འོང་བའི་སྔོན་ནས་ཟ་མ་ཟས་ཡོད་དཾ།
17. Did you finish your meal before coming?	Khyöḍ ong-wöe ngön-ne sa-ma seh ts'hàr-ràm.	ཁྱོད་འོང་བའི་སྔོན་ནས་ཟ་མ་ཟས་ཚར་རམ།
18. I have not yet eaten, I shall do so presently along with my brother.	Nga seh sa-gyu ma chung aliḳ shiḳ la ngarang ki pün tang nyàm-pu sa-gyu yin.	ང་ཟས་ཟ་རྒྱུ་མ་བྱུང་། ཨ་ལིག་ཞིག་ལ་ང་རང་གི་སྤུན་དང་མཉམ་པོ་ཟ་རྒྱུ་ཡིན།
19. I am accustomed to eat at noon.	Nga nyin-kung la sa-gyu komba yin.	ང་ཉིན་གུང་ལ་ཟ་རྒྱུ་གོམས་པ་ཡིན།
20. I am going now, I have much to do.	Nga la cha-wa mang-po yöḍ nga ta-ta dau gö.	ང་ལ་བྱ་བ་མང་པོ་ཡོད་ང་ད་ལྟ་འགྲོ་དགོས།

EXERCISE 60.

Je, after: *gau*, head, top:
re, cloth: *tsang-po*, river:
meḍ, down: *gyuḳ-chhu*, a stream, running-water:

1. I also will go along with you.	Khyöḍ tang nyàm-po nga yang dau-gyu yin.	ཁྱོད་དང་མཉམ་པོ་ང་ཡང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
2. I will see afterwards.	Nga je-ne ta-gyu yin.	ང་རྗེས་ནས་ལྟ་རྒྱུ་ཡིན།

Exercise 60.—*Continued.*

chhung, an affix used in composition: *cha*, fowl, bird: *red*, ready: *dub*, prepare, make ready: *ta-tik-pa*, ready: *yün*, time: *nyin-chhed*, noon: *gong*, night: *kàr*, dance: *tsi*, count, reckon.

3.	Shall I look behind the door?	Gau dih gyab-tu nga ta-gyu yin-nàm.	སྒོ་འདིའི་རྒྱབ་ཏུ་ང་ལྟ་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
4.	Look behind you.	Khyöḍ-rang ki gyab-ne ta.	ཁྱོད་རང་གི་རྒྱབ་ནས་ལྟ།
5.	I saw to the top of the house.	Khang-pa dih gau la nga htong-pa yin.	ཁང་པ་འདིའི་མགོ་ལ་ང་མཐོང་པ་ཡིན།
6.	The pig has gone under the house.	Khang-pa dih oh-le phaḳ chhung di song yöḍ.	ཁང་པ་འདིའི་འོག་ལས་ཕག་ཆུང་འདི་སོང་ཡོད།
7.	I am going into the house.	Nga khang-pa di nang dau-gyu yin.	ང་ཁང་པ་འདི་ནང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
8.	The pig is beneath the house.	Phak-chhung di khang-pa dih oh-na yöḍ.	ཕག་ཆུང་འདི་ཁང་པ་འདིའི་འོག་ན་ཡོད།
9.	Put it under you.	Khyöḍ-rang ki oh tu zhaḳ.	ཁྱོད་རང་གི་འོག་ཏུ་བཞག།
10.	It is under the cloth.	Re kyi oh na yöḍ.	རས་ཀྱི་འོག་ན་ཡོད།
11.	I live down the river.	Nga tsang-po dih meḍ la döḍ-pa yin.	ང་གཙང་པོ་འདིའི་སྨད་ལ་སྡོད་པ་ཡིན།
12.	They were going up stream.	Kho gyuḳ-chhui teng la dau-gin duḳ.	ཁོ་རྒྱུག་ཆུའི་སྟེང་ལ་འགྲོ་གིན་འདུག།
13.	There are many fowls in front of the house.	Khang-pa di-yi dün-chho la cha mang-po duḳ.	ཁང་པ་འདི་ཡི་མདུན་ཕྱོགས་ལ་བྱ་མང་པོ་འདུག།
14.	You will be well presently.	Khyöḍ ta-ta ṭaḳ-gyu yin.	ཁྱོད་ད་ལྟ་དྲག་རྒྱུ་ཡིན།
15.	Are you about to go?	Khyöḍ dau reḍ-pa yin-na.	ཁྱོད་འགྲོ་རེད་པ་ཡིན་ན།
16.	We shall go when we have made every thing ready.	Di ts'hang-ma ḏub ts'hàr-na nga-chaḳ dau-gyu yin.	འདི་ཚང་མ་འགྲུབ་ཚར་ན་ང་ཅག་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
17.	Are you ready to go?	Khyöḍ dau-wàr ta-tiḳ-pa yöḍ-tàm.	ཁྱོད་འགྲོ་བར་ཏ་ཏིག་པ་ཡོད་དམ།

EXERCISE 60.—*Continued.*

18. I will not stay longer, I shall go.	Nga yün-ring mi gor nga dau-gyu yin.	ང་ཡུན་རིང་མི་འགོར་ང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
19. I think it is about noon.	Ngai sàmpa te nyin-chhed tsàm yin.	ང་ཡི་བསམ་པ་དེ་ཉིན་ཕྱེད་ཙམ་ཡིན།
20. These two men were to have danced last night, but they did not.	Mi nyi tang gong la kàr ched-pö tsi yöd kyang, khong ma ched.	མི་གཉིས་མདང་དགོངས་ལ་གར་བྱེད་པའི་རྩིས་ཡོད་ཀྱང་ཁོང་མ་བྱེད།
21. I am just going, stop a bit.	Nga ta-ta dau kàp yöd alik gak.	ང་ད་ལྟ་འགྲོ་སྐབས་ཡོད་ཨ་ཞིག་འགག།

EXERCISE 61.

Htorang, the dawn, morning: *kong-kheb*, thatch: *khang-lo*, wall: *gau*, commence, begin: *malsa*, floor: *htàb*, fire-place: *kàm*, dry: *tàb*, shelf: *tuh-khang*, bath-room: *pàr*, centre: *dung-ma*, beam: *enter*, plank: *tang-po*, straight: *kyok-por*, crooked: *kong-sur*, eaves: *ring-po*, long, far: *gol-chak*, lock: *denri*, mat: *chok-tse*, table: *ts'ho*, plural affix: *chhe-ka*, things, articles: *ka*, pillar: *mang*, foundation: *dau-tang*, stone: *yang*, or, either: *sa-leb*, brick: *khang-mik*, room:

1. I am building a house.	Nga khyim shik zau kàp yöd.	ང་ཁྱིམ་ཞིག་བཟོ་སྐབས་ཡོད།
2. Have you not finished building that house yet?	Khyim ta-ta htub zau ma ts'hàr-ràm.	ཁྱིམ་ད་ལྟ་ཐུབ་བཟོ་མ་ཚར་རམ།
3. Will you be able to finish the building by this time to-morrow?	Htorang ta-tü tsàm la khang-pa di zau ts'hàr htub yong-ngàm.	ཐོ་རངས་ད་ཏུས་ཙམ་ལ་ཁང་པ་འདི་བཟོ་ཚར་ཐུབ་ཡོང་ངམ།
4. The thatching has not yet been commenced.	Kong kheb zau-gyu di ta-ta htub gau ma ts'huh.	གོང་ཁེབས་བཟོ་རྒྱུ་འདི་ད་ལྟ་ཐུབ་འགོ་མ་འཚུགས།
5. The walls and floor are well made, but the fire-place I do not like.	Khang-lo tang mal-sa te yang le-pàr zau duk kalte htàb te la nga gahwa ma-chung.	ཁང་ལོགས་དང་མལ་ས་དེ་ཡང་ལེགས་པར་བཟོས་འདུག་ཀལ་ཏེ་ཐབ་དེ་ལ་ང་དགའ་བ་མ་བྱུང་།
6. There are no shelves over the fire for the drying of fish.	Htàb dih teng la nya kàm-pö chhir-tu tàb mi duk.	ཐབ་འདིའི་སྟེང་ལ་ཉ་སྐོམ་པའི་ཕྱིར་ཏུ་སྟབ་མི་འདུག།

EXERCISE 61.—*Continued.*

htok, roof : *htur*, slope, declivity : *hted*, slope, side : *htik*, drop : *zu-shing*, ridge-pole : *zang*, good : *tak*, strong, hard : *htem-keh*, staircase, steps : *kheb*, cover : *chö*, make, prepare : *shing-leb*, shingles : *yang*, glass : *dzik*, fear, fright : *me*, fire. *tsám-ts'hed*, enough.

7. Has a bath-room been made?	Tuh-khang zau ts'hàr duk-kàm.	འཁྲུས་ཁང་བཟོས་ཚར་འདུགཾ།
8. The centre beam is not straight.	Pàr khang ki dung-ma di tang-po mi duk.	པར་ཁང་གི་གདུང་མ་འདི་ཐད་པོ་མི་འདུག།
9. The planks of the floor are warped.	Malse enter di kyok-por song duk.	མལ་སའི་ཨན་ཏར་འདི་ཀྱོག་པོར་སོང་འདུག།
10. The eaves of the house do not project far enough to my thinking.	Ngai sàmba la kong-sur ring-por ma chung duk.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཁོང་ཟུར་རིང་པོར་མ་བྱུང་འདུག།
11. Will you have locks put to all the doors?	Khyöd gau ts'hang-ma la gol-chak kyab-gyu yin-na.	ཁྱོད་སྒོ་ཚང་མ་ལ་སྒོལ་ལྕགས་སྐྱབས་རྒྱུ་ཡིན་ན།
12. Mats and tables are necessary articles of furniture.	Denri tang chok-tse ts'ho gö-pö chhe-ka yin.	གདན་རིས་དང་ལྕོག་རྩེ་ཚོ་དགོས་པའི་ཆས་ཀ་ཡིན།
13. Will you have stone or brick foundations for the pillars?	Khyöd ka-öe mang dau-tang yang sa-leb kyi zau-gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ཀ་བའི་མང་རྡོ་དང་ཡང་ས་ལེབ་ཀྱི་བཟོ་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
14. I wish the pillars to be built of brick.	Nga sa-leb kyi ka-wa zau död-pa yin.	ང་ས་ལེབ་ཀྱི་ཀ་བ་བཟོ་འདོད་པ་ཡིན།
15. How many rooms are there in the house?	Khang-pa di nàng khang-mik chi-tsàm yöd.	ཁང་པ་འདི་ནང་ཁང་མིག་ཇི་ཙམ་ཡོད།
16. There is not enough slope to the roof: it will leak I think.	Htok gi htur-hted tsàm-ts'hed mi duk; ngai sàmpa la chhu htik hlung-gyu yin.	ཐོག་གི་ཐུར་ཐེད་ཙམ་ཚད་མི་འདུག་ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཆུ་ཐིག་ལྷུང་རྒྱུ་ཡིན།
17. The ridge-pole is not strong enough.	Htok gi zu-shing zang tak mi duk.	ཐོག་གི་གཟུ་ཤིང་བཟང་དྲག་མི་འདུག།

Exercise 61.—*Continued.*

18. Will you not have the staircase made larger?	Khyöḍ htem-keh di chhen-po mi zau-wa yin-nàm.	ཁྱོད་ཐེམ་སྐས་འདི་ཆེན་པོ་མི་བཟོ་བ་ཡིན་ནཾ
19. I prefer shingles to grass for roofing.	Htoḳ-kheb chö gyu te nga yang le shing-leb gah-wa yin.	ཐོག་ཁེབས་བཅོས་རྒྱུ་དེ་ང་དབྱང་ལས་ཤིང་ལེབ་དགའ་བ་ཡིན།
20. With a thatched roof, there is danger of fire.	Yang ki htoḳ-kheb la me-yi dziḳ-pa yöḍ.	རྩྭང་གི་ཐོག་ཁེབས་ལ་མེ་ཡི་འཇིགས་པ་ཡོད།

Exercise 62.

Yàb, covered place, shelter:
nyàmgah, comfortable:
gyal-kàr, windows:
mün-naḳ, dark: *karpo*, light:
gau-htöḍ, lintel of door:
ṭa, sign, token, mark:
tön, cause, reason: *o*, low, under:
yang, luck, blessing:
chhu, cattle, beasts:
ta, from འདོགས་ to tie up, attach:
yol, curtain: *diḳ*, adjust, arrange:
tsiḳ-pa, a wall of planks or pieces:
tum, broken: *khung*, hole:
ṭang, cold: *lung*, air:
kyap, blow: *zen*, wrapper:
meḍ-yok, under-robe:
sàrpo, new, fresh:
chö, arrange, adjust:

1. A broad verandah will make the house comfortable.	Yàb chhen-po chung na khang-pa nyam-gah yöḍ.	དཔྱབ་ཆེན་པོ་ཆུང་ན་ཁང་པ་ཉཾ་དགའ་ཡོད།
2. More windows are required in the centre room, it is too dark.	Tarung gyal-kàr mang-po gö-pa yin, khang-miḳ ü-na mün-naḳ chhen-po yöḍ.	ད་རུང་རྒྱལ་དཀར་མང་པོ་དགོས་པ་ཡིན་ཁང་མིག་དབུས་ན་མུན་ནག་ཆེན་པོ་ཡོད།
3. There is not sufficient light in the room.	Khang-mik nàng ki kàr-po tsàm ts'heḍ meḍ.	ཁང་མིག་ནང་གི་དཀར་པོ་ཙཾ་ཚད་མེད།
4. The centre room wants more light.	Khang ü la kàr-po gö-pa yin.	ཁང་དབུས་ལ་དཀར་པོ་དགོས་པ་ཡིན།
5. When the day is fine you should open all the windows.	Nyima zang-po yöḍ na gyal-kàr di chhi gö.	ཉི་མ་བཟང་པོ་ཡོད་ན་རྒྱལ་དཀར་འདི་ཕྱི་དགོས།
6. The mark upon the lintel of the door is to bring good luck.	Gau htöḍ ṭa dih tön chha yang chung-öe chhir yin.	སྒོ་སྟོད་རྟགས་འདིའི་དོན་འཁྱ་གཡང་སྐྱུང་བའི་ཕྱིར་ཡིན།

EXERCISE 62.—*Continued.*

tema-htak-tu, immediately, instantly:
ching, bind, tie: ***ṯang***, the breast:
naḳ, black: ***htiḳ***, spot, point:
ṯa, hair: ***ṯa-sheḍ***, to comb hair:
paḳ-tön, marriage: ***ts'hàb***, deputy:
ṯa-ts'hab, false hair.

7. The cattle are always tethered in the basement story.	Chhu-nam o-khang nàng-tu ṯa zhaḳ-pa yin.	ཕྱུགས་རྣམས་འོག་ཁང་ནང་དུ་བཏགས་བཞག་པ་ཡིན།
8. The curtains to these windows are not properly arranged.	Gyal-kàr te-daḳ ki yol la di ḏiḳ-pa mi duḳ.	རྒྱལ་དཀར་དེ་དག་གི་ཡོལ་ལ་འདི་སྒྲིག་པ་མི་འདུག།
9. There is a cold air coming through the cracks in the wall.	Tsiḳ-pö ṯum khung nàng le ṯang lung yong-gin duḳ.	ཚིག་པའི་སྟུཾ་ཁུང་ནང་ལས་གྲང་རླུང་ཡོང་གིན་འདུག།
10. There is a draught, give me a wrapper.	Lung kyap-gin duḳ nga la zen shiḳ nàng.	རླུང་སྐྱབས་གྱིན་འདུག་ང་ལ་གཟན་ཞིག་གནང་།
11. Have you put on a fresh under-robe?	Khyöd kyi meḍ-yoḳ sàr-po di kyön yöd-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྨད་གཡོགས་གསར་པོ་འདི་གྱོན་ཡོད་དཾ།
12. Your head-dress is not straight, re-arrange it.	Khyöd kyi gau re ṯang-po mi duḳ chö zhaḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་མགོ་རས་ཐད་པོ་མི་འདུག་བཅོས་བཞག།
13. I will put on a fresh under-robe immediately.	Nga tema-htaḳ-tu meḍ-yoḳ sàr-po chiḳ kyön-gyu yin.	ང་དེ་མ་ཐག་ཏུ་སྨད་གཡོགས་གསར་པོ་གཅིག་གྱོན་རྒྱུ་ཡིན།
14. I will give you a girdle to wear.	Ngai khyöḍ la ching gü keraḳ shiḳ chin-gyu yin.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་བཅིང་རྒྱུའི་སྐེ་རགས་ཞིག་སྦྱིན་རྒྱུ་ཡིན།
15. Your breast-cloth has a stain on it.	Khyöd-rang ṯang ki kö-laḳ di naḳ htiḳ duḳ.	ཁྱོད་རང་བྲང་གི་གོས་ལག་འདི་ནག་ཐིག་འདུག།
16. Why have you not combed your hair?	Chi-yi chheḍ-tu khyöḍ ṯa ma sheḍ-pa.	ཅི་ཡི་ཆེད་དུ་ཁྱོད་སྐྲ་མ་བཤད་པ།
17. The unmarried girls do not wear long hair.	Pak-tön ma cheḍ-pö pumo-nàm ṯa ts'hàb mi chuḳ.	པག་སྟོན་མ་བྱེད་པའི་བུ་མོ་རྣམས་སྐྲ་ཚབ་མི་བཅུག།

Exercise 63.

Chhor, lost : *me-long*, mirror : *töḍ-kö*, robe : *yön-po*, awry : *ral-ṭih*, a sword : *kö-chhen*, silk : *muḳ-ts'hö*, purple : *ngul*, silver : *töḍ-li*, petticoat : *ser*, gold : *dub-bu*, bracelet : *hlàm*, shoe : *laḳ-dub*, armlet : *hteb-ji*, button : *na-dub*, earring : *kho-nge*, collar : *shiḳ*, ruin, destruction : *tàm*, mud : *phüḍ*, put off : *pharol-tu*, outside : *tàm-ja*, mud, clay : *ts'hö*, colour : *pung-pa*, shoulder : *màr-po*, red : *na-ts'ho*, all sorts : *ngön-po*, blue : *ser*, yellow : *htiḳ*, a line : *gyamuḳ*, purple : *sur*, edge, border : *laḳ-chhi*, handkerchief : *den-pa*, to have, possess.

1. I have lost my comb and so could not comb my hair.	Ngai ṭa sheḍ di chhor yöḍ, tei chhir nga ṭa sheḍ-gyu ma chung.	ང་ཡི་སྐྲ་བཤད་འདི་མཆོར་ཡོད་དེ་ཡི་ཕྱིར་ང་སྐྲ་བཤད་རྒྱུ་མ་བྱུང་།
2. The looking-glass is broken.	Me-long di chhaḳ song duḳ.	མེ་ལོང་འདི་ཆག་སོང་འདུག།
3. Your white jacket sets awry.	Khyöd-rang ki töḍ-kö kàr-po di yön-po tsuḳ yöḍ.	ཁྱོད་རང་གི་སྟོད་གོས་དཀར་པོ་འདི་ཡོན་པོ་བརྩུག་ཡོད་།
4. His sword is put on wrongly.	Khoi ral-ṭih di yön-por zhaḳ duḳ.	ཁོ་ཡི་རལ་གྲི་འདི་ཡོན་པོར་བཞག་འདུག།
5. Where is my purple petticoat? this is a silk one.	Ngai muḳ-ts'hö kyi töḍ-li di kana yöḍ di kö-chhen shiḳ yin.	ང་ཡི་སྨུག་ཚོས་ཀྱི་སྟོད་ལི་འདི་ག་ན་ཡོད་འདི་གོས་ཆེན་ཞིག་ཡིན།
6. This bracelet is too small, give me your silver armlet.	Dub-bu di shin-tu chhung-wa duḳ, khyöḍ-rang ki ngul laḳ-dub nga la chin.	གདུབ་བུ་འདི་ཤིན་ཏུ་ཆུང་བ་འདུག་ཁྱོད་རང་གི་དངུལ་ལག་གདུབ་ང་ལ་བྱིན།
7. Shall you wear your gold earrings or your silver ones to-day?	Tering khyöḍ-rang ser kyi nadub ta-gyu yin-nàm yang ngul kyi nadub ta-gyu yin.	དེ་རིང་ཁྱོད་རང་གསེར་གྱི་ན་གདུབ་བཏགས་རྒྱུ་ཡིན་ནམ་ཡང་དངུལ་གྱི་ན་གདུབ་བཏགས་རྒྱུ་ཡིན།
8. The button has come off at the neck of my coat.	Ngai kho-nge hteb-ji di shiḳ song duk.	ང་ཡི་ཁོ་ངེའི་ཐེབ་ཀྱིས་འདི་ཞིག་སོང་འདུག
9. Your shoes are muddy; take them off.	Khyöḍ kyi hlàm la tàm mang-po duḳ phüḍ zhaḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་ལྷམ་ལ་འདམ་མང་པོ་འདུག་ཕུད་བཞག།
10. Leave your shoes outside the door.	Gau-i pharol-tu khyöḍ kyi hlàm phüḍ zhaḳ.	སྒོ་ཡི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཁྱོད་ཀྱི་ལྷམ་ཕུད་བཞག།
11. The road is muddy.	Làm htàm-cheḍ tàm-ja kyi kang song duḳ.	ལམ་ཐམས་ཅད་འདམ་སྐྱ་ཀྱི་གང་སོང་འདུག།

Exercise 63.—*Continued.*

12. Give me a flower to put in my hair.	Ngai ṭa la tsuḳ gü-i metöḳ shiḳ nàng.	ང་ཡི་སྐྲ་ལ་བཙུག་རྒྱུའི་མེ་ཏོག་ཞིག་གནང་།
13. It is so dark, I cannot tell whether he has on a white robe or a black one.	Mün-naḳ te-tàr la kho-rang ki kö-laḳ kàr-po kyön yöḍ-tam, yang naḳ-po kyön-pa yin nga làb mi htub.	མུན་གནག་དེ་ལྟར་ལ་ཁོ་རང་གི་གོས་ལག་དཀར་པོ་གྱོན་ཡོད་དམ་ཡང་ནག་པོ་གྱོན་པ་ཡིན་ང་ལབ་མི་ཐུབ།
14. What colour was his scarf?	Khoi pung-pöe kö di ts'hö chi yin-nàm.	ཁོ་ཡི་དཔུང་པོའི་གོས་འདི་ཚོས་ཅི་ཡིན་ནམ།
15. Was it red or variegated?	Màrpo yin-nàm yang ts'hö na-ts'hö yin.	དམར་པོ་ཡིན་ནམ་ཡང་ཚོས་སྣ་ཚོགས་ཡིན།
16. It is of blue and white silk.	Di kö-chhen kàrpo tang ngön-pöe yin.	འདི་གོས་ཆེན་དཀར་པོ་དང་སྔོན་པོའི་ཡིན།
17. It is black with yellow stripes.	Di naḳ-pöe nàng-tu, ser htiḳ tàng den-pa yin.	འདི་ནག་པོའི་ནང་ཏུ་གསེར་ཐིག་དང་ལྡན་པ་ཡིན།
18. Dolma has a handkerchief, purple with white spots.	Gyamuḳ nàng-tu kàrme chen kyi laḳ-chhi shiḳ Dol-mè tsàr yöḍ.	རྒྱ་སྨུག་ནང་ཏུ་དཀར་སྨེ་ཅན་གྱི་ལག་ཕྱིས་ཞིག་སྒྲོལ་མའི་ཚར་ཡོད།
19. He wore a red girdle with a silver border.	Kyaraḳ màrpo shiḳ ki sur la ngul tang denpa shiḳ khoi ching duḳ.	སྐྱ་རགས་དམར་པོ་ཞིག་གི་ཟུར་ལ་དངུལ་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ཁོ་ཡི་བཅིང་འདུག།

Exercise 64.

Doḳ-chen, coloured: *tsi*, to count, admit, accept: *màr-kya*, pink: *la-la*, some: *kah-le*, difficult, hard: *kha*, mouth:

1. I do not like the fashion of wearing a coloured girdle.	Doḳ-chen kyaraḳ ching luh di nga gah-wa ma chung.	མདོག་ཅན་སྐྱ་རགས་བཅིང་ལུགས་འདི་ང་དགའ་བ་མ་བྱུང་།
2. Blue and dark-red are my favourite colours.	Ngön-po tang muḳ-po te nyi ngai sem tsi-wè ts'hö yin.	སྔོན་པོ་དང་སྨུག་པོ་དེ་གཉིས་ང་ཡི་སེམས་རྩི་བའི་ཚོས་ཡིན།

Exercise 64.—*Continued.*

ngo-ts'ha-wa, shameful, ridiculous: *jàm*, soft, gentle: *shedang*, anger: *nyen*, soft, low: *rik*, touch, feel: *kyih*, do, make: *sok-shing*, a stick: *phàr-ts'hur*, to and fro: *gul*, move: *ked*, voice: *lu*, a song: *lu-kyab*, sing: *dzok-htah*, end, conclusion: *hlak*, remain: *hlak-lü*, remainder: *hting-dok*, beads: *tankha*, number: *nyin*, day: *re-re*, each: *nyung*, diminish: *kha-chik*, someone: *kö*, theft: *tang-po*, the first: *tul*, softly, gently: *chöd*, use, perform: *rik*, understand, know: *ts'he*, life: *chhö*, religion: *gom*, thought: *sed*, spend: *chàm*, quiet.

3.	One could hardly wear pink shoes I think.	Ngai sàmpa la màr-kya hlàm te tshö kah le ched ne kyön-gin yöd.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་དམར་སྐྱ་ལྷམ་དེ་ཚོ་དཀའ་ལས་བྱེད་ནས་གྱོན་གྱིན་ཡོད།
4.	I do not know whether the Suba's wife has a pair of red boots.	Suba kyi nàng-mè tsàr hlàm màr-po yöd-tàm nga mi she.	སུ་སྦ་གྱིས་ནང་མའི་ཙར་ལྷམ་དམར་པོ་ཡོད་དམ་ང་མི་ཤེས།
5.	Some people dress themselves in a most ridiculous way.	Mi la-la khorang shintu ngo-ts'ha-wa ched ne kyön-kin yöd.	མི་ལ་ལ་ཁོ་རང་ཤིན་ཏུ་ངོ་ཚ་བ་བྱེད་ནས་གྱོན་གྱིན་ཡོད།
6.	Speak gently to her or she will think you are angry.	Mo la kha jàm-po ma lab na khyöd she-dang chen yin moi sàm-gyu yin.	མོ་ལ་ཁ་འཇམ་པོ་མ་ལབ་ན་ཁྱོད་ཞེ་སྡང་ཅན་ཡིན་མོ་ཡི་བསམ་རྒྱུ་ཡིན།
7.	Speak low.	Tàm nyen-po làb.	གཏམ་སྙན་པོ་ལབ།
8.	Touch the iron gently with your hand.	Jàm-po ched-ne khyöd-rang ki lak-pe chah di la rik-pàr kyih.	འཇམ་པོ་བྱེད་ནས་ཁྱོད་རང་གི་ལག་པས་ལྕགས་འདི་ལ་རེག་པར་གྱིས།
9.	Move the stick gently to and fro.	Sok shing di phàr ts'hur jàm-po ched-ne gur.	སྨྱོག་ཤིང་འདི་ཕར་ཚུར་འཇམ་པོ་བྱེད་ནས་འགྱུར།
10.	He was singing gently to himself.	Kho ked nyen-po ched-ne lu kyab-gin duk.	ཁོ་སྐད་སྙན་པོ་བྱེད་ནས་གླུ་རྒྱབ་གྱིན་འདུག།
11.	He had only one rupee left at the end of the month.	Khoi tsàr dawa dzok htah la tiruk chik hlak lü duk.	ཁོ་ཡི་ཙར་ཟླ་བ་རྫོགས་མཐའ་ལ་ཏི་རུག་གཅིག་ལྷག་ལུས་འདུག།
12.	I told you to come in a month's time, there are still three days remaining.	Dawa chik ki nàng khyöd yong gö ser ngai làb yöd tarung shak sum hlak yöd.	ཟླ་བ་གཅིག་གི་ནང་ཁྱོད་ཡོང་དགོས་ཟེར་ང་ཡི་ལབ་ཡོད་ད་རུང་ཞག་གསུམ་ལྷག་ཡོད།

Exercise 64.—*Continued.*

13. The beads become five less in number every day. Some one must steal them.	Hting-doḳ tei ṭang-kha nyin re-re la nga nga nyung song duḳ mi kha-chiḳ ki kü duḳ sàm.	ཕྲེང་རྡོག་དེ་ཡི་གྲངས་ཁ་ཉིན་རེ་རེ་ལ་ལྔ་ལྔ་ཉུང་སོང་འདུག་མི་ཁ་ཅིག་གི་རྐུས་འདུག་བསམ།
14. Last month you came on the first day of the month, but this month you arrived five days later.	Dawa ngön song ki nyin tang-po khyöḍ leb yöḍ, kal-te da di nàng ki shaḳ ngai je-ne leb-pa yin.	ཟླ་བ་སྔོན་སོང་གི་ཉིན་དང་པོ་ཁྱོད་སླེབས་ཡོད་ཀལ་ཏེ་ཟླ་འདི་ནང་གི་ཞག་ལྔ་ཡི་རྗེས་ནས་སླེབས་པ་ཡིན།
15. How much money did you leave behind?	Khyöḍ tiruḳ chi-tsàm zhaḳ-ne yong-wa.	ཁྱོད་ཏི་རུག་ཇི་ཙཾ་བཞག་ནས་ཡོང་བ།
16. Give me the remainder.	Hlak-lü di nga la chin.	ལྷག་ལུས་འདི་ང་ལ་བྱིན།
17. Use the horse gently and he will go well.	Ta di la tul cheḍ-ne chöḍ na ta yak-po dau htub yong.	རྟ་འདི་ལ་ཏུལ་བྱེད་ནས་སྤྱོད་ན་རྟ་ཡག་པོ་འགྲོ་ཐུབ་ཡོང་།
18. Take care, that horse is vicious.	Riḳ-pa cheḍ ta di ngen-pa yin.	རིག་པ་བྱེད་རྟ་འདི་ངན་པ་ཡིན།
19. I shall spend the rest of my life in religious meditation.	Ngai ts'he hlaḳ di chhö gom la seḍ-gyu yin.	ང་ཡི་ཚེ་ལྷག་འདི་ཆོས་སྒོམ་ལ་བཟད་རྒྱུ་ཡིན།
20. He remained seated silently meditating.	Kho chàm gom kyab-ne zhu döḍ-pa yin.	ཁོ་ཅཾ་སྒོམ་རྒྱབ་ནས་བཞུགས་སྡོད་པ་ཡིན།

Exercise 65.

Nyin-re, each day, daily : *nyin-re-zhin*, day by day : *ting*, depth : *paḳ*, measure : *pa-shing*, bamboo : *gyur*, govern :

1. His strength grows less daily.	Nyin-re-zhin khoi tob chhung-wa yin.	ཉིན་རེ་བཞིན་ཁོ་ཡི་སྟོབ་ཆུང་བ་ཡིན།
2. The water is a whole bamboo deep.	Chhu dih ṭing pak pa-shing chiḳ ki kang yöḍ.	ཆུ་འདིའི་གཏིང་དཔག་སྦ་ཤིང་ཅིག་གི་གང་ཡོད།

EXERCISE 65.—*Continued.*

kang, full, whole : *tüḍ-pa*, to bathe : *nyen*, danger, risk :
kya-wa, an oar :
kyal-wa, swimming : *htaḳ-pa*, a rope : *tang*, let go :
dzin, grasp, take hold :
ching, sink : *chhong*, jump :
tàmpa, strictly, closely :
nyika, both : *laḳ-ngàr*, arms :
doḳ, tie (as a cord) :
kye, neck : *u*, breath : *chheḍ*, cut off : *ak-ts'hom*, beard : *htàḳ*, blood :
chaḳ-ma, fist, stroke, blow, fisticuff : *gal*, jaw : *te men*, if not that :
ye-wa, dislocate : *htön*, eject, put out : *galte*, across : *tsh'a*, cane :
chong, hang, suspend :
ta-tiḳ, (vulg. Sikkim) prepare, སྒྲིག་། to adjust, compose.

3.	The river is very deep in this part.	Tsang-po dih chheḍ-ka di nangtu ting chhen-po yöḍ.	གཙང་པོ་འདིའི་ཆེད་ཀ་འདི་ནང་དུ་གཏིང་ཆེན་པོ་ཡོད།
4.	It is dangerous to bathe at this place, the water is too deep.	Sa dir tüḍ-pa di nyen chen yin chhu shintu ting yöḍ.	ས་འདིར་འཁྲུད་པ་འདི་ཉེན་ཅན་ཡིན་ཆུ་ཤིན་ཏུ་གཏིང་ཡོད།
5.	Do you know how to manage a boat ?	Tuh chitàr gyur-pa yin khyöḍ she sàm.	གྲུ་ཅི་ལྟར་བསྒྱུར་བ་ཡིན་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
6.	Do you know how to row a boat ?	Khyöḍ ṭuh la kya-wa kyab she-sàm.	ཁྱོད་གྲུ་ལ་སྐྱ་བ་རྒྱབ་ཤེས་སམ།
7.	Don't you know how to sit in a boat ?	Khyöd ṭuh nàng-tu döḍ she-sàm.	ཁྱོད་གྲུ་ནང་ཏུ་སྡོད་ཤེས་སམ།
8.	Can you swim ?	Khyöḍ kyal-wa cheḍ htub-pàm.	ཁྱོད་རྐྱལ་བ་བྱེད་ཐུབ་པམ་
9.	Let go the rope and take the oars.	Htak-pa tang, ṭuh kya-ne dzin.	ཐག་པ་གཏང་གྲུ་སྐྱ་ནས་འཛིན།
10.	The boat is sinking, all make ready to jump.	Ṭuh di ching-gin duḳ htàm-cheḍ chhong-wàr ta-tiḳ cheḍ.	གྲུ་འདི་འཆིང་གིན་འདུག་ཐམས་ཅད་མཆོང་བར་ཏ་སྒྲིག་བྱེད།
11.	If you do not know how to swim, catch hold of me.	Khyöḍ kyal kyab-gyu chitàr yin ma she-na, nga la dzin.	ཁྱོད་རྐྱལ་རྒྱབས་རྒྱུ་ཅི་ལྟར་ཡིན་མ་ཤེས་ན་ང་ལ་འཛིན།
12.	Do not hold so tight, you hinder my swimming.	Nga la te-tàr tàm-pa cheḍ-ne ma dzin ngai kyal khyöḍ kyi gaḳ-pa yin.	ང་ལ་དེ་ལྟར་དམ་པ་བྱེད་ནས་མ་འཛིན་ང་ཡི་རྐྱལ་ཁྱོད་ཀྱི་འགག་པ་ཡིན།
13.	We shall both be drowned.	Nga-chaḳ nyi-ka chhu la jing-ne shi-gyu yin.	ང་ཅག་གཉིས་ཀ་ཆུ་ལ་འཆིང་ནས་ཤི་རྒྱུ་ཡིན།
14.	Tie the rope in a knot under his arms.	Khoi laḳ-ngàr oh-du htak-pe doḳ-ne ching.	ཁོ་ཡི་ལག་ངར་འོག་ཏུ་ཐག་པས་སྡོག་ནས་བཅིང་།

Exercise 65.—*Continued.*

15. Take care, the knot is pressing on his throat and stops his breath.	Rik̤-pa ched̤, kye la dok̤ tàm na khoi u chhed̤-gyu yin.	རིག་པ་བྱེད་སྐྱི་ལ་སྒྲོག་དཾ་ན་ཁོ་ཡི་དབུགས་ཆད་རྒྱུ་ཡིན་།
16. There is blood upon his beard.	Khoi ak-ts'hom teng la htàk̤ yöd̤.	ཁོ་ཡི་ཨག་ཚོམ་སྟེང་ལ་ཁྲག་ཡོད་།
17. He has received a heavy blow, his jaw is broken or dislocated.	Kho la chak̤ma chhen-po shik̤ htob duk̤, khoi gàl chhak̤ song duk̤, temen yewa htön-pa yin.	ཁོ་ལ་ལྕགས་མ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཐོབ་འདུག་ཁོ་ཡི་མགལ་ཆག་སོང་འདུག་དེ་མན་དབྱེ་བ་ཐོན་པ་ཡིན་།
18. Is there a bridge across the river?	Tsang-po di galte sàm-pa shik̤ duk̤-gàm.	གཙང་པོ་འདི་འགལ་ཏེ་ཟཾ་པ་ཞིག་འདུག་གཾ་
19. Is it a cane bridge or a chain suspension bridge?	Di ts'ha sàm yin-nàm, yang cha kyi chong-wè sàm-pa yin.	འདི་ཚགས་ཟཾ་ཡིན་ནཾ་ཡང་ལྕགས་ཀྱིས་དཔྱོང་བའི་ཟཾ་པ་ཡིན་།
20. Do you think the bridge is safe?	Sàm-pa di la nye-pa med̤-pa khyöd̤ sàm chung-ngàm.	ཟཾ་པ་འདི་ལ་ཉེས་པ་མེད་པ་ཁྱོད་བསཾ་འབྱུང་ངཾ་།

Exercise 66.

Nyi-nub, sun-set, : *bàr*, burn, inflame : *töd*, warmth : *kau*, knowledge, perception : *akhu*, uncle : *khasang*, since : *hted̤*, meet : *ngo*, weep : *phok̤*, strike : *ts'hed-ned̤*, fever : *dung*, feign : *tön*, show : *lau-ts'hàm*, a cold, catarrh : *yang*, fortune, good-luck : *yang-med̤*, without luck, unfortunate :

1. About sunset my body became hot.	Nyi ma nub kap su ngai zu bàr-wè töd̤ chung yöd̤.	ཉི་མ་ནུབ་སྐབས་སུ་ང་ཡི་གཟུགས་འབར་བའི་དྲོད་བྱུང་ཡོད་།
2. I have come to see you, hearing that you were sick.	Khyöd̤ na duk̤ kau chhir nga khyöd̤ la ta-wàr yong-wa yin.	ཁྱོད་ན་འདུག་གོ་ཕྱིར་ང་ཁྱོད་ལ་ལྟ་བར་ཡོང་བ་ཡིན་།
3. Is your sister well?	Khyöd̤ kyi singmo t̤ak̤ duk̤-gàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་དྲག་འདུག་གཾ་།
4. She was very well when she was staying with her uncle.	Morang ki a-khü khàng-tu död̤ tü mo zu zang duk̤.	མོ་རང་གི་ཨ་ཁུའི་ཁང་ཏུ་སྡོད་ཙས་མོ་གཟུགས་བཟང་འདུག་།

EXERCISE 66.—*Continued.*

ṭak-pa, to cure, make whole, strengthen: *men*, medicine, physic: *ngen-pa*, evil, misfortune: *htàb*, mode, method: *rung*, fit, meet: *tolwa*, to be untied, to be emancipated: *phen-pa*, use, employment: *ts'herma*, thorn: *tse*, point, end, top: *dön*, eject, expel: *suk*, pain, ache, from འཟུག་ and འཛུག་ to hurt, pierce: *len*, take: *ma*, a wound, a hurt: *kyal-pa*, bag: *dah*, arrow: *göḍ*, laugh: *neḍ*, sickness: *min*, ripe, mature, perfect: *shing-de*, fruit: *töḍ-pa*, belly.

5. How have you been since last I saw you?	Khasang nga khyöḍ tang hteḍ-pa ne khyöḍ chitàr yöḍ-pa yin.	ཁ་སང་ང་ཁྱོད་དང་ལྟད་པ་ནས་ཁྱོད་ཅི་ལྟར་ཡོད་པ་ཡིན།
6. I have been extremely well.	Nga shintu zang-po yöḍ.	ང་ཤིན་ཏུ་བཟང་པོ་ཡོད།
7. Were you crying just now?	Khyöḍ ta-ta ngü döḍ-pa yin-na.	ཁྱོད་ད་ལྟ་ངུས་སྡོད་པ་ཡིན་ན།
8. Yes, I cried from pain.	Yin, nga duḳ phoḳ-te ngo-wa yin.	ཡིན་ང་གདུག་ཕོག་ཏེ་ངུ་བ་ཡིན།
9. You are not feverish, you are shamming.	Khyöḍ la ts'heḍ-neḍ ma chung kyang khyöḍ-rang dung cheḍ ne tön-gin duḳ.	ཁྱོད་ལ་ཚད་ནད་མ་ཆུང་ཀྱང་ཁྱོད་རང་སྡུང་ཆེད་ནས་སྟོན་གྱིན་འདུག།
10. I have caught a cold.	Nga lau-chhàm kyi dzin-pa yin.	ང་གློ་ཆམ་གྱིས་འཛིན་པ་ཡིན།
11. You are very unfortunate, no medicine will cure you.	Khyöḍ-rang shintu yang-meḍ yin, khyöḍ taḳ-pö men chi-yang mi duḳ.	ཁྱོད་རང་ཤིན་ཏུ་གཡང་མེད་ཡིན་ཁྱོད་དྲག་པའི་སྨན་ཅི་ཡང་མི་འདུག།
12. There is a cure for this evil.	Ngen-pa di tolwö htàb shiḳ yong.	ངན་པ་འདི་གྲོལ་བའི་ཐབས་ཞིག་ཡོང་།
13. It is proper to be cautious in the use of medicines.	Men kyi phen-pa la riḳ pa chawa rung-ngo.	སྨན་གྱི་ཕན་པ་ལ་རིག་པ་བྱ་བ་རུང་ངོ།
14. I have run a thorn into my hand: pull it out for me.	Ngai laḳ-pa la ts'her-ma shiḳ suḳ song yöḍ: ngai chhir-te chhi-la dön-no.	ང་ཡི་ལག་པ་ལ་ཚེར་མ་ཞིག་ཟུག་སོང་ཡོད་ང་ཡི་ཕྱིར་འདེ་ཕྱི་ལ་འདོན་ནོ།
15. It is very painful to press out the end of a thorn.	Ts'her-mö tse dön-tü su suḳ chhen yöḍ.	ཚེར་མའི་རྩེ་འདོན་དུས་སུ་ཟུག་ཆེན་ཡོད།

Exercise 66.—*Continued.*

16. He abstracted a rupee from the bag.	Kyal-pa di ne khoi gyatàm chiḳ len-yin.	རྐྱལ་པ་འདི་ནས་ཁོ་ཡི་རྒྱ་ཏ་གཅིག་ལེན་པ་ཡིན།
17. He extracted the arrow from the wound.	Khoi ma le dah di dön sin-ba.	ཁོ་ཡ་མ་ལས་མདའ་འདི་འདོན་ཟིན་པ།
18. It is no laughing matter. Do not laugh.	Di göḍ-pö tàm ma yin, ma göḍ shiḳ.	འདི་དགོད་པའི་གཏམ་མ་ཡིན་མ་དགོད་ཞིག།
19. I got ill from over-work.	Le mang-po cha-wö chhir nga neḍ chung song yöḍ.	ལས་མང་པོ་བྱ་བའི་ཕྱིར་ང་ནད་ཕྱུང་སོང་ཡོད།
20. I have a bad pain in my stomach, from eating unripe fruit.	Ma min-pö shing-d̲e sa-wö chhir ngai töḍ-pö nàng la neḍ ngen shiḳ chung yöḍ.	མ་སྨིན་པའི་ཤིང་འབྲས་ཟ་བའི་ཕྱིར་ང་ཡི་གྲོད་པའི་ནང་ལ་ནད་ངན་ཞིག་ཕྱུང་ཡོད།

Exercise 67.

1. He is quite deaf and does not hear.	Kho yong-su ön-pa yin, ta-rung mi htō.	ཁོ་ཡོངས་སུ་འོན་པ་ཡིན་ད་རུང་མི་ཐོས།
2. How can a blind man tell the way?	Miḳ shàr kyi làm chitàr tön htub gyu-pa.	མིག་ཞར་གྱི་ལམ་ཇི་ལྟར་སྟོན་ཐུབ་རྒྱུ་པ།
3. They have both got boils on the legs.	Khorang nye ke kang-pa la sen-tö kye duḳ.	ཁོ་རང་གཉིས་ཀའི་རྐང་པ་ལ་སེན་ལྡོས་སྐྱེ་འདུག།
4. My feet are blistered by walking, and my heel is bruised.	Ngai kang-pa la chhu-phü htön-pa yin; tarung ting-pa la pàm song-wa yin.	ང་ཡི་རྐང་པ་ལ་ཆུ་ཕྲུས་ཐོན་པ་ཡིན་ད་རུང་རྟིང་པ་ལ་བམ་སོང་བ་ཡིན།
5. They say that cholera has broken out in the village.	T̲ong la pho neḍ htön-pa yin ser khong ki làb-kin duḳ.	གྲོང་ལ་ཕོ་ནད་འཐོན་པ་ཡིན་ཟེར་ཁོང་གི་ལབ་ཀྱིན་འདུག།
6. Is this village in quarantine?	T̲ong di-yi dul làm cheḍ duḳ.	གྲོང་འདི་ཡི་འགྲུལ་ལམ་བཅད་འདུག།

***Yong-su*, quite, altogether : *ön-pa*, deaf : *htö*, hear : *mik-shàr*, blind : *nye-keh*, both : *sen-tö*, a boil : *kye*, come forth : *chhu-phü*, blister : *ting-pa*, heel : *htön*, to come out : *pàm*, bruise : *tong*, village : *pho-neḍ*, cholera : *dul*, go, walk, march : *cheḍ*, close, shut : *na-ning*, last year : *ts'heḍ-neḍ*, fever : *htu-neḍ*, dysentery : *zöḍ*, endure, suffer : *yar*, itch : *ts'hik*, to burn : *kyu-pa*, to vomit : *shal*, purge : *pho-wa*, the stomach :**

Exercise 67.—*Continued.*

po-kong, ring-worm: *hten-bu*, some, a small quantity: *se-duk*, venereal: *ye*, the right: *em-chhi*, doctor: *yön*, the left: *dok-pa*, kick: *mȧr*, red, angry: *ser*, pain: *de-u*, ball, bullet: *shul*, way, track: *ma-shul*, scar.

7. Last year I had a bad illness.	Na-ning nga la neḍ ngen shiḳ yöḍ.	ན་ཉིང་ང་ལ་ནད་ངན་ཞིག་ཡོད།
8. My mother's dysentery was brought on by fever.	Ngai ama ts'heḍ neḍ kyi htu neḍ la kyur-wa yin.	ང་ཡི་ཨ་མ་ཚད་ནད་ཀྱི་ཁྲུ་ནད་ལ་བསྒྱུར་བ་ཡིན།
9. Does the sore itch?	Ma ḍi la yar-kin yöḍ-tȧm.	མ་འདི་ལ་གཡར་ཁྱིན་ཡོད་དམ།
10. It does not itch, but it burns so that I can hardly bear it.	Ma yar-kin meḍ kalte ts'hiḳ te zöḍ ma htub-pa yin duḳ.	མ་གཡར་ཁྱིན་མེད་ཀལ་ཏེ་ཚིག་སྟེ་བཟོད་མ་ཐུབ་པ་ཡིན་འདུག།
11. He has vomited twice and has been purged also.	Kho len nyi kyu-pa yin, tarung pho-wa kyang shȧl duḳ.	ཁོ་ལན་གཉིས་སྐྱུགས་པ་ཡིན་ད་རུང་ཕོ་བ་ཀྱང་ཤལ་འདུག།
12. How did you get ring-worm in your head?	Khyöḍ kyi gau la po-kong chitȧr sin-pa yin.	ཁྱོད་ཀྱི་མགོ་ལ་པོགས་སྐོང་ཅི་ལྟར་སྲིན་པ་ཡིན།
13. I have some medicine that will cure the ring-worm.	Po-kong ṭaḳ htub-pö men hten·bu nga la yöḍ.	པོགས་སྐོང་རྟག་ཐུབ་པའི་སྨན་ཕྲན་བུ་ང་ལ་ཡོད།
14. He is suffering from the venereal disease.	Kho se-duḳ ki neḍ kyi suḳ-kyab duḳ.	ཁོ་སེ་རྡུག་གི་ནད་ཀྱི་ཟུག་སྐྱབས་འདུག།
15. What treatment is followed by doctors in treating the venereal disease?	Em·chhi-nȧm se-duḳ ki nȧng la men chi tong-gin yöḍ.	ཨེམ་ཆི་རྣམས་སེ་རྡུག་གི་ནང་ལ་སྨན་ཅི་གཏོང་གིན་ཡོད།
16. He has an ulcer on the left leg.	Khoi kang yön la ma neḍ shiḳ yöḍ.	ཁོ་ཡི་རྐང་གཡོན་ལ་མ་ནད་ཞིག་ཡོད།
17. The ulcer came owing to a kick from a horse.	Ma neḍ te, ṭa shiḳ ki doḳ-pa phoḳ ne, chung duḳ.	མ་ནད་དེ་རྟ་ཞིག་གི་རྡོག་པ་འཕོག་ནས་བྱུང་འདུག།

EXERCISE 67.—*Continued.*

18. I fear this wound will mortify, it looks very angry.	Ma neḍ di ma le-pa chung yong sàm-ne nga jig-so dang kyang màr-wàr song duḳ.	མ་ནད་འདི་མ་ལེགས་པ་བྱུང་ཡོང་བསམ་ནས་ང་འཇིགས་སོ་མདངས་ཀྱང་དམར་བར་སོང་འདུག།
19. She is racked with rheumatism.	Mo zer neḍ le zer-kin duḳ.	མོ་གཟེར་ནད་ལས་གཟེར་ཁྱིན་འདུག།
20. He has the scar of a bullet on his right wrist.	Khoi laḳ-ngàr ye la me-dei de-u phoḳ-pö ma-shul chiḳ yöḍ.	ཁོ་ཡི་ལག་ངར་གཡས་ལ་མེ་མདའི་རྡེའུ་འཕོག་པའི་མ་ཤུལ་གཅིག་ཡོད།

EXERCISE 68.

Nu-wo, younger brother: ***dang***, yesterday: ***sang***, to-morrow: ***she-taḳ***, correctly: ***nge-par***, certainly: ***zhintu***, according to: ***tön***, warm: ***lung-chhàr***, rain and wind, a storm: ***ḍu***, crops: ***na-ts'ha***, disease, illness: ***taḳ-pàr***, always: ***bab***, fall, descend: ***tin***, cloud.

1. My friend is very unfortunate; his father and mother have both died.	Ngai ṭok-pu di shintu yang meḍ-pàr khorang ki pha ma nyi-ka shi song duḳ.	ང་ཡི་གྲོགས་པོ་འདི་ཤིན་ཏུ་གཡང་མེད་པར་ཁོ་རང་གི་ཕ་མ་གཉིས་ཀ་ཤིས་སོང་འདུག།
2. I am glad to see you looking so well.	Khyöḍ-rang di tsàm yaḳ-po htong te nga gah-wa chung.	ཁྱོད་རང་འདི་ཙམ་ཡག་པོ་མཐོང་སྟེ་ང་དགའ་བ་བྱུང་།
3. I saw your younger brother yesterday, he said he would come to-morrow.	Dàng khyöḍ kyi nu-wo ngai htong yöḍ, kho sang yong-gyu yin ser yöḍ.	མདང་ཁྱོད་ཀྱི་ནུ་བོ་ང་ཡི་མཐོང་ཡོད་ཁོ་སང་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་ཟེར་ཡོད།
4. He cannot come to-day.	Kho tering yong mi htub.	ཁོ་དེ་རིང་ཡོང་མི་ཐུབ།
5. You are not speaking the truth, my brother is not here: he went away yesterday to his own country.	Khyöḍ tàm den-ba kyab-kin mi duḳ. Ngai pün dir meḍ kho dang khorang ki yul tu song yöḍ.	ཁྱོད་གཏམ་བདེན་པ་སྐྱབས་ཁྱིན་མི་འདུག་ང་ཡི་སྤུན་འདིར་མེད་ཁོ་མདང་ཁོ་རང་གི་ཡུལ་དུ་སོང་ཡོད།

EXERCISE 68.—*Continued.*

6. I speak correctly, I certainly saw him yesterday.	She tak-pa cheḍ ne lab, nga nge-pàr-tu dang kho htong-pa yin.	ཞེ་དག་པ་ཧྲེད་ནས་ལབ་ང་ངེས་པར་ཏུ་མདང་ཁོ་མཐོང་པ་ཡིན།
7. Why have you not bathed the wound with warm water as I told you?	Ngai serwa zhintu khyöḍ chi cheḍ-ne ma di la chhu tön kyi ma tüh-pa.	ང་ཡི་སེར་བ་བཞིན་ཏུ་ཁྱོད་ཅི་ཧྲེད་ནས་མ་འདི་ལ་ཆུ་དྲོན་གྱི་མ་འཁྲུལ་པ།
8. What sort of a day is it?	Nyin di chiyi na yin-nàm.	ཉིན་འདི་ཅི་ཡི་སྣ་ཡིན་ནམ།
9. To-day is a finer day than yesterday.	Tering dang le le-pa duḳ.	དེ་རིང་མདང་ལས་ལེགས་པ་འདུག།
10. This sort of weather is good for the crops.	Lung chhàr te-tàr chung-na d̲u kye-wö chhirtu le-pa yong.	རླུང་ཆར་དེ་ལྟར་བྱུང་ན་འབྲུ་སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་ཏུ་ལེགས་པ་ཡོད།
11. The rainy season is unhealthy.	Chhàr-pö tü su zu mi de.	ཆར་པའི་དུས་སུ་གཟུགས་མི་བདེ།
12. There is usually much sickness in the rains.	Chhàr tü su na-ts'ha mang-po ṭak-pàr chung yong.	ཆར་དུས་སུ་ན་ཚ་མང་པོ་རྟག་པར་བྱུང་ཡོད།
13. When we started it was not raining.	Ngachaḳ htön-pö kap su chhàr bab-kin meḍ.	ང་ཅག་འཐོན་པའི་སྐབས་སུ་ཆར་འབབ་ཀྱིན་མེད།
14. It will rain all day today.	Tering nyin kang chhàr bab-gyu yin.	དེ་རིང་ཉིན་གང་ཆར་འབབ་རྒྱུ་ཡིན།
15. It has not rained since you went out.	Khyöḍ chhir ma htön pàr-tu chhàr mi bab.	ཁྱོད་ཕྱིར་མ་འཐོན་པར་ཏུ་ཆར་མི་འབབ།
16. It will not rain before you go, but it may do so afterwards.	Khyöḍ song-wö ngön-ne chhàr ma bab, je-ne bab htub.	ཁྱོད་སོང་བའི་སྔོན་ནས་ཆར་མ་འབབ་རྗེས་ནས་འབབ་ཐུབ།

EXERCISE 68.—*Continued.*

17. I shall not go out for a stroll if it rains.	Chhar-pa bab-na tering nga chhi la dul mi kyab.	ཆར་པ་འབབ་ན་དེ་རིང་ང་ཕྱི་ལ་འཆྱལ་མི་སྐྱབས་
18. It is a dirty day, very cloudy.	Nyima te ma le-pa yin tin shintu mang-po yöḍ.	ཉི་མ་དེ་མ་ལེགས་པ་ཡིན་སྤྲིན་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་ཡོད།
19. There will be a storm to-day.	Tering lung-chhàr chiḳ yong-gyu yin.	དེ་རིང་རླུང་ཆར་གཅིག་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
20. I think to-day will be fine.	Ngai sàm-pa la tering yaḳ-po yong.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་དེ་རིང་ཡག་པོ་ཡོང་།

EXERCISE 69.

Lung, wind : ***gyu***, cause, reason : ***chhàr***, rain : ***nyi-sàr***, almost : ***da-wa***, like : ***jeḍ***, heavy : ***nabün***, fog, mist : ***nàm***, sky : ***yór***, cover, darken : ***lung-khor***, gale, hurricane : ***shuh***, vehemence, velocity : ***shuh-chen***, the state of vehemence : ***kön***, scarce, rare : ***loḳ***, lightning : ***nàm-chah***, thunder : ***nàm-chah dau***, thunder-bolt : ***ṯang***, cold : ***ts'hor***, feel, perceive : ***ne-htub***, circumstance : ***je-wa***, change : ***dàm-dzàb***, mud : ***ḏe-pàr***, to glide, slide, slip : ***kah-le***, difficult.

1. There is much wind.	Lung mang-po duḳ.	རླུང་མང་པོ་འདུག།
2. Do you know what causes wind ?	Lung ki gyu chi yin khyöḍ she sàm.	རླུང་གི་རྒྱུ་ཅི་ཡིན་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
3. There is a heavy fog, almost like rain.	Nyi-sàr chhàr-pa dawa tang jeḍ-pö na-bün shiḳ yöḍ.	ཉེ་སར་ཆར་པ་འདྲ་བ་དང་རྗིད་པའི་ན་བུན་ཞིག་ཡོད།
4. It is very dark.	Di shintu mün-pa yin.	འདི་ཤིན་ཏུ་མུན་པ་ཡིན།
5. The sky is covered with clouds.	Nàm di tin kyi yor döḍ-pa yin.	གནམ་འདི་སྤྲིན་གྱི་གཡོར་སྒྲོད་པ་ཡིན།
6. It blew a hurricane at that time.	Te tü la lung-khor ṯaḳ-po shiḳ htön yöḍ.	དེ་དུས་ལ་རླུང་འཁོར་དྲག་པོ་ཞིག་འཐོན་ཡོད།
7. Rain is falling.	Chhàr bab-kin yöḍ.	ཆར་འབབ་གྱིན་ཡོད།
8. We did not know it rained.	Chhàr bab-pa di ngachaḳ ma she.	ཆར་འབབ་པ་འདི་ང་ཚག་མ་ཤེས།
9. Rain has begun to fall.	Chhàr di gau le bab-kin duḳ.	ཆར་འདི་འགོ་ལས་འབབ་གིན་འདུག།
10. Three or four drops of rain fell upon my hand.	Chhàr htiḳ sum zhi ngai laḳ teng-tu hlung yöḍ.	ཆར་ཐིག་གསུམ་བཞི་ང་ཡི་ལག་སྟེང་ཏུ་ལྷུང་ཡོད།

EXERCISE 69.—*Continued.*

11. The wind is very violent.	Lung di shintu shuh-chen duḳ.	རླུང་འདི་ཤིན་ཏུ་ཤུགས་ཅན་འདུག།
12. There is hardly any wind.	Kang chi-yi kön-po lung yöḍ.	གང་ཅི་ཡི་དཀོན་པའི་རླུང་ཡོད།
13. Are you not afraid of thunder?	Khyöḍ nàm-chah la jig-pa meḍ-tàm.	ཁྱོད་གནམ་ལྷགས་ལ་འཇིགས་པ་མེད་དམ།
14. It lightened just now.	Ta-ta loḳ kyab ki duḳ.	ད་ལྟ་གློག་ཁྱབས་ཀི་འདུག།
15. A thunder-bolt has fallen.	Nam-chah dau shiḳ hlung yöḍ.	གནམ་ལྷགས་རྡོ་ཞིག་ལྷུང་ཡོད།
16. I am feeling cold.	Nga ṭang-wa ts'hor chung.	ང་གྲང་བ་ཚོར་བྱུང་།
17. It is in fact very cold.	Di na shintu ṭang nge duḳ.	འདི་ན་ཤིན་ཏུ་གྲང་ངེས་འདུག།
18. The wind is changeable to-day, there is no dependence on it.	Lung ki ne-htàb tering je-wa htön yöḍ, teyi teng la deḍ-pa meḍ.	རླུང་གི་གནས་ཐབས་དེ་རིང་བརྗེ་བ་ཐོན་ཡོད་དེ་ཡི་སྟེང་ལ་དད་པ་མེད།
19. The road is very muddy.	Làm di dàm-dzàb shintu duḳ.	ལམ་འདི་འདམ་རྫབ་ཤིན་ཏུ་འདུག།
20. It is difficult to proceed on so slippery a road.	Deḍ-pö làm la yàr dau-gyu te kah-le yöḍ.	འདེད་པའི་ལམ་ལ་ཡར་འགྲོ་རྒྱུ་དེ་དཀའ་ལས་ཡོད།

EXERCISE 70.

Htàlwa, dust: *ts'huh*, enter into: *khawa*, snow: *serwa*, hail: *nga-dau*, dawn: *nyiḍ-loḳ*, sleep: *gö*, wish, desire: *nge-daḳ*, exactly: *gün*, winter: *htuḳ*, thick, dense: *muh-pa*, mist: *gal*, pass over, cross: *ts'hen-ma*, night: *galme*, torch:

1. The dust has got into my eyes.	Ngai mik nàng htàl-wa ts'huh-pa yin.	ང་ཡི་མིག་ནང་ཐལ་བ་ཚུད་པ་ཡིན།
2. Hail and snow always fall together.	Kha-wa tang serwa tü-gün nyàm-tu bab ki duḳ.	ཁ་བ་དང་སེར་བ་དུས་རྒྱུན་མཉམ་ཏུ་འབབ་ཀི་འདུག།
3. What were you doing at dawn?	Khyöḍ nga-dau la chi cheḍ-pa.	ཁྱོད་སྔ་དྲོ་ལ་ཅི་བྱེད་པ།

Exercise 70.—*Continued.*

mārme, lamp : *ü*, light :
chàk-màk, flint and steel, (Hind.):
bàr, light up, inflame :
tüḍ-pa, smoke : *me-ts'hak*, spark.

4.	I could not sleep and lay longing for the morning.	Nga nga-dau di gö gyu sàm-ne nyiḍ lok ma ts'huh-pa döḍ-pa yin.	ང་སྔ་གྲོ་འདི་དགོས་རྒྱུ་བསམ་ནས་གཉིད་ལོག་མ་ཚུགས་པ་སྡོད་པ་ཡིན།
5.	I think it will be fine to-day but cannot exactly say.	Ngai sàmpa la tering zang-po yong-gyu yin, kalte nga nge-dak lab mi htub.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་དེ་རིང་བཟང་པོ་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་གལ་ཏེ་ང་ངེས་དག་ལབ་མི་ཐུབ།
6.	I think it will rain.	Ngai sampa la chhàr-pa di bab yong-ngàm.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཆར་པ་འདི་འབབ་ཡོང་ངཾ།
7.	I also fear that it will rain heavily.	Chhàr pa shuh-chen gyab kyur-na nga yang ji-pa yin.	ཆར་པ་ཤུགས་ཅན་རྒྱབས་ཀྱུར་ན་ང་ཡང་འཇིགས་པ་ཡིན།
8.	There are heavy fogs in the winter.	Gün kyi tü nàng la htuḳ-pö muh-pa yöḍ.	དགུན་གྱི་ཏུས་ནང་ལ་འཐུག་པའི་སྨུགས་པ་ཡོད།
9.	Is the river very high?	Tsang-po di shintu htön-po yin-nàm.	གཙང་པོ་འདི་ཤིན་ཏུ་མཐོན་པོ་ཡིན་ནཾ།
10.	There is not much water in the river.	Tsang-po di nàng-tu chhu mang-po mi ḍuḳ.	གཙང་པོ་འདི་ནང་ཏུ་ཆུ་མང་པོ་མི་འདུག།
11.	The river is fordable.	Tsang-po ḍi gal yöḍ.	གཙང་པོ་འདི་འགལ་ཡོད།
12.	There is no moon, the night will be very dark.	Dawa meḍ ts'hen-ma di shin-tu mün-pa yong-gyu yin.	ཟླ་བ་མེད་མཚན་མ་འདི་ཤིན་ཏུ་མུན་པ་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
13.	Had we not better carry a torch?	Ngachaḳ gal-me chiḳ khur-na mi le sàm.	ང་ཅག་འགལ་མེ་གཅིག་འཁུར་ན་མི་ལེགས་སཾ
14.	There will be a storm before morning.	Lung-chhàr shiḳ nga-döe ngön-ne yong-gyu yin.	རླུང་ཆར་ཞིག་སྔ་དྲོའི་སྔོན་ནས་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
15.	I can see the light of a lamp in the house.	Khang-pa di nang ki màrme ü te ngai htong ts'huh.	ཁང་པ་འདི་ནང་གི་མར་མེ་འོད་དེ་ང་ཡི་མཐོང་ཚུགས།
16.	Can you see which way the path goes?	Làm dih dau sa khyöḍ htong htub-pàm.	ལཾ་འདིའི་འགྲོ་ས་ཁྱོད་མཐོང་ཐུབ་པཾ།

Exercise 70.—*Continued.*

17.	Have you a flint and steel?	Khyöḍ la chàḳ-màḳ shiḳ yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ལ་ལྕགས་མག་ཞིག་ཡོད་དམ།
18.	Light a torch.	Galme shik bàr.	འགལ་མེ་ཞིག་སྦར།
19.	Take care of the smoke and the sparks, you will set fire to your clothes.	Tüḍ-pa di tang me-ts'haḳ la rik-pa cheḍ khyöḍ-rang ki kö-laḳ me-ts'haḳ yong.	དུད་པ་འདི་དང་མེ་ཚག་ལ་རིག་པ་བྱེད་ཁྱོད་རང་ཀྱི་གོས་ལག་མེ་ཚིག་ཡོང་།
20.	Do you see the road?	Khyöḍ làm di htong chung-ngàm.	ཁྱོད་ལཾ་འདི་མཐོང་བྱུང་ངམ།

Exercise 71.

Chang, north : *hlau*, south : *shàr*, east : *nub*, west : *sang-tàm*, whisper : *toḳ*, pull, pluck : *hten*, draw : *saḳ*, collect, gather together : *chhu-ts'höḍ*, water-measure; time in Tibet is measured as in many parts of India, by the 'clepsydra' or water-clock. *chho*, side, party : *nyen-po*, contrary, opposite, adverse : *gom*, imagine, mindful : *ten*, remember : *htàb*, quarrel.

1.	Which way should we go, north, south, east or west?	Nga-chaḳ làm ka ne dau-gyu yin ba; chang tang yang shàr yang hlau yang nub ka ne yin.	ང་ཅག་ལཾ་ག་ནས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པ་བྱང་དང་ཡང་ཤར་ཡང་ལྷོ་ཡང་ནུབ་ག་ནས་ཡིན།
2.	You whisper a great deal.	Khyöḍ sang tàm mang-po lab ki duḳ.	ཁྱོད་གསང་གཏཾ་མང་པོ་ལབ་གི་འདུག།
3.	To-day I have come from a place a long way off.	Tering nyima nga htaḳ ring sa shiḳ ne yong-wa yin.	དེ་རིང་ཉི་མ་ང་ཐག་རིང་ས་ཞིག་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
4.	Have you come a long way to-day?	Tering nyima khyöḍ làm htaḳ ring shiḳ ne yong-wa yin-na.	དེ་རིང་ཉི་མ་ཁྱོད་ལཾ་ཐག་རིང་ཞིག་ནས་ཡོང་བ་ཡིན་ན།
5.	What time of day is it?	Nyima di-yi tü chi yin-pa.	ཉི་མ་འདི་ཡི་དུས་ཅི་ཡིན་པ།
6.	It is about noon.	Ta-ta nyin chheḍ tsàm song duḳ.	ད་ལྟ་ཉིན་ཕྱེད་ཙམ་སོང་འདུག།
7.	The harvest time is drawing near.	Du toḳ-pö tü nye-wàr hten yöḍ.	འབྲུ་བཏོག་པའི་དུས་ཉེ་བར་འཐེན་ཡོད་

Exercise 71.—*Continued.*

8. It is three o'clock, I must go.	Ta-ta chhu-ts'hödੁ sum yin, nga dauwàr cha.	ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་གསུམ་ཡིན་ང་འགྲོ་པར་ཆ།
9. I shall go to my village and collect many men there.	Nga ngarang ki ṭong yul la chhin ne mi mang-po sakੁ gyu yin.	ང་ང་རང་གི་གྲོང་ཡུལ་ལ་ཕྱིན་ནས་མི་མང་པོ་བསག་རྒྱུ་ཡིན།
10. I shall collect many men to go to his village.	Kho ṭong yul la dau chhir nga mi mang-po sakੁ gyu yin.	ཁོ་གྲོང་ཡུལ་ལ་འགྲོ་ཕྱིར་ང་མི་མང་པོ་བསག་རྒྱུ་ཡིན།
11. That is yours, this is mine.	Te khyödੁ kyi, di ngai.	དེ་ཁྱོད་ཀྱི་འདི་ང་ཡི།
12. Those who are not with me are against me.	Su yang ngai chho la min, te-nàm nga la nyen-po yin.	སུ་ཡང་ང་ཡི་ཕྱོགས་ལ་མིན་དེ་རྣམས་ང་ལ་གཉེན་པོ་ཡིན།
13. As you were not here, you will get nothing.	Khyödੁ ma dödੁ-pö chhir khyödੁ la chiyang mi htob.	ཁྱོད་མ་སྡོད་པའི་ཕྱིར་ཁྱོད་ལ་ཅི་ཡང་མི་ཐོབ།
14. I always thought of you but you did not remember me.	Nga güntu khyödੁ la gom dödੁ kyang, kalte khyödੁ kyi nga la ten-gi mi dukੁ.	ང་ཀུན་ཏུ་ཁྱོད་ལ་སྒོམ་སྡོད་ཀྱང་། ཁལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་ང་ལ་དྲན་གི་མི་འདུག།
15. Here is your sister, have you brought nothing for her?	Khyödੁ-rang ki sing-mo dir dukੁ, khyödੁ moi chhirtu chi-yang khur-gyu mi dukੁ.	ཁྱོད་རང་གི་སྲིང་མོ་འདིར་འདུག། ཁྱོད་མོ་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་ཅི་ཡང་འཁུར་རྒྱུ་མི་འདུག།
16. You are always quarrelling with my brother.	Khyödੁ güntu ngai pün tang htàb ki dukੁ.	ཁྱོད་ཀུན་ཏུ་ང་ཡི་སྤུན་དང་འཐབ་གི་འདུག།
17. He is a very quarrelsome person.	Kho shintu htàb-mo-khen kyi mi yin.	ཁོ་ཤིན་ཏུ་འཐབ་མོ་མཁན་གྱི་མི་ཡིན།
18. Where are you going?	Khyödੁ ka-na dau-gi yödੁ.	ཁྱོད་ག་ན་འགྲོ་གི་ཡོད།
19. Whence do you come?	Khyödੁ ka-ne yong-gi yödੁ.	ཁྱོད་ག་ནས་ཡོང་གི་ཡོད།

Exercise 71.—*Continued.*

20. Where have you been to?	Khyöḍ ka-na la döḍ-pa.	ཁྱོད་ག་ན་ལ་སྡོད་པ།
21. Where did you go?	Khyöḍ ka-na song-wa.	ཁྱོད་ག་ན་སོང་བ།

Exercise 72.

Lo-tsa-pa, interpreter: *tsiḳ*, wall: *tsel*, basket: *gyab*, behind: *chang*, hang: *ta*, look, see: *ma-htem*, threshold: *ḏeng*, stand: *mön-tàm*, prayer: *deb*, utter, cast, throw, sow: *gön-pa*, monastery, temple: *sheḳ-so*, respect, honour: *mö-kü*, regard, esteem: *kü*, reverence, respect: *Shab-dung Rin-po-chhe*, The Dhurm Rajah or Spiritual Chief of Bhutan: *ting-pu*, pipe: *tüḍ*, to smoke.

1. Where will he go now?	Kho ta-ta ka-na dau-gyu-pa.	ཁོ་ད་ལྟ་ག་ན་འགྲོ་རྒྱུ་པ།
2. Where is that young woman going?	Pumo zhön-pa di ka-na dau-gi duḳ.	བུ་མོ་གཞོན་པ་འདི་ག་ན་འགྲོ་གི་འདུག།
3. Where is the interpreter?	Lo-tsa-pa di ka-na duḳ.	ལོ་ཙཱ་པ་འདི་ག་ན་འདུག།
4. He is coming from his house.	Kho khorang ki khang-pa ne yong-gi duḳ.	ཁོ་ཁོ་རང་གི་ཁང་པ་ནས་ཡོང་གི་འདུག།
5. He has gone to his house.	Kho khorang ki khang-pa la song yöḍ.	ཁོ་ཁོ་རང་གི་ཁང་པ་ལ་སོང་ཡོད།
6. He has come from his house.	Kho khorang ki khang-pa ne yong-wa yin.	ཁོ་ཁོ་རང་ཁི་ཁང་པ་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
7. He went home.	Kho khang la song sin.	ཁོ་ཁང་ལ་སོང་ཟིན།
8. Where is my sword?	Ngai ral-ṭi di kana yöḍ.	ང་ཡི་རལ་གྲི་འདི་ག་ན་ཡོད།
9. It is hanging on the wall; behind that basket.	Di tsik-pö teng la tsel-pöe gyab ne chang zhaḳ duḳ.	འདི་རྩིག་པའི་སྟེང་ལ་རྩེལ་པོའི་རྒྱབ་ནས་དཔྱང་བཞག་འདུག།
10. I put it into that basket.	Nga tsel-po di nang la zhaḳ-pa yin.	ང་རྩེལ་པོ་འདི་ནང་ལ་བཞག་པ་ཡིན།
11. Have you seen the interpreter?	Lo-tsa-pa di khyöḍ htong chung song-ngàm.	ལོ་ཙཱ་པ་འདི་ཁྱོད་མཐོང་ཆུང་སོང་ངམ།
12. Do you see the interpreter?	Khyöḍ lo-tsa-pa di htong cha-àm.	ཁྱོད་ལོ་ཙཱ་པ་འདི་མཐོང་ཆའཾ།

Exercise 72.—*Continued.*

13. Did you see him?	Khyöḍ kyi kho htong che-sàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁོ་མཐོང་ཐུབ་སོཾ།
14. I shall see him to-morrow.	Ngai kho sang ta-gyu yin.	ང་ཡི་ཁོ་སང་ལྟ་རྒྱུ་ཡིན།
15. Shall you see him?	Khyöḍ kho ta-gyu yin-na.	ཁྱོད་ཁོ་ལྟ་རྒྱུ་ཡིན་ན།
16. I saw him standing on the threshold of the house.	Ngai kho khang-pa dih ma-htem teng la deng döḍ-pa htong yöḍ.	ང་ཡི་ཁོ་ཁང་པ་འདིའི་མ་ཐེམ་སྟེང་ལ་འགྲེང་སྡོད་པ་མཐོང་ཡོད།
17. He has gone to the temple to perform his devotions.	Khorang ki mön-làm deb chhirtu kho gön-pa di la song yöḍ.	ཁོ་རང་གི་སྨོན་ལཾ་འདེབས་ཕྱིར་དུ་ཁོ་དགོན་པ་འདི་ལ་སོང་ཡོད།
18. He is going to-day to pay his respects to the Dhurm Raja.	Kho tering shab-dung rin-po chhe-i tsàr khorang ki sheḳ-so mö-kü cha-wàr song yöḍ.	ཁོ་དེ་རིང་ཞབས་དྲུང་རིན་པོ་ཆེ་ཡི་རྩར་ཁོ་རང་གི་ཞེག་སོ་མོས་ཁུས་ཆ་བར་སོང་ཡོད།
19. Whose pipe was he smoking?	Sui tüḍ-pö ṭing-pu di khoi htung ki duḳ-pa.	སུ་ཡི་དུད་པའི་གླིང་བུ་འདི་ཁོ་ཡི་འཐུང་གི་འདུག་པ།
20. We always remembered him in our hearts.	Kho la nga-chaḳ ki sem la güntu ṭen döḍ yöḍ.	ཁོ་ལ་ང་ཚག་གི་སེམས་ལ་རྒྱུན་དུ་དྲན་སྡོད་ཡོད།

Exercise 73.

***Gyu-chha*, thing : *khàb*, needle : *chuḳ*, put : *küḍ*, thread : *kyeḍ*, waist : *khor*, encircle : *chhi ts'heḍ*, big enough : *ring ts'heḍ*, long enough :**

1. I never saw this before.	Nga ngön-ne nàm-yang di ma htong.	ང་སྔོན་ནས་ནམ་ཡང་འདི་མ་མཐོང་།
2. I never saw anything like this before.	Nga ngön-ne nàm-yang di tang da-wö gyu-chha chi-yang ma htong.	ང་སྔོན་ནས་ནམ་ཡང་འདི་དང་འདྲ་བའི་རྒྱུ་ཆ་ཅི་ཡང་མ་མཐོང་།

Exercise 73.—*Continued.*

hteng-wa, beads : *gyü*, to string : *tong-bu*, a hole, vacuum : *nöḍ*, a vessel : *kang*, full : *dzup-mo*, fore-finger : *dzup-kyi*, a ring : *hteb-chhung*, little finger : *hteb-dzup*, thumb : *leb*, blade : *shub*, scabbard, sheath : *num*, oil : *chhi*, wipe, rub : *dzul*, enter, go in.

3. Do you know what I am thinking about ?	Nga chi sàm-pa di khyöḍ she-sàm.	ང་ཅི་བསམ་པ་འདི་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
4. We started early to-day, because the road was bad.	Nga-chaḳ tering nga-mo ne htön-gyu yin chhirtu làm di shintu ma le-pa duḳ.	ང་ཚག་དེ་རིང་སྔ་མོ་ནས་འཐོན་རྒྱུ་ཡིན་ཕྱིར་ཏུ་ལམ་འདི་ཤིན་ཏུ་མ་ལེགས་པ་འདུག།
5. The thread is too big to go into the needle's eye.	Khàb diyi miḳ nàng-tu chuḳ-pa la küḍ-pa shintu chhen-po yin.	ཁབ་འདི་ཡི་མིག་ནང་ཏུ་བཙུག་པ་ལ་སྐུད་པ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཡིན།
6. You will not be able to thread the needle.	Khyöḍ küḍ-pa di khàb miḳ nang la chuḳ mi htub.	ཁྱོད་སྐུད་པ་འདི་ཁབ་མིག་ནང་ལ་བཙུག་མི་ཐུབ།
7. That girdle will not reach round my waist.	Kara di ngai kyeḍ-pa la khor mi yong.	སྐ་རགས་འདི་ང་ཡི་སྐེད་པ་ལ་འཁོར་མི་ཡོང་།
8. It is not big enough.	Di chhi ts'heḍ ma yin.	འདི་ཆེ་ཚད་མ་ཡིན།
9. It is not sufficiently long.	Di ring ts'heḍ su ma yin.	འདི་རིང་ཚད་སུ་མ་ཡིན།
10. The needle is too big to string those beads.	Hteng-wa di-nàm gyü-pö khàb di shintu chhe song duḳ.	ཕྲེང་བ་འདི་རྣམས་བརྒྱུས་པའི་ཁབ་འདི་ཤིན་ཏུ་ཆེ་སོང་འདུག།
11. It will not go into the hole.	Di tong-bu nàng gyü mi htub.	འདི་ཏོང་པོ་ནང་བརྒྱུས་མི་ཐུབ།
12. Fill that vessel with water.	Nöḍ di chhu-yi kang-wàr cheḍ.	སྣོད་འདི་ཆུ་ཡི་ཁང་བར་བྱེད།
13. Fill the bag with rice.	Kyal-pa di ḏe kyi kang-wàr cheḍ.	རྐྱལ་པ་འདི་འབྲས་ཀྱི་ཁང་བར་བྱེད།
14. Put the ring on your fore-finger.	Khyöḍ-rang ki dzup-mo teng-la dzup-kyi di chuḳ.	ཁྱོད་རང་གི་མཛུབ་མོ་སྟེང་ལ་མཛུབ་སྐྱིལ་འདི་བཙུག།

EXERCISE 73.—*Continued.*

15. Put a ring on his little finger.	Khyöḍ-rang ki hteb chhung teng la dzup-kyi shiḳ chuḳ.	ཁྱོད་རང་གི་མཐེབ་ཆུང་སྟེང་ལ་མཛུབ་སྐྱིས་ཞིག་བཙུག།
16. Your thumb is too big for the ring.	Dzup-kyi di le khyöḍ-rang ki hteb dzup shintu chhe-wàr duḳ.	མཛུབ་སྐྱིས་འདི་ལས་ཁྱོད་རང་གི་མཐེབ་མཛུབ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བར་འདུག།
17. You will not get the ring on to your third finger.	Khyöḍ kyi dzup-mo sum-pö teng dzup-kyi di htob min gyur.	ཁྱོད་ཀྱི་མཛུབ་མོ་གསུམ་པའི་སྟེང་བཛུབ་སྐྱིས་འདི་ཐོབ་མིན་གྱུར།
18. Put your sword back into the scabbard.	Khyöḍ-rang ki ral-ṭi shub nàng chuḳ-ne gyab-tu zhaḳ.	ཁྱོད་རང་གི་རལ་གྲི་ཤུབ་ནང་བཙུག་ནས་རྒྱབ་ཏུ་བཞག།
19. The sword will not go into the scabbard.	Ral-ṭi di shub nàng htàr mi yong.	རལ་གྲི་འདི་ཤུབ་ནང་ཐར་མི་ཡོང་།
20. If you oil the blade a little, it will go in.	Khyöḍ kyi ṭi-yi leb te la num aliḳ shik ki chhi na nàng-tu dzul yong.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲི་ཡི་ལེབ་དེ་ལ་སྣུམ་ཨ་ལག་ཞིག་གི་ཕྱིས་ན་ནང་དུ་འཛུལ་ཡོང་།

EXERCISE 74.

Den, true : *taḳ*, sincere : *toḳ*, judgment : *laḳ-ngàr*, arms : *gul*, neck : *kor*, encircle, surround : *dul*, serpent : *zung*, seize, take hold : *pe-u*, calf : *htàk*, rope : *doh*, tie, bind, fasten : *tom*, a bear : *cha-htàk*, collar chain : *tàm*, tight : *gah*, stop, hinder : *lau-gyü*, history : *dzün*, falsehood :

1. Have you said exactly what you think?	Khyöḍ chi sàm-pa di den taḳ-tu làb yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཅི་བསམ་པ་འདི་བདེན་དག་ཏུ་ལབ་ཡོད་དཾ།
2. What is your real opinion?	Khyöḍ-rang ki nge toḳ chi yöḍ.	ཁྱོད་རང་གི་ངེས་རྟོག་ཅི་ཡོད།
3. He threw his arms round her neck.	Khoi laḳ-ngàr di moi gul ne khüḍ te korwa yin.	ཁོ་ཡི་ལག་ངར་འདི་མོ་ཡི་མགུལ་ནས་འཁྱུད་དེ་བསྐོར་བ་ཡིན།
4. She seized the serpent by the neck.	Moi ḍul di-yi gul ne zung yöḍ.	མོ་ཡི་སྦྲུལ་འདི་ཡི་མགུལ་ནས་གཟུང་ཡོད།

Exercise 74.—*Continued.*

cha-gàr, black-smith: *shedang,* anger: *lang,* raise: *phoḳ,* strike: *ben,* target: *ṯiḳ,* exactly: *long,* alms, charity.

5. Tie a rope round the calf's neck.	Pe-u di-yi gul-tu htàḳ-pa doh.	བེའུ་འདི་ཡི་མགུལ་ཏུ་ཐག་པ་འདོགས།
6. The collar round the bear's neck is too tight, it is suffocating him.	Tom di-yi gul kyi cha htàḳ shintu tàm song duḳ khoi gulwa gah-ne shi-gyu yin.	དོམ་འདི་ཡི་མགུལ་གྱི་ལྕགས་ཐག་ཤིན་ཏུ་དམ་སོང་འདུག་ཁོ་ཡི་མགུལ་བ་འགགས་ནས་ཤི་རྒྱུ་ཡིན།
7. Are you thinking of the big boat?	Khyöd-rang ṯuh chhen-pöe lau gyü sàm-pa yöḍ-tàm.	ཁྱོད་རང་གྲུ་ཆེན་པའི་ལོ་རྒྱུས་བསམ་པ་ཡོད་དམ།
8. Do you think it is a good boat?	Ṯuh di yaḳ-po yin khyöḍ sàm chung-ngàm.	གྲུ་འདི་ཡག་པོ་ཡིན་ཁྱོད་བསམ་བྱུང་ངམ།
9. Will you stay with me?	Khyöḍ nga tang nyàm-tu guḳ gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ང་དང་མཉམ་ཏུ་བསྡུག་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
10. Will you go along with me?	Khyöḍ nga tang nyàm-tu dau gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ང་དང་མཉམ་ཏུ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
11. I have it.	Te nga la yöḍ.	དེ་ང་ལ་ཡོད།
12. I will go, he will not go.	Nga dau-gyu yin, kho mi dau.	ང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ཁོ་མི་འགྲོ།
13. You have been lazy from childhood.	Khyöḍ htu-gü tü ne ta te pàr le lauchen yin.	ཁྱོད་ཕྲུ་གུའི་དུས་ནས་ད་ལྟའི་བར་ལེ་ལོ་ཅན་ཡིན།
14. You say I did not go to the blacksmith's; I did go: you speak falsely.	Khyöḍ kyi nga cha-gàr tsàr ma leb ser yöḍ, nga leb-pa yin khyöḍ dzün cheḍ-pa yin.	ཁྱོད་ཀྱི་ང་ལྕགས་མགར་ཚར་མ་སླེབས་ཟེར་ཡོད་ང་སླེབས་པ་ཡིན་ཁྱོད་རྫུན་བྱེད་པ་ཡིན།
15. Stop a bit, do not be angry.	Alik guḳ, shedang ma lang.	ཨ་ལིག་བསྡུག་ཞེ་སྡང་མ་ལང་།
16. Stay then a little.	Alik shik guḳ.	ཨ་ལིག་ཞིག་བསྡུག
17. Fire exactly on that place.	Sa-tei teng la medah phoḳ-pa cheḍ-ne gyab.	ས་དེའི་སྟེང་ལ་མེ་མདའ་འཕོག་པ་བྱེད་ནས་རྒྱབས།

Exercise 74.—*Continued.*

18. Take aim at that bird.	Cha te la phoḳ-pa cheḍ.	བྱ་དེ་ལ་འཕོག་པ་བྱེད།
19. The bullet struck exactly in the centre of the target.	De-u di ṭiḳ ki ben kyi ü na phoḳ-pa yin.	རྡེའུ་འདི་འཐིག་གི་འབེན་གྱི་དབུས་ན་འཕོག་པ་ཡིན།
20. I am come to beg.	Nga long-wàr yong-pa yin.	ང་སློང་བར་ཡོང་པ་ཡིན་

Exercise 75.

Jin, charity: *dub*, prepare, make ready: *yab*, father: *phen*, useful: *kàb*, occasion: *su*, an affix or particle denoting, to the, or, on the: *tei chhir*, for this, or, on this account: *yün*, while, time, space of time: *ring*, long, far:
len, answer: *je*, change, exchange: *dung*, strike: *diḳ*, adjust, put together: *ti*, write:
chung, come forth, happen:
ha-ma-kho, careless: *len*, turn, time; as, *len mang-tu*, many a time.

1. You are uncharitable you have given me nothing.	Khyöḍ jin meḍ yin chhir nga la chiyang ma chin.	ཁྱོད་སྦྱིན་མེད་ཡིན་ཕྱིར་ང་ལ་ཅི་ཡང་མ་བྱིན།
2. Are you ready?	Khyöḍ ta-tiḳ ts'har-ràm.	ཁྱོད་ཏ་སྟིག་ཚར་རམ།
3. Get ready quickly.	Gyoḳ-po dub-pa cheḍ.	མགྱོགས་པོ་འགྲུབ་པ་བྱེད།
4. Is the dinner ready?	Sa-ma dub song-ngàm.	ཟ་མ་འགྲུབ་སོང་ངམ་
5. It is not yet ready.	Te ta-ta ma dub.	དེ་ད་ལྟ་མ་འགྲུབ།
6. It is proper always to get the dinner ready for father.	Yab kyi chhir-tu sama dub gyu te taḳ-tu tiḳ-ki cha-wa rung-ngo.	ཡབ་ཀྱི་ཕྱིར་དུ་ཟ་མ་སྒྲུབ་རྒྱུ་དེ་རྟག་ཏུ་འཇིག་གི་བྱ་བ་རུང་ངོ།
7. Make ready the boat.	Tuh di dub-pàr cheḍ.	གྲུ་འདི་སྒྲུབ་པར་བྱེད།
8. We are ready and going.	Nga-chaḳ ṭa-ṭiḳ ts'hàr ta dau-gyu yin.	ང་ཚག་ཏ་སྟིག་ཚར་ཏ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
9. What is the use of starting when mother is not ready.	Nàm ame ma dub-pö ngön-ne htön-pa di chi-yi phen yin-pa.	ནཾ་ཨ་མས་མ་སྒྲུབ་པའི་སྔོན་ནས་འདྲོན་པ་འདི་ཅི་ཡི་ཕན་ཡིན་པ།
10. Have every thing ready by the time I come tomorrow.	Sang nga yong tü khyöḍ kyi ts'hang-ma dub-pa cheḍ-ne zhaḳ gö.	སང་ང་ཡོང་དུས་ཁྱོད་ཀྱི་ཚང་མ་སྒྲུབ་པ་བྱེད་ནས་བཞག་དགོས།

Exercise 75.—*Continued.*

11. Let me find every thing ready when I come to-morrow.	Sang nga yong kàb su chi-yang dub-pa cheḍ-ne htong chuḳ.	སང་ང་ཡོང་སྐབས་སུ་ཅི་ཡང་སྒྲུབ་པ་བྱེད་ནས་མཐོང་བཅུག།
12. I told you yesterday to have every thing in readiness, therefore what is the delay now?	Dang ngai khyöḍ la chi-yang dub-pa cheḍ ser yöḍ tei chhir ta-pàr htub chi cheḍ-ne yün ring-wa.	མདང་ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཅི་ཡང་སྒྲུབ་པ་བྱེད་ཟེར་ཡོད་དེ་ཡི་ཕྱིར་ད་བར་ཐུབ་ཅི་བྱེད་ནས་ཡུན་རིང་བ།
13. That man is always ready to speak.	Mi te gyüntu dub ser-kyin duḳ.	མི་དེ་རྒྱུན་ཏུ་སྒྲུབ་ཟེར་གྱིན་འདུག།
14. He has an answer ready for every thing.	Kho len deb gyu nàm dub-pa yöḍ.	ཁོ་ལན་འདེབས་རྒྱུ་རྣམས་སྒྲུབ་པ་ཡོད།
15. Relieve him when you are ready.	Khyöḍ dub ts'hàr na je gö.	ཁྱོད་སྒྲུབ་ཚར་ན་བཞེ་དགོས།
16. Make ready to fire the gun.	Medah di gyab-pö ṭa dik-pa cheḍ.	མེ་མདའ་འདི་རྒྱབ་པོའི་ཐ་ཐིག་པ་བྱེད།
17. You are always too ready to strike.	Khyöḍ gyüntu dung gö pa dub-pa duḳ.	ཁྱོད་རྒྱུན་ཏུ་བརྡུང་དགོས་པ་སྒྲུབ་པ་འདུག།
18. He is a ready writer.	Kho ṭi-wa la dub-pa duḳ.	ཁོ་བྲི་བ་ལ་སྒྲུབ་པ་འདུག།
19. Be ready for whatever may happen.	Chi chung-wa di-yi chhir-tu khyöḍ dub-pa cheḍ.	ཅི་བྱུང་བ་འདི་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་ཁྱོད་སྒྲུབ་པ་བྱེད།
20. The unready are often taken unaware.	Ma dub na len mangtu ha-ma-ko-we dzin-pa yin.	མ་སྒྲུབ་ན་ལན་མང་ཏུ་ཧ་མ་གོ་བས་འཛིན་པ་ཡིན།

Exercise 76.

Htàk, weave: *salte*, clearly: *htàb*, mode, method: *ngàl*, fatigue: *gö-chak*, a lock: *röd*, stiff:

1. Are you weaving cloth?	Khyöḍ kö-lak htaḳ ne döḍ-pa yin-na.	ཁྱོད་གོས་ལག་འཐག་ནས་སྡོད་པ་ཡིན་ན།

Exercise 76.—*Continued.*

de-mik, a key : *ts'hil*, grease : *rewa*, hope, expectation : *ti*, ask : *ö*, becoming, fit, convenient : *la-la*, some, some-one : *kha-chik*, some, some-one : *kah*, command, order, precept : *nyen*, hear, hearken : *yok*, serve : *phen*, use : *kyok-po*, crooked, bent : *chhak*, broken : *khe-len*, promise : *htik*, spot, speck : *ha-ko*, perceive.

After the letters ད་བ་ས་ the word ཀྱི is used ; thus, ཁྱོད་ཀྱི། ཤེས་རབ་ཀྱི། or ནུས་ཀྱི། but after the letters ན་མ་ར་ལ་ it is spelt གྱི། thus ཡུལ་གྱི། ནོར་གྱི། གསུམ་གྱི།

2.	Explain to me how you weave. What is the method ?	Chitàr htak-pa yin nga la salte làb, tei htab chi yin-pa.	ཅི་ལྟར་འཐག་པ་ཡིན་ང་ལ་གསལ་ཏེ་ལབ། དེ་ཡི་ཐབས་ཅི་ཡིན་པ།
3.	Are you not tired from weaving so long ?	Khyöd yün ring kö htak död-ne ngàl ma song-ngàm.	ཁྱོད་ཡུན་རིང་གོས་འཐག་སྡོད་ནས་ངལ་མ་སོང་ངམ།
4.	The lock is stiff, the key will not turn.	Go-chak di röd song duk, demik dih chhi mi htub.	སྒོ་ལྕགས་འདི་རོད་སོང་འདུག་ལྡེ་མིག་འདིའི་ཕྱི་མི་ཐུབ།
5.	I cannot open the lock, bring a little grease.	Nga go-chak di chhi mi htub-pa yin, ts'hil alik shik khur shok.	ང་སྒོ་ལྕགས་འདི་ཕྱི་མི་ཐུབ་པ་ཡིན་ཚིལ་ཨ་ལིག་ཞིག་འཁུར་ཤོག།
6.	My sister hopes you will do the work you promised to do.	Khyöd rang le chi ched gyu lab-pa di la khyöd-rang ched-yong sàm-ne ngai achhi rewa ched-pa yin.	ཁྱོད་རང་ལས་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་ལབ་པ་འདི་ལ་ཁྱོད་རང་བྱེད་ཡོང་བསམ་ནས་ང་ཡི་ཨ་ཆེ་རེ་བ་བྱེད་པ་ཡིན།
7.	Do not ask for what you will not get.	Khyöd chi mi htob-pa dih tön-ne ṭi mi gö.	ཁྱོད་ཅི་མི་ཐོབ་པ་འདིའི་དོན་ནས་ཏི་མི་དགོས།
8.	Some things are fit to be said, others unfit.	Tàm kha-chik làb ö pa yong, la-la làb mi ö.	གཏམ་ཁ་ཅིག་ལབ་འོས་པ་ཡོད། ལ་ལ་ལབ་མི་འོས།
9.	Some actions are proper to be done, others improper.	Le kha-chik cha gö-pa yong, la la cha mi rung.	ལས་ཁ་ཅིག་བྱ་དགོས་པ་ཡོད། ལ་ལ་བྱ་མི་རུང་།
10.	It is proper to obey one's father.	Rang ki yab kyi kah nyen na ö-pa yin.	རང་གི་ཡབ་ཀྱི་བཀའ་ཉན་ན་འོས་པ་ཡིན།
11.	This knife is not fit to use, it is bent.	Ṭi di yok la phen-pàr mi rung, te kyok-po duk.	གྲི་འདི་གཡོག་ལ་ཕན་པར་མི་རུང་། དེ་ཀྱོག་པོ་འདུག།
12.	A chipped knife is not fit to work with.	Ti chhak ki le ched-pàr mi rung.	གྲི་ཆག་གི་ལས་བྱེད་པར་མི་རུང་།

Exercise 76.—*Continued.*

13. My house is not worthy of your presence.	Khyöḍ phep-pö ö ngai khang-pa ma yin.	ཁྱོད་ཕེབས་པའི་འོས་ང་ཡི་ཁང་པ་མ་ཡིན།
14. What do you desire?	Khyöḍ chi gö-pa.	ཁྱོད་ཅི་དགོས་པ།
15. My father promised to go.	Ngai yab kyi song ser khe-len yöḍ.	ང་ཡི་ཡབ་ཀྱི་སོང་ཟེར་ཁས་ལེན་ཡོད།
16. What am I looking at?	Nga chi la ta-gyu-pa.	ང་ཅི་ལ་ལྟ་རྒྱུ་པ།
17. Do you not see that?	Khyöḍ te ma htong.	ཁྱོད་དེ་མ་ཐོང་།
18. I see nothing at all.	Nga chiyang ma htong.	ང་ཅི་ཡང་མ་མཐོང་།
19. If you cannot see it, look carefully and you will perceive a black spot.	Kalte khyöḍ te ma htong na, rik-pa cheḍ-ne ta na, htiḳ naḳ-po shik duḳ-pa ha-ko yong.	ཀལ་ཏེ་ཁྱོད་དེ་མ་མཐོང་ན་རིག་པ་ཕྱེད་ནས་ལྟ་ན་ཐིག་ནག་པོ་ཞིག་འདུག་པ་ཧ་གོ་ཡོང་།
20. Without looking how will you be able to see?	Ṭa-pàr ta-wa ma cheḍ-na khyöḍ htong htub-pàm.	ཏགས་པར་ལྟ་བ་མ་ཕྱེད་ན་ཁྱོད་མཐོང་ཐུབ་པཾ།

Exercise 77.

Akhu, uncle : *hto*, hear, hearken : *kang-je*, footprint : *kang-pa*, foot : *àntàr*, board, plank : *den*, seat : *khurwa*, bread : *cheḍ*, cut : *toḳma*, a stick : *kong*, to bend : *shel*, a glass : *re*, each : *shaḳ tang shak la*, day by day, every day.

1. I saw your brother yesterday.	Khyöḍ kyi pün dang ngai htong yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་མདང་ང་ཡི་མཐོང་ཡོད།
2. Your uncle did not see me.	Khyöḍ kyi akhü nga la ma ta-wa yin.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཁུའི་ང་ལ་མ་ལྟ་བ་ཡིན།
3. If I see your friend, I will tell him that you are here.	Khyöḍ kyi toḳ-pu ngai htong na khyöḍ na ne deḍ yöḍ ser ngai làb-gyu yin.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲོགས་པོ་ང་ཡི་མཐོང་ན་ཁྱོད་ན་ནས་བསྡད་ཡོད་ཟེར་ང་ཡི་ལབ་རྒྱུ་ཡིན།
4. Do you know me?	Khyöḍ nga la ngo she sàm.	ཁྱོད་ང་ལ་ངོ་ཤེས་སཾ།
5. Let me look at you.	Nga khyöḍ la ta chuḳ.	ང་ཁྱོད་ལ་ལྟ་བཅུག།
6. I think I know you.	Nga khyöḍ la ngo she sàm-pa yöḍ.	ང་ཁྱོད་ལ་ངོ་ཤེས་བསཾ་པ་ཡོད།

Exercise 77.—*Continued.*

7. Do you know my brother also?	Ngai pün kyang khyöḍ kyi she-sàm.	ང་ཡི་སྤུན་ཀྱང་ཁྱོད་ཀྱི་ཤེས་སཾ།
8. That man said that he knew me.	Mi dih lab-pa khoi nga la she ser yöḍ.	མི་འདིའི་ལབ་པ་ཁོ་ཡི་ང་ལ་ཤེས་ཟེར་ཡོད།
9. I shall know him if I see him.	Nga kho htong na ngai kho la ngo she-gyu yin.	ང་ཁོ་མཐོང་ན་ང་ཡི་ཁོ་ལ་ངོ་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན།
10. Your sister recognized me by my voice.	Ngai keḍ htö-ne khyöḍ kyi achhi-yi nga la ngo she duḳ.	ང་ཡི་སྐད་ཐོས་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཆེ་ཡིས་ང་ལ་ངོ་ཤེས་འདུག།
11. Those children did not recognize me just now.	Ta-ta htugu te-nàm kyi nga la ngo ma she-pa yin.	ད་ལྟ་ཕྲུ་གུ་དེ་རྣམས་ཀྱི་ང་ལ་ངོ་མ་ཤེས་པ་ཡིན།
12. My father has come, I know his footprint.	Ngai apha yong na ngei kang-je te ne she.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་ཡོང་ན་ངའི་རྐང་རྗེས་ལྟས་ནས་ཤེས།
13. Tread carefully.	Riḳ-pa cheḍ-ne kang-pa zhaḳ.	རིག་པ་བྱེད་ནས་རྐང་པ་བཞག།
14. The platform will break.	An-tàr kyi dèn di chhaḳ-gyu yin.	ཨན་ཏར་གྱི་གདན་འདི་ཆག་རྒྱུ་ཡིན།
15. We had no knife to cut the bread, so we broke it with our hands.	Nga-chaḳ khurwa cheḍ gyü ṭi med-pa nga-chaḳ rang ki lak-pe chak-pa yin.	ང་ཅག་ཁུར་བ་གཅད་རྒྱུའི་གྲི་མེད་པ་ང་ཅག་རང་གི་ལག་པས་བཅག་པ་ཡིན།
16. If you bend that stick so much, it will break.	Khyöḍ tok-ma di te-tàr mang-po kong-na chhaḳ-gyu yin.	ཁྱོད་སྡོག་མ་འདི་དེ་ཙར་མང་པོ་སྐོང་ན་ཆག་རྒྱུ་ཡིན།
17. I do not believe it will break.	Nga di chhaḳ-gyu yin-pö teḍ-pa meḍ.	ང་འདི་ཆག་རྒྱུ་ཡིན་པའི་དད་པ་མེད།
18. I do not wish to break it.	Ngai di chaḳ-gyu ma yin-no.	ང་ཡི་འདི་བཅག་རྒྱུ་མ་ཡིན་ནོ།

Exercise 77.—*Continued.*

19. That boy has broken a glass.	Htugu te-yi shel chiḳ chaḳ duḳ.	ཕྲུ་གུ་དེ་ཡི་ཤེལ་གཅིག་བཅག་འདུག།
20. He breaks two glasses daily.	Kho shaḳ tang shak la shel nyi re chaḳ-pa yin.	ཁོ་ཞག་དང་ཞག་ལ་ཤེལ་གཉིས་རེ་བཅག་པ་ཡིན།

Exercise 78.

Khasang, the day before yesterday: *nang-ts'he*, the day after to-morrow: *lider*, dish, plate: *ka-le*, slow: *kang-da*, foot-fall: *jiḍ*, heavy: *kang-keḍ*, footstep: *te-te*, exactly: *gyel*, overthrow: *chho*, a part: *ser-gàr*, goldsmith: *ro*, companion: *tön-tàm*, really: *dün-tu*, in front: *htom*, market: *ter*, permit, allow.

1. He always breaks a glass every day.	Kho gyüntu shaḳ tang shaḳ la shel re chaḳ-pa yin.	ཁོ་རྒྱུན་དུ་ཞག་དང་ཞག་ལ་ཤེལ་རེ་བཅག་པ་ཡིན།
2. He broke three glasses the day before yesterday.	Khasang khoi shel sum chaḳ duḳ.	ཁ་སང་ཁོ་ཡི་ཤེལ་གསུམ་བཅག་འདུག།
3. The day after to-morrow he will break three or four plates.	Nang-ts'he kho lider sum zhi chaḳ-gyu yin.	གནངས་ཚེ་ཁོ་ལི་སྡེར་གསུམ་བཞི་བཅག་རྒྱུ་ཡིན།
4. Go gently.	Ka-le ḏau.	ཀ་ལེ་འགྲོ།
5. Your step is too heavy.	Khyöḍ-rang ki kang-da di shintu jiḍ duḳ.	ཁྱོད་རང་གི་རྐང་གྲ་འདི་ཤིན་ཏུ་ལྗིད་འདུག།
6. Have you not heard his footsteps?	Khoi kang-keḍ khyöḍ kyi ma htö-sàm.	ཁོ་ཡི་རྐང་སྐད་ཁྱོད་ཀྱི་མ་ཐོས་སམ།
7. Do you know Ugyen Gyats'ho?	Khyöḍ Ugyen Gya-ts'ho ngo she-sàm.	ཁྱོད་ཨུ་རྒྱན་རྒྱ་མཚོ་ངོ་ཤེས་སམ།
8. I am not acquainted with him.	Nga kho ngo mi she.	ང་ཁོ་ངོ་མི་ཤེས།
9. I do not know him exactly, but I should recognize him if I saw him.	Nga te-te cheḍ-ne ngo mi she, kalte ngai kho htong-pa tang lok-te ngo she-pa yin.	ང་དེ་དེ་ཆེད་ནས་ངོ་མི་ཤེས་གལ་ཏེ་ང་ཡི་ཁོ་མཐོང་པ་དང་ལོག་སྟེ་ངོ་ཤེས་པ་ཡིན།

EXERCISE 78.—*Continued.*

10. I know him by name, not otherwise.	Nga khoi ming she, zhen chi-yang mi she.	ང་ཁོ་ཡི་མིང་ཤེས་གཞན་ཅི་ཡང་མི་ཤེས།
11. The tree broke in two, when it was felled.	Shing di gyel-tü su nyi hteḍ-tu chhaḳ song duḳ.	ཤིང་འདི་བསྒྱེལ་ཙམ་སུ་གཉིས་འཐད་ཙ་ཆག་སོང་འདུག།
12. He fell down and broke his leg in two places.	Kho gyel-te khoi kang-pö chho nyi la chhaḳ duḳ.	ཁོ་བསྒྱེལ་སྟེ་ཁོ་ཡི་རྐང་པའི་ཚོགས་གཉིས་ལ་ཆག་འདུག།
13. When are you going?	Khyöḍ nam dau-gi yöḍ.	ཁྱོད་ནམ་འགྲོ་ག་ཡོད།
14. Where did you go yesterday with your sister?	Khyöḍ dang khyöḍ-rang ki sing-mo nyàm-tu ka-na song-wa.	ཁྱོད་མདང་ཁྱོད་རང་གི་སྲིང་མོ་མཉམ་ཙ་ག་ན་སོང་པ།
15. We went to the goldsmith's.	Ngachaḳ ser-gàr tsàr song-wa yin.	ང་ཚག་གསེར་མགར་ཚར་སོང་པ་ཡིན།
16. If you accompany me, I shall be glad to go.	Kalte khyöḍ ngai ro cheḍ na nga gah-wa cheḍ-te dau-gyu yin.	གལ་ཏེ་ཁྱོད་ང་ཡི་རོགས་བྱེད་ན་ང་དགའ་བ་བྱེད་དེ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
17. I will go with you, but you must not walk in front of me.	Nga khyöḍ tang hlen-chik dau-gyu yin khyöḍ tön-tàm ngai dün-tu ma dau.	ང་ཁྱོད་དང་ལྷན་ཅིག་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ཁྱོད་དོན་དམ་ང་ཡི་མདུན་ཏུ་མ་འགྲོ།
18. My sister is going to see yours.	Ngai singmo khyöḍ kyi sing-mo ta-wa la dau-gi yöḍ.	ང་ཡི་སྲིང་མོ་ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་ལྟ་བ་ལ་འགྲོ་གི་ཡོད།
19. Are you going to market to-morrow?	Khyöḍ sang htom la dau-gyu yin-na.	ཁྱོད་སང་ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ན།
20. My father will not allow me to go.	Ngai yab kyi nga la dau mi ter.	ང་ཡི་ཡབ་ཀྱི་ང་ལ་འགྲོ་མི་སྟེར།
21. Are you going just now?	Khyöḍ ta-ta dau duḳ-kàm.	ཁྱོད་ད་ལྟ་འགྲོ་འདུག་གཾ།

Exercise 79.

Dul, walk, journey: *teng-ne*, on, upon: *lü*, remain: *gön-pa*, the monastery, (the only kind of school in Tibet): *sha-da-wàr*, the chase, hunting: *nyin-chhed*, half day, mid-day: *nya*, fish: *nya-dzin*, catch fish: *lok-yong*, return: *töh*, hot.

1. I really will go.	Nga tön-tàm dau-gyu yin.	ང་དོན་དམ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
2. I believe my friend has gone.	Tok-pu song-wa di nga ted-pa ched-pa yin.	གྲོགས་པོ་སོང་བ་འདི་ང་དད་པ་བྱེད་པ་ཡིན།
3. How many days will you be absent on the journey?	Dul kyi teng-ne khyöd shak chi-tsàm lü gyu-pa.	འགྲུལ་གྱི་སྟེང་ནས་ཁྱོད་ཞག་ཇི་ཙམ་ལུས་རྒྱུ་པ།
4. I go every day early to school.	Nga nyin chhak med kyi nga-dau-ne gön-pa la dau-gi yöd.	ང་ཉིན་ཆག་མེད་ཀྱི་སྔ་དྲོ་ནས་དགོན་པ་ལ་འགྲོ་གི་ཡོད།
5. How far did you go yesterday?	Khyöd dang htak-ring htung chi-tsàm song-wa.	ཁྱོད་མདང་ཐག་རིང་འཐུང་ཇི་ཙམ་སོང་བ།
6. My mother does not wish me to go out.	Ngai ame nga chhi la dau-gyu di mi gö-pa duk.	ང་ཡི་ཨ་མས་ང་ཕྱི་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་འདི་མི་དགོས་པ་འདུག།
7. Kada will not go to-day.	Kada tering dau-gyu men.	ཀ་གྲགས་དེ་རིང་འགྲོ་རྒྱུ་མན།
8. He has gone hunting with his father.	Kho khorang ki apha tang hlen-chik-tu sha-da-wàr song yöd.	ཁོ་ཁོ་རང་གི་ཨ་ཕ་དང་ལྷན་གཅིག་ཏུ་ཤ་དར་བར་སོང་ཡོད།
9. Whence do you come after so long delay?	Te-tàr yün ring-tu khyöd ka-ne yong-wa.	དེ་ལྟར་ཡུན་རིང་ཏུ་ཁྱོད་ག་ནས་ཡོང་བ།
10. I come from the field.	Nga shing ne yong-gi yöd.	ང་ཞིང་ནས་ཡོང་གི་ཡོད།
11. Come and visit me to-day at noon.	Nyin-chhed la yong-ne nga tang hted gö.	ཉིན་ཕྱེད་ལ་ཡོང་ནས་ང་དང་འཕྲད་དགོས།
12. Do not delay.	Yün ma ring.	ཡུན་མ་རིང་།
13. Formerly you used to come every day.	Ngön khyöd nyin chhak med yong-gi yöd.	སྔོན་ཁྱོད་ཉིན་ཆག་མེད་ཡོང་གི་ཡོད།
14. You do not come now.	Khyöd ta yong-gi mi duk.	ཁྱོད་ད་ཡོང་ག་མི་འདུག།

EXERCISE 79.—*Continued.*

15. If I had not so much to do, I would come every day.	Nga la le di tsàm ma chung na nga shaḳ chhaḳ meḍ yong-gyu yin.	ང་ལ་ལས་འདི་ཙཾ་མ་བྱུང་ན་ང་ཞག་ཆག་མེད་ཡོང་གྱུ་ཡིན།
16. We saw your uncle when he had returned from fishing.	Khyöḍ kyi akhu nya dzin sa loḳ yong tü ngachaḳ ki htong yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཁུ་ཉ་འཛིན་ས་ལོག་ཡོང་དུས་ང་ཚག་གི་མཐོང་ཡོད།
17. What time to-day are the priests coming?	Lama-nàm tering chhu-ts'höḍ chi-tsàm la yong-gi yöḍ-pa.	བླ་མ་ནཾས་དེ་རིང་ཆུ་ཚོད་ཅི་ཙཾ་ལ་ཡོང་གི་ཡོད་པ།
18. I think they will arrive when the sun is so high (about noon).	Ngai sàmpa khong nyin töh la leb-gyu yin.	ང་ཡི་བསཾ་པ་ཁོང་ཉིན་ཏོལ་ལ་སླེབས་གྱུ་ཡིན།
19. They came before about that time?	Khong ngön-ne tü ḍi tsàm la yong duḳ.	ཁོང་སྔོན་ནས་དུས་འདི་ཙཾ་ལ་ཡོང་འདུག།
20. My brother will not be able to come to-day.	Ngai pün tering yong mi htub.	ང་ཡི་སྤུན་དེ་རིང་ཡོང་མི་ཐུབ།

EXERCISE 80.

Talwa, leisure: *chhàr-pa*, rain: *salwa*, clear: *làr-tu*, again: *gor*, wait: *gor-zhi*, waiting, tarrying: *zhi*, cause, reason: *tselpu*, basket: *len*, turn, time: *htàm-ched*, all: *Pö*, Tibet: *jed*, forget: *ts'hik*, a word: *shik*, one: *ma-to*, except: *ha-gau*, perceive, understand.

1. I have work to do and am not at leisure now.	Ngai le di-yi ta-ta tàlwa meḍ.	ང་ཡི་ལས་འདི་ཡིས་ད་ལྟ་དལ་བ་མེད།
2. What is the use of going when it is raining?	Chhàr-pa bab-na dau-wa di chi la phen-pa.	ཆར་པ་འབབ་ན་འགྲོ་བ་འདི་ཅི་ལ་ཕན་པ།
3. The sun has come out now.	Nyin di ta-ta chhi la htön yöḍ.	ཉིན་འདི་ད་ལྟ་ཕྱི་ལ་འཐོན་ཡོད།
4. The day is quite fine now.	Nyin di ta-ta yong su sàlwa chung.	ཉིན་འདི་ད་ལྟ་ཡོང་སུ་གསལ་བ་བྱུང་།

Exercise 80.—*Continued.*

5. When I come again I will stay longer.	Nga làr-tu lok yong tü yün ring döḍ-gyu yin.	ང་སླར་ཏུ་ལོག་ཡོང་ཙས་ཡུན་རིང་སྡོད་རྒྱུ་ཡིན།
6. At present I am not able to stay long.	Ta-ta nga gor zhi cheḍ-ne döḍ mi htub.	ད་ལྟ་ང་འགོར་གཞིས་ཆེད་ནས་སྡོད་མི་ཐུབ།
7. If that cloth were mine I would give it to you.	Kö di ngarang ki kö yin duk-na khyöḍ la ngai chin yong-wa.	གོས་འདི་ང་རང་གི་གོས་ཡིན་འདུག་ན་ཁྱོད་ལ་ང་ཡི་སྦྱིན་ཡོང་བ།
8. Can Gaboon take away that basket ?	Tsel-pu te Gabun kyi khur htub-pàm.	ཚེལ་པོ་དེ་ཀ་འབུ་གྱི་ཁུར་ཐུབ་བམ།
9. Take it away into the house.	Te khang-pö nàng-tu khur song.	དེ་ཁང་པའི་ནང་དུ་ཁུར་སོང་།
10. I do not know.	Nga mi she.	ང་མི་ཤེས།
11. Will your sister know ?	Khyöḍ kyi singmöe she-gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོའི་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
12. We all know that we shall die some day.	Len chik shi-gyu yin-pa di nga-chak htàm-cheḍ kyi she.	ལེན་གཅིག་ཤི་རྒྱུ་ཡིན་པ་འདི་ང་ཚག་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཤེས།
13. Do you know the Tibetan language ?	Khyöḍ Pö keḍ she-sàm.	ཁྱོད་བོད་སྐད་ཤེས་སམ།
14. I knew it formerly but have forgotten it now.	Ngön-ne nga she-pa yöḍ kyang ta-ta nga jeḍ song duk.	སྔོན་ནས་ང་ཤེས་པ་ཡོད་ཀྱང་ད་ལྟ་ང་བརྗེད་སོང་འདུག།
15. I only know two or three words.	Nga ts'hik nyi sum shik ma to mi she.	ང་ཚིག་གཉིས་གསུམ་ཞིག་མ་གཏོགས་མི་ཤེས།
16. I do not know his companion.	Khorang ki ro di nga ngo mi she.	ཁོ་རང་གི་རོགས་འདི་ང་ངོ་མི་ཤེས།
17. I did not know that your brother had gone.	Khyöḍ kyi pün di song ts'hàr-wa nga ha-ma-gau.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་འདི་སོང་ཚར་བ་ང་ཧ་མ་གོ།

Exercise 80.—*Continued.*

18. I will soon know who has done this.	Te sui cheḍ-pa yin-nàm nga gyo-pàr she-gyu yin.	དེ་སུ་ཡི་བྱེད་པ་ཡིན་ནམ་ང་མགྱོགས་པར་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན།
19. How do you know that I did this?	Di cheḍ-pa yin duḳ-pa khyöḍ chitàr she-pa.	འདི་བྱེད་པ་ཡིན་འདུག་པ་ཁྱོད་ཅི་ལྟར་ཤེས་པ།
20. I also wish that you may quickly know all about it.	Khyöḍ htàm-cheḍ gyo-pu she htub-pa di nga yang gö-pa yin.	ཁྱོད་ཐམས་ཅད་མགྱོགས་པོ་ཤེས་ཐུབ་པ་འདི་ང་ཡང་དགོས་པ་ཡིན།

Exercise 81.

Chhaḳ, hand : *phep*, arrive : *chhaḳ-phep*, to make obeisance : *nor-hṭúl*, error, mistake : *göḍ-tau*, laughter, ridicule : *tön*, reason, meaning : *shu-loḳ*, complain : *shu*, beg, ask, request : *len-deb*, to answer, reply : *ts'hol*, search, seek : *ḍa-wa*, like : *nyeḍ*, find, get, obtain : *lang-pu-chhe*, elephant : *ku-nyiḍ*, (respectful) you : *khàm-chhu*, a case, suit : *tsöḍ-pa po*, the defendant, from *tsöḍ-pàr*, to dispute, contest : *nah*, oath : *nah-por*, to swear : *zhin*, accordingly : *ur*, noise : *chheḍ-pa*, punishment, fine : *chöḍ*, cut : *shib-chha*, detail.

1. Do you not know how to salute?	Khyöḍ chhaḳ phep cha ma she-pa yin-na.	ཁྱོད་ཕྱག་ཕེབས་བྱ་མ་ཤེས་པ་ཡིན་ན།
2. I do not know much of the language.	Tàm làb gyu te nga mangpo she-pa meḍ.	གཏམ་ལབ་རྒྱུ་དེ་ང་མང་པོ་ཤེས་པ་མེད།
3. Do not laugh at me if I make mistakes.	Nor hṭul chung rang ngai teng la göḍ tau ma cheḍ.	ནོར་འཁྲུལ་བྱུང་རང་ངའི་སྟེང་ལ་དགོད་བོ་མ་བྱེད།
4. If I had known I would have brought it.	Nga she döḍ-pa yin duḳ-na nga khur yong-wa.	ང་ཤེས་སྡོད་པ་ཡིན་འདུག་ན་ང་ཁུར་ཡོང་བ།
5. What is the matter with you?	Khyöḍ la chi chung-wa.	ཁྱོད་ལ་ཅི་བྱུང་བ།
6. What have you to complain of?	Khyöḍ tön chi-yi shu loḳ kyab yöḍ-pa.	ཁྱོད་དོན་ཅི་ཡི་ཞུ་ལོག་སྐྱབས་ཡོད་པ།
7. What is your complaint?	Khyöḍ tàm chi-yi tön-ne shu loḳ kyab yöḍ-pa.	ཁྱོད་གཏམ་ཅི་ཡི་དོན་ནས་ཞུ་ལོག་སྐྱབས་ཡོད་པ།
8. What have you to say in reply?	Khyöḍ la len deb gyu chi yöḍ-pa.	ཁྱོད་ལ་ལན་འདེབས་རྒྱུ་ཅི་ཡོད་པ།
9. With whom were you talking?	Khyöḍ su tang hlen-chiḳ tàm kyab-gi yöḍ.	ཁྱོད་སུ་དང་ལྷན་ཅིག་གཏམ་སྐྱབས་གི་ཡོད།

EXERCISE 81.—*Continued.*

10. Search and you will find.	Ts'hol na nyeḍ.	འཚོལ་ན་རྙེད།
11. Why are you ashamed to search?	Ts'hol-wa la chi-yi chhir ngo ts'ha cheḍ-pa.	འཚོལ་བ་ལ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ངོ་ཚ་བྱེད་པ།
12. It looks like an elephant.	Lang-pu chhe tang ḏawa htong-pa yin.	གླང་པོ་ཆེ་དང་འདྲ་བ་མཐོང་པ་ཡིན།
13. What are you about?	Khyöḍ chi cheḍ-gi yöḍ.	ཁྱོད་ཅི་བྱེད་ཀི་ཡོད།
14. I have carried out your order.	Ku-nyiḍ kyi kah nga nyen-pa yin.	སྐུ་ཉིད་ཀྱི་བཀའ་ང་ཉན་པ་ཡིན།
15. Who is the plaintiff in this case?	Khàm-chhu di la shu loḳ cheḍ mi su yin.	ཁཾ་ཆུ་འདི་ལ་ཞུ་ལོག་བྱེད་མི་སུ་ཡིན།
16. Where is the defendant?	Tsöḍ-pa-po ka-na yöḍ.	རྩོད་པ་པོ་ག་ན་ཡོད།
17. Swear them both.	Nyi-ka nah por chuḳ.	གཉིས་ཀ་མནའ་བོར་བཅུག།
18. I will obey whatever you order.	Ku-nyiḍ kyi kah chitàr nang-wa zhin nga nyen-gyu yin.	སྐུ་ཉིད་ཀྱི་བཀའ་ཇི་ལྟར་གནང་བ་བཞིན་ང་ཉན་རྒྱུ་ཡིན།
19. If you make so much noise, you will be fined five rupees.	Khyöḍ te-tàr ur kyab-na ngai khyöḍ la tiruḳ nga chheḍ-pa chöḍ-gyu yin.	ཁྱོད་དེ་ལྟར་ཨུར་སྐྱབས་ན་ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཏི་རུག་ལྔ་ཆད་པ་གཅོད་རྒྱུ་ཡིན།
20. Now let me hear your account of the matter.	Tàm tön te-yi shib chha nga la nyen chuḳ.	གཏམ་དོན་དེ་ཡི་ཞིབ་ཆ་ང་ལ་ཉན་བཅུག།

EXERCISE 82.

Phàm, to be defeated : *phu*, blow : *sol-naḳ*, charcoal : *tu-wa*, smoke : *phoḳ*, strike : *me-che*, flame : *büḍ*, blow the fire : *kyowa*, sorrow : *tü*, care, heed : *tang-wa*, give,

1. For what reason did you strike him?	Kho la chi-yi chhirtu dung-wa.	ཁོ་ལ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་དུ་རྡུང་བ།
2. You will lose your case unless you speak carefully.	Khyöḍ riḳ-pa cheḍ te ma làb-na khyöḍ-rang ki khàm-chhu phàm yöḍ.	ཁྱོད་རིག་པ་བྱེད་དེ་མ་ལབ་ན་ཁྱོད་རང་གི་ཁཾ་ཆུ་ཕམ་ཡོད།

EXERCISE 82.—*Continued.*

bestow: *khyeḍ* (respectful) you: *phul*, offer: *lau*, mind, understanding: *dàm-ngaḳ*, advice, counsel: *htün*, agreement, unity: *chhir*, out: *kyur*, cast, throw: *yuk*, move: *gyur-tu*, upside down, contrary-wise.

3. I am lighting a fire.	Nga me phu-gi yöḍ.	ང་མེ་སྦུ་གི་ཡོད་།
4. Blow up the fire.	Oh ne me phu.	འོག་ནས་མེ་སྦུ་།
5. Where is the wood?	Shing ka na yöḍ.	ཤིང་ག་ན་ཡོད་།
6. Is there no more charcoal?	Na sol-naḳ mi duḳ.	ན་སོལ་ནག་མི་འདུག་།
7. The smoke has got into my eyes.	Tu-wa di ngai miḳ nàng-tu phok-pa yin.	དུ་བ་འདི་ང་ཡི་མིག་ནང་དུ་ཕོག་པ་ཡིན་།
8. Blow until the flame springs up.	Me-che ma htön kyi pàr-tu me büḍ.	མེ་ལྕེ་མ་འཐོན་གྱི་བར་དུ་མེ་འབུད་།
9. Why are you sorrowful?	Khyöḍ chi cheḍ-ne sem kyo-wa.	ཁྱོད་ཅི་བྱེད་ནས་སེཾ་ས་སྐྱོ་བ་།
10. Catch hold of his hands.	Khoi laḳ-pa la dzin.	ཁོ་ཡི་ལག་པ་ལ་འཛིན་།
11. With your permission I will take some tobacco.	Khyöḍ kyi kah tü-na nga hta-ma-kha len-gyu yin.	ཁྱོད་ཀྱི་བཀའ་གྲོལ་ན་ང་ཐ་མ་ཁ་ལེན་རྒྱུ་ཡིན་།
12. I caught two birds to-day.	Nga tering cha nyi dzin-pa yin.	ང་དེ་རིང་བྱ་གཉིས་འཛིན་པ་ཡིན་།
13. I let one go and one I sent to you.	Ngai chiḳ tang-wa yin chiḳ khyeḍ la phul yöḍ.	ང་ཡི་གཅིག་གཏང་བ་ཡིན་གཅིག་ཁྱེད་ལ་ཕུལ་ཡོད་།
14. He is considering what answer he shall make.	Len chitàr deb-gyu kho sàm lau tang-gi duḳ.	ལན་ཇི་ལྟར་འདེབས་རྒྱུ་ཁོ་བསཾ་བློ་གཏང་གི་འདུག་།
15. I do not know what to do, what is your advice?	Chi cheḍ-gi yöḍ-tàm nga mi she khyöḍ kyi dàm-ngaḳ chi yöḍ-pa.	ཅི་བྱེད་གི་ཡོད་དཾ་ང་མི་ཤེས་ཁྱོད་ཀྱི་གདཾ་ངག་ཅི་ཡོད་པ་།
16. This man says one thing, and that man says another thing.	Mi di-yi tàm chiḳ làb-gi duḳ tarung mi tei kyang tàm zhen shiḳ lab-gi duḳ.	མི་འདི་ཡི་གཏཾ་གཅིག་ལབ་གི་འདུག་ད་རུང་མི་དེའི་ཀྱང་གཏཾ་གཞན་ཞིག་ལབ་གི་འདུག་།

EXERCISE 82.—*Continued.*

17. The men contradict one another.	Mi di nàm chiḳ tang chiḳ mi htün.	མི་འདི་རྣམ་གཅིག་དང་གཅིག་མི་མཐུན།
18. Their words do not agree.	Kho-nàm kyi tàm chik-pa mi duḳ.	ཁོ་རྣམ་གྱི་གཏམ་གཅིག་པ་མི་འདུག།
19. They told me yesterday that half of what I was to get had been thrown away.	Dang khong ki nga la serwa ngai htob-pa di chheḍ-ka kyur tang yöḍ.	མདང་ཁོང་གི་ང་ལ་ཟེར་བ་ང་ཡི་ཐོབ་པ་འདི་ཕྱེད་ཀ་སྐྱུར་གཏང་ཡོད།
20. Move your hands in contrary directions.	Khyöḍ kyi laḳ-pa chhir gyur tu yuḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་ལག་པ་ཕྱིར་བསྒྱུར་ཏུ་དཀྲུག།

EXERCISE 83.

Htö, **hear, hearken :** ***kalchen***, important, of consequence : *chhah*, make, prepare : *leng*, discourse : *tsöḍ*, dispute, quarrel : *chöḍ*, cut, put an end : *ṭiḍ*, lead, conduct : *em-chhi*, doctor : *lung-pa*, valley : *sung*, keep watch : *làng*, stand : *rim-shin*, in order, in due time : *je-ne*, afterwards : *ho*, know : *ü*, middle, among.

1. I am listening to your advice.	Khyöḍ kyi tàm sa ngak di ngai htö yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་གདམས་ས་ངག་འདི་ང་ཡི་ཐོས་ཡོད།
2. I attach importance to what you say.	Khyöḍ chi làb-pa di nga kalchen chha nge cha-wa yin.	ཁྱོད་ཅི་ལབ་པ་འདི་ང་སྐལ་ཅན་འཆའ་ངེས་བྱ་བ་ཡིན།
3. If you take my advice you will put an end to the case (business).	Khyöḍ ngai làb-pa nyen na leng tsöḍ te nge chöḍ-gyu yin.	ཁྱོད་ང་ཡི་ལབ་པ་ཉན་ན་གླེང་རྩོད་དེ་ངའི་གཅོད་རྒྱུ་ཡིན།
4. I will bring you whatever you like best.	Khyöḍ chi gö-pa di khyöḍ kyi tön-ne ngai khur yonggyu yin.	ཁྱོད་ཅི་དགོས་པ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་དོན་ནས་ང་ཡི་ཁྱུར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
5. Go and bring it.	Song khur shoḳ.	སོང་ཁྱུར་ཤོག།
6. Come here and bring it to me.	Dir ngai tsàr khur shoḳ.	འདིར་ང་ཡི་ཙར་འཁྱུར་ཤོག།

EXERCISE 83.—*Continued.*

7. He brought two or three letters from the village yesterday.	Kho yigi nyi sum shiḳ dàng ṭong yul ne khur yong-wa yin.	ཁོ་ཡི་གེ་གཉིས་གསུམ་ཞིག་མདང་གྲོང་ཡུལ་ནས་ཁུར་ཡོད་པ་ཡིན།
8. To-morrow Jorden will bring his son with him.	Sang Jorden khorang ki pu-ts'ha hlen-chik-tu ṭiḍ yong-gyu yin.	སང་འཇོར་ལྡན་ཁོ་རང་གི་བུ་ཚ་ལྷན་གཅིག་ཏུ་འཁྲིད་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
9. They are bringing their aunt from the village to the doctor.	Khonàm khorang ki ani ṭong yul ne ṭiḍ-te em-chhi tsàr ta-wàr dau-gi duḳ.	ཁོ་ནོཾས་ཁོ་རང་གི་ཨ་ནེ་གྲོང་ཡུལ་ནས་འཁྲིད་དེ་ཨེཾ་ཆི་རྩར་ལྟ་བར་འགྲོ་གི་འདུག།
10. It would be well to make an agreement with the girl you mentioned.	Khyöḍ-rang làb-khen pumo di tang htün-pa cheḍ-ne yaḳ-po yin.	ཁྱོད་རང་ལབ་མཁན་བུ་མོ་འདི་དང་མཐུན་པ་བྱེད་ནས་ཡག་པོ་ཡིན།
11. He fetches water from the valley.	Kho lung-pa ne chhu khur yong-gi duḳ.	ཁོ་ལུང་པ་ནས་ཆུ་འཁུར་ཡོང་གི་འདུག།
12. Give it to him.	Te kho la chin.	དེ་ཁོ་ལ་བྱིན།
13. You told me the work was good, but it does not seem so to me.	Khyöḍ le yak-po cheḍ yöḍ ser, nga la làb kyang, nga yaḳ-po ma htong.	ཁྱོད་ལས་ཡག་པོ་བྱེད་ཡོད་ཟེར་ང་ལ་ལབ་ཀྱང་ང་ཡག་པོ་མ་མཐོང་།
14. I say that I told that man to stand as sentry.	Mi te la sung-te lang döḍ gö pö nga-yi kah nang yöḍ.	མི་དེ་ལ་སྲུང་སྟེ་ལང་སྡོད་དགོས་པའི་ང་ཡིས་བཀའ་གནང་ཡོད།
15. I shall be told what they are saying by and bye.	Khonàm khorang ki chi làb-pa di rim-shin je-ne nga ko-gyu yin.	ཁོ་ནོཾས་ཁོ་རང་གི་ཅི་ལབ་པ་འདི་རིམ་བཞིན་རྗེས་ནས་ང་གོ་རྒྱུ་ཡིན།
16. I know I shall be told whatever is said among them.	Khong ki ü na chi serwa di nga la làb-gyu yin-pa ngai she.	ཁོང་གི་དབུས་ན་ཅི་ཟེར་བ་འདི་ང་ལ་ལབ་རྒྱུ་ཡིན་པ་ང་ཡི་ཤེས།

EXERCISE 83.—*Continued.*

17. Did you not tell me that?	Khyöḍ nga la ser ma chung-ngàm.	ཁྱོད་ང་ལ་སེར་མ་ཁྱུང་ངཾ།
18. Who told you so?	Khyöḍ la sü láb-pa.	ཁྱོད་ལ་སུས་ལབ་པ།
19. I heard everything they said.	Teyi chi làb-pa di nga htö yöḍ.	དེ་ཡི་ཅི་ལབ་པ་འདི་ང་ཐོས་ཡོད།
20. What do you want to say?	Khyöḍ chi làb gö duḳ.	ཁྱོད་ཅི་ལབ་དགོས་འདུག.།

EXERCISE 84.

Nü, can : *jöḍ*, say, pronounce : *pöḍ-nga*, call, name : *döḍ*, wish : *lob*, teach : *khong-tu*, in, among : ཡོན་ཏན་། abbr. ཡོཏན་། *yön-ten*, skill, learning, science : *ts'hüḍ*, enter into : *bul*, offer : *suk-jeḍ*, reward, honour : *dong*, face : *lek-pàm*, volume, book : *ts'hik-ts'hed*, passage of book : *lob-pön*, teacher : *lob-ma*, pupil.

1. What is that for?	Te chi-yi chhir yin-pa.	དེ་ཅི་ཡིས་ཕྱིར་ཡིན་པ།
2. What is the use of that?	Te-yi phen chi yin.	དེ་ཡི་ཕན་ཅི་ཡིན།
3. What do you call that in Tibetan?	Te la khyöḍ pöḍ keḍ tu chi ser-gi yöḍ.	དེ་ལ་ཁྱོད་བོད་སྐད་ཏུ་ཅི་ཟེར་གི་ཡོད།
4. How can you say so?	Khyöḍ di chitàr làb nü-pa.	ཁྱོད་འདི་ཅི་ལྟར་ལབ་ནུས་པ།
5. How do you pronounce this word?	Tàm chitàr cheḍ-ne jöḍ-gi yöḍ-pa.	གཏཾ་ཅི་ལྟར་ཆེད་ནས་བརྗོད་གི་ཡོད་པ།
6. How is this word pronounced?	Tàm di pöḍ-nga chi-tàr yin.	གཏཾ་འདི་འབོད་མངགས་ཇི་ལྟར་ཡིན།
7. I wish to learn the Tibetan language.	Pöḍ-keḍ di nga làb döḍ-pa yin.	བོད་སྐད་འདི་ང་ལབ་འདོད་པ་ཡིན།
8. Teach me the language.	Keḍ di nga la lob.	སྐད་འདི་ང་ལ་སློབ།
9. It is good for you to learn.	Yön-ten khong-tu ts'hüḍ na yaḳ-po yong.	ཡོན་ཏན་ཁོང་ཏུ་ཚུད་ན་ཡག་པོ་ཡོང་།
10. If you teach me it will be good for you.	Kalte khyöḍ nga la lob na khyöḍ-ran g yaḳ-poyong.	གལ་ཏེ་ཁྱོད་ང་ལ་སློབ་ན་ཁྱོད་རང་ཡག་པོ་ཡོང་།

EXERCISE 84.—*Continued.*

11. I will give you a present for teaching me.	Nga la khyöḍ kyi lob htub na ngai khyöḍ la suk-jeḍ bul-gyu yin.	ང་ལ་ཁྱོད་ཀྱི་སློབ་ཐུབ་ན་ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཕྱག་རྟེན་འབུལ་རྒྱུ་ཡིན།
12. I will teach you if you will learn.	Khyöḍ-rang khong-tu zhak htub na ngai khyöḍ la lob-gyu yin.	ཁྱོད་རང་ཁོང་ཏུ་བཞག་ཐུབ་ན་ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་སློབ་རྒྱུ་ཡིན།
13. I shall learn from you with pleasure.	Khyöḍ kyi dong la te na nga sem gah ö nang ne lob-gyu yin.	ཁྱོད་ཀྱི་གདོང་ལ་བལྟས་ན་ང་སེམས་དགའ་བའི་ནང་ནས་སློབ་རྒྱུ་ཡིན།
14. You have much to learn.	Khyöḍ la mang-po lob-gyu yöḍ.	ཁྱོད་ལ་མང་པོ་སློབ་རྒྱུ་ཡོད།
15. Say the word over twenty times.	Ts'hik len nyi-shu làb.	ཚིག་ལན་ཉི་ཤུ་ལབ།
16. There are many who can teach you beside me.	Khyöḍ kyi chhirtu tarung lob-pa-po mang-po yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཕྱིར་ཏ་ད་རུང་སློབ་པ་པོ་མང་པོ་ཡོད།
17. Explain this to me.	Di nga la salwa cheḍ-ne làb.	འདི་ང་ལ་གསལ་བ་བྱེད་ནས་ལབ།
18. Make me understand this passage of the book in other words.	Leḳ-pàm ki ts'hiḳ ts'heḍ di nga la tàm zhen htoḳ ne làb nàng.	གླེགས་བམ་གི་ཚིག་ཚད་འདི་ང་ལ་གདམ་གཞན་ཐོག་ནས་ལབ་གནང་།
19. You are a good teacher.	Khyöḍ lob-pön yak-po shiḳ yin duḳ.	ཁྱོད་སློབ་དཔོན་ཡག་པོ་ཞིག་ཡིན་འདུག།
20. In what monastery did you study?	Khyöḍ gön-pa kana lab-pa.	ཁྱོད་དགོན་པ་ག་ན་བསླབས་པ།
21. A good teacher makes a good pupil.	Lob-pön yak-po chung na lob-ma kyang yaḳ-po yong.	སློབ་དཔོན་ཡག་པོ་བྱུང་ན་སློབ་མ་ཀྱང་ཡག་པོ་ཡོང་།

Exercise 85.

Jöḍ, speech, utterance :
yang, voice, sound :
diḳ, make agree, adjust :
shutaḳ, correction :
htu-teḍ, opposition, contrary :
la-wa, easy : *kah-wa*, difficult :
ra, gross, thick :
shu-yiḳ, petition :
shu-khen, petitioner :
tang-po, a beggar, a poor person :
ts'ho, sign of collective nouns :
lok, read : *ṭi* or *ḍi*, write :
Ang-gar-jiḳ, English :
lu, custom, manner :
ts'hung, equal, like :
pe, book : *pe-shü*, copy :
na-sa, cloth, hangings :
loḳ, turn : *chuḳ*, put, place.

1. If I pronounce a word wrong, you should correct me.	Nga yang jöḍ yang di ma ḍiḳ na khyöḍ kyi shu-taḳ cheḍ-ne làb nang.	ང་ཡང་བརྗོད་དབྱངས་འདི་མ་སྒྲིག་ན་ཁྱོད་ཀྱི་ཞུ་དག་བྱེད་ནས་ལབ་གནང་།
2. If I do not speak correctly, tell me in what I am wrong.	Nga shu-taḳ-tu làb ma htub na ngai ma phoḳ-pa di tön.	ང་ཞུ་དག་ཏུ་ལབ་མ་ཐུབ་ན་ང་ཡི་མ་འཕོག་པ་འདི་སྟོན།
3. The Tibetan language is difficult.	Pöḍ keḍ di kah-wa yöḍ.	བོད་སྐད་འདི་དཀའ་བ་ཡོད།
4. On the contrary, I think it easy.	Hta-teḍ di la ngai sàmpa la di la-wa yin.	ལྟ་དད་འདི་ལ་ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་འདི་སླ་བ་ཡིན།
5. I am hoarse and cannot speak well.	Ngai keḍ ra-pa yin nga tàm le-su làb mi htub.	ང་ཡི་སྐད་རགས་པ་ཡིན་ང་གཏམ་ལེགས་སུ་ལབ་མི་ཐུབ།
6. This letter is written wrongly.	Yigi di ma ḍiḳ-pàr ḍi duḳ.	ཡི་གེ་འདི་མ་སྒྲིག་པར་བྲིས་འདུག།
7. Correct it.	Shu-taḳ cheḍ.	ཞུ་དག་བྱེད།
8. The name of the petitioner is not subscribed to his petition.	Khong ki shu-yiḳ nàng la shu-khen kyi ming ṭi ma chung duḳ.	ཁོང་གི་ཞུ་ཡིག་ནང་ལ་ཞུ་མཁན་གྱི་མིང་བྲིས་མ་བྱུང་འདུག།
9. The poor people speak thus.	Ṯàng-po mi-ts'ho la te tàr làb-gi duḳ.	སྤྲང་པོ་མི་ཚོ་ལ་དེ་ལྟར་ལབ་གི་འདུག།
10. Well born people speak with more elegance than those of poor origin.	Mi chhen nàm mi chhungwa ne tàm nyen-pu làb-gi duḳ.	མི་ཆེན་རྣམས་མི་ཆུང་བ་ནས་གཏམ་བསྙན་པོ་ལབ་གི་འདུག།
11. You must learn to write as well as to read.	Loḳ she na ṭi-wa kyang lob gö.	ཀློག་ཤེས་ན་བྲི་བ་ཀྱང་སློབ་དགོས།
12. Can you speak English?	Khyöḍ ang-gàr-jiḳ làb htub-pàm.	ཁྱོད་ཨང་གར་འཇིག་ལབ་ཐུབ་བམ།

Exercise 85.—*Continued.*

13. I only know a word or two.	Ts'hik chik nyi ma-to hlak nga làb mi htub.	ཚིག་གཅིག་གཉིས་མ་གཏོགས་ལྷག་ང་ལབ་མི་ཐུབ།
14. This is not in accordance with our customs.	Di nga-chak ki lu tang mi ts'hung-pa duk.	འདི་ང་ཅག་གི་ལུགས་དང་མི་མཚུངས་པ་འདུག།
15. Do not speak fast.	Te-tàr gyok-pu ma lab.	དེ་ལྟར་མགྱོགས་པོ་མ་ལབ།
16. Make a copy of this document.	Yigi di khyöd pe shü.	ཡི་གེ་ཁྱོད་དཔེ་བཤུས།
17. Raise up the outside cloth and tuck it in a little.	Chhi-yi na-za lok-te nang-tu chuk.	ཕྱི་ཡི་ན་བཟའ་ཟློག་སྟེ་ནང་ཏུ་བཙུག།
18. This is very difficult.	Di shintu kah-wa duk.	འདི་ཤིན་ཏུ་དཀའ་བ་འདུག།
19. It is written correctly in the headless character.	Yigi te u-med la shu-tak ched-ne ti duk.	ཡི་གེ་དེ་དབུ་མེད་ལ་ཞུ་དག་བྱེད་ནས་བྲིས་འདུག།
20. I cannot read it.	Nga te lok mi htub.	ང་དེ་ཀློག་མི་ཐུབ།

Exercise 86.

Ya-ts'hen-chen, wondrous: *nàm*, sky: *ted*, drive away: *töd*, warm: *suk*, pain, ache: *nub*, sink, set, decline: *sin*, burn: *tsir*, squeeze, press: *sha-war*, to became lame: *suk*, penetrate, run in: *mato*, except.

1. It is most wonderful.	Te shintu ya-ts'hen-chen yin duk.	དེ་ཤིན་ཏུ་ཡ་མཚན་ཅན་ཡིན་འདུག།
2. Turn him out of the house.	Mi te-tàr di khyim ne ted tàng.	མི་དེ་ལྟར་འདི་ཁྱིམ་ནས་དེད་གཏང་།
3. The sky is clear and the sun hot.	Nàm te salwa duk yang nyin di töd yöd.	གནམ་དེ་གསལ་བ་འདུག་ཡང་ཉིན་འདི་དྲོད་ཡོད།
4. My body is very hot.	Ngai zu shintu töd yöd.	ང་ཡི་གཟུགས་ཤིན་ཏུ་དྲོད་ཡོད།
5. It is very hot weather.	Hten-pa di shintu t ö duk.	ཐན་པ་འདི་ཤིན་ཏུ་དྲོད་འདུག།
6. My wound hurts me most at sun down.	Nyima nub kap su ngai ma di suk mang-po kyab-gi duk.	ཉི་མ་ནུབ་སྐབས་སུ་ང་ཡི་མ་འདི་ཟུག་མང་པོ་སྐྱབས་གི་འདུག།

EXERCISE 86.—*Continued.*

7. The sun has set.	Nyima nub song.	ཉི་མ་ནུབ་སོང་།
8. The fire is burning well.	Me yak-po sin duḳ.	མེ་ཡག་པོ་ཟིན་འདུག།
9. Pressing my hand like that hurts me.	Ngai lak-pa di te-tàr tsir na nga suḳ kyab-gi duḳ.	ང་ཡི་ལག་པ་འདི་དེ་ལྟར་བཙིར་ན་ང་ཟུག་སྐྱབས་གི་འདུག།
10. When did you first go a-trading ?	Khyöḍ ngön nàm ts'hong cheḍ-pàr hton yöḍ.	ཁྱོད་སྔོན་ནམ་འཚོང་བྱེད་པར་འཐོན་ཡོད།
11. I was very anxious about you at first.	Khyöḍ ngön-ne dau-gyu-ne khyöḍ kyi chhir-tu nga mang-po sàmpa yin.	ཁྱོད་སྔོན་ནས་འགོ་རྒྱུ་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་ཕྱིར་ང་མང་པོ་བསམ་པ་ཡིན།
12. What is the matter with you ?	Khyöḍ chi cheḍ-pa.	ཁྱོད་ཅི་བྱེད་པ།
13. You are lame.	Khyöḍ sha-wa yin duḳ.	ཁྱོད་ཞ་བ་ཡིན་འདུག།
14. In coming here I trod on a spike.	Di nàng yong tüh nga dung ṭoḳ ki teng la dzeḳ-pa yin.	འདི་ནང་ཡོང་དུས་ང་མདུང་ཏོག་གི་སྟེང་ལ་འཛེག་པ་ཡིན།
15. He had a spear in his hand.	Khorang ki laḳ-pa la dung chiḳ duḳ.	ཁོ་རང་གི་ལག་པ་ལ་མདུང་གཅིག་འདུག།
16. The spear ran into my foot.	Dung di ngai kang-pa la suḳ-pa yin.	མདུང་འདི་ང་ཡ་རྐང་པ་ལ་ཟུག་པ་ཡིན།
17. Is the water hot ?	Chhu di töḍ chung song-ngàm.	ཆུ་འདི་དྲོད་བྱུང་སོང་ངམ།
18. I have heated the water.	Chhu di ngai töḍ cheḍ yöḍ.	ཆུ་འདི་ང་ཡི་དྲོད་བྱེད་ཡོད།
19. This water is not in the least hot.	Chhu di töḍ aliḳ shiḳ ma to mi duḳ.	ཆུ་འདི་དྲོད་ཨ་ལིག་ཞིག་མ་གཏོགས་མི་འདུག།

EXERCISE 87.

Yàr, up : *màr*, down : *tong*, send : *pàr*, loose :

1. I have never come here before.	Nga ngön ne dir nàm-yang ma leb.	ང་སྔོན་ནས་འདིར་ནམ་ཡང་མ་སླེབས།

EXERCISE 87.—*Continued.*

htau-chhung, cock of a gun :
htau-che, spring of a gun :
nying, old, worn-out :
tang-po, straight :
yuḳ-tong, fling :
gö, wish : *nga-gyal*, pride :
tö-mol, advice : *ra*, stockade :
sau, build, frame, form :
hte-ts'hom, doubt, suspicion :
gau, head : *ṯing*, heel :
gyel, fall : *chö*, make, prepare :
sur, a corner : *htàk*, rope :
ta, sign, token, mark :
phur-pa, post.

2. Did you ever see him before?	Khyöḍ ngön-ne khong htong chung-ngàm.	ཁྱོད་སྔོན་ནས་ཁོང་མཐོང་བྱུང་ངམ།
3. Are you going up or down?	Khyöḍ yàr dangi yöḍ-pa yin-nàm yang màr dau-gi yöḍ.	ཁྱོད་ཡར་འགྲོ་གི་ཡོད་པ་ཡིན་ནཾ་ཡང་མར་འགྲོ་གི་ཡོད།
4. You sent O-nge here, I think.	Khyöḍ kyi O-nge dir tong-wa yin nga sàm chung.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨོ་ངེས་འདིར་གཏོང་བ་ཡིན་ང་བསཾ་བྱུང་།
5. There is no one so good as he.	Kho tang dawa chiḳ kyang mi duḳ.	ཁོ་དང་འདྲ་བ་གཅིག་ཀྱང་མི་འདུག།
6. The cock of this gun is loose.	Me-de htau-chhung par-gi duḳ.	མེ་མདའི་མཐོ་ཆུང་སྤར་གི་འདུག།
7. The gun-spring is old.	Medah dih htau-che nying-po yin.	མེ་མདའ་འདིའི་མཐོ་སྐེ་རྙིང་པོ་ཡིན།
8. It carries a long way however and shoots straight.	De-u te htaḳ-ring la dau-gi yöḍ tarung medah ṯang-po kyab duḳ.	དེའུ་དེ་ཐག་རིང་ལ་འགྲོ་གི་ཡོད་ད་རུང་མེ་མདའ་ཐང་པོ་སྐྱབས་འདུག།
9. Take care, the dog may bite.	Riḳ-pa-cheḍ khyi di sa-gyu yin sàm-pa duḳ.	རིག་པ་བྱེད་ཁྱི་འདི་ས་རྒྱུ་ཡིན་བསཾ་པ་འདུག།
10. If he say no, take it away and throw it into the river.	Kho mi gö ser na khur song te chhu la phong tong.	ཁོ་མི་དགོས་ཟེར་ན་ཁུར་སོང་སྟེ་ཆུ་ལ་འཕོང་གཏོང་།
11. He is so proud he will not take advice.	Te ḏe nga gyàl chhe-wa la kho tö-mol nyen sàmpa mi duḳ.	དེ་འདྲའི་ང་རྒྱལ་ཆེ་བ་ལ་ཁོ་གྲོས་མོལ་ཉན་པསཾ་པ་མི་འདུག།
12. I have not yet finished building the village stockade.	Ra-wa kaḳ-gyu di nga ta-ta htub ma ts'hàr-wa yin.	ར་བ་སྐག་རྒྱུ་འདི་ང་ད་ལྟ་ཐུབ་མ་ཚར་བ་ཡིན།

Exercise 87.—*Continued.*

13. I am your friend, why are you suspicious of me? — Nga khyöḍ kyi tok̥-pu yin khyöḍ chi cheḍ-ne nga la hte-ts'hom cheḍ-pa. — ང་ཁྱོད་ཀྱི་གྲོགས་པོ་ཡིན་ཁྱོད་ཅི་བྱེད་ནས་ང་ལ་ཐེ་ཚོམ་བྱེད་པ།
14. Bring the plank here. — Shing leb di na khur shok̥. — ཤིང་ལེབ་འདི་ན་ཁུར་ཤོག།
15. Take care, it will upset and you will fall. — Rik̥-pa cheḍ shing leb gau ṭing lok̥-ne gyel yong. — རིག་པ་བྱེད་ཤིང་ལེབ་མགོ་ཏིང་ལོག་ནས་འགྱེལ་ཡོང་།
16. This is a good place to build the stockade. — Sa di la ra-wa chö chhir yak-po duk̥. — ས་འདི་ལ་ར་བ་བཙོས་ཕྱིར་ཡག་པོ་འདུག།
17. Mark out the four corners. — Sur zhi la ta kyab. — སུར་བཞི་ལ་རྟགས་སྐྱབས།
18. Draw a line from one corner to the other. — Chik̥ ki sur-ne chik̥ la htik̥ kyab gö. — གཅིག་གི་སུར་ནས་གཅིག་ལ་ཐིག་སྐྱབས་དགོས།
19. Mark the line with a rope. — Htàk-pa chik̥-ki htik̥ ta kyab. — ཐག་པ་གཅིག་གི་ཐིག་རྟགས་སྐྱབས།
20. Set the posts straight. — Phur-pa shing di tang-po dik̥ zhak̥. — ཕུར་པ་ཤིང་འདི་ཐང་པོ་སྒྲིག་བཞག།

Exercise 88.

Chha, a broom : *chhak*, sweep : *màr-me*, a lamp : *làr*, again : *bàr*, to light a lamp : *lob*, teach : *ha-ko*, perceive, understand : *chàm*, quiet, slow : *she-dang*, anger : *lang*, rise.

1. I shall not be able to do it. — Te nga cheḍ htub-gyu men. — དེ་ང་བྱེད་ཐུབ་རྒྱུ་མན།
2. Look now. — Ta zi. — ད་གཟིགས།
3. Every one loves his own country the best. — Mi su yang rang hteḍ kyi yul la gah-wa cheḍ-kyin yöḍ. — མི་སུ་ཡང་རང་ཐད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་དགའ་བ་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།
4. Throw away the broom with which the house has been swept. — Khyim di chhak-khen khyim chha di yuk̥ tong. — ཁྱིམ་འདི་ཕྱག་མཁན་ཁྱིམ་ཕྱགས་འདི་དབྱུག་གཏོང་།

EXERCISE 88.—*Continued.*

5. Put out the light.	Màr-me di seḍ tang.	མར་མེ་འདི་གསད་གཏང་།
6. Light the lamp.	Màr-me di bàr tang.	མར་མེ་འདི་སྦར་གཏང་།
7. Give a rupee to the man I struck.	Ngai dung-wöe mi di la tiruḳ chiḳ chin.	ང་ཡི་རྡུང་བའི་མི་འདི་ལ་ཏི་རུག་གཅིག་སྦྱིན།
8. For this reason I went.	Dì-yi tön-ne nga song-wa yin.	འདི་ཡི་དོན་ནས་ང་སོང་བ་ཡིན།
9. What will you do down there ?	Khyöḍ ter deḍ-ne chi cheḍ-gyu-pa.	ཁྱོད་དེར་བསྡད་ནས་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་པ།
10. Put it back again.	Lok te zhaḳ.	ལོག་སྟེ་བཞག།
11. Do not do that again.	Làr te-tàr ma cheḍ.	སླར་དེ་ལྟར་མ་བྱེད།
12. Do not say so again.	Làr te-tàr ma làb.	སླར་དེ་ལྟར་མ་ལབ།
13. You can only understand what I say if you listen.	Ngai làb-pa di le-pàr nyen-na khyöḍ-rang ha-ko htab yong.	ང་ཡི་ལབ་པ་འདི་ལེགས་པར་ཉན་ན་ཁྱོད་རང་ཧ་གོ་ཐུབ་ཡོང་།
14. If you do not listen, you cannot hear what is said.	Khyöḍ le-pàr ma nyen-na chi lab kyang khyöḍ-rang ha-ko mi htub.	ཁྱོད་ལེགས་པར་མ་ཉན་ན་ཅི་ལབ་ཀྱང་ཁྱོད་རང་ཧ་གོ་མི་ཐུབ།
15. If you are not quiet, I will not teach you any more.	Khyöḍ chàm ma döḍ-na nga khyöḍ la lob-gyu ma yin.	ཁྱོད་ཅམ་མ་སྡོད་ན་ང་ཁྱོད་ལ་སློབ་རྒྱུ་མ་ཡིན།
16. Why do you want me to tell it you ?	Khyöḍ di chi-yi leḍ-tu ngai lab-pa di nyen gö-pa.	ཁྱོད་འདི་ཅི་ཡི་སླད་ཏུ་ང་ཡི་ལབ་པ་འདི་ཉན་དགོས་པ།
17. Who will you tell it to ?	Khyöḍ sü tsàr lab-gyu cheḍ-pa.	ཁྱོད་སུས་ཚར་ལབ་རྒྱུ་བྱེད་པ།
18. I shall offend by speaking.	Ngai lab-na khyöḍ she-dang lang yong.	ང་ཡི་ལབ་ན་ཁྱོད་ཞེ་སྡང་ལང་ཡོང་།
19. Let him speak for himself.	Kho-rang lab chuḳ shiḳ.	ཁོ་རང་ལབ་བཅུག་ཤིག།

EXERCISE 89.

Ü-ne, among : *su-hted*, some-one : *chok-tse*, a table : *ne*, dwell, abide : *ts'he*, life : *gyalpo*, king : *mö*, esteem, regard : *kü*, reverence : *htok*, beginning : *mö-kü*, fidelity : *no*, think : *wang*, power, force.

S. 12 and 13. Note that the spelling of སྡོད་ to remain and འདོད་ to wish, is different, although the pronunciation is the same.

1.	How long have you been awake?	Khyöḍ nyiḍ lok-te chi-tsàm döḍ-pa.	ཁྱོད་གཉིད་ལོག་སྟེ་ཇི་ཙམ་སྡོད་པ།
2.	Since when did your foot begin to pain you?	Khyöḍ kyi kang-pa nàm-ne suk kyab yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་རྐང་པ་ནམ་ནས་ཟུག་བརྒྱབས་ཡོད་པ།
3.	Since when did it pain?	Nàm-ne suk kyab-pa.	ནམ་ནས་ཟུག་བརྒྱབས་པ།
4.	Where does it pain?	Suk ka-na yöḍ.	ཟུག་ག་ན་ཡོད།
5.	Tell me before I go.	Nga ma dau-wöe ngön-ne lab.	ང་མ་འགྲོ་བའི་སྔོན་ནས་ལབ།
6.	I will tell him after you are gone.	Khyöḍ dau-wöe je-ne nga kho la lab-gyu yin.	ཁྱོད་འགྲོ་བའི་རྗེས་ནས་ང་ཁོ་ལ་ལབ་རྒྱུ་ཡིན།
7.	When I first saw you we were both young men.	Nga-chak nyi-ka ngön-ne hteḍ tü su nga-chak nyi-ka lo zhön-pa yöḍ.	ང་ཅག་གཉིས་ཀ་སྔོན་ནས་འཕྲད་དུས་སུ་ང་ཅག་གཉིས་ཀ་ལོ་གཞོན་པ་ཡོད།
8.	Some of you have broken my table.	Khyöḍ-chak ki ü-ne su-hteḍ kyi ngai chok-tse di chak duk.	ཁྱོད་ཅག་གི་དབུས་ནས་སུ་ཞིག་གི་ང་ཡི་ཅོག་ཙེ་འདི་བཅག་འདུག།
9.	While life lasts, I will remain true to the king.	Nga ts'he nàm-ne pàr-tu gyal-po la mö kü cheḍ-ne döḍ-gyu yin.	ང་ཚེ་ནི་གནས་པར་དུ་རྒྱལ་པོ་ལ་མོས་གུས་བྱེད་ནས་སྡོད་རྒྱུ་ཡིན།
10.	I will stay here all my life.	Nga ts'he htok dir döḍ-gyu yin.	ང་ཚེ་ཐོག་འདིར་སྡོད་རྒྱུ་ཡིན།
11.	I have stayed here all my life.	Nga ts'he htok-na döḍ-pa yin.	ང་ཚེ་ཐོག་ན་སྡོད་པ་ཡིན།
12.	I remain here always.	Nga tü-gün-tu na döḍ-kyin yöḍ.	ང་དུས་རྒྱུན་དུ་ན་སྡོད་ཀྱིན་ཡོད།
13.	I wish to remain here.	Nga na deḍ döḍ-pa yin.	ང་ན་བསྡད་འདོད་པ་ཡིན།

EXERCISE 89.—*Continued.*

14. The house was burnt down by accident.	Khyim di no sàm ma tong-wa me ts'hiḳ song duḳ.	ཁྱིམ་འདི་མནོ་བསཾ་མ་གཏོང་བ་མེ་ཚིག་སོང་འདུག།
15. I am speaking of my own accord.	Nga-rang gah-wöe chhir nga-rang ki lab-pa yin.	ང་རང་དགའ་བའི་ཕྱིར་ང་རང་གི་ལབ་པ་ཡིན་།
16. No-one forces me to speak.	Nga lab-gyu sui kyang wang yöḍ cheḍ-kyin meḍ.	ང་ལབ་རྒྱུ་སུ་ཡི་ཀྱང་དབང་ཡོད་ཆེད་ཀྱིན་མེད་།
17. Do not be suspicious.	Te-tàr hte ts'hom ma cheḍ.	དེ་ལྟར་ཐེ་ཚོམ་ཆེད་།

EXERCISE 90.

Dang, satisfied : *ts'höḍ,* moderate : *sem-chen,* an animal, or, the condition of having a soul : *khyeḍ,* separate, different : *ri,* kind, sort, tribe : *lu,* custom, mode : *ṭe-u.* monkey : *ṭa-ṭe,* a white-bearded species of monkey : *kyün,* to wear : *gau-re,* turban : *ching,* bind, tie : *dong-kheb,* face-cover, a veil : *yoḳ,* to cover : *töd-kö,* coat : *ta-ts'hil,* wax : *chhuḳ,* put : *re,* cloth of cotton : *chah,* iron : *dom,* wrap, bind round : *teḳ-pa,* rust : *kaḳ,* hinder, prevent : *shub,* sheath, scabbard.

1. He knows every word in the book.	Po-ti te ne ts'hiḳ chi-yang she-pa yin.	པོ་ཏི་དེ་ནས་ཚིག་ཅི་ཡང་ཤེས་པ་ཡིན་།
2. Every one does not know so much.	Su-yang te-tàr yön ten she-kyin meḍ.	སུ་ཡང་དེ་ལྟར་ཡོན་ཏན་ཤེས་ཀྱིན་མེད་།
3. I only know it partially.	Nga te yong su she-kyin meḍ.	ང་དེ་ཡོངས་སུ་ཤེས་ཀྱིན་མེད་།
4. You have eaten moderately.	Khyöḍ dang ts'höḍ sa-wa yin duḳ.	ཁྱོད་འཐངས་ཚོད་ཟ་བ་ཡིན་འདུག་།
5. There are many different kinds of animals.	Sem-chen ri khyeḍ mang-po yöḍ.	སེཾས་ཅན་རིགས་ཁྱད་མང་པོ་ཡོད་།
6. There are two ways of saying that.	Di la lu nyi cheḍ-ne lab gö-pa yöḍ.	འདི་ལ་ལུགས་གཉིས་ཆེད་ནས་ལབ་དགོས་པ་ཡོད་།
7. How many sorts of fruit are there.	Me-toḳ mi chiḳ-pa chi-tsàm yöḍ.	མེ་ཏོག་མི་གཅིག་པ་ཇི་ཙཾ་ཡོད་།
8. The 'hanuman' is a species of monkey.	Ṭa-ṭe di ṭe-u chiḳ ki ri yin.	ཊ་ཊེས་འདི་སྤྲེའུ་གཅིག་གི་རིགས་ཡིན་།
9. He always wears black clothes.	Kho tü gün-tu kö naḳ-po kyön-pa yin.	ཁོ་དུས་རྒྱུན་ཏུ་གོས་ནག་པོ་གྱོན་པ་ཡིན་།

EXERCISE 90.—*Continued.*

10. He put on a white turban.	Khoi gau la gau re kàr-po chik-ki ching duḳ.	ཁོ་ཡི་མགོ་ལ་མགོ་རས་དཀར་པོ་གཅིག་གི་བཅིང་འདུག་།
11. She covered her face with a veil.	Mo morang ki dong la dong kheb yoḳ duḳ.	མོ་མོ་རང་གི་གདོང་ལ་གདོང་ཁེབས་གཡོག་འདུག་།
12. Give him a cloth for a night-covering.	Ts'hen-ma la kho la yoḳ-güe kö chiḳ chin.	མཚན་མ་ལ་ཁོ་ལ་གཡོག་རྒྱུའི་གོས་གཅིག་བྱིན་།
13. Your coat is worn out.	Khyōḍ kyi töḍ-kö di nying-po ru song ts'hàr duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་སྟོད་དགོས་འདི་རྙིང་པོ་རུ་སོང་ཚར་འདུག་།
14. Why do you wear your coat inside out.	Khyöḍ kyi töḍ-kö di du cheḍ-ne chhi gyur lok-te kyön-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་སྟོད་གོས་འདི་ཅི་བྱེད་ནས་ཕྱི་བསྒྱུར་ལྡོག་ཏེ་གྱོན་པ་།
15. Wrap up the spear-head in a piece of oil-cloth.	Dung ki gau la ta ts'hil chhuḳ-po re kyi dom.	མདུང་གི་མགོ་ལ་བྲ་ཚིལ་ཆུག་པོའི་རས་ཀྱི་སྡོམ་།
16. This will protect the steel from damp.	Te-tàr cheḍ-na chah di la teḳ-pè mi dzin.	དེ་ལྟར་བྱེད་ན་ལྕགས་འདི་ལ་རེག་པས་མི་འཛིན་།
17. It will prevent the steel from rusting.	Chah kyi teḳ-pa di kaḳ-gyu yin.	ལྕགས་ཀྱི་རེག་པ་འདི་བཀག་རྒྱུ་ཡིན་།
18. Sheathe your sword.	Ti di shub na chuḳ.	གྲི་འདི་ཤུབས་ན་བཅུག
19. She was dressed very finely.	Moi kö di yaḳ-po kyön duḳ.	མོ་ཡི་གོས་འདི་ཡག་པོ་གྱོན་འདུག
20. We shall be clothed in flannel.	Kho la pha-la-lung ki kö kyön chin-gyu yin.	ཁོ་ལ་ཕ་ལ་ལུང་གི་གོས་གྱོན་བྱིན་རྒྱུ་ཡིན་།

EXERCISE 91.

Kye-chhe, necklace : *ta*, bind, tie : *beḍ*, hide, conceal :

1. He wore a necklace.	Kho la kye chhe shik tah duḳ.	ཁོ་ལ་སྐྱེ་ཆས་ཞིག་བཏགས་འདུག།

EXERCISE 91.—*Continued.*

ma-htoḳ, floor : *lüḍ*, dung, dirt :
tön-dam, really, indeed :
chhaḳ-ma, a broom :
chhaḳ-me, by a broom :
ur, to rub, to smooth :
yuḳ, brandish, wave :
baḳ-pa, stain : *ṭuh*, wash :
naḳ-teb, spot, stain :
num, oil : *juk*, smear :
dàm, mud : *chhaḳ*, sprinkle :
rul, rotten, putrid : *güḍ*, decay :
gau-dzaḳ, begin, commence :
ṭima, bad smell, stink :
kàm, dry : *seḍ*, spent :
kyen-ts'hong, maize, Indian corn :
bu, grub, insect, weevil.

2. Hang this necklace round his neck.	Kho-rang ki gul-tu kye-chhe tah.	ཁོ་རང་གི་མགུལ་ཏུ་སྐྱེ་ཆས་བཏགས།
3. Hide yourself under this cloth.	Khyöḍ kö dih o-ne bè song.	ཁྱོད་གོས་འདིའི་འོག་ནས་སྦས་སོང་།
4. The floor is dirty, it must be made clean.	Ma-htoḳ la lüḍ yöḍ di tön-dàm chhaḳ gö.	ས་ཐོག་ལ་ལུད་ཡོད་འདི་དོན་དམ་ཕྱག་དགོས།
5. It has already been swept with a broom.	Ngön-ne len chiḳ chhaḳ-mè chhaḳ ḍuḳ.	སྔོན་ནས་ལན་གཅིག་ཕྱགས་མས་ཕྱག་འདུག།
6. It must be cleaned with water and rubbed with a cloth.	Chhui chhaḳ-te, te-ne re kyi ur.	ཆུ་ཡི་ཕྱག་སྟེ་དེ་ནས་རས་ཀྱིས་དབྱར།
7. Take up this dirt and throw it away.	Lüḍ di chhaḳ-te phong.	ལུད་འདི་ཕྱག་སྟེ་འཕོང་།
8. It will make stain on the floor.	Ma-htoḳ di nàng lüḍ kyi bak-pa bab-gyu yin.	ས་ཐོག་འདི་ནང་ལུད་ཀྱི་དབག་པ་འབབ་རྒྱུ་ཡིན།
9. The cloth will have to be washed.	Kö di ṭuh gö-gyu yin.	གོས་འདི་འཁྲུ་དགོས་རྒྱུ་ཡིན།
10. There are two spots on the cloth.	Kö di la nak-ṭeb nyi duḳ.	གོས་འདི་ལ་ནག་ཏེབ་གཉིས་འདུག།
11. Go and wash your hands.	Song-te rang ki laḳ-pa tuh.	སོང་སྟེ་རང་གི་ལག་པ་འཁྲུ།
12. Let him wash his feet.	Kho-rang ki kang-pa tuh chuḳ shiḳ.	ཁོ་རང་གི་རྐང་པ་འཁྲུ་བཅུག་ཤིག།
13. Smear some oil on this place.	Di na num alik juk.	འདི་ན་སྣུཾ་ཨ་ལིག་འཇུག།
14. His clothes were spattered with mud.	Khoi kö htàm-cheḍ dàm chhaḳ ki naḳ-teb kyi kang song duḳ.	ཁོ་ཡི་གོས་ཐཾས་ཅད་འདཾ་ཆག་གི་ནག་ཏེབ་ཀྱི་ཁང་སོང་འདུག།

EXERCISE 91.—*Continued.*

15. If you do not wash your wound it will fester.	Khyöḍ kyi ma di chhui ma ṭuh na ma le-pa htön yong.	ཁྱོད་ཀྱི་མ་འདི་ཆུ་ཡི་མ་འཁྲུ་ན་མ་ལེགས་པ་ཐོན་ཡོང་
16. That meat is putrid; it is altogether bad.	Sha te rul song duḳ, len chiḳ ma le kyang song duḳ.	ཤ་དེ་རུལ་སོང་འདུག་ལན་གཅིག་མ་ལེགས་ཀྱང་སོང་འདུག།
17. The wood has begun to decay.	Shing di güḍ gau dzuḳ-pa yin.	ཤིང་འདི་འགྱུད་འགོ་འཛུག་པ་ཡིན།
18. The smell of putrid meat is bad.	Sha rul dih ṭima yak-po mi duḳ.	ཤ་རུལ་འདིའི་དྲི་མ་ཡག་པོ་མི་འདུག།
19. The dry rot has got into the wood of the boat.	Ṭuh di-yi shing di kàm sed rul chung duḳ.	གྲུ་འདི་ཡི་ཤིང་འདི་སྐམ་ཟད་རུལ་བྱུང་འདུག།
20. There are weevils in the Indian corn.	Kyen-ts'hong di nàng la bu duḳ.	སྐྱེན་ཚོང་འདི་ནང་ལ་འབུ་འདུག།

EXERCISE 92.

The following sentences are taken from Csoma de Korös' Tibetan Grammar: appendix III. They may be regarded as samples of polite speech being in a more polished mode than the common phraseology.

Shuḳ, to enter, go-in: *kyöḍ*, move: *sol*, to beg: *zhu*, to sit (respectful form): *den*, mat, seat: *zhu-ṭi*, a chair:

1. Please to enter.	Nangtu shuḳ shiḳ.	ནང་ཏུ་བཞུགས་ཤིག།
2. Please to walk in.	Nangtu kyöḍ chiḳ.	ནང་ཏུ་སྐྱོད་ཅིག།
3. I beg you to sit on this couch.	Den di la zhu su sol.	གདན་འདི་ལ་བཞུགས་སུ་གསོལ།
4. Or on this chair.	Yang na zhu ṭi di la.	ཡང་ན་བཞུགས་ཁྲི་འདི་ལ།
5. By the grace of God I am at present well both in body and mind.	Kön-chhok ki htu-ji yi nga la tà-ta lü tàng sem nyi-ka dewa yöḍ.	དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་རྗེ་ཡིས་ང་ལ་ད་ལྟ་ལུས་དང་སེམས་གཉིས་ཀ་བདེ་བ་ཡོད།
6. When did you arrive?	Nam phep-pa.	ནམ་ཕེབས་པ།
7. Yesterday at sunset.	Dàng nyi ma nub ka na.	མདང་ཉི་མ་ནུབ་ཀ་ན།

Exercise 92.—*Continued.*

kön-chhok, God:
htu-ji, grace, favour:
lü, body: *nyi-nub*, sunset:
ngàl-wàr, *nyel-wàr*, } tired, fatigued:
zhön, vehicle, carriage:
khyo, bier, litter:
chang, hanging:
ong, part of *yong*, to come:
àhm, or, either: *shing-ta*, cart:
nü, able: *re-shik*, a little while:
so, repair, mend: *dzöḍ*, do, make:
zim, sleep: *zim-khang*, bed-room:
dak, I, myself: *gelong*, priest:
bul-wàr, offer, present:
nyiḍ, your, (respectful form):
ts'hen, name, (respectful form):
shib-tu, minutely: *sol*, beg:
sheḍ-tu, explanation.

8.	Have you not been fatigued on the road?	Làm na ku ngàl-wàr (nyel-wàr) ma gyur-ràm.	ལཾ་ན་སྐུ་ངལ་བར་ (མཉེལ་བར) མ་གྱུར་རམ།
9.	I was not at all fatigued.	Nga chi-ang ngàl ma song.	ང་ཅི་འང་ངལ་མ་སོང་།
10.	In what sort of carriage did you come?	Chi-la zhön-te phep-pa.	ཅི་ལ་ཞོན་ཏེ་ཕེབས་པ།
11.	I came in a palanquin.	Nga khyo chung la ong.	ང་འཁྱོགས་ཆུང་ལ་འོངས།
12.	I could find neither boat, horse nor carriage.	Ṭuh-ṭa àhm shing-ṭa, nga htob ma nü so.	གྲུ་རྟ་འམ་ཤིང་རྟ་ང་ཐོབ་མ་ནུས་སོ།
13.	Be pleased now to rest here awhile.	Ta re shik di na ku ngàl so-wa dzöḍ chiḳ.	ད་རེ་ཞིག་འདི་ན་སྐུ་ངལ་གསོ་བ་མཛོད་ཅིག།
14.	I thank you (great mercy).	Khyöḍ htu-ji chhi.	ཁྱོད་ཐུགས་རྗེ་ཆེ།
15.	Be pleased to take your lodging in this apartment.	Zim-khang di na zhu ḏàng dzöd chiḳ.	གཟིམ་ཁང་འདི་ན་བཞུགས་འདང་མཛོད་ཅིག།
16.	Whatever you want please to command me and I will furnish it.	Chi tang chi gö-pa chung na nga la kah sol chiḳ (kah nàng shik) daḳ ki te htàm-cheḍ bul-wàr gyur.	ཅི་དང་ཅི་དགོས་པ་བྱུང་ན་ང་ལ་བཀའ་སྩོལ་ཅིག་ (བཀའ་གནང་ཞིག་) བདག་གི་དེ་ཐམས་ཅད་འབུལ་བར་འགྱུར།
17.	Here is a priest, who has come according to your wish.	Khyöḍ kyi döḍ-pa shintu ge-long shik dir phep so.	ཁྱོད་ཀྱི་འདོད་པ་བཞིན་ཏུ་དགེ་སློང་ཞིག་འདིར་ཕེབས་སོ།
18.	What is your name.	Nyiḍ kyi ts'hen.	ཉིད་ཀྱི་མཚན།
19.	My religious name is Ts'hul-ṭim Gya-ts'ho (the ocean of good morals).	Ngai chhö ming ts'hul-ṭim gya-ts'ho yin.	ངའི་ཆོས་མིང་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོ་ཡིན།

Exercise 92.—*Continued.*

20. I beg you to tell me in detail everything that is found in this monastery.	Gön-pa dih nàng la chi tang chi yöḍ khyöḍ kyi nga la zhib-tu sheḍ-tu sol.	དགོན་པ་འདིའི་ནང་ལ་ཅི་དང་ཅི་ཡོད་ཁྱོད་ཀྱི་ང་ལ་ཞིབ་ཏུ་བཤད་ཏུ་གསོལ།

Exercise 93.

Zheḍ, wish, desire: *chho*, side: *khen-po*, master: *lob-pön*, teacher, tutor: *khong-tu*, upper: *chhak-dzöḍ*, treasurer: *nyer-pa*, provider, caterer: *teng*, above: *oḳ*, below: *pàr*, middle: *khang-miḳ*, cell: *gedün*, monks: *du-khang*, place of assembly, from *du*, to assemble: *chhöḍ-pa*, sacrifice: *laḳ-chha*, implement: *taḳ*, sign of the plural: *tsang*, pure, holy: *hla*, spirit: *ku-dà*, picture: *gyal-po*, king: *kyong*, defend, guard: *ri-mo*, figure, image: *la*, to be, exist, (precative): *tsik-pa*, wall: *lo*, side of wall: superficies: *Sangya*, Buddha: *chang chhub-sem-pa*, a saint, a Boddhisatva: *ti*, write, depict:

1. I will explain everything according to your honour's wishes.	Nyiḍ kyi zheḍ-pa zhintu duḳ-ki te htàm-cheḍ sheḍ-pàr cha-o.	ཉིད་ཀྱི་བཞེད་པ་བཞིན་ཏུ་བདག་གིས་དེ་ཐམས་ཅད་བཤད་པར་བྱའོ།
2. This chamber is the residence of the Lama (superior or high priest).	Di ni la-mö zhu-sa yin.	འདི་ནི་བླ་མའི་བཞུགས་ས་ཡིན།
3. There on that side is the principal's chamber.	Te chho na khen-pöe zim khang yin.	དེ་ཕྱོགས་ན་མཁན་པོའི་གཟིམ་ཁང་ཡིན།
4. On this side is the professor's (teacher's) dwelling place.	Chho di na ni lob-pön kyi zhu-ne so.	ཕྱོགས་འདི་ན་ནི་སློབ་དཔོན་གྱི་བཞུགས་གནས་སོ།
5. In that large room, in the upper story, resides the treasurer.	Khang-pa chhen-po di nang na kong-tu chhaḳ-dzöḍ zhu so.	ཁང་པ་ཆེན་པོ་འདི་ནང་ན་གོང་དུ་ཕྱག་མཛོད་བཞུགས་སོ།
6. In the room below it, dwells the steward (caterer).	Tei oḳ-na yöḍ-pö khang-pa di nang nyer-pa ne-so.	དེའི་འོག་ན་ཡོད་པའི་ཁང་པ་འདི་ནང་གཉེར་པ་གནས་སོ།
7. These small cells above, in the middle, and below are the dwelling places of the monks.	Teng oḳ pàr sum kyi khang-mik di tak ni ge-dün kyi ne khang yin-no.	སྟེང་འོག་བར་གསུམ་གྱི་ཁང་མིག་འདི་དག་ནི་དགེ་འདུན་གྱི་གནས་ཁང་ཡིན་ནོ།

Exercise 93.—*Continued.*

ti-kuo, depicted body, a picture : ***lu***, poured, founded, cast : ***bur***, raised, embossed : ***chom-den-de***, victorious : ***khe-pa***, wise, learned : ***sung-pa***, commandment : ***tol***, to open : *ts'hal*, vermilion : ***pdr***, print.

---

8. This is the place of congregation for the priests.	Ḍi ni ge-dün kyi du-khang yin.	འདི་ནི་དགེ་འདུན་གྱི་འདུ་ཁང་ཡིན།
9. That above it is the place of sacrifice (or offering).	Tei kong na chhöḍ-pö khang-pa yin.	དེའི་གོང་ན་མཆོད་པའི་ཁང་པ་ཡིན།
10. These are the implements of sacrifice.	Di daḳ ni chhöḍ-pö laḳ chha taḳ ko.	འདི་དག་ནི་མཆོད་པའི་ལག་ཆ་དག་གོ།
11. That above the latter is the holy place.	Tei kong mö di tsang khang yin.	དེ་ཡི་གོང་མའི་འདི་གཙང་ཁང་ཡིན།
12. This is the large temple of the gods.	Di ni hla khang chhen-po shiḳ yin.	འདི་ནི་ལྷ་ཁང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན།
13. These pictures here in the vestibule are the painted images of the four great kings and of the guardians of religion.	Gau khang nàng ki ku ḏa di taḳ ni gyal chhen zhi tàng chhö kyong nàm kyi rimo taḳ yin la so.	སྒོ་ཁང་ནང་གི་སྐུ་འདྲ་འདི་དག་ནི་རྒྱལ་ཆེན་བཞི་དང་ཆོས་སྐྱོང་རྣམས་ཀྱི་རི་མོ་དག་ཡིན་ལགས་སོ།
14. The images within, found on the side of the wall are representations of Buddhas and Bodhisatvas.	Tsik-pö nàng ki lo na yöḍ-pö rimo te taḳ ni sang-gye tang chang chhub sempa nàm kyi kuḏa taḳ-ko.	རྩིག་པའི་ནང་གི་ལོགས་ན་ཡོད་པའི་རི་མོ་དེ་དག་ནི་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་པ་རྣམས་ཀྱི་སྐུ་འདྲ་དག་གོ།
15. This is a picture (painted image).	Di ni ṭi ku-o.	འདི་ནི་བྲིས་སྐུའོ།
16. This is a cast (molten) image.	Di ni lu ku-o.	འདི་ནི་ལུགས་སྐུའོ།
17. This is a carved image.	Di ni bur ku-o.	འདི་ནི་འབུར་སྐུའོ།

Exercise 93.—*Continued.*

18. In these volumes are contained the moral instructions of Buddha the victorious, the saints, the wisdom of old times and all religious commandments.	Leḳ-bàm di-tak ni Sangye chom-den-de tàng chang-chhub sem-pah taḳ tàng ngön kyi khe-pa-nàm kyi sung-pö chhö-nàm zhu-so.	གླེགས་བམ་འདི་དག་ནི་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དག་དང་སྔོན་གྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་གསུངས་པའི་ཆོས་རྣམས་བཞུགས་སོ།
19. I beg you to open a volume and show it to me.	Leḳ-bàm shiḳ ṭol-te dak la tentu sol.	གླེགས་བམ་ཞིག་བཤོལ་ཏེ་བདག་ལ་བསྟན་དུ་གསོལ།
20. This volume is printed with vermilion.	Leḳ-bàm di ni ts'hal kyi pàr yin.	གླེགས་བམ་འདི་ནི་མཚལ་གྱི་པར་ཡིན།

Exercise 94.

Leḳ-bu, } leaf of a book :
shoḳ-bu, }
gya, a hundred :
chhi-pàr, to be, to exist :
chhi-so, there are, or, there is :
tsàm, about : *juk,* end :
dün-lo, before, front :
gyab-lo, behind, rear :
yiḳ-hteng, line : *dün,* seven :
taḳ-yiḳ, orthography :
shü-taḳ, correction :
rin, price : *khu,* juice, fluid :
ts'hang, whole, complete :
dau, stone : *tungna,* near :
zhen, other : *yoḳ,* servant :
Hlo-pa, a Bhutea :

1. In this volume there are about five hundred leaves.	Di nang na leḳ-bu (shok-bu) nga-gya tsàm chhi so.	འདི་ནང་ན་གླེགས་བུ་(ཤོག་བུ)་ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་མཆིས་སོ།
2. This is the beginning and this the end.	Di gau tàng, di ni juḳ.	འདི་མགོ་དང་འདི་ནི་འཇུག།
3. There are on the front and on the back of each leaf, seven lines.	Shoḳ-bü dün-lo tàng gyab-lo re-re la yiḳ-hteng dün dün yöḍ.	ཤོག་བུའི་མདུན་ལོགས་དང་རྒྱབ་ལོགས་རེ་རེ་ལ་ཡིག་ཕྲེང་བདུན་བདུན་ཡོད།
4. The print of it is clean, if the orthography and collection of errata be in accordance therewith, this volume is of great value.	Pàr sàl-po duḳ, taḳ-yiḳ tàng shü taḳ tàng te tàng dawa yöḍ na di la rin-chhen-po chhi-so.	པར་གསལ་པོ་འདུག་དག་ཡིག་དང་ཞུས་དག་དང་དེ་དང་འདྲ་བ་ཡོད་ན་འདི་ལ་རིན་ཆེན་པོ་མཆིས་སོ།

EXERCISE 94.—*Continued.*

Dzam-bu ling-pa, an Asiatic:
Chhi-ling-pa, a European:
Gya-gàr-pa, an Indian:
Gya-nak-pa, a Chinese:
Tazik-pa, a Persian:
Pöḍ-pa, a Tibetan:
Pal-po-pa, a Nepalese:
Hor-pa, a Turk:
Soḳ-pa, a Mongolian:
Mön, a Lapcha:
Tsang, the country round about Tashi Lhumpo.

---

5. This is an incomplete volume, written with gold and silver pigment.	Di ni ser khu tàng ngul kü ṭi-pö leḳ-bàm ma ts'hang-wa shiḳ yin.	འདི་ནི་གསེར་ཁུ་དང་དངུལ་ཁུས་བྲིས་པའི་གླེགས་བམ་མ་ཚང་བ་ཞིག་ཡིན།
6. These are printed, those are lithographed books.	Di taḳ pàr-ma, te taḳ ni dau-pàr kyi pe-chha taḳ yin-no.	འདི་དག་པར་མ། དེ་དག་ནི་རྡོ་པར་གྱི་དཔེ་ཆ་དག་ཡིན་ནོ།
7. There are many manuscripts also, both in the capital and in the small character.	Di na yi-gi u-chen tàng u-meḍ kyi ṭi-ma nàm-kyang mang-po zhu-so.	འདི་ན་ཡི་གེ་དབུ་ཅན་དང་དབུ་མེད་ཀྱི་བྲིས་མ་རྣམས་ཀྱང་མང་པོ་བཞུགས་སོ།
8. Where is the printing house?	Di na pàr khang ka na yöḍ.	འདི་ན་པར་ཁང་ག་ན་ཡོད།
9. It is on that side.	Te-te chho na duḳ.	དེ་དེ་ཕྱོགས་ན་འདུག།
10. That man yonder is the principal printer, the others near to him are his working men.	Mi te ni pàr-pön yin, tei tung na zhen-te tak ni pàr-yoḳ-nàm yin-no.	མི་དེ་ནི་པར་དཔོན་ཡིན་དེ་ཡི་དྲུང་ན་གཞན་དེ་དག་ནི་པར་གཡོག་རྣམས་ཡིན་ནོ།
11. From what place does this man come?	Mi di kang sa ne yong-wa yin.	མི་འདི་གང་ས་ནས་ཡོངས་པ་ཡིན།
12. He is a Bhotea.	Kho Hlo-pa yin.	ཁོ་ལྷོ་པ་ཡིན།
13. He is our country-man.	Kho nga-chaḳ ki yul mi yin.	ཁོ་ང་ཅག་གི་ཡུལ་མི་ཡིན།
14. This is an Asiatic, that a European.	Di dzàm-bu-ling-pa yin, te chhi-ling-pa yin.	འདི་འཛམ་བུ་གླིང་པ་ཡིན་དེ་ཕྱི་གླིང་པ་ཡིན།
15. This is an Indian, that a Chinese man.	Di gya-gàr-pa yin: te gya-naḳ-pö mi yin.	འདི་རྒྱ་གར་པ་ཡིན། དེ་རྒྱ་ནག་པའི་མི་ཡིན།
16. I am a Persian.	Nga ta-zik-pa yin.	ང་ཏ་ཟིག་པ་ཡིན།
17. This is a Tibetan, that a Nepalese.	Di pöḍ-pa, te pàl-po-pa yin.	འདི་བོད་པ་དེ་བལ་པོ་པ་ཡིན།

Exercise 94.—*Continued.*

18. This is a Turk, that is a Mongol.	Di Hor-pa te Soḳ-po yin.	འདི་ཧོར་པ་དེ་སོག་པོ་ཡིན།
19. This is a Turkish woman.	Di ni Hormo shiḳ yin.	འདི་ནི་ཧོར་མོ་ཞིག་ཡིན།
20. There is a Turkish boy.	Di na Hor-htuk shiḳ duḳ.	འདི་ན་ཧོར་ཕྲུག་ཞིག་འདུག།

Exercise 95.

Kham, the name of a province of Tibet, bordering on China.

Ü, Middle: *ü-pa*, a male of the middle (country).

Tsang, the name of the province in Tibet where is situated the celebrated monastery of Tashi Lhumpo, and through which flows the great Tsang-po river, supposed to be the Brahmaputra; note that the word གཙང་པོ་ tsang-po, means, river.

Mon, a general name for the hill people, inhabiting the country between the plains of India and Tibet.

Nga-ri, the north-western part of Tibet, above Garhwal and Kumaon.

Kha-chhi, a Kashmiri.

1. This man is a Khamba, that one a man of Middle Tibet.	Di Khàm-pa, te Ü-pa yin.	འདི་ཁམས་པ་དེ་དབུས་པ་ཡིན།
2. This man is from the province of Tsang.	Mi di Tsang-pa yin.	མི་འདི་གཙང་པ་ཡིན།
3. This is a Bhotea, that a Mon.	Di Hlo-pa, te Mön-pa.	འདི་ལྷོ་པ་དེ་མོན་པ།
4. This is a man of Ngari, that from Cashmere.	Di Nga-ri-pa, te ni Kha-chhi-pa yin.	འདི་མངའ་རིས་པ་དེ་ནི་ཁ་ཆེ་པ་ཡིན།
5. This is a Cashmerian woman.	Di ni Kha-chhi-mo shiḳ yin.	འདི་ནི་ཁ་ཆེ་མོ་ཞིག་ཡིན།
6. This is a man of Ladak, that of Little Tibet.	Di Ladaḳ-pa, te ni Balti yul-pa yin.	འདི་ལ་དྭགས་པ་དེ་ནི་སྦལ་ཏི་ཡུལ་པ་ཡིན།
7. This is a resident of Lhassa, that of Zhigatsi.	Di Hlasa-pa, te ni Zhi-ka-tsi-pa yin.	འདི་ལྷ་ས་པ་དེ་ནི་གཞིས་ཀ་རྩེ་པ་ཡིན།
8. This is a Buddhist, that of the Bon religious sect.	Di Sangye-pa, te Pön-po-pa yin.	འདི་སངས་རྒྱས་པ་དེ་བོན་པོ་པ་ཡིན།
9. This is a Brahmin, that a Jain.	Di Tàm-zi-pa, te Mu-te-pa yin.	འདི་བྲམ་ཟེ་པ་དེ་མུ་སྟེགས་པ་ཡིན།

EXERCISE 95.—*Continued.*

Balti-yul, the country of Balti, well known as Balti-sthan or Little Tibet.

Zhi-ka-tsi, written in our maps Shigatse, is the town near which is situated the monastery of Tashi Lhumpo.

Pön-po-pa, the followers of the old aboriginal superstitions in Tibet, the ancient religion of the country before the introduction of Buddhism.

Mu-te-pa, a Jain.
la-lo-pa, a barbarian or infidel.

10. This is a Mahomedan, that an infidel.	Di Mu-hàm-meḍ-pa, te la-lo-pa yin.	འདི་མུ་ཧཾ་མེད་པ་དེ་ཀླ་ཀློ་པ་ཡིན།
11. He is of our religion.	Kho nga-chaḳ ki chhö lu yin.	ཁོ་ང་ཚག་གི་ཆོས་ལུགས་ཡིན།
12. How many different religious sects are there in Tibet among the orthodox Buddhists?	Pöḍ na nàng-pa sangye-pö nang-na chhö lu so so tsàm duḳ.	བོད་ན་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ནང་ན་ཆོས་ལུགས་སོ་སོ་ཚཾ་འདུག།
13. There are many.	Mang-po duḳ.	མང་པོ་འདུག།
14. The principal sects are as follows:	Chhö lu chhe-wa taḳ di taḳ yin-no:	ཆོས་ལུགས་ཆེ་བ་དག་འདི་དག་ཡིན་ནོ།
...	1. Nyiḳ-ma-pa:	༡ ཉིག་མ་པ།
...	2. Ugyen-pa:	༢ ཨུ་རྒྱན་པ།
...	3. Kah-dàm-pa:	༣ བཀའ་གདཾ་པ།
...	4. Ge-luk-pa:	༤ དགེ་ལུགས་པ།
...	5. Gah-den-pa:	༥ དགའ་ལྡན་པ།
...	6. Sakya-pa:	༦ ས་སྐྱ་པ།
...	7. Kah-gyuḍ-pa.	༧ བཀའ་རྒྱུད་པ།
...	8. Kar-ma-pa.	༨ ཀརྨ་པ།
15. This person is of the same religion as I am.	Mi di nga tàng chhö chiḳ-pa yin.	མི་འདི་ང་དང་ཆོས་གཅིག་པ་ཡིན།
16. That person is of the same religion as you are.	Te ni khyöḍ tàng chhö chiḳ-pa yin.	དེ་ནི་ཁྱོད་དང་ཆོས་གཅིག་པ་ཡིན།
17. This person is my country-man.	Mi di ngarang ki yul mi-pa yin.	མི་འདི་ང་རང་གི་ཡུལ་མི་པ་ཡིན།
18. These men are all of different religions and countries.	Mi di taḳ ni yul tàng chhö mi chiḳ-pa taḳ yin.	མི་འདི་དག་ནི་ཡུལ་དང་ཆོས་མི་གཅིག་པ་དག་ཡིན།

Exercise 96.

Lam-yik, a pass-port : *daro*, companion: *ter-wa*, allow, permit : *ts'hong-pa*, a merchant : *pho-nya*, an ambassador : *khorpa*, a wanderer, traveller : *che-dak-tu*, especially, particularly : *pha*, eminent, high : *dui*, grain : *rik*, kind, sort : *ts'ho*, assemblage, collection : *ten-pa*, doctrine : *sung*, command : *tam-pa*, holy : *ne*, abide, continue : *ten-chö*, literary work : *kar-chhak*, register, index : *hto-yik*, list, catalogue : *tsal*, (precative) to give : *de-ts'hen*, class, order, series : *tàng*, number : *shed*, tell.

1. Who art thou?	Khyöḍ su yin.	ཁྱོད་སུ་ཡིན།
2. Whence do you come?	Kang ne ohng, (ka-ne pheb).	གང་ནས་འོང་པ། (ག་ནས་ཕེབས།)
3. Have you a pass-port?	Khyöḍ la làm-yiḳ yöḍ tàm.	ཁྱོད་ལ་ལམ་ཡིག ཡོད་དམ།
4. How many companions have you?	Khyöḍ tàng nyàmpo daro chi tsàm yöḍ.	ཁྱོད་དང་མཉམ་པོ་ཟླ་རོགས་ཇི་ཙམ་ཡོད།
5. How many men are with you?	Khyöḍ tàng nyàmpo mi chi tsàm yöḍ.	ཁྱོད་དང་མཉམ་པོ་མི་ཇི་ཙམ་ཡོད།
6. I am a European.	Nga phi-ling-pa yin.	ང་ཕྱི་གླིང་པ་ཡིན།
7. I am come now hither from India (the white plains).	Nga ta-ta Gya-gàr ne ohng-wa yin.	ང་ད་ལྟ་རྒྱ་གར་ནས་འོངས་བ་ཡིན།
8. I have no pass-port.	Nga la làm-yiḳ min duḳ.	ང་ལ་ལམ་ཡིག་མི་འདུག།
9. Without a pass-port, you cannot be allowed to proceed.	Làm-yiḳ meḍ na khyöḍ dau ter-wàr mi rung-ngo.	ལམ་ཡིག་མེད་ན་ཁྱོད་འགྲོ་སྟེར་བར་མི་རུང་ངོ་།
10. Why are you come hither?	Khyöḍ dir chi la ohng.	ཁྱོད་འདིར་ཅི་ལ་འོངས།
11. Are you a merchant, or are you the envoy of any king?	Khyöḍ ts'hong-pa yin-nàm, yang gyal-po shiḳ ki pho-nya yin.	ཁྱོད་ཚོང་པ་ཡིན་ནམ། ཡང་རྒྱལ་པོ་ཞིག་གི་ཕོ་ཉ་ཡིན།
12. I am neither merchant nor envoy; I am a traveller.	Nga ts'hong-pa yang min, phonya yang min, nga yul khor-pa shiḳ yin.	ང་ཚོང་པ་ཡང་མིན། ཕོ་ཉ་ཡང་མིན། ང་ཡུལ་འཁོར་པ་ཞིག་ཡིན།
13. On account of Tibet being a very high country, I had a desire to see it.	Pöḍ che-dak tu pha-pö yul yin-pö chhir nga la di ta-ö döḍ-pa yöḍ-pa yin.	བོད་བྱེ་བྲག་ཏུ་འཕགས་པའི་ཡུལ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ང་ལ་འདི་ལྟ་བའི་འདོད་པ་ཡོད་པ་ཡིན།

EXERCISE 96.—*Continued.*

14. What sort of corn is produced here?	Di na ḏui riḳ chi kyi.	འདི་ན་འབྲུ་ཡི་རིགས་ཅི་སྐྱེ།
15. In our country there do not grow so many kinds of corn as in India.	Nga-chaḳ ki yul la Gya-gàr ts'ho ḏu-riḳ mang-po mi jung.	ང་ཅག་གི་ཡུལ་ལ་རྒྱ་གར་མཚོགས་འབྲུ་རིགས་མང་པོ་མི་འབྱུང་།
16. You who are Tibetans, in what teacher's doctrine do you delight?	Khyöḏ pöḏ-pa taḳ sui ten-pa la gah.	ཁྱོད་བོད་པ་དག་སུ་ཡི་བསྟན་པ་ལ་དགའ།
17. We believe in the holy religion taught by Bhagavan Shakya Muni.	Nga-chaḳ ni Chomden-de Sha-kya Htub-pè sung-ö tàm-po chhö di la teḏ-pa cheḏ-to.	ང་ཅག་ནི་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པས་གསུངས་པའི་དམ་པའི་ཆོས་འདི་ལ་དད་པ་བྱེད་དོ།
18. May that holy religion long continue.	Tàm-pö chhö yün-ring-tu ne-pàr kyur chiḳ.	དཾ་པའི་ཆོས་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པར་གྱུར་ཅིག།
19. May it be proclaimed in every country to those who wish for religious instruction.	Yul kun-tu chhö döḏ-pa taḳ la to-pàr gyur chiḳ.	ཡུལ་ཀུན་ཏུ་ཆོས་འདོད་པ་དག་ལ་སྒྲོགས་པར་གྱུར་ཅིག།
20. I beg you to favour me with a list of the literary works that are to be found in Tibet.	Nga la Pöḏ-tu yöḏ-pö ten-chö nàm kyi kàr-chhaḳ kàm hto yiḳ chiḳ tsàl-tu sol.	ང་ལ་བོད་ཏུ་ཡོད་པའི་བསྟན་བཅོས་རྣམས་ཀྱི་དཀར་ཆག་གཾ་ཐོ་ཡིག་ཅིག་སྩལ་ཏུ་གསོལ།
21. Their titles being numberless, I cannot tell all of them.	Te-nàm kyi de ts'hen tàng meḏ te te-daḳ htàm-cheḏ daḳ-ki sheḏ-pàr mi nü-so.	དེ་རྣམས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གྲངས་མེད་དེ་དེ་དག་ཐཾས་ཅད་བདག་གི་བཤད་པར་མི་ནུས་སོ།

EXERCISE 97.

Yön-ten, knowledge, skill:
kur, respect, reverence, honour:
kün, all, every: *dak-nyid*, one self:
jig-ten, the world:
duk-ngàl, misery, sorrow:
dak-de, one's own happiness:
she-rab, understanding, wisdom:
mong-pa, ignorance, dullness:
mün-pa, dark, gloomy:
da, enemy: *chhi-wa*, death:
nor, wealth: *den*, possess, have:
men, low, mean:
de-pàr, arrogance, pride:
ko-phang, dignity, excellence:
ke-pa, wise, learned:
tul-wàr, gentle, humble:
ts'hol, seek: *se*, meat, food:
shim-se, sweetmeat, delicacy:
long-mo, alms:
long-mü-ts'ho, living on alms:
kheng-pa, proud, puffed up:
tsöḍ, dispute:
zheḍ-keḍ, laughter, ridicule:
gyu, cause, reason, motive:
Ts'hang-pa, Brahma:
Kyab-juk, Vishnu:
Mahadewa, the great god:
la-so, together with:
Lu, snake-god, a Naga:
nöḍ-jin, mischievous spirit:
tul-bum, a monster:

1. A king is honoured in his own dominions; a talented man is every where respected.	Gyal-po rang ki yul na kur: yön-ten den-ba kün kyi kur.	རྒྱལ་པོ་རང་གི་ཡུལ་ན་བཀུར། ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཀུན་ཀྱི་བཀུར།།
2. Whatever is unpleasing to yourself do not to another.	Kang shiḳ daḳ nyiḍ mi döḍ-pa te daḳ zhen-la mi chao.	གང་ཞིག་བདག་ཉིད་མི་འདོད་པ། དེ་དག་གཞན་ལ་མི་བྱ་འོ།།
3. Whatever happiness is in the world has all arisen from a wish for the welfare of others.	Jig-ṭen de-wa chi nyeḍ-pa te-kün zhen-de död-le chung.	འཇིག་རྟེན་བདེ་བ་ཇི་སྙེད་པ། དེ་ཀུན་གཞན་བདེ་འདོད་ལས་བྱུང་།
4. Whatever misery is in the world has all arisen from a wish for our own welfare.	Jig-ṭen duḳ-ngàl chi-nyeḍ-pa te-kün daḳ de döḍ le chung.	འཇིག་རྟེན་སྡུག་བསྔལ་ཇི་སྙེད་པ། དེ་ཀུན་བདག་བདེ་འདོད་ལས་བྱུང་།།
5. There is no eye like the understanding.	She-ràb tàng nyàm miḳ meḍ-te.	ཤེས་རབ་དང་མཉམ་མིག་མེད་དེ།
6. There is no blindness like ignorance.	Mong-pa tàng nyàm mün-pa meḍ.	རྨོངས་པ་དང་མཉམ་མུན་པ་མེད།
7. There is no enemy like sickness.	Ned tàng ḏa-ö ḏa meḍ-te.	ནད་དང་འདྲ་བོའི་དགྲ་མེད་དེ།
8. There is naught to be dreaded so much as death.	Chhe-wa tang nyàm jig-pa meḍ.	འཆི་བ་དང་མཉམ་འཇིགས་པ་མེད།
9. Low minded men becoming wealthy or	Nor-ràm riḳ-pa den kyur na men-pa nàm ni ḏe-pàr gyur.	ནོར་རམ་རིག་པ་ལྡན་གྱུར་ན་དམན་པ་རྣམས་ནི་དྲེགས་པར་འགྱུར།

EXERCISE 97.—*Continued.*

sa, planet : *ts'ho*, ocean :
jön-shing, a wide-spreading tree :
kyab, protection, refuge, shelter :
tam-pö, excellent, holy :
tön-tu, for the sake of :
nyak-pa, single, only one :
ten, always :
jin-sek, burnt-offering :
chhöḍ-jin, sacrifice :
chhöḍ, to offer sacrifice :
chhok, chief, principal, best :
gyu-kàr, star, constellation :
tso, chief, lord :
nàng-jeḍ, luminous :
hteḍ-kar, space :
dau-wa, animal :
chi-nyed-pa, many :
che-pö, along with :
mra-wa, speaking creatures :
dzo, perfect.

learned, grow arrogant.		
A wise man by these excellencies becomes the more humble.	Ko-phang nyi-po te dak ki, khe-pa shintu tulwàr gyur.	ཀོ་འཕང་གཉིས་པོ་དེ་དག་གིས། མཁས་པ་ཤིན་ཏུ་ཏུལ་བར་འགྱུར།།
10. To seek to get from others and yet to desire to fare on delicacies; to live by begging and yet to have great pride;	Zhen le ts'hol-shing se shim döḍ long-mö ts'ho-shing kheng-pa chhe;	གཞན་ལས་འཚོལ་ཞིང་ཟས་ཞིམ་འདོད་སློང་མོས་འཚོ་ཞིང་ཁེངས་པ་ཆེ།
to be ignorant of literary work and yet to wish to dispute;	Ten-chö she meḍ ts'öḍ pàr döḍ;	བསྟན་བཅོས་ཤེས་མེད་རྩོད་པར་འདོད།
These three actions make one ridiculous to others.	Khyöḍ kyi te sum zheḍ keḍ gyu.	ཁྱོད་ཀྱི་དེ་གསུམ་བཞད་གད་རྒྱུ།།
11. Brahma, Vishnu and Ishwara; the Nagas, Yakshas and demi-gods; the sun, moon, and planets; any mountain, or lake, or tree; any rock and the hill-gods, all these are no protection.	Ts'hang-pa tàng ni kyab-juk tang maha-dewa la-so-tang lu tang nöḍ-jin ṭul-bum tang nyima dawa zah-nàm tang ri-àm, ts'ho-àm jön shing tang dau tang riyi hla-nàm ni te-tak htàm-cheḍ kyab ma yin.	ཚངས་པ་དང་ནི་ཁྱབ་འཇུག་དང་མཧཱ་དེ་ཝ་ལ་སོགས་དང་ཀླུ་དང་གནོད་སྦྱིན་གྲུལ་བུམ་དང་ཉི་མ་ཟླ་བ་གཟའ་ནམས་དང་རི་འམ་མཚོ་འམ་ལྗོན་ཤིང་དང་དོ་དང་རི་ཡི་ལྷ་ནམས་ནི་དེ་དག་ཐམས་ཅད་སྐྱབས་མ་ཡིན་
The only refuge for him who aspires to true perfection is Buddha alone.	Tàm-pö tön-tu dau-wa yin kyab ni sang-gye nyak chik yin.	དམ་པའི་དོན་ཏུ་འགྲོ་བ་ཡིན་སྐྱབས་ནི་སངས་རྒྱས་ཉག་གཅིག་ཡིན།

EXERCISE 97.—*Continued.*

12. Burnt offering is the chief of all sacrifices; The chief of men is the king; The ocean is the chief of waters; The moon is the first among the stars; the sun is the chief among luminous bodies; of all rational beings in the world the chief of all, is the All-perfect Buddha.

Jin-sek chhöḍ-jin nàm kyi chhoḳ; Mi-yi chhoḳ ni gyal-po yin; Gya-ts'ho chhu-o nàm kyi chhoḳ. Dawa gyu-kàr nàm kyi tso. Nyima nàng-jeḍ nàm kyi tso. Teng tàng oh tàng hteḍ kàr yang dau-öe dau-wa chi nyeḍ-pa hla tàng che-pö jig-ṭen na mra-öe chhoḳ ni dzo sang-gye.

སྦྱིན་སྲེག་མཆོད་སྦྱིན་རྣམས་ཀྱི་མཆོག།
མི་ཡི་མཆོག་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡིན།
རྒྱ་མཚོ་ཆུ་བོ་རྣམས་ཀྱི་མཆོག།
ཟླ་བ་རྒྱུ་སྐར་རྣམས་ཀྱི་གཙོ་ཉི་མ་སྣང་
བྱེད་རྣམས་ཀྱི་གཙོ་སྟེང་དང་འོག་དང་ཐད་
ཀར་ཡང་འགྲོ་བའི་འགྲོ་བ་ཇི་སྙེད་པ་
ལྷ་དང་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་ན་སྨྲ་
བའི་མཆོག་ནི་རྫོགས་སངས་རྒྱས།།

SPECIMENS OF THE TIBETAN LANGUAGE.

ATTRIBUTES OF A VIRTUOUS WOMAN.

The required qualities in a maiden who may aspire to be united in marriage with SHA'KYA are thus defined by himself:

༄༅། གང་ལ་སྤྱོད་ལམ་ཡོན་ཏན་ བདེན་པའི་ཚིག་མེད་པ།
བུད་མེད་ཕལ་པ་གཞན་ཡང་ བདག་གི་ཚུལ་ མཐུན་མིན།
གང་ཞིག་བདག་གི་སེམས་ནི་ མངོན་པར་དགའ་བྱེད་ཅིང་།
བག་ཡོད་ གཟུགས་དང་ ན་ཚོད་ རུས་རིགས་དག་པ་ འོས།
དེས་ ནི་ཡོན་ཏན་ཚིགས་སུ་བཅད་དེ་ཡི་གེར་བྲིས།
འདི་འདྲའི་ བུ་མོ་ མཆིས་ན་ བདག་ལ་ བཀའ་ སྩོལ་ཅིག།
སྐྱེ་བོ་ཕལ་པ་ མ་བཟམས་ བདག་ ལ་མཚོ་མ་འཐགས།
ཡོན་ཏན་ བརྗོད་པ་འདི་ལྡན་ མཆིས་ན་ བདག་སྟོབ་ཅིག།

Translation.

"No ordinary woman is suitable to my taste and habits; none who is incorrect in her behaviour; who has bad qualities, or who does not speak the truth. But she alone will be pleasing and fit for me, who, exhilarating my mind, is chaste, young, of good complexion, and of a pure family and descent." He indited a catalogue of these qualifications in verse, and said to his father, "If there shall be found any girl with the virtues I have de-

ངར་ཅིང་ གཟུགས་ བཟང་ལྡན་ཡང་ གཟུགས་ཀྱི་རྡེགས་དང་བྲལ།
སྲུ་མ་ལ་ བྱམས་ སྤུན་ བྱམས་པའི་ སེམས་ལྡན་ཞིང་།
གཏོང་ལ་ དགའ་སྟེ་ དགེ་སློང་ བྲམ་ཟེ་ སྦྱིན་ཚུལ་ཅན།
དེ་འདྲའི་ བུ་མོ་ མཆིས་ན་ ཡབ་ཀྱིས་ བདག་སྩོལ་ཅིག།
གང་ཡང་ རློམ་ ཁེངས་དང་ ཞེ་སྡང་མ་ མཆིས་ཤིང་།
གཡོ་དང་ ཕྲག་དོག་སྒྱུ་སྤངས་ དྲང་བའི་ ངང་ཚུལ་ཅན།
རྨི་ལམ་ན་ཡང་ སྐྱེས་པ་གཞན་ལ་ཆགས་དང་བྲལ།
བདག་གི་ ཁྱོས་ནི་ ཆོག་ འཚལ་རྟག་སྒོམ་པག་མཆིས་ལ།
རྒྱགས་པ་མ་མཆིས་ མི་ གཡེང་ བྲང་ ཁྲབ་ ཚུལ་ འཆང་ཞིང་།
ང་རྒྱལ་ མ་མཆིས་ འཁྱིད་དང་ བྲལ་བས་ བྲན་མོ་བཞིན།
སྒྲ་དྲི་རོ་ལ་ མ་ཆགས་ ཆང་ལ་ མ་ཆགས་ཏེ།
འདོད་ བྲལ་ བརྣབ་ སེམས་ མ་མཆིས་རང་གི་ནོར་ཡིས་ འཚལ།
བདེན་ལ་ གནས་ཤིང་ མི་འགྱུར་ གཡེང་བ་ མ་འགགས་པ།
ངོ་ཚའི་གོས་ འཚལ་ གོད་དང་ ཁེངས་པ་ མ་མཆིས་ གནས།
ལྷ་དང་ བཀྲ་ཤིས་ མ་ཆགས་ རྟག་ཏུ་ཆོས་ལ་ བརྩོན།
ལུས་དང་ ངག་དང་ ཡིད་ཀྱི་ དངོས་པོ་ རབ་ དག་པ།
གཉིད་དང་ རྨུགས་པ་ མི་ མངའ་ ང་རྒྱལ་ གླེན་བྲལ་ཞིང་།
རྟགས་ དང་ ལྡན་ལ་ ལེགས་ པའི་ལས་ རྣམས་ རྟག་སྤྱོད་དེ།
སྒྱུས་ སྒྱུག་ གཉིས་ལ་འདྲ་ སྟོན་པ་བཞིན་གྱི་རིམ་ གྲོར་ལྡན།
བྲན་དང་ བྲན་མོ་ ཀུན་འདྲ་ བདག་བཞིན་ བྱམས་ སྲེལ་བ།
སྨད་འཚོང་ བཞིན་དུ་ བསྟན་བཅོས་ ཆོ་ག་ འཚལ་ཞིང་ མཁས།
ཕྱིས་ ཉལ་ཞིང་ སྔོན་དུ་ མལ་ནས་ལྡང་ བགྱིད་པ།
བྱམས་པས་ཉེས་སྤྱིགས་ མ་བཞིན་ཚུལ་ འཚོལ་ མ་ མཆིས་པ།
དེ་འདྲའི་ བུད་ མེད་ མཆིས་ན་ཡབ་ཀྱིས་ བདག་སྩོལ་ཅིག།

scribed, since I like not an unrestrained woman, let her be given to me in marriage." "She, who is young, well portioned, and elegant, yet not boastful of her beauty, (lit. with her body;)—who is affectionate towards her brother, sister, and mother;—who, always rejoicing in giving alms, knoweth the proper manner how to bestow them on the priests and brahmans:—if there be found any such damsel, father, let her be brought to me. One, who being without arrogance, pride, and passion, hath left off artifice, envy, deceit, and is of an upright nature;—who even in her dreams hath not lusted after any other man;—who resteth content with her husband, and is always submissive and chaste;—who is firm and not wavering;—who is not proud or haughty, but full of humility like a female slave;—who hath no excessive fondness for the vanities of sound, smell, taste, (music, perfumes, and exquisite meats,) nor for wine;—who is void of cupidity;—who hath not a covetous heart, but is content with her own possessions;—who, being upright, goeth not astray; is not fluctuating; is modest in her dress, and doth not indulge in laughing and boasting;—who is diligent in her moral duties, without being too much addicted to the gods and festivals (or righteous overmuch). Who is very clean and pure in her body, her speech and her mind;—who is not drowsy nor dull, proud nor stupid;—but being of good judgment, doth every thing with due reflection;—who hath for her father and mother-in-law equal reverence as for a spiritual teacher;—who treateth her servants, both male and female, with constant mildness;—who is as well versed as any courtesan in the rites and ceremonies described in the Shastras;—who goeth

དེ་ནས་རྒྱལ་པོ་ཟས་གཙང་མས་ ཚིགས་སུ་ བཅད་པ་ འདི་ དག་ཕྲིས་ནས། མཐུན་ན་ འདོན་ལ་ སྤྲས་པ། བྲམ་ཟེ་ཆེན་པོ་ ཚོང་ སེར་སྐྱའི་ གནས་ཀྱི་ གྲོང་ཁྱེར་ ཆེན་པོར་ སོང་ལ། ཁྱིམ་ཐམས་ཅད་ཙའང་ སོང་སྟེ། བུ་མོ་དག་ ལྟོས་ལ་ གང་ ལའང་ ཅུང་སྟེ་ ཡོན་ཏན་ དེ་ལྟ་བུ་དག་ཡོད་ན། ——— བུ་མོ་ དེ་དག་ འདིར་འོང་ ཅིག ——— དེའི་ཚེ་ ཚིགས་སུ་ བཅད་པ་ འདི་དག་ཀྱང་སྨྲས་སོ:

རྒྱལ་རིགས་བྲམ་ཟེའི་བུ་ མོ་དང་ ॥ རྗེའུ་རིགས་དམངས་རིགས་དེ་བཞིན་ཏེ།
བུ་ལ་ཡོན་ཏན་འདི་ཡོད་པའི ॥ བུ་མོ་དེ་ནི་འདིར་འོང་ཅིག།
ང་ཡི་བུ་འདི་རིགས་དག་དང་ ॥ རུས་ལ་དེ་མཚོར་འཛིན་མ་ཡིན།
ཡོན་ཏན་བདེན་པ་ཚོལ་ཀྱི་ནམས ॥ དེ་ལ་འདི་ཡི་ཡིད་དགའོ ॥

last to sleep and riseth earliest from her couch:—who maketh every endeavour with mildness, like a mother without affection;—if there be any such maiden to be found, father, give her unto me as a wife."

Afterwards, the king (Sans. *Shaddhodana*, Tib. *Zas-Qtsang-ma*), directs his brahman minister (Sans. *Purohita*, Tib. M*dhun-na-hdon*), to go into the great city of *Capila-vastu*, (Tib. *Ser-skya-qzhi*,) and to inquire there in every house after a girl possessed with these good qualities, shewing at the same time SHAKYA's letter, and uttering two *Slokas*, or verses, of the following meaning:

"Bring hither that maiden who has the required qualities, whether she be of the royal tribe, or of the brahman caste; of the gentry, or of the plebeian class. My son regardeth not tribe nor family extraction: his delight is in good qualities, truth, and virtue alone."

VERSES AGAINST WEARING THE VEIL.

The objections of the Buddhists to the seclusion of woman may be gathered from the following imaginary conversation of SHAKYA's wife, extracted from the Kah-gyur, Do. vol. Kh. leaf 120-121, (corresponding with the Sanskrit *Lalita vistara*,) at the end of the 12th chapter.

ཕོ་བྲག་གམ་ནང་མི་གང་ མཐོང་ཡང་
༄༅། དེ་ནས་ཤཱཀྱའི་བུ་མོ་ ས་འཚོ་མ་ ཕྱི་ཁྱིམ་ཁྱིམ་པོར་འཚག
ཚང་སྟེ། གདོང་མི་སྒྲིབ་དོ། དེ་དག་ཀྱང་དེ་ལ་བག་སར་མོ་ནི་ཁྱིམ་ཁྱིམ་པོར་འཚག་ མི་སྙན་པར་བརྗོད་དོ ॥
པའི་རིགས་ན། འདི་ནི་རྟག་ཏུ་མ་གཡོགས་སོ་ཞེས་འཕྱ་སྨོད་ཅིང་མི་སྙན་པར་བརྗོད་རོ ॥
དེའི་ཚེ་ ཤཱཀྱའི་བུ་མོ་ས་འཚོ་མས་ གཏམ་ དེ་ཐོས་ནས་ ནང་མི་རྣམས་ཀྱི་ མཐུན་ཙ
འདུག་སྟེ། ཚིགས་སུ་བཅད་པ་འདི་དག་སྨྲས་སོ ॥

1. "འདུག་དང་ འགྲེང་དང་འཆག་པ་ལ། །འཕགས་པ་དག་ནི་མ་གཡོགས་ མཛེས།
ནོར་བུ་རིན་ཆེན་ འོད་གསལ་བ། །རྒྱལ་མཚན་རྩེ་མོར་ གསལ་ན་མཛེས ॥
2. འཕགས་པ་ འགྲོ་ནའང་ མཛེས་པ་སྟེ། །འོང་ནའང་ དེ་བཞིན་ མཛེས་པ་ཡིན།
འགྲེང་བའམ་ དེ་ བཞིན་ འདུག་པ་དང་། །ཐམས་ཅད་ཙ་འང་ འཕགས་པ་མཛེས ॥
3. འཕགས་པ་སྨྲ་ནའང་ མཛེས་པ་སྟེ། །མི་སྨྲ་ འདུག་ཀྱང་ དེ་བཞིན་ མཛེས།
དཔེར་ན་ ཀ་ལ་བིང་ཀ་ནི། །མཐོང་ དང་སྒྲ་ཐོས་ དེ་བཞིན་ནོ ॥

Literal Translation.

Thereafter SAHTS'HOMA* (S. GOPA) the daughter of SHAKYA (*Lagna béchonchan:* ལག་ན་བེ་ཅོན་ཅན, the gladiator) when in the sight of her father-in-law, and mother-in-law, or of any of the domestics, neglects to conceal her face (with a veil). They say of her: "It would be proper that this new bride remain with some restraint, for she never veileth herself."

* She is called also GRAGS HDSIN-MA, the celebrated woman, (གྲགས་འཛིན་མ, in Sans. YASHODHARÁ.)

4. ཤཱ་ཀྱའི་བོས་ནི་ཚོན་པ་དང་། །བོས་ངན་ཚོན་དང་ལྡུས་ཟིད་པ།
དེ་ནི་རང་གི་མགྲི་ཡིས་མཛེས། །ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཡོན་ཏན་བརྒྱན།།

5. གང་ལ་སྡིག་པ་མེད་གྱུར་པ། །འཕགས་པ་ཀུན་ཏུ་དགེ་བ་ཡིན།
བྱིས་པ་སྡིག་པ་བྱེད་པ་ནི། །ཇི་སྙེད་བརྒྱན་ཀྱང་མཛེས་མ་ཡིན།།

6. གང་དག་ སྙིང་ལ་ སྡིག་པ་ཡོད་ཅིང་ ཚིག་ འཇམ་པ།
དེ་དག་ དུག་གི་ སྣམ་པར་ བདུད་རྩི་ བླུགས་པ་ བཞིན།
བྲག་གི་ སེར་ཀ་ སྡོབ་པ་ལྟ་བུར་ ནང་ ཕྱད་ སྡོབ།
དེ་འདྲ་ དེ་དག་ སྦྲུལ་གྱི་ཁ་ལ་ཀུ་ ག་པ་ བཞིན།།

7. དེས་པ་དེ་དག་ ཀུན་ཏུ་ ཀུན་འོང་ ཀུན་གྱིས་ འཚོལ།
འཐབ་ རྟེན་ ཐམས་ཅད་ ལྟ་བུར་ འགྲོ་བ་ཀུན་གྱིས་གསོ།
འཕགས་པ་དག་ནི་ རྟག་ཏུ་ འོ་ཞོས་ བཀང་ སྣམ་འདྲ།
བདག་ ཉིད་ དག་པ་དེ་ འདྲ་ མཐོང་ན་ བཀྲ་ཤིས་ དགེ།།

8. གང་དག་ སྡིག་པའི་ གྲོགས་པོ་ལྡན་རིང་ ཡོངས་ སྤོང་ ཞིང་།
དགེ་བའི་ བཤེས་ གཉེན་ རིན་པོ་ཆེས་ནི་ ཡོངས་ བཟུང་ལ།
སྡིག་པ་ ཉམ་སྤོང་ སངས་རྒྱས་ ཆོས་ལ་ མངོན་ ཆགས་པ།
དེ་ལྟ་བུ་དག་ མཐོང་བ་ བཀྲ་ཤིས་ འབྲས་བུ་ ཡོད།།

9. གང་དག་ལུས་ བསམས་ ལུས་ཀྱི་སྐྱོན་ ཉམས་ རབ་ བསམས་དང་།
གང་དག་ ཚིག་ བསྒམས་ ཉག་ཏུ་ ཚིག་ འཆལ་མེད་ གྱུར་ལ།
དབང་པོ་ སྡམ་ ཞིང་ ཤིང་ཏུ་ བསམས་ལ་ཡིད་དང་བ།
དེ་ལྟ་བུ་ དག་ གདོང་ གཡོགས་ཏེ་ནི་ ཅི་ཞིག་ཛ།།

10. གལ་ཏེ་ ལུས་ལ་ གོས་ནི་ རྟེང་གིས་ གཡོགས་ གྱུར་ ཀྱང་།
གང་དག་ སེམས་ བཀྲམ་ངོ་ ཚ་མེད་ ཅིང་ཁྲེལ་ མེད་དང་།
གང་དག་ འདི་ འདྲའི་ ཡོན་ཏན་མེད་ཅིང་ བདེན་ ཚིག་མེད།
དེ་དག་ སྐྱེ་བོ་བསམ་ཅན་ ཕྱེ་མོང་ འཇིག་ རྟེན་ སྦྱ།།

Then, SHATS'HOMA, the daughter of SHAKYA (the gladiator), having heard this disagreeable upbraiding and talk of herself, sitting before the domestics uttered the following verses:

1. "Sitting, standing, and walking, those that are venerable, are pleasing when not concealed. A bright gem will give more lustre if put on the top of the standard. 2. The venerable are pleasing when they go; they are agreeable also when they come. They are so whether they stand, or whether they are sitting. In every manner the venerable are pleasing. 3. The man excellent in virtue is pleasing when he speaks; he is so also when he sits still. As an example, doth not the *Kalapinka* bird appear more beautiful when she chaunteth her lovely song in your presence? 4. The venerable man who putteth on a garment made of the *kusha* grass, or whose squalid clothing concealeth not his emaciated body, still shineth with his own lustre. He that hath good qualities is adorned by those qualifications. 5. They who have put off all vices are venerable. Fools, committing vices, how much soever they be adorned, are never pleasing. 6. Those that have malice in their heart, yet speak a sweet language, are like a poisoned bowl into which nectar is poured; or a cleft on a rock that is rough both inside and outside. Communion with such men is like contact with the mouth of a snake. 7. With respect to the venerable, all resort to them, all reverence them. They are supported and cherished by all men, as the stairs descending to the water's edge are kept in repair by the multitude. The venerable are always like a bowl full of milk and curd. It is a great happiness to see human nature capable of such purity. 8. Fraught with blissful consequences is

11. གང་ཞིག་ སེམས་ སྡུས་ རྣམ་ཏུ་དབང་པོ་ བརྟམས་ཕྱུར་ཅིང་།
བདག་གི་ ཆོས་ ཆོག་ སེམས་ཅན་ གཞན་ལ་མི་ སེམས་པ།
དེ་འདྲ་བ་དག་གི་ཟླ་ བཞིན་ཙ་མ་ གཡོགས་ སྣང་།
དེ་འདྲ་བ་དག་ གདོང་ གཡོགས་ཏེ་ནི་ཅི་ཞིག་བྱ།།

12. གཞན་ཡང་།
དྲང་སྲོང་ བདག་ཉིད་ ཆེ་དང་ གཞན་ སེམས་ ཤེས་མཁས་དང་།
དེ་བཞིན་ ལྷ་ཚོགས་ དག་གིས་ ཁོ་མོའི་ བསམ་པ་དང་།
ཁོ་མོའི་ ཚུལ་ ཁྲིམས་ ཡོན་ཏན་ སྡོམ་དང་ བག་ཡོད་ མཁྱེན།
དེ་ལྟ་བས་ན་ ཁོ་མོས་ གདོང་ བསྒྲིབ་ ཅི་ཞིག་ དགོས།།"

དགེ་སློང་དག། རྒྱལ་པོ་ཟས་གཙང་མས་ ཤཱཀྱའི་བྲམ་མོ་ ས་འཚོ་མའི་ སྤོབས་པ་དང་ བསྟན་པའི་ ཚིགས་ སུ་བཅད་པ་ རྣམ་པ་ འདི་ ལྟ་བུ་ འདི་ ཐོས་ སོ། །ཐོས་ནས་ ཀྱང་ ཚིམ་ ཞིང་ མགུ་ ལ་ ཡི་ རངས་ ཏེ་ རབ་ཏུ་དགའ་ ཞིང་ དགའ་བ་དང་ཡིད་ བདེ་བ་ སྐྱེས་ ནས། རས་ བཅོས་ བུ་ བཟང་ པོ་ རིན་ པོ་ ཆེ་ ཙ་ མས་ སྤྲས་ པ་ སྒྲང་ གཅིག་ དང་། ཐུ་ རིག་ གི་ དོ་ ཤལ་ སྣང་ ཐེ་ བ་ བརྒྱ་ སྟོང་ རི་ བ་ དང་། སྤུ་ རིག་ དམར་ པོ་ བཟང་ པོས་ སྤྲས་ པའི་ གསེར་ གྱི་ ཕྲེང་ བས་ ཤཱཀྱའི་ བུ་ མོ་ ས་ འཚོ་ མ་ ལ་ བསྐྱབ་ ནས་ ཆེད་ དུ་ བརྗོད་ པ་ འདི་ ཆེད་ དུ་ བརྗོད་ དོ*།།

13. "ཁོ་བོའི་བུ་ནི་ ཡོན་ཏན་ རྗེ་འདྲས་ བརྟེན་པ་དང་།
མནའ་མ་ རང་གི་ཡོན་ཏན་ རྗེ་སྐད་ རབ་སྨྲ་བ།
སེམས་ཅན་དག་པ་དེ་ གཉིས་ ཕྲད་པར་ གྱུར་པ་ནི།
མར་དང་ མར་ གྱི་ ཉིང་ཁུ་ རྗེ་སྐད་ འདྲ་བ་ བཞིན།།"
སྔ་རྩལ་བསྟན་པའི་ལེའུ་ སྟེ་བཅུ་ གཉིས་པའོ།།

* These few lines of the text are translated only in general terms.

the gift of such men as have renounced the company of the wicked, and being directed by a venerable religious guide, are become enamoured of the doctrine of the most perfect (Buddha). 9. For such as have restrained their body, have suppressed the several defects of it, have refrained their speech, and never used a deceitful language; and having subdued the flesh, are held in restraint by a pure conscience: for such, to what purpose is the veiling of the face? 10. They that have a cunning heart are impudent and shameless; and having not the required qualities, do not speak the truth:—though they should cover their body even with a thousand clothes, they would go about in the world more naked than the unclothed. 11. They that have concealed their passions, and have kept them under subjection, and are content with their own husbands, and think not on any other;—such women, when not concealed by a veil, shine forth like the sun and moon: for such, to what purpose is the veiling of the face? 12. Moreover, Drang-Srong, (S. *Ris'hi*,) the great Lord (God), who is wise in knowing the hearts of others, yea, also the whole company of the gods, know my thoughts, my good morals, my virtues, my vows, and my chastity. Therefore, why should I conceal my face?"

Zas-Qtsang-ma, (S. *Shuddhodana*, the father of Shakya,) her father-in-law, was much pleased with these expressions, and presented her with several precious things. He uttered at the same time a *slóka*, the meaning of which is this: 13. "My son being adorned with such qualities as he has, and my daughter-in-law having such virtuous qualifications as she describes; to see two such pure persons united together, is like when butter and ghee (clarified butter) are mixed together."

RATNAVALI'S LETTER TO SHAKYA.

Mutig-chen, (S. *Ratnavali*,) a young princess of Ceylon, the daughter of the king of Singala, having been informed by some merchants of Central India (*Madhyam*) of Buddha and of his doctrine, she was much pleased with it; and, when those merchants returned home, she sent some presents to CHOM-DAN-DAS (SHAKYA), with a letter of the following contents:

༄༅། །ལྷ་དང་ལྷ་མིན་མི་ཡིས་ཕྱག་བགྱིས་པ། །སྐྱེ་དང་བསྒུད་དང་བསྡེངས་ལས་ངེས་གྲོལ་ཞིང་།
གཙོ་བོ་གྲགས་པ་རྒྱ་ཆེར་རབ་གྲགས་པ། །ཐང་སྲོང་བཅུད་ཀྱི་ཆ་ལས་ཐུགས་རྗེས་གནང་།།

"Reverenced by the *Suras*, *Asuras*, and men; really delivered from birth, sickness, and fear; Lord! who art greatly celebrated by thy far extending renown, from the sage's ambrosial portion, kindly grant me! (meaning religious instruction or wisdom)."

SHAKYA received this letter, and sent to the princess a picture of *Buddha* on cotton cloth, with some verses written above and below the image, containing the terms upon which refuge is obtained with *Buddha; Dharma*, and *Sangha*, and a few fundamental articles of the faith; together with two stanzas recommendatory of Buddhism. In a letter to the king of Singala, SHAKYA prescribes with what solemnity this image should be received, the letter perused, and made known in Ceylon.

The stanzas are these. See *Dulvá*, vol. 5, leaf 30.

1. ༎ བརྩམ་པར་བྱ་ཞིང་འབྱུང་བར་བྱ། །སངས་རྒྱས་བསྟན་ལ་འཇུག་པར་བྱ།
འདམ་བུའི་ཁྱིམ་ན་གླང་ཆེན་བཞིན། །འཆི་བདག་སྡེ་ནི་གཞོམ་པར་བྱ།
2. གང་ཞིག་རབ་ཏུ་བག་ཡོད་པར། །ཆོས་འདུལ་འདི་ལ་སྤྱོད་གྱུར་པ།
སྐྱེ་བའི་འཁོར་བ་རབ་སྤངས་ས། །སྡུག་བསྔལ་ཐ་མར་བྱེད་པར་འགྱུར།།

1. "Arise, commence a new course of life. Turn to the religion of *Buddha*. Conquer the host of the lord of death, (the passions,) that are like an elephant in this muddy house, (the body,) (or conquer your passions, like as an elephant subdues every thing under his feet in a muddy lake). 2. Whoever has lived a pure or chaste life, according to the precepts of this *Dulvá*, shall be free from transmigration, and shall put an end to all his miseries." *(Extracted from Csoma de Körös's Tibetan Grammar).*

VOCABULARY.

A.

English.	Tibetan.	No. of Ex. in which found.
Abandon,	tong	51
Abide, *v.*	ne,	45, 51
Able, *v.*	htúb,	21
,,	nü,	21
Able, to be, *v.*	tshúh,	26
About,	tsàm,	56
Above,	teng,	8
Abuse, *v.*	kha-ser,	59
Accept,	tsi,	64
According to,	zhintu,	68
Accordingly,	zhin,	81
Accustomed,	khomba,	59
Ache,	suḳ,	66
Across,	galte,	65
Adjust, *v.*	diḳ,	62
,,	chö,	62
Admit,	tsi,	64
Adolescent,	lang-tsho,	59
Adverse,	nyen-po,	71
Advice, *s.*	kha-dom,	45
,,	tö-mol,	87
,,	dàm-nyaḳ,	82
Advise, *v.*	dom	45
After,	jé-sú,	23
,,	làr	47
,,	je	60
,,	chhima,	51
,,	dze,	57
Afterwards,	je-ne,	83
Again,	lok,	79
,,	lar-tu,	80
,,	ler-yang, tarung,	21
,,	lár,	88
Age,	naso,	3
Aged,	gen,	6
Agent, *s.*	kú-tsháp,	15
Agree, to make,	diḳ,	85
Agree, *v.*	chhàm,	46
Agreement,	htün,	82
Air, *s.*	lúng,	62
Alike,	chik-pa,	21
All sorts,	na-ts'ho,	51
All,	htàm-cheḍ,	18
,,	kün,	97
,,	ts'hangma,	22
Allow, *v.*	ter,	78
Almost,	nyi-sar,	69

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Alms,	long,	74
„	long-mo,	97
Alone,	chik-por,	57
Along with,	nyàmpo, nyamtu,	30
„	che-pö,	97
Also,	yang.	
Altogether,	kháng-yáng,	
„	yongsu,	67
Always,	ten-kyang.	
„	takpur,	39
„	ten,	97
„	gün-tu,	30, 27
„	taḳ-tu,	50
Am,	yöḍ,	1
Ambassador,	pho-nya,	96
Among,	pàrtú, ü-ne,	89
„	pàrna,	57
„	pàr-la,	57
„	khong-tu,	84
Amuse one's-self,	tse,	59
Anciently,	ngön-tshe,	59
Ancient,	nyin,	3
And, *c.*	tang,	20
„	tarung,	57
Anger,	shedang,	48
Angry,	tsipa.	
Angry, (to be,)	shedang-lang	48
Animal,	sem-chen,	90
„	dau-wa,	97
Another,	zhen,	20

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Another,	rang-sa,	36
Answer,	len,	21
„	len-jàl,	47
„	len-deb,	81
Anxious,	zhumpa,	49
Any,	chiyang.	
„	chik-kyang,	59
„	kang-yang,	7
Any-one else,	yenba-su.	
Any-thing,	chiyang,	18
Any-one,	sui-kyang,	50
Apart,	rangsa,	27
Appear,	chung,	8
Appearance,	ngo,	41
Are,	reḍ,	57
Arise, *v.*	lang	54
„	chung,	24
Arm, *s.*	laḳ-ngàr,	65
Arm-let, *s.*	lák-dúb,	63
Arrange, *v.*	chö,	62
„	dik,	62
Arrive, *v.*	leb,	1
„	phep,	81
„	chon,	1
Arrow, *s.*	dah,	66
Article,	chhe-ka,	61
Arrogance,	de-pàr,	97
As before,	ngar-tang,	59
Ascend, *v.*	dzek-pa,	58
Ascend,	shön,	33

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Ashamed (to be), *v.*	ngo-tsha,	42
Asiatic,	dzam-bu ling-pa,	94
Ask, *v.*	shu,	21
,,	ti,	55
As many,	chi-nyeḍ,	51
As much,	chi-tsàm,	20
Assemble,	du,	93
Assemblage,	t'sho,	96
Assist, *v.*	ro-cheḍ,	53
Assistance, *s.*	ro-ràm,	53
Astray (to go),	tor,	8
At,	teng-tú.	
,,	sàr,	43
At present,	ta,	19
,,	ta-dung,	20
Attach, *v.*	do-wa,	62
Aunt, *s.*	ani,	17
Aware (to be),	nyong,	9
Away,	phar,	5
Awry,	yön-po,	63

B.

Bad, *adj.*	ngen,	51
,,	ma-lépa,	3
Bag, *s.*	kyal-pa,	66
Ball, *s.*	de-u,	67
Bamboo,	pa-shing,	65
Basket, *s.*	tsel,	72
,,	tselpu,	80

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Bathe, *v.*	tüḍ-pa,	65
Bath-room,	tuh-khang,	61
Battle, *s.*	maḳ-htok,	59
Bazaar, *s.*	hṭom,	38
Be, *v.*	zhú,	19
,,	ne,	45
,,	chhi,	94
,,	la,	93
Beads, (string of)	hteng-wa,	35
,,	hteng-doḳ,	64
Beam, *s.*	tse.	
,,	dung-ma,	61
Bear, *v.* (fruit),	tah,	37
Bear, *s.*	tom,	74
Beard,	ak-ts'hom,	65
Beast, *s.*	chhú,	62
Beat, *v.*	dúng,	51
Becomes,	rung,	21
Becoming,	ō,	76
Bed, *s.*	nyal-se,	58
Bed-room,	zim-khang,	92
Beer, *s.*	ne-chhang,	20
,,	shing-chhang,	27
Before (in front),	ngön-tú.	
,,	dün,	56
,,	dün-lo,	94
Before,	ngàr-htub.	
,,	ngön,	49
Before (as),	ngar-tang,	59
Beg, *v.*	sól,	20

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Beg,	shú,	51
Beggar,	tang-po,	85
Begin, *v.*	gau,	61
,,	gau-dzaḳ,	91
Beginning (from the)	htoḳ-ne,	26
,,	ye-ne,	33
Behind,	gyab-tú,	58
,,	gyab-lo,	94
Behold, *v.*	ta,	76
Belief,	teḍ-pa,	50
Belly, *s.*	töḍpa,	66
,,	töḍ,	28
Below,	wokne.	
,,	meḍ.	
,,	oḳ,	37
Bend, *v.*	kong,	77
Bengal,	atsa-ra.	
Bengalee (language),	atsa-rei keḍ,	44
Bent,	kyok-po,	40
Beseems,	rung,	21
Best,	ták-pa,	57
,,	chhoḳ,	97
Bestow, *v.*	tsàl-tu,	20
,,	tong,	24
,,	tàng,	26
,,	tang-wa,	82
Between,	pàrna,	34
Bhutan,	Duḳ,	59
Bhutan, Rajah of,	Duḳ Desiḍ,	59
Bhutea,	Hlo-pa,	94
Big, *adj.*	bompo.	

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex in which found.*
Big,	chhen-po,	24
Bind, *v.*	ching,	62
,, (fasten),	doh,	74
,, (tie),	ta,	91
Bind-round,	dom,	90
Bind on, *v.*	tok.	
Bird, *s.*	chá,	33
,,	chi-chhúng,	37
Black,	naḳ-po,	20
Blacksmith,	garwa,	52
,,	chagàr,	74
Blade, *s.*	leb,	73
Blind,	mik-shàr,	67
Blister, *s.*	chhu-phú,	67
Blood,	htàḳ,	65
Blow, *v.*	kyap,	62
,,	phu,	82
,,	büḍ,	82
Blow, *s.*	chakma,	65
Blue, *adj.*	ngön-po,	63
Board,	àntàr,	77
Boat, *s.*	tuh,	34
Body, *s.*	kúzú,	28
,,	zu,	28
,,	ku,	15
,,	lü,	92
Boil, *v.*	kol.	
Boil, *s.*	sentö,	67
Book, *s.*	pé-chhá,	23
,,	lek-pàm,	84
,,	pe,	85

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Border, *s.*	súr,	63
Born, (to be),	kyé,	49
,,	chung,	24
Borrow, *v.*	nyàr.	
,,	yàr,	35
Both,	nyi-ka,	21
,,	nye-keh,	67
Bottle,	potàl,	28
Bow, *v.* (to make obeisance),	chhaḳ-phep,	81
Box, *s.*	dóm,	52
Boy, *s.*	pe-ts'ha,	6
,,	pu-ts'ha,	6
Bracelet, *s.*	dúp-kor,	38
,,	dú-bú,	63
Brahma,	Ts'hang-pa,	97
Brandish,	yuḳ,	91
Bread, *s.*	khú,	28
,,	khurwa,	77
Break, *v.*	chhák,	35, 50
,,	shik-she.	
Breast, *s.*	táng,	62
Breath,	u,	65
Breeze,	lung,	62
Brick, *s.*	sa-leb,	61
Brief, *adj.*	htung,	4
Bridge, *s.*	sampa,	57
Bring, *v.*	khúr-shoḳ,	33
,,	hti.	
,,	tik,	57
	37	

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Broken,	tum,	62
Broom, *s.*	chhakma,	53
,,	chha,	88
Brother, *s.*	pün,	9
Brother, (elder),	a-cho,	17
,, (younger),	nu-wo,	68
Brother-in-law, *s.*	tsha-ú.	
Bruise, *s.*	pam,	67
Buddha, *s.*	sang-gya,	93
Build, *v.*	tsik,	56
,,	zau,	87
Bull, *s.*	lang,	16
Bullet, *s.*	de-u,	67
Burn, *v.*	bar,	66
,,	ts'hik,	67
,,	sin,	86
,,	tsha,	28
Burnt-offering,	jin-sek,	97
But,	kalté,	26
Button, *s.*	hteb-jí,	63
Buy, *v.*	nyo,	9

C.

Calf, *s.*	pe-u,	74
Call, *v.*	keḍ-tong,	44
,, (to name),	pöḍ-nga,	84
Can,	htub,	42
,,	tshúh,	41
,,	chúng.	
,,	nü,	54
Cane, *s.*	ts'ha,	65

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Cap, *s.*	shàmbu.	
Care (heed),	tü,	82
Careless, *adj.*	hamakho,	75
Carriage,	zhön,	92
Carry, *v.*	khúr,	23
,,	kyel,	33
Cart,	shìng-ta,	92
Cast, *v.*	gyab,	30
,,	deb,	72
,, (throw),	phang-tong,	53
,, ,,	kyur,	82
,, (founded),	lu,	93
Cashmere,	Kha-chhi,	95
Cat, *s.*	alü,	16
Catalogue,	hto-yìḳ,	96
Catch, *v.*	dzin,	29
Caterer,	nyer pa,	93
Cattle, *s.*	chhú-nàm,	62
Cause,	tön,	62
,,	gyu,	21
,,	zhi,	80
Caution,	tö,	46
Cell,	khang-mik,	93
Centre,	pàr,	61
Certain,	ngé.	
Certainly,	nge-par,	68
Chain, *s.*	cha-htàk,	74
Chair,	zhu-ti,	92
Change, *v.*	je-wa,	69
Charcoal,	sol-naḳ,	82
Charity,	long,	74
,,	jin,	75
Chase, *s.*	sha-da-wàr,	79
Chatter,	chi-nyiḍ na-ts'ho,	51
Chequered,	tú-htik.	
Chest, *s.*	dom,	52
Chief, *s.* (king),	gyalpo.	
,, (leader),	pön,	10
,,	chhoḳ,	97
,,	tso,	97
Child, *s.*	htugú,	30
,,	pe-ts'ha,	6
Childhood,	pu-ts'he,	26
Chill,	tàng.	
Chinese,	Gya-nak-pa,	94
Cholera,	pho-neḍ,	67
Church,	du-khang,	93
Circle, *s.*	khor,	45
Circumstance,	ne-tshúl,	45
,,	kap.	
,,	ne-htub,	69
Class (order),	ts'hen,	33
,,	de-ts'hen,	96
Clay, *s.*	dza.	
,,	tàm-ja,	63
Clean (to be), *v.*	tsáng,	31
Cleanse,	tuh,	31
Clear,	salwa,	80
Clearly,	salte,	76
Clock, *s.*	chhu-ts'höḍ,	36, 71

English.	Tibetan.	No. of Ex. in which found.
Climb, *v.*	dzeḳ-pa,	58
Closely,	tàm-pa,	65
Close, *v.*	cheḍ,	67
Cloth, *s.*	ko-láḳ,	29
,,	kö,	25
,,	ré,	60
,,	naza,	85
Cloud,	tin,	68
Coat,	töḍ-kö,	90
Cock (of gun),	htau-chhung,	87
Cold, (catarrh)	lau-ts'ham,	66
Cold, *adj.*	silwa,	38
,,	tàngwa,	32
,,	tàngma,	28
Collar-chain,	cha-htàk,	74
Collar, *s.*	kho-nge,	63
Collect,	saḳ,	71
Colour,	ts'ho,	63
Coloured,	dok-chen,	64
Collection,	ts'ho,	96
Comb,	ta-shed,	62
Come back,	loḳ-yong,	79
Come out,	htön,	31
,, (forth)	kye,	67
,,	chung,	75
Come, *v.*	yong,	4
,,	chön,	1
,,	shóḳ,	5
Comfortable, *adj.*	nyam-gah,	62
Command, *s.*	kah,	22
Command,	sung,	96
,,	kah-sal,	22
Commandment,	sung-pa,	93
Commence, *v.*	gau,	61
,,	gau-dzaḳ,	91
Companion, *s.*	ro,	53
,,	da-ro,	96
Complain,	shu-lok,	81
Complete,	htàm-pa.	
,,	kang,	36
,,	ts'hang,	94
,, *v.*	tshàr,	16
Complexion, *s.*	khadoḳ,	31
Comprehend, *v.*	koh-wa,	
Conceal,	beḍ,	91
Conclusion,	dzok-htah,	64
Concur, *v.*	chhàm,	46
Conduct, *v.*	htiḍ,	21
,,	tiḍ,	10
Constellation,	gyu-kàr,	97
Consider, *v.*	sampá,	41
Content,	ts'him,	48
Contest,	tsöd-par,	81
Continually,	tak-par,	39
Continue, *v.*	ne,	45
Contrary,	nyenba,	26
,,	nyen-po,	71
,,	htu-teḍ,	85
Contrary-wise,	gyur-tu,	82
Convey,	kyel,	33

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Convenient,	ö,	76
Coolie,	le-mi.	
„	tö-pa,	52
Cook,	tso,	28
Cool, *adj.*	tang.	
Copy,	pe-shü,	85
Corner,	sur,	87
Correct, *adj.*	htik-jàr,	44
Correction,	shüṭak,	85
Cotton-cloth,	re,	90
Counsel, (to take)	dom,	45
„	kha-dom,	45
„	tö,	45
„	dàm-ngaḳ,	82
Country, *s.*	yul,	19
Count, *v.*	ts'i,	60
Cover, *v.*	kheb,	61
„	yoḳ,	90
„ (darken),	yor,	69
Covered-place,	yàb,	62
Cow, *s.*	no,	25
„	pamo,	9
Creed, *s.*	teḍ-pa,	50
Crooked, *adj.*	kyoḳ-po,	40
„	yeun-po.	
Crops, *s.*	lo-htok,	19
„	du,	68
Cross, *v.*	gal,	57
Cubit,	túh,	38
Cultivation, *s.*	la,	59

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Cup, *s.*	phorpa,	26
Cure, *v.*	taḳ-pa,	66
Curtain, *s.*	yol,	62
Custom,	pé·sól,	45
„	lú,	51
Cut, *v.*	ched,	77
„	chöḍ,	81
Cut-off,	chheḍ,	65

D.

Daily,	nyin-re,	65
Dance, *v.*	kàr,	45
Danger, (risk),	nyen,	65
Dark, *adj.*	münpa,	97
„	nák-súk.	
„	mün-naḳ,	62
Darken,	yor,	69
Dark-red,	múk-po,	64
Dawn,	htorang,	61
„	nga-dau,	70
Day, *s.*	nyinmo,	19
„	shák,	34
„	nyin,	59
Day after to-morrow,	nang-ts'he,	78
Day before yesterday,	khasang,	78
Day by day,	nyin-re-zhin,	65
„	shak tang shak la,	77
Deaf,	ön-pa,	67
Dear (in price),	gong,	7

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Death, *s.*	shi-chen,	59
,,	chhi-wa,	97
Decay,	güḍ,	91
Decline (to sink),	nub,	86
Declivity,	htúr,	61
Defeated (to be),	phàm,	82
Defendant, *s.*	tsöd-pa-po,	81
Defend,	kyong,	93
Delay, *v. a.*	gor,	58
Dense,	htuḳ,	70
Depth,	ting,	65
Depict,	ti,	93
Deputy, *s.*	ku-tshap,	15
,,	tshab,	62
Descend, *v.*	hlúng,	32
,,	bab,	68
Desire, *v.*	zhed,	93
,,	döḍ,	21
,,	gö,	23
Destroy,	laḳ,	8
Destruction,	shik,	63
Detail,	shib-chha,	81
Die, *v.*	shi,	11
,,	chhi,	11
Difference,	khyeḍ,	39
Different,	khyeḍ,	90
Difficult,	kah,	44
,,	sok-pe.	
,,	kah-le,	64
,,	kah-wa,	85
	38	
Dignity,	ko-phang,	97
Diligence, *s.*	tsön-dü-chen,	22
Diligent, *adj.*	cholwa-chen.	
,,	tsün-dúh,	59
Diminish,	nyung,	64
Dinner, *s.*	ṭau,	20
,,	sen,	59
Directly (immediately),	tá-tá,	5
Dirt,	lüḍ,	91
Discourse,	leng,	83
Disease, *s.*	neḍ,	67
,,	na-ts'ha,	68
Dish, *s.*	lider,	78
Dislocate,	ye-wa,	65
Dispute,	tsöḍ-par,	81
,,	tsöd,	83
Distance,	htág,	4
Distinction (difference),	khyeḍ,	39
Divide, *v.*	gau,	59
Divination,	tsi-lu,	35
Diviner, *s.*	tsi-po,	22
Do, *v.*	tshàr,	16
,,	chéd,	24
,,	cha-o,	20
,,	kyi,	45
Doctor, *s.*	em-chhi,	67
Doctrine,	ten-pa,	96
Dog, *s.*	khyi,	14

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found*
Door, *s.*	gau,	34
Doubt,	hte-ts'hom,	50
Down,	màr,	54
,,	meḍ,	60
Draw,	hten,	71
Dress, *s.*	kö,	25
Drink, *v.*	htúng.	
,,	dön,	26
,,	zhe,	21
Drip, *v.*	tik.	
Drive away,	teḍ,	86
Drop, *s.*	htik,	61
Dry, *v.*	kám,	61
Dullness,	mong-pa,	97
Dung,	lüḍ,	91
Dust, *s.*	htàlwa,	70
Dwell, *v.*	ne,	45
Dysentery,	htu-neḍ,	67

E.

Each,	ré-ré,	34
,,	re,	77
Ear, *s.*	na,	44
Early,	ngamo,	36
,,	nga-dau,	58
,,	nga-wa,	59
Earring, *s.*	ná-dúb,	63
East,	shar,	71

English.	*Tibetan.*	*No of Ex. in which found.*
Easy,	jambá,	44
,,	la-wa,	85
Eat, *v.*	sa,	51
,,	zhe (prec.),	21
,,	seh,	21
,,	sö,	32
,,	sü,	26
Eat and drink,	dön,	26
Eaves, *s.*	kong-súr,	61
Edge, *s.*	súr,	63
Efface,	laḳ,	8
Effect (fruit),	de-pu,	51
Eight,	gyeḍ,	34
Eighteen,	chu-gyed.	
Either,	yang,	61
,,	àhm,	92
Eject, *v.*	htön,	31
,,	dön,	66
Elephant, *s.*	lang-chhen,	18
,,	lang-pu-chhe,	81
Emancipated (to be),	tolwa,	66
Embossed,	bur,	93
Eminent,	pha,	96
Employment,	phen-pa,	66
Encircle,	khor,	73
,,	kor,	74
End, *v.*	htamba.	
End, (conclusion),	dzok-htah,	64
,,	juḳ,	94
,,	(top.) tse	66

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Endure,	zöḍ,	67
Enemy,	da,	97
Enough,	yong,	21
,,	tsàm-ts'heḍ,	61
,,	ts'hed,	73
,,	tsàm,	21
Enter, *v.*	dzul,	73
,,	shuḳ,	92
Enter into, *v.*	ts'huh,	70
,,	ts'hüḍ,	84
Entreat, *v.*	sól,	20
Equal (to be), *v.*	tshúng,	59
Err, *v.*	htúl,	81
Error, *s.*	norwa,	44
,,	tul,	26
,,	nor-htul,	81
Especially,	che-daḳ-tu,	96
Establish, *v.*	deb.	
Esteem,	mö,	89
European,	chhi-ling-pa,	94
Even, *adv.*	tsàm-yang.	
Evening, *s.*	nub-mo,	19
,,	gong-mar,	51
Every,	kün,	45
Every-body,	ts'hang-ma,	12
Every-one,	tshang-ma-kün,	45
Every-thing,	chi-yöḍ,	18
Evil,	nyen-pa,	66
Evil-spirit,	nöḍ-jin,	97
Exact,	htàmpa,	35

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Exactly,	nge-daḳ,	70
,,	tiḳ,	74
,,	te-te,	78
Except,	ma-toḳ-pa,	59
,,	ma-to,	80
Excellence,	ko-phang,	97
Excellent,	tam-pö,	97
Exchange, *v.*	je-wa,	75
Exist, *v.*	zhu,	19
,,	la,	93
,,	chhi,	94
Exorcism,	tsi-lu,	35
Exorcist, *s.*	tsi-po,	22
,,	nga-chhang,	52
Expectation,	rewa,	76
Expel,	dön,	66
Expend, *v.*	kyab,	57
Explain, *v.*	sheu-chik.	
Explanation,	tön,	48
,,	sheḍ-tu,	92
Extended,	ring,	4
Eye, *s.*	mik,	45

F.

Fabricate, *v.*	zau,	32, 56
Face, *s.*	ngo,	41
,,	dong,	41
Faith, *s.*	teḍ-pa,	50

English.	Tibetan.	No. of Ex. in which found.
Faithful,	ten-pa,	14
Fall, *v.*	bab,	32
,,	gyél,	32
,,	hlúng,	32
False hair,	tá-tshàb,	62
Falsehood,	dzün,	74
Family, *s.*	rü,	50
Famous,	tak-pa,	57
Far,	ringwá,	4
,,	ring-po,	61
,,	ring,	75
Fashion, *s.*	láh,	51
Fasten, *v.*	ching,	62
,,	doh,	74
Father, *s.*	áphá,	3
,,	yapha.	
,,	yap,	52
Fatigue,	ngàl,	76
Fatigued,	ngàl-war,	92
,,	nyel-wàr,	92
Favour,	kah-dín,	19
,,	htu-ji,	92
Fear, *s.*	doh.	
,,	ji,	2
,,	ken.	
Fear, *v.*	jig-par.	
,,	dzik,	61
Feel,	riḳ,	64
,, (perceive),	ts'hor,	69

English.	Tibetan.	No. of Ex. in which found.
Feign, *v.*	dung,	66
Fellow, *s.*	geḍ-po,	57
,, (companion),	ro,	53
Fever, *s.*	ts'heḍ-neḍ,	66
Few,	nyúng,	37
Fidelity,	mö-kü,	89
Field, *s.*	shíng,	7
,,	lá,	59
Fifteen,	chú-ngé.	
Fight, *v.*	htàp-mo,	36
Figure,	rimo,	93
Finish, *v.*	tshàr,	16
Find, *v.*	htob,	8
,,	nyeḍ,	81
Fine, *adj.*	yaḳ-po,	20
,,	dzang-po,	53
,, (not coarse),	tahwa,	38
Fine, *s.* (penalty),	cheḍ-pa,	57
Fine (penalty),	chheḍ-pa,	81
Fire, *s.*	mé,	61
,,	mi,	25
Fire, *v.* (a gun),	gyap,	10
Fire-place, *s.*	htàb,	61
First,	ngeun,	57
,,	ngama,	19
,,	tang-po,	64
Fish, *s.*	nya,	29
Fist,	chaḳ-ma,	65
Fish, *v.*	nya-dzin,	79

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Fisticuff,	chaḳ-ma,	65
Fit, (proper),	rúng,	21
,,	öe,	39
,,	hteḍ,	20
,,	ö,	76
Five,	nga,	34
Fix, *v.*	deb.	
,,	tsúḳ.	
Flame, *s.*	me-che,	82
Flesh, *s.*	sha,	27
Fling,	yuk-tong,	87
Floor, *s.*	malsa,	61
,,	ma-htoḳ,	91
Flower, *s.*	metoḳ,	8
Fluid,	khu,	94
Fog, *s.*	na-bün,	69
Food, *s.*	sá-htong.	
,,	sa-ma,	32
,,	sen,	59
,,	se,	97
,,	ṭau,	20
,,	seh,	15
Former times (in),	ngõn-tshe,	59
Fortune (good),	yang,	66
Fowl, *s.*	cha,	18
From,	ne,	36
Freedom,	htar-pa,	33
Fool, *s.*	len-pa,	47
Foot, *s.*	káng-pá,	31
Foot-fall,	káng-dá,	45

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Footprint,	kang-je,	77
Foot-step,	kang-keḍ,	78
For,	tön-tu,	8
,,	chhirtú,	8
,,	chir.	
For the sake of,	chhirtu,	8
Force, *s.*	sheḍ,	1
,,	tob,	59
,,	wang,	89
Ford, *v.*	gal,	57
Foreigner, *s.*	chhi-ling,	37
Fore-finger, *s.*	dzup-mo,	73
Forget,	jeḍ,	80
Forgiveness,	gong-pa,	26
Form, *v.*	zau,	56
Formerly,	ngön,	49
,,	ngarolna,	52
Foundation, *s.*	mang,	61
Founded,	lu,	93
Four,	zhi,	34
Fourth,	zhi-chá,	57
Fowl,	cha,	18
Frame,	zau,	87
Freedom,	htar-pa,	33
Fresh, *adj.*	sàrpo,	62
Friend, *s.*	tokpu,	5
Fright, *s.*	dziḳ,	61
From,	ne,	36
Front (in),	düntú,	58
,,	dün-lo,	94

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Fruit, *s.*	depú,	37
,,	shing dé,	57
,,	htoḳ,	19
Full (to be),	kang,	36
Full (whole),	kang,	65
	G.	
Gain,	depu,	51
Gale (hurricane),	lung-khor,	69
Garden, *s.*	tshé,	20
,,	shing,	59
Gather together,	saḳ,	71
Generosity,	htú-ji,	92
Gentle,	jam,	64
,,	tul-wàr,	97
Gently,	kha-shób,	44
,,	tul,	64
Get, *v.*	htob,	8
,,	nyeḍ,	81
Get up, *v.*	lang,	58
Gift, *s.*	phúl-chhe.	
Girdle, *s.*	karaḳ,	14
Give, *v.*	chín,	15
,,	shú,	19
,,	náng,	10
,,	tong,	24
,,	phul,	56
,,	tang-wa,	82
,,	tsàl,	96
Glass (cup), *s.*	phorpa,	26
,,	yang,	61

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Glass,	shel,	77
Glide,	de-pàr,	69
Gloomy,	mün-pa,	97
Go, *v.*	dau,	33
,,	song,	3
,, (walk),	dul,	67
,,	gyu,	4
Goat, *s.*	rá,	11
God, *s.* (the Trinity),	kön-chhok-súm.	
,, (the chief of Unity)	kön-chhoḳ,	49, 92
Go in (enter),	dzal,	73
,,	shuḳ,	92
Gold, *s.*	sér,	40
Goldsmith,	ser-gàr,	78
Good, *adj.*	lé-pá,	3
,,	yak-po,	20
,,	dzang-po,	53
Good-luck,	yang,	66
Goods, *s.*	chabú,	39
Govern,	gyur,	65
Grace (favour),	htu-ji,	92
Grain,	dui,	96
Grandfather.		
Grandmother,	anyo.	
,, ,,	aphi,	19
Grant, *v.*	ter,	52
,,	tàng,	26
,,	nang,	45
Grapes, *s.*	gün,	20

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Grass, *s.*	yang.	
Grasp, (take hold),	dzin,	65
Grease, *s.*	ts'hil,	76
Great, *adj.*	chhé,	7
,,	chhen-po,	24
Greatly,	shintú,	31
Grief, *s.*	kyo-wá,	12
Gross (thick),	ra,	85
Grub,	bu,	91
Guard,	kyong,	93
Gun, *s.*	medah,	9
Gun-cock,	htau-chhung,	87
Gunpowder, *s.*	me-dze,	10
Gun-spring,	htau-che,	87

H.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Habit,	lú,	51
Hail, *s.*	ser-wa,	70
Hair, *s.*	tá,	62
,,	pu,	56
Half,	cheḍ-ma,	58
Hammer, *v.*	dung,	51
Hand, *s.*	chhak,	26
,,	lak-pa.	
Handkerchief, *s.*	tóre.	
,,	laḳ-ke,	17
,,	laḳ-chhi,	63
Hangings (of cloth),	na-za,	85
Hang,	chong,	65
,,	chang,	72
Happen,	chung,	75
Happily, *adv.*	dewara,	1
Happy,	ts'him,	48
Hard, *adj.*	taḳ,	61
,, (difficult),	kah-le,	64
Harvest,	lo-htoḳ,	19
Hat, *s.*	shamo,	11
Have, *v.*	den-pa,	63
Head, *s.*	gau,	31
Head-dress, *s.*	gau-re,	62
Head-man of a village, *s.*	teu-mi.	
,,	to-ming,	14
Hearken,	htö,	45
Heavy,	jeḍ,	69
,,	chi,	6
He, *p.*	kho,	1
Hear, *v.*	nyen,	39
,,	htö,	45
Heart, *s.*	nying,	49
,,	htúh,	59
Heed,	tü,	82
Heel, *s.*	ting-pa,	67
,,	ting,	87
Help, *s.*	ro-rum,	53
,, *v.*	ro-cheḍ,	53
Hemp (Indian or *cannabis indiça*),	gang-ja,	27
Her own,	morang,	8
Here,	na,	3

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Here,	dír,	21
,,	dírú.	
Hide,	beḍ,	91
High, *adj.*	htön-po,	2
,,	pha,	96
Hill, *s.*	ri,	4
Hill-men,	tsong.	
,,	mön,	95
Hinder, *s.*	gah,	74
,,	kaḳ,	90
Hindered (to be),	gaḳ,	53
His,	khoi,	5
His own,	khorang,	10
History,	lau-gyü,	74
Hither,	ts'hur,	36
Hole, *s.*	nhúng,	34
,,	tong-bu,	73
Holy,	tsang,	93
,,	tam-pa,	96
Honour,	suk-jeḍ,	84
,,	kur,	97
Hope,	rewa,	76
Horse, *s.*	tá,	30
Horse-race, *s.*	ta-gyuḳ,	57
Hot, *adj.*	tshamo,	31
,,	ts'heḍ,	28
,,	tsha,	56
,,	töh,	79
House,	khyim.	89
,,	khang-pa,	20
How,	chitur-che,	3
,,	chitàr,	12
,,	ka-teb.	
However,	yin-kyang.	
How many,	chí-tsăm,	7
How much,	kàng-dá.	
,,	chitsàm,	13
Humble,	tulwàr,	97
Hundred,	gya,	94
Hunger, *s.*	to-pa,	28
Hunting,	sha-da-wàr,	79
Hurricane, *s.*	lung-khor,	69
Hurt, *v.*	ts'huḳ,	66
,, *s.*	ma,	66
Husband, *s.*	kyoga,	27
,,	khyoga,	35
	I.	
I,	nga.	1
I (myself), *prec.*	daḳ,	92
Idiot, *s.*	len-pa.	
If not,	te-men,	65
Ignorance,	mong-pa,	97
Illness, *s.*	na-ts'ha,	68
Image,	rimo,	93
Immediately,	tema-hták-túh,	62
Implement,	laḳ-chha,	93
Important,	kalchen,	46
In,	nang,	21
,, (among),	khong-tu,	84
Index,	kàr-chhaḳ,	96

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Indeed,	tön-dam,	91
Indian,	gya-gar-pa,	94
Indian-corn,	kyen-ts'hong,	91
Industrious, *adj.*	tsol-wa-chen,	22
Industry,	tsön-du,	59
Inflame, *v.*	bàr,	66
Insect,	bu,	91
Instantly,	tema-hták-túh,	62
Inside,	nàng-na,	13
Intend, *v.*	deuḍ.	
Interpreter,	lo-tsa-pa,	72
In what manner,	chitàr-cheḍ,	45
Iron, *s.*	chah,	18
Is,	yöḍ,	1
,,	reḍ,	57
Issue, *v.*	htön,	44
Itch, *v.*	yar,	67
	J.	
Jaw,	gal,	65
Journey, *s.*	dúl,	52
Judgment,	toḳ,	74
Juice,	khu,	94
Jump,	chhong,	59
Jungle, *s.*	na-tsen,	57
Just now,	ta-ta,	5
,,	ta-chha,	12
	K.	
Kashmiri,	kha-chhi,	95
Keep watch,	sung,	83
	49	

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Key, *s.*	de-miḳ,	76
Kick, *s.*	doḳ-pa,	67
Kill, *v.*	seḍ,	28
Kind (sort),	pü,	26
,,	ri,	90
,,	riḳ,	96
Kindness,	kah-din,	19
Kindred, *s.*	nye-wa,	17
King, *s.*	gyal-po,	29
Knife, *s.*	tih,	5
Know, *v.*	shé,	24
,,	khyen,	21
,,	riḳ,	64
,,	ko,	83
Knowledge, *s.*	kau,	66
,,	yön-ten,	97
	L.	
Ladder, *s.*	tékhá,	58
Lake, *s.*	tsho,	37
Lame (to become),	sha-wàr,	86
Lamp, *s.*	marme,	70
Land, *s.*	sá,	94
,,	ling,	37
Language, *s.*	keḍ-ri,	42
Lapcha,	mŏn,	94
Large,	chhe,	7
Last year,	na-ning,	67
Laugh, *v.*	hi-gŏ,	50

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Laugh, *v.*	göḍ,	44
Laughter,	göḍ-tau,	81
,,	zheḍ-keḍ,	97
Lay, *v.*	zhak,	27
Lazy, *adj.*	le-lo-chen,	59
Laziness,	lau-chen,	5
Lead, *s.*	shani,	6
,, *v.*	htíḍ,	21
,,	tiḍ,	10
Leaf (of book),	leḳ-bu,	93
,,	shok-bu,	94
Leaf, *s.*	damaḳ.	
,,	shom-dàb,	32
,,	dàb,	32
Leap,	chhong,	59
Learn, *v.*	lob,	47
Learned,	khe-pa,	93
Learning,	yön-ten,	84
Leave, *v.*	tong.	
Left (not right),	yön,	67
Leisure,	tálwá,	59
Let,	shik,	57
Let go,	tang,	65
Letter, *s.*	yigi,	25
Liberality,	htu-je,	19
Liberty,	htar-pa,	33
Life,	ts'he,	51
Lift, *v.*	lang,	32
,,	htú,	42
Light, *v.*	bar,	70, 88
Light (not dark),	karpo,	62
,, (radiance),	ü,	70
Lightning, *s.*	loḳ,	69
Like (equal with),	ts'hung,	85
,, (of the same sort),	ta-pu,	7
,, (similar), *adj.*	dawa,	7
Like that,	té-dá,	30
,,	tapü,	21
Like this,	tétá-pü.	
,,	di-da,	53
Like (to prefer),	gah,	27
Like (to resemble),	da-wa,	81
Line,	yik-hteng,	94
,, *s.*	htik,	63
Lineage,	rü,	50
Linger, *v.*	gor,	58
Lintel, *s.*	gau-htöd,	62
List,	hto-yíḳ,	96
Listen,	nyen,	44
Litter,	khyo,	92
Little, *adj.*	chúngwá,	22
,, (quantity),	chúng-zed,	50
,,	nyung,	37
,,	hten-bú,	40
,,	alik,	56
,,	atsi,	69
Little finger, *s.*	hteb-chhung,	73
Little while,	hrib-tsàm,	5
Lock, *s.*	gol-cháḳ,	61

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Lock, *s.*	gö-chaḳ,	76
Long,	ríng,	29
Look, *v.*	tö-pa,	23
,,	ta,	76
Looking-glass, *s.*	me-long,	63
Loose,	pàr,	87
Lord, *s.*	cho-wo,	17
,,	tso,	97
Lose, *v.*	lák,	8
,,	ṭor-wa,	25
Lost (to be),	tor,	8
Lost,	chhor,	63
Love, *v.*	chàm,	17
,,	tse-wàr.	
,,	htúh-tsewa,	59
Love,	che-wàr,	51
Low, *adj.*	o,	62
,, (softly),	nyen,	64
,, (mean),	men,	97
Luck,	yang,	62
Luckless,	yang-meḍ,	66
Luminous,	nàng-jeḍ,	97

M.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Maize,	kyen-ts'hong,	91
Make (prepare),	chhah,	83
,,	dzöḍ,	92
Make (do),	chao,	20
,,	cheḍ,	24
Make (do),	chö,	34
,,	kyi,	45
Make whole,	ṭaḳ-pa,	66
Make ready,	dub,	75
Man, *s.*	mí,	22
Manner,	htab,	51
,, (custom),	lu,	85
Many,	mang po,	95
,,	chi-nyed-pa,	97
March, *s.*	dúl,	52
Mark,	ta,	87
,, *s.*	ṭa,	62
Market, *s.*	hṭom,	78
Marriage, *s.*	nyen,	59
,,	paḳ-tön,	62
Master,	khen-po,	93
Mat,	den,	92
,, *s.*	ri-ri.	
,,	denri,	61
Mature (ripe),	min,	66
May,	shik,	57
Meal, *s.* (a dinner),	tau,	20
Meaning,	tön,	44
Mean,	men,	97
Measure, *s.*	tshéḍ,	20
,,	tshüḍ,	34
Measure, *v.*	paḳ,	65
Meat, *s.*	se,	97
,,	sha,	27
Medicine, *s.*	men,	66

English.	Tibetan.	No. of Ex. in which found.
Meet, *v.*	hteḍ,	36
Meet (fit),	rung,	66
Memory,	tenba,	49
Mend, *v.*	so,	92
,,	chö,	25
Merchant, *s.*	tshong-pa,	39
Method,	htàb,	66
Midnight, *s.*	nàm-chheḍ,	36
Mid-day,	nyima-chheḍ,	49
,,	nyin-chheḍ,	79
Middle,	pàr,	34
,,	ü,	58, 83
Middle (in the),	pàrna,	34
Minutely,	shib-tu,	92
Mind,	sem,	46, 59
,,	lau,	82
Mindful,	gom,	71
Mirror, *s.*	me-long,	63
Miscellaneous,	na-ts'ho,	63
Misery,	duḳ-ngàl,	97
Misfortune,	ngen-pa,	66
Mist, *s.*	na-bün,	69
,,	muh-pa,	70
Mistake,	norwa,	44
,, *s.*	tul,	26
,,	nor-htul,	81
Mode,	lúh,	51
,, (custom),	pe-sol,	45
,, (manner),	htàb,	51
Mode, (method),	htàb,	66
Moderate,	ts'höḍ,	90
Modesty, *s.*	ngo-tsha-chen,	40
Monastery, *s.*	gön-pa,	21
Mongolian,	sok-pa,	94
Monk,	ta-pa,	30
,,	ge-dün,	93
Monkey,	te-u,	90
Monster,	tul-bum,	97
Month, *s.*	dawa,	35
Moon, *s.*	dawa,	35
More,	hlák,	21
Morning,	ngamo,	19
,,	htorang,	61
Moṭive,	gyu,	97
Mount, *v.*	shön,	33
Mouth, *s.*	kha,	28
Move (shake),	gul,	64
,,	yuk,	82
,,	kyöḍ,	92
,,	gyu,	4
Much,	mang-po,	21
,,	mang-bu,	21
,,	chhéwa.	
Mud,	tàm,	63
,,	tàm-ja,	63
,,	dàm-dzab,	69
,,	dàm,	91
Muddy, *adj.*	dza-sa.	

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Multiply,	gyúr,	57
Music, *s.*	rolmöe,	59
Must,	tön-dàm,	78
,,	gö,	2,57
My,	ngai,	63

N.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Name, *s.*	ming,	29
,,	ts'hen,	92
Name, *v.*	pöḍ-nga,	84
Near,	nyéwá,	4
,,	tsàr,	8
,,	tung-tu,	21
,,	htàḳ-nye,	43
,,	tungna,	94
Necessary,	kho.	
,, (to be),	gö,	2
Necessity,	gö,	33
Neck, *s.*	kye,	65
,,	gul,	74
Necklace, *s.*	kye-chhé,	29
Needle, *s.*	khàp,	73
Nepalese,	pal-po-pa,	94
Nephew, *s.*	ts'ha-u,	16
Never,	nam-yang,	21
,,	nàmtu,	51
Nevertheless,	wen-kyang,	18
New, *adj.*	sàrpa,	33
Next,	rangso,	36
	41	
Night, *s.*	tshen-mo,	19
,,	gong,	60
,,	ts'hen-ma,	70
Nine,	gú,	34
Ninety,	gú-chú,	38
Noise, *s.*	keḍ-ḏa.	
,,	ḏa,	24
,,	ur,	81
North,	chang,	71
None, no-one,	sui-kyang,	50
,,	sú-yang.	
Noon,	nyin-khúng,	59
,,	nyin-chheḍ,	60
Not,	méḍ,	2
,,	men,	6
Nothing,	chiyang-meḍ,	55
,,	khang-yang,	59
Novice,	ta-pa,	30
Now,	tá,	19
,,	tá-tá,	71
,,	ta-chha,	55
Number,	tankha,	64
,,	tàng,	96

O.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Oar,	kya-wa,	65
Oath,	nah,	81
Obeisance, to make,	chhak-phep,	81

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Obstinacy,	nya-ring,	48
Obtain,	nyeḍ,	81
Occasion,	kap,	9
,,	kap-sú,	51
Ocean,	ts'ho,	97
Offer, *v.*	phúl,	56
,, (present),	bulwar,	20
,,	bul,	84
Officer, *s.*	le-tshen,	31
Oil, *s.*	num,	73
Old, *adj.* (not new),	nyin-pa,	3
,, (age),	gé-pà,	3
Old (worn-out),	nying,	87
,, (aged),	gen,	6
On,	teng,	8
,,	teng-ne,	79
On account of,	tön-tú,	8
One,	chiḳ,	9
,,	kang,	26
,,	shiḳ,	9
One even,	chik-kyang,	59
One's self,	daḳ-nyid,	97
Only,	chik-po,	50
,,	shatak,	57
Only one,	nyaḳ-pa,	97
On top,	tse-la,	58
On what account,	chiyi-chheḍ-tu,	9
Open, *v.*	chhi,	51
,,	tol,	93
,,	jed,	14

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Opinion,	sem,	64
Opium,	aphim,	27
Opposite (contrary),	nyen-po,	71
Opposition,	htu-teḍ,	85
Or,	yang,	61
,,	àhm,	92
Orange, *s.*	ts'halúm,	36
Order, *s.*	kah-sàl,	22
,, (class),	ts'hen,	33
,,	de-ts'hen,	96
Orthography,	taḳ-yiḳ,	94
Other,	rang-sa,	48
,,	zhen,	94
Other-side,	pharol-tu.	
Out,	chhi,	30
,,	chhir,	82
Outer,	chhil.	
Outside,	chhi-la.	79
,,	pharol-tu,	63
Overlooker, *s.*	teu-mi.	
Over there,	phar,	5
Overthrow,	gyel,	78
Own (his),	khorang,	10
,, (her)	mo-rang,	8

P.

Page, *s.*	shok-leb,	49

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Pain, *s.*	na,	30
,,	suḳ,	66
,,	zer,	67
Part, *s.*	chheḍ-ka,	57
,, (side),	ts'hur,	36
Particularly,	che-daḳ-tu,	96
Party, (side),	chho,	71
Passage, (in a book),	ts'hik-ts'hed,	84
Pass away, *v.*	dé-pa,	38
Pass over, *v.*	gal,	57
Pass-port,	lam-yiḳ,	96
Path, *s.*	làm,	4
Pauper,	long-mü-ts'ho-pa,	97
Pay, *v.*	pul,	57
Pen, *s.*	nyo-gú,	25
Penetrate,	suḳ,	86
Perceive, *v.*	ts'hor,	69
,,	ha-ko,	76
,,	ha-gau,	80
Perception,	kau,	66
Perfect, *adj.*	min,	66
,,	dzo,	97
Perform, *v.*	chōḍ,	64
Permit, *v.*	ter,	52
,,	nang,	45
Persian,	tazik-pa,	94
Perspiration, *s.*	ts'heḍ-pa,	31
Petition,	shu-yik,	85
Petitioner,	shu-khen,	85
Petticoat, *s.*	töd-li,	63
Petticoat, *s.*	kara,	29
Physic, *s.*	men,	66
Picture, *s.*	kuda,	30
,,	ti-kuo,	93
Piece,	hten,	34
Pierce,	ts'huḳ,	66
Pig,	phák-pa,	35
Pig-sty,	phaḳ-ts'hang,	51
Pillar, *s.*	ka,	61
Pink,	markya,	64
Pipe, *s.*	kang-sak,	9
,,	ting-pu,	72
Place, *v.* (put),	dzok,	27
,,	zhaḳ,	18
,,	chuḳ,	85
,, *s.*	sá,	57
Planet,	za,	97
Plank, *s.*	enter,	61
Plank wall,	tsik-pa,	62
Plate, *s.*	nöḍ,	27
,,	lider,	78
Play, *v.*	tse,	59
Pleased, to be,	gah.	78
Pluck (pull),	toḳ,	71
Point,	htik,	62
,, (end),	tse,	66
Poor person,	tang-po,	85
Possess, *v.*	den-pa,	63
Post,	phur-pa,	87
Pot, *s.*	dzama,	32

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Pound, *v.*	dúng,	37
Poured,	lu,	93
Power,	wang,	89
Pray, *v.*	sól,	20
Prayer,	mön-lam,	72
Preceding,	ngeun-tú.	
Precept,	kah,	76
Prepare,	chhah,	83
Prepare, *v.*	zau,	28
,,	chö,	34
,,	tön,	27
,,	ta-tik,	65
,, (make ready),	dub,	60, 75
Present, (gift),	phúl-chhe.	
,, (offer),	bul-wàr,	20
Presently,	jé-ne,	47
Press,	tsir,	86
Pretty, *adj.*	dzé-pá,	6
Prevent,	kaḳ,	90
Priest, *s.*	tapa,	30
,,	gelong,	92
Priest,	lama,	30
Price,	ringong,	18
,,	rin,	30
,,	gong,	7
Pride, *s.*	nga-gyal-chen,	45
,,	nga-gyàl,	87
,,	de-pàr,	97
Principal,	chhoḳ,	97
Print, *v.*	par,	30
Proceed,	gyu,	4
Produce,	chúng,	8
Produce,	htoḳ,	19
Produced (to be),	chung,	24
,,	kye,	49
Profit,	depu,	51
Promise, *s.*	chhé.	
,,	khe-len,	17
Pronounce,	jöḍ,	84
Proper,	rúng,	21
Protection,	kyab,	97
Proud,	khing-pa,	97
,,	nga-gyal,	45
Provider,	nyer-pa,	93
Provisions,	se-gȫ,	33
Pull,	toḳ,	71
Punishment,	chheḍ-pa,	81
Pupil,	lob-ma,	84
Purge, *v.*	shal,	67
Pure,	tsang,	93
Purple,	múk-tshö,	63
,,	gya-múk,	63
Put, *v.* (place),	dzok,	27
,,	zhak,	18
,,	chhuḳ,	90
Put an end to,	chöḍ,	83
Put in, *v.*	lúḳ.	
,,	chúk,	32
Put forth, *v.*	kyab,	57
Put off, *v.*	phüd,	31
Put on, *v.*	kyön,	31
Put out,	htön,	65

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Put an end to,	chöḍ,	83
Put together, *v.*	dik,	75
Putrid,	rul,	91
	Q.	
Quarrel, *v.*	túk-pa,	57
,,	htàb,	71
,,	tsöḍ,	83
Question,	ti,	21
Quick,	gyoḳ-pàr,	32
Quickly,	gyoḳ-pú,	28
Quiet,	kha-roḳ,	44
,,	chàm,	64
Quietly,	kha-shób,	44
Quite,	yong-su,	67
Quotient,	htob-nor,	57
	R.	
Race, (of horses), *s.*	ta.gyúḳ,	57
,, (lineage),	rü,	50
Rain,	chhàr,	32
,,	char-pa,	80
Raise up, *v.*	lang,	32
Raised,	bur,	93
Rare,	kön,	69
Rate, *s.*	gong.	
Read,	loḳ,	85
Ready,	reḍ,	60
,,	ta-tik-pa,	60
Ready, (to make), *v. a.*	dúb,	60

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Ready, (to make), *v. a.*	zau,	28
Real,	ngoma,	33
,,	ngé,	49
Really,	ngé-pàr,	52
,,	tön-tam,	52
,,	tön-dam,	91
Rear,	gyab-lo,	94
Reason, (cause),	gyu,	12, 97
,,	zhi,	80
,, (meaning),	tön,	81
Receive, *v.*	htob,	21
Reckon, *v.*	tsi,	60
Recollection,	tima,	49
Red, *adj.*	màr-po,	63
,,	màr,	67
Refuge,	kyab,	97
Regard,	mö,	89
Region, *s.*	ling,	37
Register,	kar-chhak,	96
Rejoice, *v.*	gah.	
Relative, *s.*	nyi-tsa.	
,,	ku-nyen,	15
,,	nye-khor,	45
Religion, *s.*	chhö,	21, 64
Remain, *v.*	déḍ,	21
,,	lü;	57
,,	ne,	51
,,	hlak,	64
Remainder,	hlaḳ,	57
,,	hlaḳ-lü,	64

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Remember,	ten,	71
Remembrance,	gong-pa,	21
,,	tima,	49
,,	ten-pa,	49
Renowned,	tàk-pa,	57
Repair,	so,	92
Reply,	len-djàl.	
,,	len-deb,	81
Representative, *s.*	ts'hàp,	15
Request,	shu,	81
Requisite,	kho.	
Residue,	hlak,	57
Respect,	kur,	97
Respect, (honour),	shiḳ-so,	72
Result,	htob-nor,	57
Return,	loḳ-yong,	43
Reverence,	kü,	72
,,	kur,	97
Reward,	suk-jeḍ,	84
Rice, *s.*	dé,	27
,, (cooked),	tau,	27
,, (husked rice),	chhum	33
Rich, *adj.*	chhuḳ-po,	38
Ride, *v.*	shön,	39
Ridge-pole, *s.*	zú-shing,	61
Ridicule,	zheḍ-keḍ,	97
Ridicule,	göḍ-tau,	81
Ridiculous,	ngo-ts'ha-wa,	64
Right, (correct),	htiḳ-jàr,	44
Right, (not left,	ye,	67
Ripe,	min,	66
Ring, *s.*	sor-htúb,	35
,,	dzup-kyi,	73
Ring-worm, *s.*	po-kong,	67
Rise, *v.*	shàr,	36
,,	lang,	88
Risk, (danger),	nyen,	65
River, *s.*	tsang-po,	60
Road, *s.*	làm,	4
Robe, *s.*	töḍ-kö,	63
Rope,	htaḳ-pa,	65
Roll, *v.*	dil,	32
Roof, *s.*	kong kheb,	61
,,	htók,	61
Room, *s.*	khang-mik,	61
Rotten,	rul,	91
Rough, *adj.*	tsüb-pa,	33
Rub, *v.*	chhi,	73
,, (smooth),	ur,	91
Ruin, *s.*	shiḳ,	63
Run, *v.*	gyúḳ,	22
Run in (to penetrate),	suḳ,	86
Running water,	gyúk-chhu,	60
Rupee, *s.*	gyatàm,	57
,,	tirup,	34
Rust,	teḳ-pa,	90

S.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Sacrifice,	chhöḍ-pa,	93
,,	chhöḍ-jin,	97
Sake of, (for the),	tön-tu,	97
,,	chhirtu,	8
Sad,	kyo,	12
Saint,	chang-chhub.	
,,	sem-pa,	93
Salt, *s.*	tsha,	27
Satisfied,	dang-go.	
Say, *v.*	shéḍ,	8
,,	tóng.	
,,	lab,	57
,,	jöḍ,	84
Scabbard,	shub,	73, 90
Scar, *s.*	ma-shul,	67
Scarce,	kön,	69
Science,	yön-ten,	34
Score, (twenty),	khàl,	34
Search, *v.*	tshól-wa,	23
Seat,	den,	77
See, *v.*	htóng,	9
,,	ta,	72
Seer, (weight of two pounds),	sher,	34
Seek, *v.*	tshol-wa,	23
Seize, *v.*	dzin,	65
,,	zung,	74
Sell, *v.*	ts'hong,	9
,,	tsong,	15
Seller, *s.*	tsong-khen,	16
Send, *v.*	tong,	52
Sense, *s.*	tön,	44
Separate, (apart),	rangsa,	27
,, (different)	khyeḍ,	90
Series, (order),	ts'hen,	33
,,	de-ts'hen,	96
Serpent, *s.*	dul,	74
Serve,	yoḳ,	76
Servant, *s.* (male),	yoḳ-po,	14
,, (female),	yoḳ-mo,	10
Set, *v.*	tsúḳ.	
,, (sink),	nub,	86
Seven,	dün,	34
Shade, shadow, *s.*	sil-hrib.	
,,	tib-ma,	32
Shame-faced,	ngo-ts'ha-wa,	42
Shameful,	nge-ts'ha-wa,	64
She,	mo,	5
Sheath,	shub,	73, 90
Sheep, *s.*	lúḳ,	25
Shelf, *s.*	tàb,	61
Shelter,	yab,	62
,,	kyab,	97
Shingles, *s.*	shing-leb,	61
Shoes, *s.*	hlam,	31, 63
Shoot,	phang,	11
Shop, *s.*	tshong-khang,	38
Shop-keeper,	tshong-pa,	38
Short, *adj.*	htúng-htung,	29

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Short, *adj.*	htung,	4
Shoulder, *s.*	púng-pa,	63
Show, *v.*	tön,	17
Shut, *v.*	chéḍ,	67
,,	chöḍ,	14
Sickness, *s.*	ná-wá,	2
,,	na,	30
,,	neḍ,	66
Side,	hteḍ,	61
,,	súr.	
,, (part),	ts'hur,	36
,, (party),	chho,	71
Sign, *s.*	ta,	62
Silk, *s.*	tàr,	17
,,	kö-chhen,	63
Silver, *s.*	ngúl,	18
Sin, *s.*	dik-pa,	51
Sincere,	taḳ,	74
Since,	ngàr-htúb.	
,,	khasang,	66
Sing, *v.*	lú-len,	24
,,	lu-kyab,	24
Single, (alone),	chikpu,	57
,,	ré,	38
,,	kang,	26
,,	nyak-pa,	97
Sink,	ching,	65
Sink (set),	nub,	86
Sister, *s.*	singmo,	5

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Sister, (elder),	achhé,	52
Sit, *v.*	döḍ,	58
,,	zhu,	19
,,	deḍ,	30
Six,	túk,	34
Skin, (of beast),	kowa,	34
Skill,	yön-ten,	84
Skirt, *s.*	kara,	29
Sky, *s.*	nam,	69
Sleep, *s.*	zim,	19
,,	nyiḍ,	51
,,	nyal,	24
,,	mik-khu.	
,,	nyiḍ-lok,	70
Sleeping-room,	zim-khang,	92
Slide,	de-pàr,	69
Slip, *v.*	gyeḍ,	33
Slope,	htúr,	61
,,	hteḍ,	61
Slow,	ka-le,	78
,,	chàm,	88
Small, *adj.*	chhúng-wa,	22
Smear,	juḳ,	91
Smoke,	tuḍ-pa,	70
,,	tu-wa,	82
Smooth,	ur,	91
Snake,	dul,	74
Snake-god,	lu,	97
Snow, *s.*	kha-wa,	70

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Soft, *adj.*	nyen,	24
,,	jam,	64
Softly,	tul,	64
So,	te-tàr,	44
,,	tapu,	7
Some,	la-la,	64
,,	gah-shiḳ,	10
,,	gah,	8
,,	hten-bu,	67
Some-one,	su-hteḍ,	89
,,	kha-chik,	64
Something,	chi-yin-rung,	18
Some-time,	nàm-yin-rung,	49
Some more,	tá-rúng.	
So-much,	te-tsàm,	20
Song, *s.*	lú,	24
Soothsayer,	tsi-pa,	22
Sorrow, *s.*	kyowa,	49
,,	duḳ-ngàl,	97
Sort,	pü,	43
,,	ri,	90
,,	riḳ,	96
Sound,	keḍ,	24
Sound, *s.*	da,	45
,,	yang,	85
Sour, *adj.*	kyúr-mo,	20
South,	hlau,	71
Sow, *v.*	deb,	72
Space,	hteḍ-kar,	97
Spark, *s.*	me-ts'haḳ,	70

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Speak, *v.*	sér,	24
,,	mré.	
,,	mra,	8
Speaker, *s.*	ser-khen.	
Speck,	htiḳ,	76
Speech, *s.*	tàm,	24
,,	keḍ,	42
,,	jöd,	85
Spend, (pass),	seḍ,	64
Spent,	seḍ,	91
Spill, *v.*	phö,	32
Spirit,	hla,	93
Spoon, *s.*	htúrma,	27
Sport, *v.*	tse,	59
Spot, *s.*	htik,	62
,,	me.	
,,	naḳ-teb,	91
Spring, (of gun),	htau-che,	87
Sprinkle,	chhaḳ,	91
Squeeze,	tsir,	86
Stain,	naḳ-teb,	91
Staircase, *s.*	htem-keh,	61
Stand,	deng,	72
,,	làng,	83
State, (condition),	htub.	
Star,	gyu-kàr,	97
Stay, *v.*	gak,	53
,,	gor,	58
,,	deḍ,	21
Steel, *s.*	ispet,	7

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Steep,	kyen,	33
Steps, (stair),	htem-keh,	61
Steward, *s.*	nyer-pa,	17
Stick, *s.*	toḳ-ma,	77
Stiff,	röd,	76
Still, (quiet),	kha-roḳ,	44
„ (yet),	tarúng.	
Stockade,	ra,	87
Stick, *s.*	soḳ-shing,	64
Stick,	toḳ-ma,	77
Stink,	ṭima,	91
Stomach, *s.*	töḍ,	28
„	pho-wa,	67
Stone, *s.*	dau,	33
„	dau-tang,	61
Stop, *v.*	gáḳ,	53
„	gah,	74
Storm, *s.*	lung-chhàr,	68
Story, *s.*	sung,	24
Straight,	tang-po,	61
„	kyang-po,	56
Stray,	tor,	8
Stream, *s.*	gyúḳ-chhú,	60
Strength, *s.*	shéḍ,	1
„	tob,	59
Strengthen,	ṭaḳ-pa,	66
Strictly,	tàm-pa,	65
Strike, *v.*	seḍ,	28
„	phoḳ,	49
„	dung,	51

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
String, *v.*	gyü,	73
Stroke,	chak-ma,	65
Strong, *adj.*	tob-chen,	59
„	taḳ,	61
Substitute, *s.*	tshàb.	
Subtract, *v.*	phüd,	57
Suffer, *v.*	zöd,	67
Suffice, *v.*	dang,	38
Sufficient,	tsàm-chheḍ.	
Sufficiency,	ts'heḍ,	20
Suit (case),	khàm-chhu,	81
Sun, *s.*	nyima,	6
Sunset,	nyi-nub,	66
Superficies,	lo,	93
Suppose, *v.*	no,	89
Surround,	kor,	74
Suspend,	chong,	65
Suspicion,	hte-ts'hom,	87
Swear,	nah-pàr,	81
Sweep,	chhaḳ,	88
Sweet, *adj.*	shim-pú,	20
„ (sound),	nyen,	24
Sweetmeat,	shim-se,	97
Swift,	ring-pa,	18
Swimming,	kyal-wa,	65
Sword, *s.*	tíríng,	26
„	ral-tih,	63
	T	
Table, *s.*	deun-chok.	
„	choḳ-tse,	61

English.	Tibetan.	No. of Ex. in which found.
Take, v.	len,	10
,,	zhe,	19
Take hold,	dzin,	65
,,	zung,	74
Tale, s.	súng,	24
Talk, s.	tàm.	
Target, s.	ben,	74
Tarry, v.	gor,	58
Tarrying,	gor-zhi,	80
Task, s.	chawa.	
Tea, s.	solja,	19
Teach, v.	lob-ter,	47
,,	lob-nang,	47
,,	lob,	84
Teacher, s.	lob-pön,	48
Teeth, s.	sau,	31
Tell, v.	tong.	
,,	sheḍ,	96
,,	làb,	57
,,	súng.	
Temple, s.	gön-pa,	72
Ten,	chú	34
That,	té,	3
,,	odi.	
Thatch,	kong-kheb,	61
Theft,	kö,	64
Their,	khorei,	30
Them,	kho-chak.	
There,	tér,	23
There are,	chhi-so,	94

English.	Tibetan.	No. of Ex. in which found.
They,	khochak.	
,,	khonàm,	7
,,	khong,	7
Thick (dense),	htuk,	70
,, (gross),	ra,	85
Thing,	gyu-chha,	73
Things, s.	chabú,	39
,,	chhe-ka,	61
Think, v.	sampá,	41
,,	no,	89
Thirst, s.	kom,	28
This,	di,	3
Thorn,	ts'herma,	66
Thou,	khyöḍ,	1
Thought,	gong-pa,	21
,,	gom,	64
Thousand,	tong,	34
Thread, s.	küḍ,	73
Three,	súm,	34
Threshold,	ma-htem,	72
Throw away, v.	phang-tong,	53
,,	yuḳ-tong,	87
Throw, v.	gyàb,	30
,,	deb,	72
,,	kyur,	82
Thumb, s.	hteb dzup,	73
Thunder, s.	nam-chah,	69
Thunder-bolt,	namchah-dau,	69
Thus,	tetar,	44
Tibetan,	pöḍ-pa,	94

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Tie, *v.*	ching,	62
,,	doḳ,	65
,,	doh,	74
,,	ta,	91
Tie up, *v.*	do-wa,	62
Tiger, *s.*	táḳ,	18
Tight,	tam,	74
Till now,	tá-tá htub.	
Time (occasion),	kàp,	9
,, (turn)	len,	42
,,	tü,	56
Time (period of),	yün,	60
Tired,	htang-cheḍ,	28
,,	ngàl-wàr,	92
,,	nyel-wàr,	92
To, *p.*	la,	1
,,	sàr,	43
To and fro,	phar-ts'hur,	64
Tobacco, *s.* (leaf),	hta-kha,	26
,,	htamakha,	26
To-day,	tering,	23
Together,	nyàm-po,	19
,,	ché-sú,	57
Together with,	la-so,	97
Token, *s.*	ṭa,	62
To-morrow,	sang-nyin,	23
,,	htorang.	
,,	sang,	56
Tooth, *s.*	sau,	31
Top (on)	tsela,	66
Top, (summit),	gau,	60
,, (end),	tse,	66
Torch,	galme,	70
Touch,	riḳ,	64
Town, *s.*	tong-khyer,	37
Track, *s.*	shul,	67
Transgression,	dik-peu.	
Transmigration,	tshe-chi-me.	
Traveller,	khorpa,	96
Treasurer,	chhaḳ-dzöḍ,	93
Tree, *s.*	shing-dong,	7
Tribe,	ri,	49
Trouble,	dúk,	49
True, *adj.*	ngé-pa,	8
,,	den,	74
,,	denba,	8
,,	ngoma,	33
Turban,	gau-re,	90
Turk,	hor-pa,	94
Turn, *s.*	loḳ,	43
Turn (time),	len,	75
Tutor,	lob-pön,	93
Twelve,	chu-nyi,	57
Twenty,	khàl,	34
Two,	nyi,	34

U

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Umbrella, *s.*	dú,	31
Unbroken,	ma-chhaḳ,	59

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Uncle, *s.*	**ákhu,**	**38**
Under,	**woḳ-ne,**	**58**
,,	**o,**	**62**
,,	**oḳ,**	**37**
Under-robe,	**meḍ-yoḳ,**	**62**
Understand,	**riḳ,**	**42**
,,	**ko-wa,**	**44, 45**
,,	**ha-ko,**	**80**
Understanding,	**koh.**	
,,	**lau,**	**82**
,,	**sherab,**	**97**
Uneven,	**tsüb-pa,**	**33**
Unfortunate,	**yang-meḍ,**	**66**
Unity,	**htün,**	**82**
Untied, to be,	**tolwa,**	**66**
Until now,	**ta-ta htub,**	**5**
Unworthy,	**ma-öe,**	**39**
Up,	**yàr,**	**54**
Upon,	**teng,**	**8**
,,	**teng-tú.**	
,,	**teng-ne,**	**79**
Upper,	**khong-tu,**	**93**
Upside-down,	**gyur-tu,**	**82**
Use, *v.*	**chöḍ,**	**64**
Use, *s.*	**kho,**	**7**
,, (employment),	**phen-pa,**	**66**
Useful,	**khojeḍ,**	**7**
,,	**phen,**	**75**
Utter,	**tön,**	**44**
,,	**deb,**	**72**
Utter,	**ser,**	**4**
Utterance,	**jöd,**	**85**

V.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Vacuum,	**tong-bu,**	**73**
Valley,	**lung-pa,**	**83**
Value, *s.*	**ringong.**	
Vegetables, *s.*	**tsholma,**	**27**
Vehicle,	**zhön,**	**92**
Veil,	**dong-kheb,**	**90**
Vehemence,	**shuh-chen,**	**69**
Velocity,	**shuh,**	**69**
Venereal,	**se-duk,**	**67**
Vermilion,	**tshal,**	**93**
Very,	**shintu,**	**3**
Vessel,	**nöd,**	**73**
Vice,	**diḳ-pa,**	**51**
Vicious,	**ngen-pa,**	**64**
Victorious,	**chom-den-de,**	**93**
Village, *s.*	**tal-pá,**	**7**
,,	**tong,**	**33**
,,	**tong-yul,**	**10**
Vishnu,	**kyab-juḳ,**	**97**
Voice, *s.*	**keḍ,**	**24**
,,	**yang,**	**85**
Volume,	**lek-pàm,**	**84**
Vomit, *s.*	**kyu-pa,**	**67**

W.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Waist, *s.*	**kyeḍ,**	**73**
Wait,	**gor,**	**80**

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Waiting,	gor-zhi,	80
Walk, *v.*	kang-pa tsuḳ,	39
„	dul,	67
Wall, *s.*	khang-lo,	61
„ (of planks),	tsik-pa,	72
Wall (side of),	lo,	93
Wanderer,	khorpa,	96
Want, *v.*	gö,	23
War, *s.*	mak,	59
Warm,	tön,	68
„	töḍ,	86
Warmth,	töḍ,	66
Wash,	tuh,	31, 91
Waste,	laḳ,	8
Watch,	sung,	83
Water, *s.*	chhú,	56
Wave,	yuḳ,	91
Wax,	ta-ts'hil,	90
Way (track),	shul,	67
Wealthy,	chhúk-po.	
Wealth,	nor,	97
Wear, *v.*	toḳ.	
„	kyün,	90
„ *v.*	kyön,	31
Weary,	htang-cheḍ,	28
Weave, *v.*	htàḳ,	35
We,	ngachak,	7
„	nganum,	7
Week,	dün-htak,	34
Well, *adv.*	lé-pá,	1
Well, *adv.*	de,	1
„	dewa,	92
„	de-wàr,	19
Well (to become),	tak-pa.	
Well-looking,	dze-pa,	6
Weep, *v.*	ngo,	66
Weevil,	bu,	91
West,	nub,	71
What,	chi,	4
„	chidá,	4
„	kang,	20
What for,	chih-chhed-tu,	9
„	chiyi-chhir,	44
Whatever,	kang-chi-yang,	49
When,	nàm,	23
Whence,	ká-ne,	4
„	kang-ne.	
Where,	ka,	4
„	ká-lá,	
„	kang-tú,	43
„	káná,	43
Wherefore,	chih chheḍ-tu,	9
While, a little,	hṟib-tsàm,	5
„ a time,	yün,	75
Whither,	kana,	4
Whisper,	sang-tam,	71
White, *adj.*	kàr-po,	20
Who,	su,	21
Whole (the),	ts'hang-ma,	45
„	kang,	65

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Whole,	ts'hang,	94
Why (what for),	chiyi chhirtu,	23
Wicked,	ngen,	51
Wife,	kyer-ma.	
,,	tsünmo,	12
,,	nang-djin ma.	
,,	nàngma,	27
,,	chhungma,	14
,,	kyemen,	57
Will, (sign of future tense),	gyu,	4
Willingly,	khyuḍ.	
Wind, *s.*	lung,	69
Window, *s.*	gau-chhúng.	
,,	gyal-kar,	62
Winter,	gün,	70
Wipe, *v.*	chhi,	73
Wisdom,	she-rab,	97
Wise,	khepa,	93
Wish,	gö,	87
,, *v.*	gö,	70
,,	döḍ,	18
,,	zheḍ,	93
With,	tsàr,	3
,,	nyàmpo,	19
Within,	nàng,	21
,,	nàng-tu,	18
Without,	meḍ-pàr,	21
Woman, *s.*	púmo,	22
Wondrous,	ya-ts'hen-chen,	86
Wont, (accustomed),	khomba,	59
Wood, *s.*	shíng.	
Word, *s.*	tàm,	24
,,	tshiḳ,	42
Work, *s.*	lé,	5
,,	le-gah.	
,,	cha-wa.	
Work, (to form),	zau,	56
World, (material),	zu-kham,	19
,,	jig-ten,	97
Worn-out,	nying,	87
Worship, *s.*	chhöḍ-pa,	56
Worthy,	öe,	39
Wound, *s.*	ma,	66
Wrap, *v.*	dil,	32
,,	dom,	90
Wrapper, *s.*	zen,	62
Write, *v.*	ṭi,	75
Wrong,	norna.	

Y

Ye,	khyoḏ-nám,	1
Year, *s.*	lo,	19
Yellow, *adj.*	ser,	63
Yesterday, *s.*	dang-nyin,	23
,,	dang,	67
Yield, *s.*	ṭong,	24

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Yesternight, *s.*	dang-gong.	
Yesterday, the day before,	khasang,	78
Yet,	ta-htúb.	
,,	tarung.	
You,	khyod-nám,	1
,, (respectful form),	ku-nyiḍ,	39, 81

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
You,	khyeḍ,	82
Young, *adj.*	zhön,	5
Younger brother, *s.*	nu-wo,	68
Your,	nyiḍ,	92
,,	khyoḍ-kyi,	3
Youth, *s.*	zhönú,	59
,,	lang-tsho,	59